תלמוד ירושלמי · מפרשים · קרבן העדה על תלמוד ירושלמי · סדר נשים

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי גיטין

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרבן העדה על תלמוד ירושלמי ניטין

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרבן-העדה-על-תלמוד-ירושלמי-ניטין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 12
הלכה ג 14
הלכה ד 15
הלכה ה 18
פרק ב 21
הלכה א 21
הלכה ב 25
הלכה ג 26
הלכה ד 30
הלכה ה 32
הלכה ו 33
הלכה ז 33
פרק ג 34
הלכה א 34
הלכה ב 38
הלכה ג 40
הלכה ד 41
הלכה ה 42
הלכה ו 43
הלכה ז 44
הלכה ח 46
פרק ד 49
הלכה א 49
הלכה ב 50
הלכה ג 53
הלכה ד 55
הלכה ה 59
הלכה ו 60
הלכה ז 62
הלכה ח 63
הלכה ט 64
פרק ה 66
הלכה א 66
הלכה ב 70
הלכה ג 71
הלכה ד 74
הלכה ה 76
הלכה ו 79
הלכה ז 81
הלכה ח 84
הלכה ט 84
הלכה י 87
פרק ו 90
הלכה א 90
הלכה ב 94
הלכה ג 96
הלכה ד 97
הלכה ה 98
הלכה ו 100
הלכה ז 101
פרק ז 102
הלכה א 102
הלכה ב 107
הלכה ג 107
הלכה ד 110
הלכה ה 112
הלכה ו 113
הלכה ז 114
הלכה ח 115
פרק ח 116

הלכה א 116
הלכה ב 118
הלכה ג 119
הלכה ד 122
הלכה ה 123
הלכה ו 124
הלכה ז 125
הלכה ח 125
הלכה ט 126
הלכה י 126
פרק ט 130
הלכה א 130
הלכה ב 133
הלכה ג 133
הלכה ד 136
הלכה ה 137
הלכה ו 137
הלכה ז 139
הלכה ח 142
הלכה ט 144
הלכה י 145
הלכה יא 145

פרק א

הלכה א

מתני' **המביא גט ממדינת הים**. לאו דוקא מדינת הים דרחוק מא"י אלא סימנא בעלמא נקט כל הנך מקומות דדמיין למדינת הים שאין שיירות מצויות ואינן בדקדוקי גיטין בכלל הזה:

צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ. בגמרא מפרש טעמא:

אף המביא מן הרקם ומן החגר. כיון שאינן בכלל א"י ולא שכיחי שיירות ולא גמיריה מן הרקם ומן החגר. בין קדש ובין ברד. מתרגמינן בין רקם ובין חגרא:

אפי' מכפר לודים. שהוא מחוצה לארץ:

ללוד. שהיא סמוכה לה והיא מארץ ישראל נמי צריך שיאמר בפ"נ ובפ"נ אע"ג שבני לודים מצויין שם תמיד שלא חילקו בח"ל ובגמרא מפרש:

מהגמוניא להגמוניא. שני הגמוניא בעיר אחת ומקפידין זה על זה:

הגמוניא. פקידות:

גמ' **שמא חש לומר**. וכי צריך לומר בפ"נ ובפ"נ בתמיה ומ"ש גט אשה שצ"ל:

שנייא היא. שאני גט אשה שאין בני ח"ל בקיאין בדקדוקי גיטין ומתוך שהצריכו שיהיה השליח אצל הכתיבה והחתימה ממילא יחקרו הב"ד שניתן הגט בפניהם את השליח אם נכתב ונחתם כראוי בכל משפטיו ודקדוקיו:

קל היקלו עליה וכו'. פלי"ג אריב"ל וסובר שאין הטעם משום שאינן בקיאין בגיטין אלא לטובתה שלא תהא יושבת עגונה תקנו שיהא צ"ל בפ"נ ובפ"נ:

פריך היינו קל. ומאי קולא היא זו הא אינה אלא חומרא שכל שלא אמר בפ"ל ובפ"נ הגט פסול ואסורא להנשא:

חומר שהחמרת עליה בתחלתה. שצ"ל בפ"נ ובפ"נ קולא הוא לה שאם בא הבעל אח"כ ומערער לומר לא כתבתיו ואין שם עדים מצויין לקיימו אינו נאמן דהאמינו רבנן לשליח כבי תרי ואין ערעור הבעל כלום וא"צ לקיים חתימת העדים:

ר' מנא סבר למימר הא דהבעל אינו נאמן לערער דוקא בערער שהוא חוץ מגופו של גט. כגון שאומר שאינו נכתב לשמה וכדומה לו אבל בערר שבגופו כגון שנכתב במחובר או מזויף ודדמיא ליה נאמן דקסבר טעמא דצ"ל בפ"נ משום דאין בקיאין ועל ערר שבגופו לא היו שואלין אותו:

ה"ג בערר שאין בו ממש אבל בערר שיש בו ממש. וה"פ בערר שאין בו ממש הוא דאינו נאמן אבל בערר שיש בו ממש כגון שיש קול המסייעו נאמן:

היקלתה עליה בסוף. שלא יהא הבעל נאמן לערער א"כ אין חילוק ובין ערר שחוץ לגופו וערר שבגופו ויש בו ממש לעולם אינו נאמן:

וחש לומר. למ"ד קל הוא שהקילו בה וכו' פריך אף דמהני עדות השליח בפ"נ דלא מצי הבעל לערער ולומר מזוייף הוא ניחוש מיהת שמא מעיקרא החתימו בעדים פסולים והיינו ערר שבגופו והשליח אינו יודע מזה:

אינו חשוד. אין הבעל חשוד לקלקלה במזיד בגט פסול דחייש דלמה תנשא קודם שיערער ועדיין היא אשת איש אלא דחיישינן שמא יקלקלנה אחר כך לערער עליה בבית דין לומר שהגט מזוייף ומעולם לא עשאו שליח וכיון דתקנו חכמים שאינו נאמן לומר מזוייף אף הוא מעיקרא מהדר שלא יהא בו שום פסול שלא לקלקלה בידי שמים:

הוה כתוב בו. בגט אשה שהביא השליח הי' כתוב גם שטר מתנה והעדים חתומים למטה ואמר השליח בפ"נ ובפ"נ מי אמרינן מגו דמהני עדות השליח להגט ואין הבעל יכול לערער אף על המתנה אינו יכול לערער או דלמה פלגינן דיבורא ונאמן הוא על הגט אבל לא על המתנה:

ה"ג או מאחר שערר קיים אצל המתנה עררו קיים אצל הגט. דבשאר שטרות לא תקנו חכמים דמהני בפ"נ ובפ"נ א"נ ה"ק או אע"פ שערר בטל אצל הגט קיים הוא אצל מתנה:

תנינן דבתרה. גם אסיפא דמתני' כלומר גבי עבד נמי איכא למיבעי כהאי גוונא:

כתב כל נכסיו לעבדו. כלומר ותו מיבעיא לן הא דתנן הכותב כל נכסיו לעבדו יצא לחירות ושטר זה הוא גט שחרור ושטר מתנה כאחד מיבעיא לן אם הביא העבד שטר מתנה זה ואמר בפ"נ ובפ"נ מי מהני אמירה זו גם למתנה וזוכה גם בנכסים וא"צ לקיימו או דלמה כיון דשניהן כלולין בלשון אחד לא פלגינן דיבורא ולא מהני גם לשחרור עד שיקיים בחותמיו:

ופשיט וייבא כהדא. ואתיא כהך פלוגתא דר"י ורשב"ל:

כתב כל נכסיו לשני בני אדם כאחת. שכתב בשטר כל נכסי נתונים לראובן ושמעון והחתים עדים ואלו עדים כשרים לאחד ממקבלי המתנה וקרובים להשני:

איתפלגון. פליגי בה ר"י ורשב"ל:

מאחר שהן פסולין לזה פסולין לזה. דלא פלגינן דיבורא ובטלה עדותן אף לגבי זה שהן כשרים לו ומתנה שבטלה מקצתה בטלה כולה וה"נ לא פלגינן דיבורו וערעורו קיים אף על הגט:

וחרנא. אחרינא אמר כשרין לזה שהן רחוקין ממנו ומתנתו קיימת וה"נ מהני בפ"נ על הגט ולא מהני על המתנה:

ר' מנא לא מפרש. פלוגתייהו דר"י ורשב"ל מאן אמר הכי ומאן אמר הכי ור' אבין מפרש דר"י פוסל הכל ור"ל מכשיר:

מתני'. פ"ק דמכות מסייעא לר"י דקסבר טעמו דר"י משום דסובר עדות שבטלה מקצתו בטלה כולה ואפשר דמודה כאן בגט אשה ושטר שחרור ומתנה דפלגינן דיבורא דהטעם משום שלא נתקיים השטר ולאו משום ביטול הוא:

מה שנים נמצא אחד מהן וכו'. כלומר כי היכי דאמרינן בעדות על פה דעדות הכשרים פסול מפני שהיו הפסולים עמהם דעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה ה"נ עדות שבשטר שבטלה מקצתה בטלה כולה:

יאות אר"ל. שפיר קאר"ל דמייתי סייעתא לר"י ממתני' ה"ג נעשה כעדות אחת באיש אחד. הכותב כל נכסיו לשני בני אדם בשטר אחד כיון דנכסים אינן מוחלקים כחד גופא דמיא א"נ כיון דבחד שטרא הוא ה"ל כאילו מעידים באיש אחד ובעדות אחד ועדות שנתבטלה מקצתה נתבטלה כולה:

נעשה כשתי כיתי עדות. כיון דבתרי גופי מעידין ה"ל כשני כיתי עדים המעידין לכל גוף וגוף בפני עצמו כלומר כאילו העידו הנך סהדי לכל אחד ממקבלי המתנה בפני עצמו וכשרים לאחר ופסולין לזה דודאי לא מיפסיל עדות הכשר בשביל שהעידו להפסול ולא דמיא למתני' דמכות דהתם כל העדיות הפסולים והכשרים העידו יחד באיש א' ובדבר א' ובכה"ג ודאי כיון שבטלה מקצתה בטלה כולה:

עד שיאמר וכו'. לא סגי שיאמר תיבות אלו בפ"נ ובפ"נ אלא צ"ל בפ"נ ביום וכו' א"נ ב"ד שואלין אותו אם נכתב ונחתם ביום ולשמה וה"ה לשאר דקדוקי הגט:

בעא. לפני רבי יוחנן צריך שיכיר השליח המביא גט ממדינת הים בשעת החתימה ששמות העדים שמות ישראל הם כלומר אבל אם שמותן כשמות העכו"ם הגט פסול משום חשש הרואים או דלמא אינו צריך דהכל יודעי' שיש ישראלים ששמותן כשם העכו"ם ואין דרך לחתום בגט אלא ישראלי' א"נ ה"ק אי סגי באמירת השליח בפ"נ אף על פי ששמות העדי' כשמות העכו"ם או דלמה חיישינן שמא טעה השליח וסבר ישראלים הן:

עכו"ם לוקין חתומין עליו. אם חתומין על הגט לוקס ולוס שהן שמות מובהקין דעכו"ם:

ואתם אמרין אכין. בתמי' איך יטעה השליח לומר שהן ישראלי' אם לא שנתברר לו הדבר הלכך סגי באמירתו בפ"נ ובפ"נ:

הרי אלו כשרין. אפילו בלא עידי מסירה דלא מחזקינן להו אלא בישראל לפי שרוב ישראל שבח"ל שמותן כשמות עכו"ם:

לא אמר וכו'. סתמא דש"ס הוא דמסיק ודייק הכי מלישנא דברייתא:
מאי כדון. מעתה המביא גט בארץ ישראל צריך שידע שהעדי' ישראלים הם או לא:
עד שיכתוב במקום יהודאיקי. צריך שיעיד שנכתב במקום שב"ד יהודים מתאספי' שנקרא בית יהודאיקי:
בבית הכנסת. שיהודי' מצויים שם ולא עכו"ם:
מצטרף עשרה בני אדם. צריך שיכתוב הגט לפני עשרה מישראל דמסתמא יכירו העדים אם ישראלים הם א"נ אם נכתב הגט לפני עשרה מישראל סגי:
נוח לי. טוב לו לשליח שיקיים הגט בחותמיו שא"צ אלא שני עדים ולא יצטרך להטריח עצמו לצרף עשרה:
מאי כדון. מעתה איך יעשה במקום שאין שם בה"כ:
ומשני אפי' נכתב בחנותן של ישראל. נמי מחזקינן לעדים בישראלים:
ולא אמר וכו'. קמיבעיא ליה אם נתן השליח הגט לאשה ולא א"ל בפני נכתב ובפני נחתם כיצד יעשה:
נימר. הך בעי' היינו בעיא דבעי אמורא אחד:
א"ל ווידא. ואיזהו השאלה ששאל האמורא:
ומשני דאמר רבין וכו'. ה"ג ולא א"ל בפני שנים בפ"נ וכו':
א"ל טליהו ממנה. הגט ואמור לה בשעת נתינה השנייה בפ"נ:
ור"י כלומר טעמא דר"י דמצריך שיאמר לה בשעת נתינה ולא מהני אם אומר בפ"נ לאחר נתינה משום דסובר כרשב"א דמצריך שיאמר בשעת נתינה שהוא גטה ולא מהני אם אומר כן לאחר כתיבה ל"א קושיא היא ור"י כרשב"א בתמיה הא ר' פליג עליה וסובר שא"צ לחזור וליטלו ממנה אלא סגי באמירה לחוד אפי' לאחר הנתינה ומשני הא ר"י מחמיר טפי מדרשב"א אלא ודאי טעמא דר"י שאין האשה וכו':
ה"ג דר"י רבא מן רשב"א וכו' שהוא גיטיך ה"ז גט והכא וכו'. וה"פ פריך הא ר"י מחמיר טפי מרשב"א דאלו לרשב"א סגי בשיאמר לה בשעת נתינה הא גיטיך אע"ג שלא אמר בפ"נ בפני שנים עד לאחר הנתינה ולר"י אם לא אמר בפ"נ בשעת הנתינה נמי פסול:
ואלא. קסבר ר"י אין האשה נאמנת לומר התקבלתי גיטי משליח בעלי וה"ל כגט פסול הלכך מצריך ר"י שיאמר כן בשעת נתינה:
ופריך והא תנינן. לקמן ספ"ב:
וחש לומר. וניחוש שמא קיבלה הגט משליח בעלה ואינה נאמנת:
מאי כדון. מ"ט דר"י:

כדי להחזיקה גרושה בפני שנים. אבל לאחר נתינה אף שאומר כן בפני שנים אין כאן חזקה דסברי הנך שנים מילי דכדי נינהו:
אתא עובדא. בא מעשה לפני ריב"ל שלא אמר השליח בפ"נ וכ"ה בבבלי:
א"ל לית צריך. לומר בפ"נ אלא לכתחלה אבל בדיעבד כשר:
ופריך מחלפא שיטתיה דריב"ל. קשיא דריב"ל אדריב"ל:
תמן. לעיל בפרקין אמר לכך הצריכו שיאמר המביא גט ממדינת הים בפ"נ משום שאין בני מדינת הים בקיאין בדקדוקי הגט א"כ אף בדיעבד אם לא אמר בפ"נ ראוי לפסול:
והכא אמר אכין. בדיעבד כשר:
הדא דאת אמר. הא דתנן המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפ"נ היינו בדורות ראשונים שלא היו בבני ח"ל תלמידי חכמים:
ופריך והא תנינן. במתני' והמוליך מא"י לח"ל נמי צ"ל בפ"נ ואס"ד דטעמא לפי שאין בקיאין לשמה אפילו נאמר שאין חבירים מצויין בחוץ לארץ הא בארץ ישראל בקיאין הן דתמיד מצויין שם חבירים:
ה"ג אינון מצויין בא"י:
ומשני שלא לחלוף בגיטין בח"ל. שהמביא ממד"ה לא"י צ"ל בפ"נ הלכך אף המוליך מא"י לח"ל צריך שיאמר בפ"נ:
ופריך מעתה. שלא לחלוק בגיטי ח"ל נימא איפכא שאף המביא גט ממדינת הים אצ"ל בפ"נ שאף המביא מא"י לח"ל אצ"ל בפ"נ:
מאי כדון. מעתה מ"ט הצריכו למביא ממדינת הים לומר בפ"נ:
ומשני מחמירין בקל מפני החמור. כן דרך החכמים להחמיר בדבר המותר שלא יגע בדבר האסור אבל להקל בדבר האסור משום שלא תחלוק בינו להקל ודאי אינו נכון לעשות כן:
מה דא דאמר רבי יהושע בן לוי. הא דאמר רבי יהושע בן לוי דאינו צריך דוקא בדיעבד אחר שכבר נתן לה השליח הגט סתם ולא אמר בפ"נ אבל מודה ריב"ל אף עכשיו דבני מדינת הים בקיאין צריך שיאמר בפ"נ דגזרי' שמא יחזור הדבר לקלקולו:
שנים שהביאו גט אצ"ל בפ"נ וכו'. דטעמא משום שאין עדים מצויין לקיימו והרי עדים מצויין לקיימו ומילתא דלא שכיחא היא ולא אחמור בה רבנן:
צריך. אף שנים שהביאו גט צ"ל בפ"נ דסובר טעמא דמתני' לפי שאינן בקיאין ואין חילוק בין אחד לשנים:
אין צריך ליתנו לה בפני שנים. דכיון שהוא עצמו נתנו לה כבר הוחזקה:
לא הכל הימנו לפוסלה. קא סלקא דעתך שאין הבעל נאמן לפוסלה לאסרה על עצמה:

הוא אינו פוסלה. שהרי אומר עדיין אשתי היא א"כ מי יפסלנה עליו:
א"ל מכיון וכו'. ואינו נאמן לאסרה על אחרים ולומר שאינה מגורשת:
נתן לה גיטה. ונמצא שהיה בו פסול וכפוהו ליתן לה גט אחר:
ואכשרון. ע"י גט השני ולא אמרי' דה"ל גט מעושה דתנן לקמן דפסול דאיירי באשת כהן ונאסרה עליו בגט הראשון משום ריח הגט לפיכך כפוהו לגרש בגט שני ל"א ואכשרון והתירו להחזירה לבעלה כהן דגט הראשון פסול היה והשני אינו גט דגט מעושה אם אנסוהו שלא כדין אפי' בישראל פסול והראשון נראה:
ופריך ולא כן איתמר לא הכל ממנו לפוסלה ולמה לן לכופו הא אפי' בגט הראשון יכול לגרשה שאין הבעל נאמן לפוסלה:
ומשני תמן. התם באומר לאחר זמן נייר חלוק היה אין פסולו ברור כי אם על פי דבורו כיון שהוחזקה גרושה בפני שנים אינו נאמן אבל הכא שפסול גט הראשון ברור הלכך הוצרכו לכופו לגט שני:
מיסון. פלגאה אחינו המסו את לבבינו מתרגמינן פלגון לבינו וי"מ רופא והראשון נ"ל ויותר נראה דגרסי' הוה מסוכן:
וזרב. וזרק גט לאשתו וא"ל הא גיטיך:
וצווחת. אשתו ונכנסו שכינותיה וחטף חיננא הגט מיד אשתו ונתן לה נייר חלק:
אתא. בא מעשה לפני חכמים וחשו לפסלה לכהונה א"נ חיננא כהן הוה ואסרוה עליו:
ופריך לא כן אר"י וכו'. לקמן סוף מכילתין תנן יצא שמה בעיר מקודשת ה"ז מקודשת מגורשת ה"ז מגורשת ואמר עלה ר"י בשם ר"י בודקין הקול אם יצא מפי נשים או מפי קטנים בטל הקול וה"נ קול זה יצא מפי שכינותיה ולמה חשו לו חכמים:
ומשני תמן. התם במתני' דלקמן לא הוזכר כלל שם הגט אלא מפי נשים הלכך אין חוששין אבל הכא הוזכר שם גט ממנו אלא שאומר שנתן לה מתחלה נייר חלק כיון שהנשים מעידות שהיה מתחלה גט אחר חוששין לה:
ה"ג ואית דבעי מימר הוא אמר גט כשר היה וכו'. וה"פ איכא דאמרי הוא מודה דמעיקרא גט כשר היה והדר חטפיה מינה:
ר"י בעי. פשיטא לי כתבו בא"י וכו':
מפני שכתבו בארץ וחתמו בח"ל. והכל הולך אחר החיתום:
אינו צריך שיאמר בפ"נ. דבין לריב"ל ובין לר"י אין כאן חשש:
נתן לה את גיטה ואח"כ וכו'. הא קמיבעיא לי נתן גיטה שנכתב ונחתם בא"י:
חצירי שבעכו. שהוא ח"ל כדתנן במתני' ועכו כצפון ואמר לה בא"י תזכה לך חצירי בעכו גיטיך שמקנה לה מקום בחצירו מהו מי הוה כמו הלך מא"י לח"ל או דלמא כיון

דאומר לה בא"י תזכה לך חצירי בח"ל ה"ל כנותן בא"י א"נ כיון דמוליך אצ"ל בפ"נ לריב"ל אלא משום שלא תחלוק בגיטי א"י כדאמרי' לעיל ולומר לה תזכה לך חצירי בח"ל מלתא דלא שכיח הוא ובמילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן:

ה"ג תזכה לך חצירי שבעכו וי"ג ואח"כ אמר' תזכה לי חצירי:

נעשית כמי שהיתה ידה ארוכה. והיא עומדת בארץ והשליח בח"ל ופשטה ידה ונטלתו שמא אצ"ל בפ"נ בתמיה ודאי שצ"ל בפ"נ ה"נ כשאומר תזכה לך חצירי בעכו צ"ל בפ"נ:

מאן אמר דלא. מי אמר לך בידה ארוכה שצ"ל בפ"נ דלמא היא גופא קמיבעיא ליה:

לא אתי. לא נתתי לך הגט מעולם אלא שהכינו ליתן או שנכתב לא לשמה:

תפלוגתא. בפלוגתא דרשב"ג ור' דפליגו בשטר מלוה כדמסיק וה"ה בגט אף דקיי"ל האשה שאמרה לבעל גירשתני נאמנת שאני הכא דמעיזה פניה דהגט מסייעה:

שלי הוא שפרעתיו לך. והחזרת לי וממני נפל:

הכל הולך אחר התפוש בעדים. דשטר בלא עידי חתימה לאו שטרא הוא דהאי דכתיב וכתב אעידי חתימה קפיד קרא וכיון דהעדים הן עושין עיקר השטר מי שחתימת עדים בידו לד"ה גובה הכל:

מה פליגין. כי פליגי כשהעדים חתומי' בשטר באורך בשורה אחת וזה תפוס בעד אחד וזה בע"א דרבי סובר מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו ואי מקיים לי' פליג וכל זמן שלא נתקיים חספא בעלמא הוא ורשב"ג סובר מודה בשטר שכתבו א"צ לקיימו ואע"ג דלא מקיים לי' יחלוקו וה"נ לענין גט מי שתפוס בעדים זכה ואם שניהן תפוסין בעדים לרבי אם לא נתקיים בחותמיו לאו כלום הוא ואפי' ספיקא ליכא והבעל נאמן ולרשב"ג לעולם ספיקא הוי:

א"ל ד"ה היא. בגט לא פליגי דהכא בגט אף כשהיא תפוש בעדים לאו גיטא הוא דאינו גט כריתות עד שיהא כל הגט בידה ואפי' כל הגט בידה וחוט בידו אינו כריתות דבעינן שיהו מובדלים זה מזה והם עדיין אגודים בחוט זה וכל מה שתפוס בידו ה"ל כאלו תפוס בעדים:

מתיב. השיב ר"א לחכמים דמתני' כי היכי דאמריתו במביא גט ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפ"נ משום שאין עדים מצויין לקיימו אף אני אומר ממדינה למדינה בארץ ישראל צריך שיאמר שאין עדים מצויין לקיימו בזמן הזה א"כ לא פלוג רבנן:

מלמינא. מן הנמל שבים בקיסרין והוא המקום שהספינות נכנסין לתוכו מן הים הגדול:

אתא. ובא המעשה לפני ר"א אם צ"ל בפ"נ או לא:

ה"ג א"ל צ"ל בפ"נ:

ופריך ואין למינה של קסרין כקסרין. בתמיה וקסרין מארץ ישראל היא א"נ קסרין חוץ לארץ אלא דקשיא לי' דה"ל מדינה אחת:

ספינה מפרש' היתה. הגט נכתב בספינה שעמדה בנמל וה"ל כמדינה אחרת:

ותני כן. ותניא נמי הכי:

וכן שתים ונעשו אחת. אע"ג שכבר הורגלו לומר בפ"נ א"נ אע"פ שיש לחוש שיחזרו ויפרדו אפ"ה אצ"ל בפ"נ:

הלכה ב

מתני' **מרקם**. עד סוף העולם למזרח הוי מדינת הים:

ורקם. עצמה נידונת כמזרח העולם ולא כא"י והמביא מרקם צ"ל בפ"נ וכן כולם רקם למזרחו של א"י ואשקלון לדרומה ועכו לצפונה אבל מערבו של א"י אין צריך גבול שהים הגדול גבולה כדכתיב וגבול ים והיה לכם הים הגדול:

מרקם למזרח וכו'. מסיפא דייק דתנן ועכו כצפון ובבל לצפונה דארץ ישראל קיימא דכתיב ויאמר ה' אלי מצפון תפתח הרעה:

גמ' ה"ג רי"א לציפורי' אתון אמרין בשם רבי אף המביא וכו':

ואפי' תימא חולקין על דבדי ר"י. והיינו רבי מאיר דתנן רמ"א עכו כארץ ישראל לגיטין:

שמא מבבל לכאן. בתמיה וכי פליג ר"מ גם אבבל דהוי כא"י:

משכונה לשכונה. בבבל צ"ל בפ"נ. סתם שכונה שלש בתים:

עשינו עצמינו כא"י לגיטין. כרב דלא פסק' תורה מיום גלות יכני' שהחרש והמסגר גלה עמהם וכיון דשכיחא מתיבת' ליכא למיחש למידי:

בעא. הקשו לפני רב קושיא רבי יוחנן לציפוראי ממתני' ה"ג בעא מיחזר ביה. ורצה לחזור ולפסוק כשמואל דאף בבבל צ"ל בפ"נ וא"ל רב כהנא ומה נעשה לנשים שכבר נישאו בגיטין הבאים ממקומות אחרי' ולא אמר השליח בפ"נ וכי נפסלם ונוציא לעז על בניה':

א"ל ומה בידך. ומה בכך אם יבא הבעל ויערער הא גם אז יכול השליח לומר וליכא לעז על בניהם שיאמרו לאחר שנתן אמר בפ"נ:

ומשני דהוא. רב כהנא סובר כהא דר' דאם לא אמר בפ"נ בשעת הנתונה הולד ממזר אפי' לא ערער הבעל דה"ל משנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין:

תצא בי"ג דבר. המוזכרים במתני' לקמן פ' הזורק גבי הכותב לשום מלכות שאינה הוגנת:

הכל מודים שאם בא. הבעל וערער על גט שאמר השליח בפ"נ שערעורו בטל:

עד. כאן שמעינן שאם ערער משניסת הוא דערעורו בטל ערער עד שלא ניסת וניסת מהו שיהא ערעורו קיים מי אמרי' דלכך תקנו שיהא השליח נאמן משום תקנת בניה מן השני

הלכך עד שלא ניסת ערעור קיים או דלמא משום תקנות עגונו' הקילו רבנן ול"ש משניס' ול"ש עד שלא ניסת:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

ואל תזקק. האשה לעדים אם יקרא עליו ערער:

שאם בא. הבעל וערער ערעורו בטל וה"ק הואיל ויצא המעשה בהיתר שאמר בפ"נ יצא דהא מיהת מהני שאין הבעל יכול לערער:

שמא צ"ל בפ"נ. בתמיה ואפ"ה מהני ש"מ דלא פלוג חכמים ולעולם האמינו לשליח יותר מבעל ה"נ ל"ש ערער קודם שניסת או לאחר שניסת ערעורו בטל:

הלכה כר"מ בגיטין. דעכו כא"י לגיטין:

וא"ל. רבי עקב למה חרה לך על אמרי הלכה כר"מ משום דמלתא דפשיטא היא:

דיתמר. דאתה אומר הלכה כדברי המיקל בדברי סופרים ובפ"נ תקנת חכמים היא ואינו כן דלאו מלתא דפשיטא היא דסברוהו למימר דוקא ביחיד לגבי יחיד הוא דהלכה כדברי המיקל אבל יחיד נגד רבים הלכה כרבים והכא אף על גב דרבים פליגי עלי' דרבי מאיר אפילו הכא הלכה כרבי מאיר:

המוכר עבדו לעכו יצא לתירו'. דעכו ת"ל ותנן לקמן פ' השולח המוכר עבדו לת"ל יצא בן חורין:

בעא ואפי' מעכו לעכו. דעכו חציו א"י וחציו ת"ל כדמסיק ומיבעיא אם מכר מצד זה של עכו לצד זה מהו מי אמרינן לגבי ארץ חשבינן צד השני כח"ל אבל לגבי ח"ל חשבינן לי' כארץ אודלמא לכל מילי חשבינן לי' כח"ל:

ואתיא. בעי' דר' ישמעאל כי האי דאריב"א וכו' וכדפרישי':

מן תרין. עובדיי. משני מעשים דמייתי בסמוך משמיה דר' מוכח דעכו יש בה מא"י ויש בה מת"ל:

תמתון. ראה אותן אוכלי' פת נקי' א"ל מפני מה אתם לותתין החטין שהקמח נעשה יפה והלא מכשירין החטין וכשנותנין אותן לטוחן ע"ה מיטמאין ואסור לגרום טומאה לתבואת א"י:

ואנן שלקין. והם שולקין ביצי' ומבשלין במימיהון:

סברין מימר. סברוהו למימר שהוא דורש מי שלקו' של ביצי' אינן מכשירין והוא לא אמר אלא מים שבביצי' עצמן אינן מכשירין:

שלא יהא תלמיד מורה הורייי. אא"כ נטל רשות מרבו וכי יהיב ליה רבו רשותא מידק דייק בי' שיהא דבריו ברורים ולא יטעו השומעין את דבריו:

אפי' כהלכה אין הורייתו הוריי'. לענין דיני ממונות קאמר דיכול לחזור ולטעון והמודה בפניו לא הוי הודאה בפני ב"ד א"נ אף באיסור והיתר קאמר דקיי"ל חכם שאסר אין חבירו רשאי להתיר והוראת תלמיד לאו הוראה ויכול חכם להתיר מה שאסר:

חייב מיתה. בידי שמים:

אינו מוציא שבתו. שבוע זו ימות:

שכל תלמיד וכו'. ודומיא דבני אהרן שמתו מיד כשהורו בפני משה רבן:

כמחנה ישראל. דכתיב ומשה יקח את האהל וגו' והיה כל מבקש ה' יצא אל משה מחוץ למחנה והיו אסורי' להורו' מפני כבוד משה:

ייתי עלי. יבא עלי כך וכך שלא ידעתי שאין המקום הזה רחוק מציפורי שלש פרסאות:

מן. אותו זמן שנודע לו שאינו רחוק ג' פרסאו' מאז והלאה שוב לא הורה במקום ההוא:

חמא. ראה אדם אחד שהוא עומד למעלה מסלע אשר בעכו ומאותו סלע ולהלן הוא ח"ל:

א"ל. אין אתה בנו של פלוני כהן ואיך אתה יוצא לארץ העמים שהיא מטמאה:

א"ל. אביו הי' גבה עינים כלומר הלך אחר עיניו לזנות:

ונשא אשה. זונה שאינה הוגנת לו וממנה נולד והרי הוא חלל ש"מ שיש מקום בעכו שהוא ח"ל והיינו מכיפתא ולעילא:

עיירות שבתחו' ציפורין. וגם בתחו' עכו וסמוכו' לעכו יותר מציפורי שהן תוך התחום שבין עכו לציפורי ותניא בתוספתא דפרקין עכו ותחומה כא"י לגיטין דר"מ וחכ"א עכו ותחומיה כח"ל לגיטין:

מה את עביד לון. מיבעיא לי' אם הם כעכו והם כח"ל לשאר דברים חוץ מגיטין או כציפורי והם כא"י לכל דבריהם:

הלכה ג

מתני' **אם יש עליו עוררין**. בגמרא מפרש מי עורר:

יתקיים בחותמיו. אם יעידו העדים על חתימת ידיהם או עדים אחרים מכירין חתימתן כשר ואם אין עליו עוררים מסתמא כשר דהא בקיאין לשמה ועדים מצויין תמיד לקיימו:

מתני' **שוין במוליך ומביא**. שצ"ל בפ"נ ובפ"נ:

גמ' **מי עורר**. דערער תד לא מהני דאר"י אין ערער פחות משנים ואי תרי ותרי נינהו מאי חזית דסמכית אהני החתומי' על השטר סמוך אהני ואוקמא אשה בחזקת אשת איש:

הלקוחות. שלקחו נכסים מבעלה של זו אחר זמן הכתוב בגט והאשה באת לטרוף מהם בגט זה שבידה דהכי תנן הוציאה גט ואין עמה כתובה גובה כתובתה וטוענין הלקוחות מזוייף הוא:

עד כדון בערר שחוץ לגופו. כגון שאומר שלא נכתב לשמה וכדומה לו הוא דמהני הקיום בחותמיו:
בערר שבגופו. כגון שבאו שנים אחרים ואומרים שהוא מזוייף מי מהני הקיום או לא:
ופשיט תפלוגתא דר"י ורבנן דתמן. בפ"ב דכתובות (דף ז ע"ב) קאר"י שנים אומרים מת וניסת ואח"כ באו שנים אחרים ואומרים לא מת אוקי תרי להדי תרי ואוקי אשה בחזקת אשת איש ורבנן דתמן אמרין בשעה שניסת בעדות ברורה ניסת אפי' באו אח"כ מאה ואמרו לא מת אין מוציאין אותה וה"נ לרבנן דתמן משנתקיים בחותמיו אפי' באו אח"כ מאה וערערו ערעורן בטל דשנים הראשונים נאמנים ולר' יוחנן אמרי' אוקי תרי להדי תרי ואתתא בחזקת אשת איש ולא מהני הקיום אלא לבטל ערעורו של הבעל:
ה"ג ע"ד דרבנן דתמן ל"ש ערר שחוץ לגופו ול"ש ערר שבגופו בטל ע"ד דר"י ערר שחוץ לגופו ערר בכול וערר שבגופו ערר קיים:
ה"ג תני המביא גט וכו'. תוספתא בפרקין:
הרי מחזירו למקומו. ממקום שקיבלו ששם מכירין חתימת העדים ומקיימו ע"י ב"ד וכשמביאו למקום האשה אצ"ל בפ"נ אלא אומר שליח ב"ד אני שלא אמרו חכמים שצ"ל בפ"נ להחמיר דאין קיום חותמיו מהני אלא להקל שמשאמר בפ"נ תו א"צ לקיימו אבל ודאי דאף הקיום מהני וכ"ה בתוספתא:

הלכה ד

כל גט. כל שטר קרוי גט:
חוץ מגיטי נשים. אם יש עליו עד אחד כותי כשר אבל שניהם כותים פוסל ת"ק אפי' בגיטי נשים:
מעשה. בר"ג שהכשיר אפי' בשני עדים כותים:
בערכאות שלהם. שהעידו העדים לפני השופט במקום מושב משפטיהם והוא שידענו באותו שופט ובאותן עדים דלא מקבלי שוחדא:
לא הוזכרו. בבית המדרש להפסל אלא בזמן שנעשו ע"י הדיוטות שאינן דיינים:
גמ' **על הממון נחשדו**. הכותים לפיכך הם פסולים לעדות שטרי ממון אבל לא נחשדו על העריות לפיכך כשרים לעדי הגט:
ועדי נפשות. ולענין עדות נפשות אף הכותים כשרים כעל עדות עריות שאינן חשודים על הרציחה:
ופריך מעתה. שאינן חשודין על העריות אפי' שניהן כותים נמי יהו כשרים ות"ק פוסל בשניהם כותים:

ומשני שריא היא. שאני הכא שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין לפיכך כששניהן כותים הגט פסול:

ופריך מעתה אפי' כותי אחד יהא פסול. דהא סתם כותי אינו בקי בדקדוקי הגט ניחוש שמא לא חתם הגט לשמה:

שחתם ישראל בסוף. והרי ראה הישראל חתימת הכותי ומורה ליה שיחתום לשמה:

ה"ג אתיא כמ"ד עדים חותמין זה שלא בפני זה. וה"פ הא דר' אבין אתיא כמ"ד עידי הגט חותמין זה שלא בפני זה הלכך בעינן שיהא ישראל חתום לבסוף:

ברם. אבל למ"ד אין עידי הגט חותמין זה בפני זה גזרה משום כלכם אפי' חתם הישראל תחלה כשר שהרי היה הישראל שם כשחתם הכותי ולמדו לחתום לשמה:

שטר שחותמו וכו'. מייתי סייעתא לר' אבין דדוקא כששנים הראשונים פסולים הוא דכשר דאין דרך העדים להרחיק חתימתן ומסתמא ידעו הני בהני ומה להם לחתום ד' עדים אלא ודאי הראשונים לכבוד או לתנאי חתמו עצמן ולא לשם עדות אבל כשאחרונים פסולים בטל העדות והיינו דר' אבין ושטר דתני בברייתא היינו גט וכ"ה בתוספתא:

אתיא כמ"ד. הא דר' אבין והך ברייתא תרווייהו אתיין כמ"ד אין העדים חותמין וכו' ואמרינן מסתמא לא הניחו הכשרים לפסולים לחתום עמהן לעדים א"נ מה לו לבעל השטר להחתים להנך פסולים דהא איתנהו לכשרים אלא לכבודם חתמו ולא לעדים אבל למ"ד עדים חותמין זה שלא בפני זה י"ל מעיקרא חתמו הנך פסולים לעדים ואח"כ נודע לו פסולייהו והחתים להנך כשרים עמהן הלכך אפי' חתם הכשר בסוף פסול וכן לר' אבין נמי י"ל הישראל שחתם לבסוף סבר שיחתום עוד כשר אצלו דהא העדים חותמין זה שלא בפני זה:

ופריך ויעשה כהרחק העדות. אברייתא פריך שטר זה שהפסולים חתומים בו בראשונה יהיה כאלו הרחיקו הכשרים חתימתן שתי שיטות וקיימא לן דהשטר פסול:

ומשני ליה יכיל. אי אפשר לומר כן:

שלא באו אלא להכשירו של גט. שכל שנתמלא החלוק יהיה באיזה מילוי שיהי' כשר השטר ואין חתימת הפסולי' לשום עדו' אלא למילוי החלוק:

משום גירי אריות. בספר מלכים מפורש ויהי בתחלת שבתם שם לא יראו את ה' וישלח ה' בם את האריות וכותים כתיבי התם דכתיב ויבא מלך אשור אנשי' מכותה:

שמא אין מקבלין אותם. בתמיה וכותיים כיון שחזרו בהם ונתגיירו דכתיב בתר הכי את ה' היו ראי' גירי אמת הן:

משום עכו"ם ועבד וכו'. עבדי שלמה נשאו בנו' ישראל מחמת עשרן ונטמעו בכותים וקסבר עכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הוולד ממז':

ופרי' והא ר"ע. חומר כותי' גירי צדק הן:

ומשני על שם וכו'. לכך הן פסולי' שהן מייבמין את הארוסות דוקא אבל הנשואות שמתו בעליהן מתירין לשוק בלא חליצה ויבום דדרשי לא תהיה אשת המת החוצה הך דיתבה חוצה שלא נכנסה עדיין לרשות הבעל לנישואין לא תהי' לאיש זר אבל הך שכבר נכנסה לרשות הבעל חוצה תהי' לאיש זר וקסבר ר"ע בני יבמה לשוק ממזרים הוויין דסובר יש ממזר מחייבי לאוין:

אין ממזר ביבמה. דחייבי לאוין הן ואין ממזר מחייבי לאוין:

ומשני לפי וכו'. כלו' לרבנן פסלוהו מלבא בקהל משום שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין והן נושאין נשי' בגיטין פסולין ובניהם ממזרים:

ופריך הא ר"ג מכשיר בגיטיהן. של כותי' כדתנן במתני' על שנתערבו בהם כהני במות. במלכים בגלות סנחריב שהגלה השבטים בימי הושע בן אלה כתי' ויעש כהני' מקצת העם:

מן הקוצי' שבעם. הא דכתיב מקצת העם היינו מן הקוצים שבעם ודריש לי' לשון קוץ שהוא פסול ל"א מוקצה הן מן העם לפסול:

קול יוצא בארכיים. אמתני' קאי דתנן שטרות העולין בערכאות כשרים לפי שקול יוצא בשעה ששטר נכתב בערכאות הלכך אם לא נכתב כהוגן שמעו ופרשו מיני' ולא אתי למסמך עלייהו:

ה"ג מעתה אפי' בגיטין וה"פ. ואלו במתני' תנן חוץ מגיטי נשים:

ומשני שהי' הוא אומר. דס"ל לתנא דמתני' שאינן בקיאין בדקדוקי גיטין לפיכך פסולין:

ופריך והא ר"ש מכשיר בגיטיהן. וכי סובר ר"ש שהעכו"ם בקיאין בדקדוקי גיטין:

ה"ג אתי' דר"ש כר"א כמה דר"א אמר אע"פ שאין עליו עדים כשר. דעידי מסירה לחוד כרתי וא"צ לעידי חתימה אף ר"ש סובר כר"א ולא איכפת ליה בעידי חתימה כלל ואפי' הן עכו"ם כשר:

ופריך מעתה אפי' נעשו בהדיוט. יהא כשר ובמתני' תנן לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט:

ומשני הוי צורכא. הרי דצריכין להא דאמר רבי יעקב בר אחא קול יוצא בארכיי' ואין אנו סומכין על עידי מסירה אלא בערכאות לפי שיש להן קול:

שטר יוצא וכו'. פעם אחת יצא שטר ממון בבית שאן והיו עדיו עכו"ם:

ר' אבהו מפרש. מי אמר כשר מי אמר פסול:

שלא להפסיד לישראל. המלוה ממונו:
ופריך אפי' וכו'. אע"פ שאין הפסד בזה למלוה מ"מ הרי הוא מפסיד ללוה:
אלא כדי שלא לנעול דלת וכו'. דאין עידי ישראל מצויין בכל מקום ובעידי עכו"ם לא ילוה לו:

הלכה ה

מתני' **אם רצה לחזור בשניהן**. קודם שיגיע ליד האשה והעבד:
יחזור. שאין השליח יכול לזכות בהן לצורך האשה והעבד דחוב הוא להם שמאבדין מזונותיהם:
וחכ"א בגיטי נשים. יכול לחזור אבל לא בשחרורי עבדים שאם ירצה שלא לזון עבדו רשאי לפיכך אין לו הפסד מזונות בשחרורו ולאו חוב הוא לו אבל האשה מפסדת מזונותיה בגטה הלכך אונו יכול לזכות בשבילה:
מפני שהוא קנינו. כלומר הא דהוי אכיל בתרומה אינו אלא מפני שהיה עבדו של כהן מידי דהוי בהמתו של כהן דאוכלת בכרשיני תרומה ולאו משום מעליותא הוא לכך השחרור לאו חובה הוא לו:
לא יתנו לאחר מיתה. דגיטא לא הוי עד דמטי לידה וכי מטי לידה הא מית ואין גט לאחר מיתה ושטר שחרור נמי כי מטי לידיה הא מית ופקע רשותו מיניה:
יתנו לאחר מיתה. אע"ג דלא אמר מנה זה דדברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמי:
גמ' **ופריך כל אתר**. בכל מקום אתה אומר תן ההולך והולך לאו כזכה דמי ואינו זוכה עד שיגיע ליד הזוכה:
והכא. במתני' תנן תן גט זה וכו' זכה ובין לרבנן ובין לר"מ ה"ל תן כזכה:
כיני מתני'. כן צריכין לשנות במתני' האומר זכה גט זה לאשתי וכו':
ה"ג לישנא מתני' אמרה כן. וכ"ה בהרא"ש וה"פ מתני' נמי דייקא דזכה גרסי' ברישא. דבסיפא תנן שזכין לאדם וכו' ש"מ ברישא נמי באומר זכה איירי:
רמ"א חובה הוא וכו'. טעמא דמתני' מפרש:
הגע עצמך. אמור לנפשך הרי שהיה רבו קצין ומפרנסו בריוח דודאי חוב הוא לו:
ומשני לית לך. לתרץ למתני' אלא כהא דמסיק ולאו בזכות וחוב תליא מילתא:
שלא מדעתו. של עבד:
שמא אינו מכור. בתמיה. דודאי א"צ דעתו של עבד וה"ל מכירה גמורה ואינו יכול לחזור בו ה"נ כיון דבא השחרור ליד השליח כבא לידו דמי אבל המגרש אשתו שלא מדעתה שנתן הגט ליד אחר על מנת שתתגרש אשתו בקבלתו ודאי אינה מגורשת דבעינן ונתן בידה מדעתה ה"נ ע"י שליח יוכל לחזור בו:

א"ר אבין קניינו הוא וכו'. טעמא דר"מ מפרש אע"ג דקניינו הוא ויכול למכרו מ"מ השתא מיהת מפסידו בשטר זה ממה שהיה לו זכות בו מקודם והיינו באכילת תרומה:
האומר. פלוני עבדי עשיתי בן חורין וכו'. כלומר באחד מן הלשונות הללו שאמר לעבדו זכה העבד והרי הוא ב"ח:
ובלבד בשטר. הא דתני האומר לאו דוקא אלא כותב שכתב אחד מן הלשונות הללו בשטר ומסרו לעבדו אבל באמירה בעלמא לא הוה בן חורין ולא פקע ממונו מיניה ומצי למיהדר ביה אם לא קנו מידו ע"י חליפין דהוה כקונה עצמו ממנו בכסף א"נ בשכיב מרע נמי נקנה באמירה דדברי שכיב מרע ככתובים ומסורים דמיין:
יעשה בן חורין ר' אומר זכה. דלשון יעשה משמע שיהא בן חורין בשחרור זה שאני מוסר לו עכשיו:
ה"ג וחכ"א לא זכה. שאין לשון זה אלא הבטחה שיעשנו בן חורין לאחר זמן ועדיין לא עשה:
ר' אומר לא זכה. דאין גט לאחר מיתה דתנו כהולך ולא כזכי:
וחכ"א זכה. משום דכופין את היורשים לקיים דברי המת:
בסתם חלוקון. בשאמר תנו לחוד וכדמסיק:
מה אנן קיימין. במאי עסקינן:
אף ר' מודה. שחייבין לקיים דברי המת וכופין את היורשים וכותבין לו גט שחרור:
אף רבנן מודו. דכתבו ותנו משמע שהוא יתן לו גט שחרור ומחיים הוא דמהני אבל לא לאחר מיתה:
אלא. הכא במאי עסקינן באומר סתם תנו ר' אומר דה"ל כאומר כתבו ותנו ואין כאן מצוה לקיים דברי המת שלא צוה להיורשים לשחררו:
ורבנן סברי האומר תנו כאומר שחררו. נמצא שצוה כן להיורשים וכופין אותן לקיים דברי המת:
אע"פ שאמר. כהן זה שניתנו לו העבדים בכלל הנכסים:
אי אפשי. אין רצוני לקבלם אפ"ה אוכלין בתרומה כשאר עבדי כהן:
זכו בהן היורשין. ואם הם ישראלים אסורין העבדים לאכול בתרומה:
בסתם חלוקין. ששתק תחלה וכדמסיק:
מה אנן קיימין אם. שאמר מתחלה בפירוש שרוצה לקבלם במתנה והדר צווח שאינו רוצה בהן ודאי אף רשב"ג מודה שאוכלין בתרומה בע"כ של רבן הכהן:
אם בשלא קיבל עליו משעה ראשונה. אלא צווח מיד ואמר אי אפשי בהן אף רבנן מודו שזכו בהן היורשין שאין מקנין לאדם דבר בע"כ:

אלא. הכא במאי עסקינן בשתק מעיקרא ולבסוף צוח:
ר' אומר. אין אדם אומר אי אפשי אחרי ששתק תחלה וה"ל לשתוק מתחל' ועד סוף אלא ודאי מעיקרא קבלו עליו ועכשיו הדר ביה ואין חזרתו מהני דכבר קנה אותן וקרינן ביה קנין כספו הם יאכלו בלחמו:
הוכיח סופו על תחלתו. והא דשתק מעיקרא סבר כי לא אתו לידי למה אצוח:
ואם רצה. המשלח לחזור שאומר לשליח החזיר לי הימנה שנתתי לך שמא יאנסו ממך בדרך אינו חוזר:
וחייב. המשלח הזה:
באחריותו. אם יאנסו מיד השליח:
ואם מת יתן ליורשיו. של המשלח:
הלך ומצאו שמת יתן ליורשיו. של המקבל דכיון דאמר זכה זכה בה המקבל מיד כשבא ליד השליח:
ואם לאחר מיתה זכה. כשאומר לשליח זכה כבר מת המקבל:
יחזיר למשלח. דהוה זכיה בטעות שאין אדם זוכה בכתב לאחר מיתה ולא קנו יורשיו:
והדין זכה לחבריה. ואותו שזכה בשביל חבירו אינו יכול לחזור וצריך לקיים שליחותו:
דלמא. מעשה:
נחתון. ירדו לבבל לגבות לחכמים מעות שהיה להם שם בפקדון ומסרו הנפקדים להם המעות:
ואתאמרת. ונאמר עליהן לשון הרע שאינן נאמנים בשליחותם ובאו הנותנים ורצו להוציא מהן המעות:
אמרי. להו כבר זכינו בהממון לבעליהן ואין אנו יכולין להחזיר לכם:
אמרין לון. אנו חפצים שאתם תקבלו אחריות על המעות:
א"ל שומרי חנם אנחנו. ואין אנו צריכים לקבל אחריות:
אתון. באו אצל רבי דוסתאי בר' ינאי ורצו כהוציא ממנו בע"כ:
א"ל אהן הוא כולה. הנה כולו לפניכם עשו בו כטוב בעיניכם ל"א התם ביד ר' יוסי הוא הכל:
נסבין. לקחו לר"י וכפתו אותו והוציאו ממנו המעות:
כד סלקון. כשעלו לא"י בא ר' יוסי לגבי ר' ינאי וא"ל ראה מה שעשה לי בנך:
א"ל אלו. ישוו עמי לדעת אחת לא היו מוציאין ממני כלום:
א"ל. רבי ינאי לרבי דוסתאי בנו מדוע עשית ככה:
א"ל ראיתי. אותן הנפקדים הם בני אדם אימתני' הן אמה. אנשי מדה גבוה קומה:

וכובעיהן אמה. גם מאוימין במלבושיהן המשונים:
ומדברין מחצין. כלומר קולן עבה ונראה כאלו הדיבור יוצא מטיבורן:
ויוסי אחי. היה כפות על העמוד ורצועה עולה ויורדת עליו שהיו מלקין אותו ואמרתי שמא דוסתאי אחר יש לאבי שאמסור עצמי להריגה בידם שהוא איש חלוש ואינו יכול לסבול המכות:
הדא דתימא לא אמרן שהשליח יכול להחזירו למשלח אלא דוקא שאינו יכול לעמוד עצמו נגד המשלח אבל מי שהוא יכול לעמוד עצמו נגד המשלח והחזירו לו מוציאין מן השליח כפי שקבל תחלה ונותנין למי שזכה בשבילו:
דין דמחל. האי מאן דמחל שטר חוב לחבירו וא"ל הרי חוב שאתה חייב לי מחול לך ולא אמר שגם השטר מחול לו:
עד דמחל ליה שטרא. שעדיין שעבודו קיים וגי' בעה"ע אות מחילה דף צג עד דחזר ליה שטרא:
ה"ג באומר התקבל לי אמר וכו'. וה"פ האומר התקבל לי כאומר זכה דזכה המקבל מיד כשבא ליד השליח:
בשכיב מרע היא מתני'. הך ברייתא איירי בש"מ לפיכך אין היורשין יכולין לעכב דדברי שכיב מרע ככתובים ומסורים דמיין אבל בברי לא דתנו לאו כזכי דמי:
ופריך אם בשכיב מרע. מאי קאמר אצ"ל זכה לו וכו' הא בשכיב מרע אין חילוק ובאיזה לשון שאמר מהני:
קיימתיה. תוקים להך ברייתא כדאמר ר' בא וכו':
אבל אם הבריא לא. לא הוי כאלו כתב ונתן ויכול לחזור בו והיינו דקאמר ואצ"ל באומר זכה וכו' דהא אפי' אם הבריא אינו יכול לחזור:
היא מתניתא. אמשנתינו קאי דאיירי בשכיב מרע ולכך יתנו לאחר מיתה אבל בבריא שאמר תנו ומת לא יתנו לאחר מיתה דתנו כהולך ולא קנה עד דאתי לידיה:
הדרן עלך המביא קמא

פרק ב

הלכה א

מתני' **המביא**. בפני נחתם חציו. אחד מן העדים חתם בפני:
אחד אומר בפני נכתב וכו' פסול. כשהגט יוצא מתחת יד אחד שהוא מביאו ואין חבירו שליח בהבאתו מש"ה פסול דלשליח אצרכוהו רבנן למימר תרווייהו אבל אם הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר ששנים שהביאו גט א"צ לומר בפ"נ ובפ"נ ולמאן דמוקי לה בגמרא

בששניהם שלוחים אפ"ה פסול כיון דחד הוא דאיכא אחתימה ואיהו לא מסהיד אכתיבה אתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד א':

שנים אומרים בפ"נ וא'. שלישי אומר כו' נמי פסול מהאי טעמא:

ור"י מכשיר. כיון דמצרכי לאסהודי כמי אכתיבה או הוא או אחר תו לא אתי לאחלופי ובגמרא אמרינן חלוק היה ר"י אף בראשונה אאחד אומר בפ"נ וא' אומר בפ"נ:

גמ' **ופריך ניחא בפ"נ אבל לא בפ"נ**. דפסול כיון שאינו מעיד על החתימה לאן כלום הוא אלא בפכי נחתם אבל לא בפ"נ דתנן במתני' דפסול קשיא מ"ט הא עיקר קיומו של גט הוא בחותמיו ולא אמרו דבעינן לומר בפ"נ ובפ"נ אלא משום שאין עדים מצויין לקיימו או משום דאין בקיאין לשמה כדאמרינן לעיל ריש פ"ק והני חששות אינן אלא בחתימת העדים ונראה דלא פריך אלא מסיפא דתנן בפ"נ חציו ובפני נחתם כולו פסול קשיא ליה אמאי פסול הא מעיד על החתימות שהן עיקר:

ומשני אלא כר' יודה. דתנן לקמן פ' הגט ר"י פוסל בטופסי גיטין שנכתבו שלא לשמה הלכך אף שמעיד על חציו האחרון שהוא התורף שנכתב בפניו לשמה מכל מקום כיון שאינו מעיד על חציו הראשון שהוא הטופס נמי פסול לר"י דבעינן טופס לשמה:

ופריך ודר"י בח"ל. וכי פליג ר"י במביא גט בח"ל שצריך שידע השליח שהטופס נכתב לשמה:

המגרש בארץ ישראל. פליג ר"י וסובר שצריך שיהא נכתב לשמה משום דגזרינן טופס אטי תורף:

וכי יש טופסי גיטין בחוצה לארץ. בתמיה הא ודאי שאין השליח. צריך להעיד על כך דהיא גופא דרבנן שצ"ל בפ"נ גזרה שמא יבא הבעל ויערער וטופס לשמה נמי גזרה וה"ל גזרה לגזרה א"נ שינוייא הוא וה"פ וכי יש טופסי גיטין בח"ל וכי יש לחלק בחוץ לארץ בין טופס לתורף ודאי צריך שיעיד שנכתב בפניו גם הטופס דהא במגרש בח"ל בעינן שידע שהוא גט אשה ובתורף אין שם רמז לגט אשה שהרי תורף אינו אלא מקום האיש והאשה והזמן כדתנן לקמן פ' כל הגט וגם צריך שידע השליח שהוא נעשה שליח לגט זה שנכתב לשמה ושזה האיש שולח גט לאשתו ואין השליח יודע שהוא גט אשה אלא אם כן נכתב כולו בפניו דהיינו הטופס והתורף מיהו לקמן משמע שגם הרי את מותרת לכל אדם הוא מכלל התורף:

אם היה נכנס ויוצא מותר. ולא בעינן שיהא השליח עומד ורואה כתובת כל אות ואות:

אלא נתייחד. הגט ברשות הבעל ואין השליח שם מהו מי חיישינן שמא נתן שטר אחר או דלמה אינו חשוד לקלקלה בידי שמים כדאמרינן לעיל (דף א):

אבל אם אמר וכו' כשר. דאל"כ לפלוג בדידיה אם נתייחד ביד הבעלים בין כתיב' לחתימה פסול אלא ש"מ בכה"ג כשר:

ה"ג רב חסדא אמר חציו מתקנה וחציו מדבר תורה פסול רבי אלעזר אמר ר' אבין בעי אמר בפני נכתב ובפני נחתם בעד אחד וכו'. וה"פ רבי אלעזר אומר חציו מתקנת חכמים דהיינו עדו' השליח שהאמינו חכמים כשנים וחציו מדבר תורה היינו שהעידו שנים על חתימת עד השני פסול דבעינן או כולו בתקנת חכמים או כלו בקיום הגט ורבי אבין מיבעיא ליה בחציו מתקנה וחציו מדברי תורה ל"א רבי אבין לפרושי דברי רב חסדא הוא דאתי:

אין כשר אלא זה. ודאי גט כזה כשר הוא דמי איכא מידי אלו אמר אחד דהיינו השליח כשר השתא דאיכא תרי יהא פסול:

רבי אבא לא אמר כך. כל זה מדברי רבי אמי הוא ואמר דרבי אבא לא אמר כן לפסול בכה"ג אלא דוקא באומר שהוא העד השני וכדמסיק:

נעשה נוגע בעדותו. דנראה כאלו בא להעיד על חתימת השני כדי שתתקיי' עדותו בהחתימו':

איליין תרין חורנא. הנך שני עדים אחרונים אין אני יודע מה טיבן מי סגי במה שהעיד בפ"נ מאלו השני' הראשונים או צריך שיעיד השליח אף על חתימת שנים האחרונים שבפ"נ:

תפלוגתא דר"י ורשב"ל. בדבר זה פליגי ר"י ור"ל לר"י פסול ולר"ל כשר:

דאיתפלגון. דפליגי ר"י ור"ל באומר לעשרה כולכם חתומו גט זה וחתמו מקצתן היום ומקצתן למחר:

כשר. שלא נתכוין שיהיו כולן עדי' אלא שנים עדי' והשאר משום תנאי שהטיל בגט זה דלא ליהוי גיטא אא"כ חותמין בו כולן כדי לביישה ברבים:

פסול עד שיחתמו. כולן ביום אחד שכוונתו שיהיו כולן עדים ונכתב ביום ונחתם בלילה פסול:

מה פליגין. כי פליגי ת"ק ור"י במתני' דוקא בשהגט יוצא מתחת יד זה שאומר בפני נחתם וטעמייהו דרבנן דפסלי כיון דלא אמר בפני נכתב דאתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא שיאמרו קיום שטרות באחד ור"י סובר כיון דאצריכיניה תרי אחריני במקומו לאסהודי אכתיב' תו לא אתי לאחלופי:

ה"ג ר' חנניא אמר רבי זעירא מה פליגין. כי פליגי ביוצא מתחת ידי אחר כלומר מתחת ידי עידי כתיבה דה"ל שנים שהביאו גט וקסבר ר"י שנים שהביאו גט אצ"ל בפ"נ ובפ"נ

ות"ק סובר אפילו שנים שהביאוהו צ"ל בפ"נ אבל ביוצא מתחת יד האומר בפני נחתם לחוד אף ר' יהודה מודה דפסול דאתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא א"נ קסבר ר"ז כריב"ל לפי שאין בקיאין בדקדוקי גיטין ומתני' לאחר שלמדו ות"ק סובר גזרי' שמא יחזור הדבר לקלקולו ור"י סובר לא גזרינן:

ה"ג מתיב ר' אימי לרבי זעירא אם ביוצא מתחת ידי אחר רבי יודה מכשיר אפי' בקמייתא. וה"פ לדידך דקאמרת טעמא דר"י משום שנים שהביאו גט ולא גזר ר"י אם כן לפלוג ר"י אף בקמייתא באחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם כיון דיוצא מתחת ידי שנים ליכא למיחש לקיימו ולשמה נמי הא למדו ולקלקול לא חיישינן דודאי רישא דומיא דסיפא איירי:

אייתי רבי אמי לרבי יונה חמוי. כשבא ר"א לר' יונה חמיו תני ליה ברייתא דפליג ר"י אף בראשונה והיינו כר"ז:

ה"ג ואחד אומר בפני נחתם פסול:

ה"ג לישן מתני' מסייע לר' אימי בזה רבי יודן מכשיר. וה"פ לשון התוספתא דתני שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול ור"י מכשיר בזה לאו למעוטי אחד אומר בפ"נ ואחד אומרי בפ"נ דלא פליג ר"י ופסול כר' אימי:

וקשיא על דר"ז. והך ברייתא קשיא לר"ז:

עדות עד אחד אם ביוצא מתחת ידי אחר כהדא. כרישא דמתני' דא' אומר בפ"נ וא' בפ"נ ושניהם הביאוהו לא עשו חכמים עדות המעיד על החתימה כשנים קשיא א"כ אימת עשו עדות עד א' כשנים כלומר הא אפי' בשהעיד אחד על הכתיבה והחתימה הכשירו חכמים כדתנן בריש מכלתין:

ומשני בזמן. שאדם אחד מעיד על הכתיבה והחתימה הוא דהאמינוהו כבי תרי דליכא לאחלופי בקיום שטרות דעלמא כיון דצ"ל גם בפני נכתב אבל בשאינו מעיד אלא על החתימה ואתי לאחלופי בקיום שטרות דעלמא בעד א':

וביוצא מתחת ידו. אסיפא דמתני' קאי דתנן א' אומר בפ"נ וב' אומרים בפ"נ כשר בשהגט יוצא מתחת יד עד המעיד על הכתיבה:

והוה ר"ז מסתכל ביה. דקס"ד דוקא נקט וביוצא מתחת ידו דנעשה כשנים על זה ושנים על זה אבל מתחת יד עידי חתימה פסול והיינו כדעתיה דר"ז בסמוך:

ואפי' יוצא מתחת ידי אחר. כלומר וכ"ש ביוצא מתחת ידי אחר פשיטא דכשר דה"ל שנים שהביאוהו דאצ"ל בפ"נ ובפ"נ:

אתיא. הא דר' יסא כר"א עד דלא חזר ביה דבשנים שהביאוהו אפי' רבנן מודו דכשר:

אפי'. לאחר שחזר בו ר' אמי וסובר דאפי' בשהגט יוצא מתחת יד שני עידי הכתיבה נמי פסלי רבנן אפ"ה שפיר קאמר ר' יסא בסיפא אפי' יוצא מתחת יד אחד כשר דודאי יש לחלק בין שנים מעידים על הכתיבה ובין שנים מעידים על החתימה דחתימה בשנים יפה כחה דלא אתי לאחלופי אבל כתיבה בשנים אין כחה יפה:

הלכה ב

מתני' **בלילה ונתחתם ביום כשר**. שהיום הולך אחר הלילה וה"ל חד יומא ואין זה מוקדם:

ביום ונחתם בלילה. מוקדם הוא דמשמע דמההוא יומא איגרשה ולא איגרשה עד למחר ובגמרא מפרש מאי פסולים:

כל גיטין. של מכר ומתנה והלואה:

פסולין. דאתי למיטרף מלקוחות מיומא דכתיבה ושלא כדין:

חוץ מגיטי נשים. דלאו לגוביינא עבידא:

גמ' **פסול מפני אכילת פירות**. שמזמן הגט ואילך אם ימכור הבעל פירות נכסי מלוג שלה כשתדע האשה מתי נכתב ונחתם הגט תגבה ואם לא היה בו זמן יהיה מוכר והולך וכשתתבע לדין יהיה ידה על התחתונה שיאמר לה קודם גירושין מכרתי לכך תקנו זמן בגיטין ומוקדם פסול נמי משום פירות שתטרוף שלא כדין:

מעתה תחוש לגיטין הבאין ממדינת הים וכו'. קסבר ריש לקיש לכך תקנו לומר בפ"נ משום שאינן בקיאין לשמה וקשיא ליה ומאי מהני שאומר בפ"נ בשלמא לשמה תקנה גמורה דסתמא לשמה קמסהיד דמימר אמר מ"ט אטרחוהו רבנן למימר בפ"נ משמע דצריך לשמה ועד דידע דנכתב לשמה לא קמסהיד אלא ניחוש שמא נכתב ביום ונחתם בלילה:

א"ל זה. נכתב ביום ונחתם בלילה זיופו מדבר אחר שהכתיבה והחתימה בעצמן כשרים אלא שדבר אחר גורם פסולו שלא נעשה ביום א'משא"כ פסול שלא לשמה פסולה בגופו הוא דה"ל כאלו לא נחתם מעולם:

אף ר"ש מודה. דחיישינן שמא פייס אשתו בתוך כך ובא עליה וה"ל גט ישן דפסול א"נ שמא נתפייס וביטל:

ל"ש. בלילה שלאחריו ול"ש למחר ואפי' לאחר כמה ימים מכשיר ר"ש דלא חיישינן שמא פייס דאם איתא דפייס קלא אית ליה למילתא שהשכנים והשכנות שומעין התגר וקטטה שביניהם וכשישקיט ריבם הכל מרגישים:

היידן הוא למחר. איזהו למחר שפוסל ר"ש אליבא דר' יוחנן:

ר' חנניא ור' מנא. פליגי בה:
חד אמר למחר. ממש והיינו היום שלאחריו:
וחרנא. ואחרינא אמר לאחר שני ימים דביום אחד ליכא לספוקי שמא פייס:
ה"ג וקשיא על דר"י לא כן א"ר בא וכו' אתיא דר"ש כר"א. וה"פ וקשיא על ר' יוחנן דאמר לא הכשיר ר"ש אלא עד למחר הא א"ר בא בשם ר"ז הא דתנן לעיל פ"ק ר"ש מכשיר אף גיטי נשים העולים בערכאות של כותים משום דס"ל כר"א דאמר עידי מסירה כרתי א"כ אין עידי החתימה מועילים כלום אלא מפני תיקון העולם א"כ למה יפסול הגט לר"ש מפני שאיחרוהו וחתמוהו הא כבר נתגרשה משעת הכתיבה:
כאן ברוצה לחתמו. מתני' דהכא איירי שאינו רוצה למסרו עד שיחתמו וכיון שלא נמסר עדיין ודאי אין לו דין גט עד שיחתמו:
וכאן. מתני' דפ"ק איירי בשאינו רוצה לחתמו בעדים כשרים אלא מסרו בעידי ערכאות ודאי בעידי מסירה ישראל לחוד כשר:
כשר. באותן שנים שחתמו היום שלא נתכוין אלא שיהי' שנים מהם עדים והשאר משום תנאי שהטיל בגט זה דלא ליהוי גיטא אא"כ חותמין בו כולן כדי לביישה ברבים:
פסול. שכוונתו שיהיו כולן עדים:
וכשרון וחשון. והכשירו הגט כר"ש דשעת הדחק היה וקסבר כדאי הוא ר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק אבל שלא בשעת הדחק חשו לדברי חכמים וצריכין שיחתמו כולן ביום אחד ל"א וכשרון מפני שחשו לתקנת עגונא אבל בלא"ה לא:
ה"ג הדא מסייעא לר"י מן דרבנן ופליג עלוי מן דר"ש. וה"פ ממעשה זה איכא סייעתא לר"י דאמר כולן משום עדים מדחשו לדברי חכמים שלא בשעת הדחק ש"מ דחכמים פסלי במקצתן היום ומקצתן למחר וכר' יוחנן וקשיא אהא דאר"י מודה ר"ש בחתמו למחר דפסול והכ' מוכח דלר"ש כשר למחר ולרשב"ל הוא בהיפך אית ליה סייעתא להא דאמר לר"ש אפי' לאחר כמה ימים וקשיא אהא דאמר והשאר משום תנאי:

הלכה ג

מתני' **בסיקרא**. מין אבן שצבעו אדום:
בקומוס. מין עפר שצבעו שחור ל"א מין שרף אילן גומ"א בלע"ז:
ובכל דבר שהוא רושם. לאתויי מים ששרו בהן עפצים גאלו"ש בלע"ז שהוא רושם ורשומו מתקיים כדאמרינן בגמרא:
על העלה של זית. תלושה:

ונותן לה את הפרה. שאינו יכול לקצצו לאחר כתיבה דכתיב וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה:
ר"י הגלילי אומר אין כותבין וכו'. בגמ' מפרש טעמא:
גמ' **וכתב**. בגט כתיב וכתב לה דרשינן וכתב דוקא אבל אם חקק בסכין בטבלא לשון הגט פסול:
וכתב לא מטיף שמטיף הדיו שעושה נקודות כעין אותיות פסול:
לא השופך. בסמוך מפרש:
אית תניי תני. איכא דמתני:
אר"ח. ולא פליגי:
כגון הדין דינרא. שהוא מכה בקורנס חותם ומטבע על הדינר ותוכות וסביבות צורת החותם שהיא שוקעת והם מלאים דוחקין את תוכו וסביבות צורת הדינר וכנגד שקיעת רושם החותם אין הדינר של זהב נדחק וממילא הצורה עומדת במקומה:
כגון הדין פנקסא. כעין אותן של סוחרים שחוקקין עליהם בעט:
שלא עירב את הנקודות. שלא חזר והעביר הקולמוס על הנקודות ועשאן אות שלם אבל עירב את הנקודות יחד כשר:
אפי' עירב את הנקודות יחד. פסול דאין זה כתב:
איליין וכו'. אלו בני מזרח חכמים הם ביותר:
וכד וכו'. וכשאחד מהם חפץ להודיע לחבירו דבר סתר הוא כותב על הנייר במי עפצים ואין אדם יודע שנכתב שום דבר עליו והך דמקבל נייר ההוא הוא שופך עליו דיו שאין בו עפצים אלא קומום וקנקנתום והוא קולט מקום הכתיבה של מי עפצים וניכר הכתיבה ואם כתב הגט במי עפצים ושפך אח"כ הדיו עליו פסול:
עשה כן בשבת. ששפך דיו עלי נייר כתוב במי מילין מהו שיהא חייב מי אמרינן טעם דפסול בגט משום שאין כתב ע"ג כתב במי מילין לחוד פסול לפי שאינו ניכר ובשבת פטור על השפיכה או דלמא טעמא דפסול בגט דבעינן וכתב לה בפעם אחת הלכך בשבת חייב:
תמן תנינן. שבת פ' הבונה:
וסיקרא ע"ג סיקרא. הוא דפטור שהרי הוא כבתחלה לא כתב ולא מחק:
חייב. שכתב אחר הוא שנשתנה מראיתו:
משום מוחק. שהוא מוחק התחתונות של סיקרא:
ומשום כותב. העליונות של דיו:
והן חותמין בסיקרא. שהרי כתב חדש הוא:

מפני שאנן עסוקין בהלכות שבת. ואומרים מאומדן לבנו שיש להחמיר:
אנו מתירין את אשת איש. לעלמא ונאמר דהוה גט כשר:
מביא נייר חלק. דעלמא ומקרע בו שם העדים ומשימין על הגט כעין דפוס והעדים ממלאים את הקרעים:
ופריך. ולא הקריעה כתב ידו של ראשון. שקריעה זו במקום כתיבה ולא חידשו העדים שחתמו בדיו כלום א"נ הא אין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כדי שיוכל לקיימו לעולם וזה אי אפשר לקיים שהכל יאמרו כתב ידו של הקורע הוא:
אלא מרחיב לפניהן את הקרע. והעדים אינן ממלאין את כל הקרע אלא כפי מה שהם רוצים ואין זה כתב יד של הקורע:
ר' מנא. פריך ולמה אין אנו אומרים רושמין לפניהם במים או בכל דבר שאינו מתקיים והוא ממלאו בדיו:
ומשני אם בא. הבעל וערער קודם שנמחק הרושם מדבר שאינו מתקיים ויאמר מעולם לא חתמו העדים בדיו אלא בדבר שאינו מתקיים והאשה מילאה את החתימות בדיו:
וערעורו קיים. שהרי דברים נכרים הם:
הקורע על העור בתבנית כתב. אע"פ שלא מילאו בדיו כשר:
פסול. דרשימה לאו כתב הוא:
ע"מ שתתנו לי פסול. דה"ל כאלו לא נתן לה כלום וקרא כתיב ונתן לה:
ופריך ולא דא היא קדמייתא. כלומר היינו רישא ומ"ש רישא ומ"ש סיפא:
לכשתדיני. כשתעיין ותדון בו שפיר תדע טעמא של דבר:
אר"י בר' בון. רישא דאמר ע"מ שתתננו לי א"כ בשעת גירושין לאו מידי נקיטא אבל סיפא דאמר ע"מ שתחזירהו לי ה"ל כאומר מעתה היא נתונה לך ע"מ שתחזירהו לי לאחר שנעשה בו מצותו ומתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה:
כהדא. מייתי ראיה דמתנה ע"מ להחזיר שמה מתנה:
תרונגא. אתרוגים היו דחוקים בבבל שלא היו מצויי' בשנה ההיא ויהב רנב"י אתרוג שלו לבנו וא"ל לאחר שיגמור מצות נטילה יחזירנו לו ש"מ אע"ג דבעינן שיהיה אתרוג שלו אפ"ה סגי במתנה ע"מ להחזיר:
מצפצפים. דחוקים כדתנן עומדים צפופים ומשתחוים רווחים וי"מ כלו' היו מפלפלין שם איך יזכהו לחביריו שיצאו בו ואין פי' זה מחוור ועמ"ש בסוכה:
ובין השיטים שלי. מהו ואיירי שהיו אותיות אריכין המגיעין משיטה לשיטה בראשי כל תיבה ותיבה דאף כשחותכין בין השיטים עדיין הגט מעורה דאל"כ פסול דספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים:

ופשיט ויש כתב. בתמיה וכי זה מקרי שטר והתניא בתוספתא בפרקין עור שנקרע מעצמו כשר לגט שנתקרע ע"י אחרים ה"ז פסול ואיזהו נקרע בשלא נקרע בקרע ב"ד אבל נקרע בקרע ב"ד ה"ז נתקרע ופסול ואיזהו קרע ב"ד כל שנקרע בין כתב לעדים וזה כיון שבין השיטים שלו ה"ל כאלו נקרע בין כתב לעדים ופסול:

ופריך ולא כמקורע הוא. דעל עלה אחד אי אפשר לכתוב כל הגט אלא ודאי על שנים או שלשה עלין הוא ה"ל מקורע וספר אחד אמר רחמנא ולא שנים ושלשה ספרים א"נ עלה של זית יש לו חריצין וקצותיו נפרדים וה"ל כמקורע:

בינה שילוח. כך שמו וגי' הרשב"א בונה בר שילא:

אפי' כותב. רק דבר זה בגט אני פלוני מגרש את אשתי פלונית הגט כשר וזה אפשר לכתוב על עלה אחד ושלא במקום שנקרע:

ואתיא. כי האי דא"ר אילא:

אם פירש. הרבה דברים בגט כגון שם עירו ושם אביו ושינה בהן פסול אבל אם לא פירש שום דבר אלא כתב אני פלוני מגרש את אשתי פלונית הגט כשר:

אמר לה הרי גיטיך וכתובתך כאחת. מהו מי אמרינן כיון דלא יהיב לה אלא בתורת פירעון לא הוה גט דבעי למיתב לה מקום הגט במתנה גמורה משום גירושין ולא לשם פירעון דכתיב ונתן או דלמא כיון דשניהן באין כאחד קרינן ביה ונתן:

מסר לה. הפרה שכתב עליה הגט במוסירה שמסרה לה באפסר או בשערה מהו שתהא מגורשת:

ופריך מדת הדין. לענין ממון תנן בקידושין פ"ק בהמה גסה נקנית במוסיר':

והכא את אמר הכין. ובגט מספקא לך א"נ אף הכא הדין כן דהוה נתינה ומתגרשת בכך:

ומשני או שנייא היא. שאני הכא בגט דכתיב ונתן בידה בעינן שתהא כולה בידה ומוסירה לא מהני א"נ לאו שינוייא הוא אלא סיומא דאיבעיא הוא:

ספר. דכתיב וכתב לה ספר כריתות דמשמע קלף:

ידות האוכלין. הוא הדבר שאוחזין בו המאכל כשרוצין לאכלו כמו עוקצי תאנים ודומיהן מיבעיא ליה אי כותבין עליו גט לר"י הגלילי דפוסל באוכלין או לא מי אמרינן כיון דלענין טומאה הן כאוכלין לענין גט נמי כן או דלמא שאני התם דרבינהו קרא דכתיב טמא הוא לכם ודרשי'לכל צרכיכם:

כתבו. אמר לסופר כתוב גט על קרן צבי וקצצוהו וחתמו ותנו לה כשר טעמא דגרדו דתו לא הוה יד ואח"כ חתמו הא אם חתמו ואח"כ חתכו פסול מפני שהיה יד בשעת חתימה ש"מ ידות אוכלין כאוכלין:

על זכרותו של קרן. שכשהקרן מחובר בבהמה בולט עצם מן הראש ונכנס לתוך חלל הקרן ועצם הבולט נקרא זכרות וקאמר ר' בא הא דצריך לחתוך הקרן קודם החתימה דוקא כשכתב הגט על הזכרות דזהו ודאי מחובר אבל הנרתיק אף שהוא על הבהמה מ"מ כפרוש הוא שאינו מחובר בגוף עצמו וכשר:

ר"י בעי. לר"י הגלילי דסובר בעינן דומיא דספר בכל דבר א"כ כלי דכתיב בהכשר זרעים נמי ממעטינן מיניה כל דבר שיש בו רוח חיים ואם חישב שיפלו המים על הבהמה ה"ל כחישב שיפלו על הקרקע ומים הנופלים על הקרקע לא שייך בהם לרצון ואם נפלו אח"כ המים אלו שלא לרצון על האוכלין אין מכשירין דכתיב וכי יתן מים על זרע וקרינן וכי יותן בעינן כי יותן דומיא דכי יתן לרצון או שיפלו בתחילה על האוכלין ברצון להכשירם לטומאה או שיפלו תחלה על דבר תלוש לרצון אע"פ שנפלו אח"כ על האוכלין שלא לרצון כבר הוכשרו:

והכא הוא אומר הכין. ואף כאן לענין הכשר זרעים אמרי' כן דכמחובר הוא דר"י הגלילי סובר כי היכי דממעטינן מספר מחובר ה"נ ממעטינן מיניה בעלי חיים דשניהם חד מעלה אית להו ה"נ כי היכי דממעטינן מכלי מחובר ה"נ יש לנו למעט מיניה בעלי חיים:

או שנייא היא. או דלמא שאני הכא דכתיב בכל כלי ובכל ריבוייא הוא ומרבינן גם בעלי חיים שהם ככלי שהמים שנפלו עליהם לרצון מכשירין:

ופריך מעתה. דקאמרת בכל ריבוייא הוא נימא אף במחובר מכשיר ואפי' חישב שירדו לבורות יכשיר ובמחובר ודאי ליכא מאן דפליג דאינו מכשיר:

ומשני שנייא היא הכא דכתיב כלי. כלומר אם מרבינן גם בורות א"כ כלי מאי אהני לן אלא כלי למעט מחובר ובכל לרבות בעלי חיים:

הלכה ד

מתני' **אין כותבין במחובר לקרקע**. דכתיב וכתב ונתן שאינו מחוסר קציצ':

כתבו במחובר וכו'. ה"ק כתב הטופס דהיינו כל הגט חוץ ממקום האיש והאשה והזמן במחובר ותלשו וחתמו. כלומר שכתב מקום האיש והאשה וזמן אחר שנתלש כשר שאין הטופס שנכתב במחובר פוסלו:

על הנייר המחוק. שיכול למחקו עד חתימת העדים ולכתוב עליו מה שירצה ולא מנכרא מילתא שגם העדים חתומים על המחק:

ודפתרא. אין המחק שלו ניכר:

דפתרא. עור דמליח וקמיח ולא עפיץ:

וחכמים מכשירין. בגיטין בלבד דסברי כר"א דאמר עידי מסירה כרתי והעדים שהגט נמסר בפניהם הם עושין עיקר גירושין לא עידי חתימה אבל בשאר שטרות דסמכינן אעדי חתימה מודו חכמים שאין נכתבים לא על נייר מחוק ולא על דיפתרא:

גמ' **לית הדא פליגא על ר"י**. בתמיה וכי לא קשיא ממתני' על ר"י:

דר"י אמר כתב תורף. של גט דהיינו הרי את מותרת לכל אדם עם הטופס שלא לשמה כשר ש"מ דסובר שאין חילוק בין טופס לתורף ושם האיש והאשה לחוד פוסלין שלא לשמה דכתיב וכתב לה וקשיא מתני' ברישא תנן אין כותבין במחובר והדר תני כתבו במחובר בשלמא לריש לקיש איכא לשנויי אין כותבין טופס גזרה שמא יכתב תורף כתבו לטופס תלשו וחתמו ונתנו לה כשר אלא לר"י קשיא ואין לתרץ סיפא על שם האיש והאשה קאי דודאי לענין מחובר אין לחלק בין שם האיש והאשה ובין שאר תורף:

ר"ל אמר וכו' פסול. משום דסובר כל התורף דין אחד לו:

כתבו וחתמו בתלוש. ואח"כ חיברו וחזר ותלשו ונתנו לה לר"י מהו מי אמרינן תלוש ולבסוף חיברו כמחובר מעיקרא הוא ופסול דה"ל כאלו לא נתלש קודם כתיבה וחתימה א"כ אחר שחיברו הרי הוא מחוסר קציצה וכתיב וכתב ונתן מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר קציצה קודם נתינה או כתלוש הוא וכשר:

ה"ג ר"א אמר ר"א בעי כתבו בתלוש חיברו חתמו תלשו ונתנו לה מה אמרין בה רבנן. וה"פ אפי' תימצי לומר אין החיבור מבטלו דאשעת כתיבה וחתימה קפיד קרא שלא יהא מחוסר קציצה אם נחתם בשעה שהיה מחובר וחזר ותלשו מהו מי אמרי' דהחיבור מבטלו כיון שנעשה מעשה במחובר או לא:

מה פליגין. כי פליגי ריב"ב וחכמים דוקא בגיטין כדפרישית במתני' ה"ג אבל בשטרות אף רבנן מודו:

די פתר לה. שהוא מפרש למתני' בשהשטר על החלק ועדים על המחק הלכך בגיטין כשר ובשטרות פסול כדפרישית במתני' ה"ג בין בשטרות וכו' דו פתר לה שטר על המחק ועדים על החלק. שר"ל מפרש למתני' בשהשטר על המחק ועדים על התלק וניכר הוא שטר שנמחק פעם אחת או נמחק שני פעמים לפיכך חכמים מכשירין שיש היכר בדבר:

וקשיא ר"ל על דר"א. כלומר והקשה ר"ל על ר"א אס"ד דמתני' בשטר על החלק ועדים על המחק איירי למה מכשירי' החכמים הא בודאי יכול למחוק העליון ולכתוב עליו מה שירצה:

חכמים. דמתני' בשיטת ר"א אמרו דאמר עידי מסירה כרתי וליכא שום חששא דאם איתא דהוי ביה תנאי מידכר דכירי:

ה"ג ר"ל דו פתר לה וכו'. וה"פ בין לר"ל דמוקי פלוגתייהו בשטר על המחק ועדים על החלק בין לשמואל דמוקי פלוגתייהו בזה וזה על המחק קשיא שפיר קאמר אריב"ב ומ"ט דרבנן דמכשירין ניחוש שמא ימחקנו שנית:

ניכר הוא וכו'. לכך מכשירין חכמים דליכא למיחש למחיקה שנית אלא בהא פליגי ר"ל ושמואל דקסבר ר"ל לעולם ניכר בין מחיקה פעם אחת למחיקה שתי פעמים אע"פ שאין מחיקה פעם אחת על אותו הנייר עצמו ושמואל סובר שאינו ניכר בין מחיקה פעם אחת לשני פעמים אלא כשיש מחיקה פעם אחת סמוך לו על אותו נייר הלכך בעינן שיהא הוא ועדיו על המחק ואז ע"י חתימת העדים ניכר שלא נמחק השטר אלא פעם אחת:

הלכה ה

מתני' **אפילו חרש שוטה וקטן**. בגמרא מפרש לה:

כותבת את גיטה. ומקנהו לבעלה וחוזר ומוסרו לה לגירושין:

שוברו. שובר פרעון כתובה שהאשה היה לכותבו ולמוסרו להיות לו לראיה:

מתני' **חוץ מחש"ו**. דלאו בני דעה נינהו וגבי שליחות איש בעינן ולא קטן דשליחות נפקא לן מויקחו להם איש שה לבית אבות אחד לוקח לכולן:

וסומא. פסול להביא גט מחוץ לארץ שאינו יכול לומר בפ"נ ובפ"נ אבל בא"י שאצ"ל בפ"נ או בח"ל כשהגט מקויים בחותמיו או להיות שלוחה של אשה לקבל גיטה לכל אלו סומא כשר:

ועכו"ם. דליתא בתורת גיטין וקידושין ובמידי דלנפשיה לא חזי לא מצי למיעבד שליחותא לאחריני:

גמ' **והוא שהיה פיקח עומד ע"ג**. דחרש שוטה וקטן ואומר לו כתוב לצורך פלו' דקסבר ר"ה מתני' דר"א היא דבעי כתיבה לשמה וסיפא דקאמר שאין קיום הגט אלא בחותמיו היינו עידי מסירה דרוב גיטין נמסרין בפני החותמין ואמציעתא קאי ולא אריש לאכשורי כתיבת חרש בלא גדול עומד על גביו:

והכתיב וכתב לה לשמה. משמע ליה שהכותב יודע לכתוב לשמה ומאי מהני עמידת הגדול הא אינהו לאו בני דעה נינהו אלא מתני' ר"מ היא דלא בעי כתיבה לשמה דדריש וכתב דקרא אחתימת עדי קאי:

צריך שיניח. החרש שוטה וקטן תורף של הגט וכתב בן דעת את התורף ולא בעי לאוקמי בשגדול עומד על גביו ולא לאוקמא כר"מ:

ואתיא. כי האי דאמר ר"ש בן לקיש לעיל שאם כתב בתורף הרי את מותרת לכל אדם בטופס שלא לשמה פסול דעיקר כתיבה לשמה הוא התורף:

הלכה ו

קיבל הקטן. מיד הבעל והגדיל קודם שמסרו לה:

פתוח ונסתמה וחזר ונתפתח. אפי' לא חזר ונתפתח הואיל והיה פתוח בשעת הקבלה מצי למיהוי שליח דהא יכול לומר בפ"נ אלא איידי דבעי למיתני סיפא חזר ונשתפה דצריך שיהא בן דעת בשעת נתינה תני נמי רישא וחזר ונתפתח:

גמ' **אתא**. בא מעשה לפני ר' אימי בעבד שהביא גט והכשירו ר' אימי:

כשר. כלומר והכשיר:

כבר היינו. מתירין אשת איש לעלמא שהגט פסול:

ופריך ואפי' תימר. דלא שמיע להו לר' אמי ור' אסי הך ברייתא דר"ח אכתי קשיא וכי לא שמיע להו דברי אמוראים שאמרו משמיה דר' יוחנן:

נשמעינה מן הדא ל"ג:

נראין הדברים שיקבל העבד גט שחרור. של חבירו דכיון דאיתיה בתורת שחרור שליח נמי מצי למהוי:

ה"ג ואל יקבל גט נשים. דליתא בתורת גיטין וקידושין:

ומשני סברין מימר. ר' אמי ור' אסי סברו הא דאר"י ואל יקבל היינו לכתחלה אין לעשות לעבד שליח אבל בדיעבד כשר מיהו מברייתא דר"ח שמעו דאפי' בדיעבד פסול:

מעשה היה. בעבד שהביא גט לאשת כהן ולא חשו חכמים לאסרה על בעלה אפי' משום ריח הגט שפוסל בכהונה:

הלכה ז

מתני' **חמותה ובת חמותה וכו'**. אינן נאמנין לומר מת בעלה וכולהו מפורש ביבמות משום דסניין לה ומכוונות לקלקלה:

יבמתו. אשת אחי בעלה שונאה אותה ויראה ממנה שמא ימות אחד משני בעליהן בלא בנים ויהיו צרות זו לזו:

ומה בין גט למיתה. דאמיתה לא מהימנין ואגט מהימנין:

גמ' **אפי' נכתב ולא נחתם וכו'**. אהא דתנן שהכתב מוכיח פריך מאי מהני הכתב וכי אם הביאה גט שנכתב ולא נחתם מי מהימנינן לה בתמיה א"כ השתא נמי שמביאה גט שנכתב ונחתם לא תהא נאמנת דהא אדיבורא דידה שאומרה בפ"נ ובפ"נ סמכינן אחתימת העדים נמצא שהיא גורמת הכתב וסמכינן אפי' להתירה:

כיי. כי האי דא"ר בון לעיל (דף א) אהא דפריך מאי מהני עדות השליח שאומר בפ"נ ניחוש שמא מעיקרא החתימו הבעל בעדים פסולים והשליח אינו יודע מזה כלום ומשני

ר' בון אין הבעל חשוד לקלקלה במזיד בגט פסול ולהכשילה באיסור אשת איש דלמה יעשה ככה הלא ברצונו הדבר תלוי לגרשה או לקיימה:

בב"ד הוא חשוד לקלקלה. פעמים שמתחרט על הגט ואומר שהוא מזוייף כדי שלא תנשא:

מתוך שהוא יודע. שאינו נאמן לערער נמצא שאין כאן שום נקימה אף הוא אינו מחתימו מתחלה בעדים פסולים לקלקלה בידי שמים לחוד ולא בפני ב"ד שאינן מאמינין לו וה"נ מתוך שהיא יודעת שאף אם יבא הבעל ויערער אינו מועיל כלום שהיא נאמנת באמירת בפ"נ אף היא אינה משקרת ואומרת אמת:

הגע עצמך וכו'. אהא דתנן במתני' האשה עצמה מביאה גיטה ובלבד שהיא צ"ל בפ"נ פריך אמור לנפשך אם נתגרשה ברומי ושהתה שם עשר שנים ואח"כ באתה נאמר שאסורה לבעלה עד שתבא לפני ב"ד ותאמר בפ"נ ובפ"נ:

אל תגרשי אלא במקום פלוני. בתנאי שתוליכנו עד מקום פלוני וכי מטית להתם אמור בפני ב"ד בפ"נ כדין שליח דעלמא ומשוי ב"ד שליח וליתבוה ניהליך:

הדרן עלך פ' המביא תינייין

פרק ג

הלכה א

מתני' **כל הגט**. קול סופרים כותבי גיטין:

יותר מיכן. בגמרא מפרש מאי יתרא דכולהו:

ונמלך. וחזר בו מלגרשה:

גדולה וקטנה. לאו דוקא:

כתוב לאיזה שארצה אגרש וכו' פסול. דלא אמרינן הוברר הדבר בשעת כתיבה היה דעתו לזו והרי נכתב לשמה:

גמ' **מלמדי תינוקות**. שהסופר מקרא לתלמידיו כשיבא גט לפניכ' כתבוהו כך והזכירו שם אינש בעלמא:

מהו יותר מיכן. מאי רבותא איכא בהא דכתב לגרש את אשתו ונמלך וכו' טפי ממגרש בגט שהסופר כותב להתלמד הא תרווייהו משום שלא לשמו נפסלין:

תמן. ברישׁ' שמע קול סופרים לא נכתב לשם גט אבל כתב לגרש את אשתו ונמלך וכו' שנכתב לשם גט סד"א דכשר לכך קאמר יתר מכאן נמי פסול:

מהו יותר מיכן. מאי רבותא איכא בהך דכתב לשתי נשים מהך דמצאו בן עירו:

ה"ג **תמן לא נכתב לא לשמו ברם הכא**. בשיש לו שתי נשים נכתב לשמו אלא שלא נכתב לשמה:

מהו יותר מכאן. דלבלר:

ה"ג תמן נכתב לשמו ולא נכתב לשמה ברם הכא וכו':

אלא שלא היה. ברור משעה ראשונה שנכתב לשמה של זו שניתן לה עכשיו וקמ"ל דאין ברירה:

כולן. כל גיטין השנויין במשנתינו שהן פסולין אין כשאר גיטין פסולין שפוסלין המגורשת מן הכהונה אם בעלה כהן משום ריח הגט אבל הנך דמתני' אפי' ריח הגט אין בהן ולא דמיין למגורשת מאישה ולא התירה לכל אדם דפוסלה מן הכהונה דההוא להך מילתא מיהו נכתב לשמו ולשמה משא"כ כאן:

חוץ מן האחרון. באומר ללבלר שהוא פוסל אותה מן הכהונה דלחומרא אמרינן יש ברירה ופסולה מן כהונה:

כולן פוסלין. כל גיטין השנויין במשנתינו שהן פסולין דיניהן כשאר גיטין פסולין שפוסלין המגורשת בהן מן הכהונה ואם בעלה כהן אסור להחזירה משום ריח הגט כדתניא האומר לאשתו הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם פסלה מן הכהונה שנאמר ואשה גרושה מאישה אפי' לא נתגרשה אלא מאישה ולאחרים לא הותרה פסולה לכהונה:

חוץ מן הראשון. שלא נכתב לשם גירושין כלל:

כולן פסולין. אפי' הראשון דריח גט הוא וכל מקום ששנו חכמים גט פסול פסול ופוסל:

ה"ג **מילתיה דר"ל אומר כולן אינן פסולין**. מדברי ר"ל דמייתי בסמוך שמעינן דאינן פוסלין:

דר"ל אמר כתבו. תורף הגט והיינו הרי את מותרת לכל אדם שלא לשמה בטופס פסול מן התורה ואינו גט כלל אבל ר' יוחנן דמכשיר בכותב תורף שלא לשמה א"כ הרי את מותרת לכל אדם שכתוב בגיטין אלו כשר הוא אלא שם האשה כתוב בהן שללא לשמה מ"מ כיון דהרי את מותרת לכל אדם עיקרו של גט ואפשר אפילו לא נכתב שם האשה כלל כשר לא גרע משאר פסולי גט שפוסלין לכהונה משום ריח הגט וה"ג מילתיה דרבי יוחנן אמר כולן פסולין דרי"א כתבו וכו' כשר:

ה"ג **מילתיה דר"א אמר כולן פסולין**. מאיבעי' דר"א דבסמוך שמעינן דסובר דכולן פוסלין מספק:

ר"א. בעי קידש אשה בשטר שכתב על הנייר הרי את מקודשת לי ושטר זה נכתב שלא לשמה מה שיתפסו בה קידושין מי בעינן לשמה או לא:

מן מה וכו'. מדמספקא ליה בגיטין אם צריך שיכתוב הרי את מותרת לכל אדם לשמה כר"ל או אינו צריך כר"י לפיכך מיבעיא ליה בקידושין שאינו כותב אלא הרי את מקודשת לי אם צריכין לשמה:

ה"ג אין תימר דאין צריכין ליה בגיטין. אלא פשיטא ליה לר"א דהלכה כר"י:

לא ישאלינה בקידושין. מאי קמיבעי' ליה בקידושין תפשוט ליה דתופסין בה קידושין מק"ו מגט:

מה אם גיטין שהוא צריך. לכתוב שם האיש והאשה לשמה דכתיב וכתב לה לשמה אפילו הכא אם כתב הרי את מותרת לכל אדם שלא לשמה כשר כ"ש בקידושין שא"צ לכתוב שם האיש והאשה לשמה דקידושין תופסין אם כתב הרי את מקודשת לי שלא לשמה:

ה"ג וכתב שלא לשמה נגעו בה קידושין:

ופריך ותהא פשיטא ליה. דלמא לעולם פשיטא ליה בגיטין כר"ל דצריך לכתוב הרי את מותרת לכל אדם לשמה ומיבעיא ליה לר' אלעזר בקידושין אי בעינן לשמה או לא:

ומשני הא כן הוא פשיטא ליה. א"כ דבגיטין פשיטא ליה אף בקידושין פשיטא ליה דהא לא למדו דמתקדשת בכתב אלא מגירושין דכתיב ויצאה והיתה מה יציאה בשטר אף הוי' בשטר א"כ ילפינן נמי מגירושין דבעינן שיכתב שטר קידושין לשמה:

הדא דתימא. כמו דתנן במתניתין אמר ללבלר וכו' דה"ל כותב גט א' לשתי נשיו פסול דכתיב וכתב לה ולא לה ולחברתה:

ה"ג ודכוותה והן שני גיטין פסולין באשה אחת. וה"פ ה"נ נאמר הכותב שני גיטין לאשה אחת באיזה מהן שירצה יגרשנה יהא פסול דהא אינו מבורר איזה מהן נכתב לשם גירושין:

א"ל בעי. בתמיה וכי בעי' היא זו פשיטא דפסול א"נ ודאי בעי' זו צריכה לפנים:

א"ל והתנינן. לקמן פ' המגרש:

שני גיטין ששלחו שנים. ששמותיהן ושמות נשותיהן שוות ונתערבו:

נותן שניהן לזו ושניהן לזו. אע"ג דה"ל שני גיטין לאשה אחת:

ומשני תמן. התם גט של כל אחת נכתב לשמה אלא שאין אנו יודעין איזהו הוא לפיכך נותנין לה שניהן דממ"נ זכתה בגט שנכתב לשמה והשני כמאן דליתא:

ברם הכא. אבל כאן בכותב שני גיטין לאשה אחת ובאיזה שירצה יגרשנה לא נכתב אחד מהן בבירור לשם גיטה הלכך פסולין שניהן:

מכיון וכו'. אמתניתין פריך דתנן אמר ללבלר וכו' פסול אמאי הא משנתינו לה הוברר הדבר למפרע שנכתב לשמה משעה ראשונה:

דר"ש היא. מתניתין אתיא כר"ש דלית ליה ברירה:

ה"ג דתני אמר לאומן עשה לי שני זוגין וכו'. וה"פ אומן שעשה שני זוגין אחד לקרקע לקשקש בדלת ואחד לתלות בצואר בהמה ולא פירש איזהו לקרקע ואיזהו לבהמה וקיי"ל זוג העשוי לבהמה מקבל טומאה והעשוי לקרקע אינו מקבל טומאה:

אחת לישיבה. שמקבלת טומאה:

ואחת לאהלים. אינה מקבלת טומאה:

אחת לשכיבה. מקבלת טומאה:

ואחת לעורות. לפרש ע"ג העורות ואינו מקבל טומאה:

עד שיפרישם בטהרה אבל אם נטמאו קודם שפירש איזהו לקרקע ואיזהו לבהמה אף לאחר שפירש טמא דאמרינן הוברר הדבר למפרע שזה הוא שיחדו לבהמה וטמא א"נ שניהן טמאין עד שיפרש זה לכך וזה לכך ואז פקע טומאה מהאחד:

עד שיפרישם בטומאה. דוקא כשטומאתו עליו בשעת ההפרשה אבל טומאה דמעיקרא לא כיון שלא היה מבורר באותה שעה איזהו מהן לקרקע ואיזהו לבהמה ולא אמרינן הוברר הדבר למפרע:

כמה. דאמר רבי שמעון התם דבעינן שיהא מבורר לכלי משעה ראשונה ה"נ בעינן שיהא הגט מבורר לאשה זו משעה ראשונה ואם לאו פסול ולא אמרינן הוברר הדבר למפרע:

אר"י ותני כן. אמתני' קאי הא דתנן אמר ללבלר וכו' פסול תניא נמי הכי שכל תנאי פוסל:

פוסלין בגט. אם כתבו בתוכו:

הואיל והוא פוסל בעל פה. דהוה שיור בגט:

מה פליגין. כי פליגי בשביטל תנאו ומחקו אח"כ מן הגט דאין מועלת מחיקה בהם כי היכי דאינה מועלת בחוץ דגזרי' מחיקה דעל מנת אטו מחיקת חוץ וחכמים סברי חוץ שפוסל בעל פה בשעת כתינה פוסל בכתב אפי' נמחק משום דלא נכתב לשם כריתות על מנת שאינו פוסל על פה משום דהוי כריתות אינו פוסל בכתב אע"פ שנכתב לדעת התנאי אין נפסל בכך כיון שחזר ומחקו:

אבל אם לא ביטל תנאו. אלא שקיים תנאו אף ר' מודה דכשר:

הרי הוא אמר וכו'. ר' יודן מייתי ראיה לדבריו דע"כ לומר דמודה ר' בשנתקיים התנאי דכשר דאל"כ צריכין לומר כל מה ששנינו במתני' בנותן גט על תנאי דכשר דלא כר' אלא ודאי בשנתקיים התנאי מודה דכשר:

אר"ח. מזה אין ראיה דהתם הא דפליגי ר' ורבנן איירי בשכותב התנאי בתוכו הלכך פוסל ר' אפי' נתקיים התנאי אבל תנאים ששנו במתני' איירי בשהתנה בעל פה לפיכך כשר כשנתקיים:

ה"ג הדא אמר אין טופסין כר'. וה"פ כיון דאמר ר' כל התנאין פוסלין בגט משמע אפי' בשכתבו לאחר התורף נמי פוסל דגזר אחר התורף אטו לפני התורף א"כ אין כותבין טופס כלל דאית לן למגזר טופס אטו תורף:

א"ל מן את בעי. מאי קא קשיא לך דלמא ר' כר"י ס"ל דתנן בסמוך ר"י פוסל בטופסי גיטין שנכתבו שלא לשמו דגזר טופס אטו תורף:

כל התנאין פוסלין בגט דברי הכל. דבכתבו לפני התורף אף רבנן מודו דפסול ולא פליגי אלא לאחר התורף דר' גוזר אטו לפני התורף ורבנן לא גזרי:

ועבד כר"ל. ופסל גט שנכתב תנאי בתוכו לפני התורף:

א"ל הורייתה וכו'. וכי הוראת ר"י הוראה והוראת ר"ל לאו הוראה דאת מתמה מדוע עשיתי כר"ל:

לא ר"ל פליג על ר"י. מסברא אלא כשמצא ברייתא כוותי' סמיך עלה ופליג על ר"י:

לא דר"ל מתריס. נגד ר"י להפך סברותיו כדי לחלוק עליו אלא כדי להוציא ממנו הלכה למעשה וכששמע ברייתא דאתיא כוותי' סמיך עלה לחלוק אר"י וכשלא שמע ברייתא כוותי' היה מבטל דעתו נגד דעת רבי יוחנן ורבי יוסי בר' בון בא לפרש דברי ר' אחא בר יעקב:

הלכה ב

מתני' **הכותב טופסי גיטין**. סופר שרגיל לכתוב גיטין וחושש שמא ישכרנו אדם לכתוב גט בעת שהוא טרוד בכתיבת שטרות אחרים לפיכך הוא מזמין מקודם טופסי גיטין וכשיבא אדם לשכרו יהיו מזומנים בידו:

מפני התקנה. התירו לכתוב טופסי גיטין ושטרות שלא לשמן ובגמרא מפרש. מהו מפני התקנה:

ר"י פוסל בכולן. בגמרא מפרש:

חוץ מגיטי נשים. שנאמר וכתב לה לשמה וגזרינן טופס אטו תורף:

גמ' **כתב תרפו**. דהיינו הרי את מותרת לכל אדם עם הטופס שלא לשמה כשר ושם האיש והאשה לחוד פוסלין שלא לשמן:

פסול. דכל התורף דין אחד לו וכתב לה אספר כריתות דסמיך ליה נמי קאי:

ה"ג מתניתין פליגא על ריש לקיש הכותב וכו'. וה"פ מדלא תנן נמי שצריך להניח מקום הרי את מותרת לכל אדם ש"מ דמותר לכתבו בטופס:

ומשני פתר לה ותורפו עמו. וכ"ש שצריך להניח מקום הרי את מותרת שזהו עיקרו של גט:

בדא חכמים מכשירין. בתמיה הא זהו עיקרו של גט:

מפסולו את למד הכשירו. כלומר אע"פ שזהו גופו של גט מ"מ כיון דאם כתב הרי את מותרת לכל אדם שלא לשמה אינו פסול הלכך יכול לכתבו בטופס:

מפסולו. מדבר שהוא פוסל הגט אם נכתב שלא לשמה את לומד איזה דבר שאינו פוסל אם נכתב שלא לשמו:

שמא אינו פוסל. בתמיה דודאי גט פסול הוא:

הגע עצמך שזיווג. אמתני' פריך דתנן שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה והלוה וסובר טעמא דמלתא משום שלא נודע מי יהיה הלוה או המלוה וקשיא ליה למה תני גיטין עם שטרי מלוה בהדי הדדי הא לא דמיין להדדי דבגיטין לעולם פסולין ובשטרי מלוה אם כיוון שם הלוה והמלוה כשר:

א"ל כן. באמת כשר אלא מלתא דלא שכיחא היא לכך לא חש התנא למיתנייהו בהדדי:

מכיון שאינו מצוי לזווג. פליג אר' ירמיה וסובר דאפי' כיוון הסופר שמות הלוה והמלוה פסול דלא פלוג רבנן כיון דרוב פעמים אינו מצוי לזווג ולא התירו חכמים לכתוב טופסי גיטין אלא משום תקנת הסופר ואין כאן תקנה לסופר:

בדא ר"י פוסל. בתמיה מ"ט דפוסל הא ודאי מדאורייתא א"צ שיכתוב טופס לשמו:

לענין אחר עבד לה ר"י. ר' יהודה מדמי טופסי גיטין כאלו כותב שטר והניח שני שיטין חלק אע"פ שמילאוהו באותו ענין שבשטר והניח חלק כל שהוא פסול וה"נ אי אפשר לצמצם להניח חלק כשם האיש והאשה לא פחות ולא יותר לפיכך פסול:

ותיי כיי וכו'. ואתיא כי האי דאמר שמעון בר בא וכו' לקמן פ' המגרש:

חלק מקום שני שיטין. בין חתימת העדים אע"פ שמילא החלק בענין אחר פסול:

שלא יהו מצויות להתגרש. לפיכך צריך להניח מקום האיש והאשה חלק:

כשר ואת אמר הכין. הא דתנן מפני התקנה היינו דלכך כשר לכתוב טופסי גיטין ולפי טעם זה היה ראוי לפסול כתיבת טופסי גיטין:

אין תימר פסול. אלו אר"י דפוסל טעמא מפני התקנה הוי אתי שפיר אבל השתא דת"ק קאמר מפני התקנה משמע דלכך מותר לכתוב טופסין:

מאי כדון. מעתה מהו מפני התקנה דתנן:

כדי שיהא. פרנסתו מצוי לו וכדפרישית במתני' ופריך נאמר הלכה כר"א. דהא מפורש קאר"א חוץ מגיטי נשים:
ופריך נאמר הלכה כר"י. דהא לפי דבריך כולן פסולין ובמתני' תנן ר"י פוסל בכולן:
ה"ג אלא בגין דרב ושמואל דאמרי תרווייהו כר"א בגיטין וכ"ה בבבלי פ' המגרש וה"פ אלא לעולם כדקאמר ר"ז והא דלא קאמר הלכה כר' אלעזר בגיטין וכו':
ולא תיסבר מימר. ולא תימא הלכה כר"א בגיטין דוקא ולא בשאר שטרות לכך צריך לפרש דאף בשאר שטרות הלכה כר"א:

הלכה ג

מתני' **על אתר**. מיד כשר ואם לאו פסול:
בחפיסה או בדלוסקמא. אמתחות שרגילין לתת בהם שטרות ויש בהם סימן שהן שלו:
אם מכירו כשר. מילתא באנפי נפשה היא וה"ק מצאו בחפיס' או בדלוסקמא אף על פי שאינו מכירו או שמכיר להגט אע"פ שמצאו בכל מקום כשר:
נותנו לה בחזקת שהוא קיים. ולא חיישינן שמא מת ובטל שליחותו דאמרינן העמד דבר על חזקתו אבל אם נודע שמת קודם שהגיע הגט לידה הגט בטל דאין גט לאחר מיתה:
מקריבין אותה. ולא חיישינן שמא מת וחטאת שמתו בעליה למיתה עומדת:
גמ' **כל שלא עבר שם ברייה**. שיהא אדם עומד ורואה שלא עבר אדם שם משעה שעבר השליח הזה שם עד שעת מציאת הגט:
עבר עכו"ם מאי. מי חיישינן שמא ממנו נפל או לא:
ה"ג ואבד מיניה:
סירקי. ישמעאל:
ואכשרון. דעכו"ם כיון שאינו בגט לא חיישינן שמא ממנו כפל:
ופריך נימר סימן הוה ליה ביה. דלמא רבה בר בר חנה סימן הוה ליה בהך גיטא ולכך אכשרוהו ולעולם בעבר עכו"ם ולית ביה סימן חיישינן:
ומשני ולא כן תני אין סימן מהני בגט ש"מ הא דהכשירוהו משום דלא חיישינן שמא מעכו"ם נפל:
ופריך והוא דמר וכו'. דלמא לעולם רבב"ח סימן ה"ל ביה והא דתני אין סימן בגיטין היינו סימן שאינו מובהק כגון שאומר בכמה שורות נכתב הגט אבל אם אמר שאות פלונית היה נקוד כלומר שלא נתחבר הדיו בכל האות ונראה כאלו הוא נקודות דסימן מובהק הוא סומכין עליו:
הכא. אי סלקא דעתך דסימן מובהק מהני בגט הכא במתניתן אם לא מצאו לאלתר אמאי פסול הא סימן גדול יש לו בו שם איש ואשתו הכתובין בו:

ומשני אני אומר. אדם אחר עבר שם שהיה שמו כשמו ושם אשתו כאשתו וממנו נאבד הגט ההוא:

ופריך הגע. עצמך שבדקו כל אותו מקום ולא נמצא שם אדם ששמו כשם הכתוב בגט למה יהא הגט פסול ומתניתין סתמא תנן משמע בכל ענין פסול:

ומשני אלא משום. חומרא דעריות דאשת איש שהיא בכרת החמירו חכמים וחששו שמא אדם ממקום אחר עבר שם ששמו כשמו וממנו נפל ועיקר הטעם כיון דנפל איתרע וחוששין לכל דבר שאפשר לחוש:

ופריך והא תנינן. יבמות פ' האשה בתרא:

הלכו וכו'. רישא דמתניתין משיאין ע"פ בת קול מעשה באחד שעמד בראש ההר ואמר איש פלוני בן איש פלוני ממקום פלוני מת הלכו ולא מצאו שם אדם והשיאו את אשתו שוב מעשה בצלמון באחד שאמר אני (בן) איש פלוני בן פלוני נשכני נחש והרי אני מת הלכו ולא הכירוהו והשיאו את אשתו ולא חששו שמא אדם אחר היה ששמו כשמו:

האיש הזה וכו'. משנתינו דפוסל לאו משום דחיישינן שמא עבר אדם ששמו כשמו וממנו נפל אלא איירי בשהיה לו לשליח או לבעל שנאבד ממנו גט זה שני גיטין אחד כשר אחד פסול שאינו נכתב לשמו או שאר פסול שאינו ניכר ואבד הכשר והשליך לאשפה את הפסול ועכשיו כשמוצא גט זה חיישינן שמא אחר מצא הפסול לצור על פי צלוחיתו ונאבד ממנו וזהו הנמצא עכשיו דכיון דנפל איתרע וחיישינן לכל מילי דאיכא למיחש:

ועשה בדרך. ושהה השליח בדרך קודם שהביא הגט להאשה מאה שנה:

ולא כן תני. אמתני' דתנן אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים פריך דלא תני כן בברייתא:

שהיא אסור' לאכול בתרומה מיד. בת ישראל הנשואה לכהן שאוכלת בשבילו אסורה מיד דכל שעתא חיישינן שמא עכשיו ימות אלמא חיישינן למיתה:

. ומשני תמן. התם באומר ה"ז גיטיך וכו' אפשר שמיד בשעת נתינת הגט נתקלקלה שהרי אפשר עכשיו הוא שעה אחת קודם מיתתו וכיון שאפשר שנפסלה משעת נתינה פסולה לתרומה לעולם אבל הכא ודאי בשעה שהלך לא נפסלה מתרומה שעדיין היה חי אלא דניחוש שמא מת לאחר זמן הא ודאי דלא חיישינן דאוקמינן אחזקה:

הלכה ד

מתני' **כרכום**. תרגום מצור כרכום:

המוטרפת. ועדיין לא טבעה:

לידון. בדיני נפשות:

בת ישראל לכהן. חומרי מתים:
בת כהן לישראל. חומרי חיים:
גמ' **כגון זוגין וכו'**. ששמו סביבות העיר זוגין ושלשלאות ברזל שישמיעו קול כשירוץ איש עליהם או ששמו סביב העיר כלבים ואווזין ותרנגולים שיזעקו בבוא בן אדם לצאת חוצה:
ואיסטרטיות. חיילות משמרין את העיר סביב:
מעשה היה וכו'. קאי אהא דתנן פ"ב דכתובות עיר שכבשה כרקים כל הכהנות שבתוכה פסולות וקאמר מעשה היה בעיר שהקיפוה כרקום שברחה משם סומא אחת והכשירו כל הנשים דכי היכי דברחה היא יש לכל אחת מגו לומר שברחה משם ומותרת:
היתה שם פירצה א'. שיכולין לצאת משם מצלת על כל הכהנות שבעיר:
היה שם. בעיר ההיא מחבואה אחת שיכולה אשה אחת להסתתר בתוכה שלא יכירו בה האויבים מיבעיא לן מי מצלת על הכל דכל חדא וחדא אמרינן היינו הא או לא אמרינן הכי וכולן אסורות:
ובלבד כרקום של אותה מלכות. שיושבין בטח ואין עליהם אימה לפי שאין מחנה אחריהן ויש להן פנאי לבעול אבל כרקום של מלכות אחרת שאימת מלכות שבאה בגבולה עליהן פן יבואו אחריהן אין להן פנאי והרי הן כלסטים:

הלכה ה

מתני' **המביא גט בא"י**. שא"צ לומר בפ"נ ובפ"נ:
משלחו ביד אחר. ועושה שליח מאליו ולא בב"ד ודוקא חלה:
ואם אמר לו. בעל לשליח:
טול לי ממנה חפץ פלוני. כשתתן לה הגט לא ישלחנו ביד אחר:
גמ' **מפני שחלה**. טעמא דחלה דאנוס וה"ה לכל אונסין הוא דיכול לעשות שליח אבל אי לא אנוס לא ישלחנו ביד אחר:
ופריך לית הדא פליגי על ר"י. הא דתנן במתני' שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר וכי לא קשיא לר"י:
ה"ג דר"י אמר שומר שמסר לשומר השני חייב. משום דמסרו לבן דעת אינו יכול לומר אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר א"כ ה"נ אמאי לא ישלחנו ביד אחר:
משום תנאי גיטין. כיון שהתנה שהוא יטול איכא למיחש שמא דוקא קאמ' דרך תנאי ואם נתנה ליד אחר לא נתקיים התנאי והגט בטל:

מה נפיק מביניהון. מאי ביניהו אם אמרי' הא דתנן מתניתין אין רצונו וכו' הוא משום דאמרי' תנאי הוא או משום דאסור לשליח לעשות כן דאין השומר רשאי למסור לשומר אחר:

קידם הבעל. אצל האשה ונטל החפץ ממנה א"ת הטעם משום תנאי גיטין אף בכה"ג איכא למיחש וא"ת אין רצונו וכו' בכה"ג שקידם הבעל הגט כשר ואף שליח אחר יכול למנות:

ה"ג בקידושין אינו כן. וה"פ האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית אין שליח עושה שליח אפי' מסר לו דבר משלו לקדשה בו אפ"ה אינו עושה שליח:

ביד כל אדם מצוי לגרש. דהא יכול לגרשה בע"כ ולא הוי מסיר' הגט כמו מילי אבל קידושין בדעתה תלוי ואם לא תאבה האשה אינה מקודשת ה"ל מילי ולא מימסרן לשליח:

הלכה ו

מתני' **עושה ב"ד**. שליח ומשלחו:

ואומר לפניהם בפני נכתב ובפני נחתם. לפי שהאחרון אינו יכול לומר כן:

ואומר שליח בית דין אני. דמסתמא בית דין עשו דבר בהכשרו:

גמ' **לכן צריכה**. לא נצרכא ששליח עושה שליח אלא שבא השליח הראשון לארץ ישראל וחלה שם והשליח השני מקבלו שם מן הבית דין דהוה ליה כגיטי א"י וגיטי ארץ ישראל אין צ"ל בפני נכתב ובפני נחתם כמפורש בריש מכילתין:

חלה השליח. השני מהו שיעשה שליח שלישי או לא:

הוה ליה עובדא. בא לפניו מעשה כזה שחלה השליח השני:

ה"ג ושלח ושאל לר"ח וכו' והורון ליה תנן אין השליח האחרון צריך שיאמר וכו'. מדתנן השליח האחרון ולא תנן השני ש"מ דשליח משוי שליח:

צריך למסור לו כל שליחותו. או לא ונפקא מיניה כשמת השליח הראשון אי אמרינן שמסר לו כל שלוחותו אפ"ה שליחות השני קיים דהראשון נסתלק לגמרי ואי אמרינן דלא מסר לו כל שליחותו מת השליח הראשון נתבטל שליחות השני ל"א מיבעיא ליה אי צריך השליח הראשון למסור כל שליחותו להשני כגון שאמר לו הבעל ליתן לה חפץ פלוני או שהתנה תנאי אחר לא יתן הוא החפץ והשני יתן הגט אלא צריך למסור להשני גם החפץ או דלמא יכול למסור הגט להשני והחפץ יתן הוא בעצמו וזה נראה:

אין השליח האחרון צריך שיאמר וכו'. ש"מ דא"צ למסור לו הכל שהרי אינו מוסר לו דבר זה שנכתב ונחתם בפניו:

חזר ביה וכו'. שהרי שנינו אלא אומר שליח ב"ד אני וה"ז כאלו אומר השני שא"ל הראשון בפ"נ ובפ"נ:

הלכה ז

מתני' **להיות מפריש עליהן מחלקן**. כשיפריש התרומה ימכרנה ויעכב הדמים לעצמו בשביל חובו שיש לו על הכהן ומעשר ראשון ומעשר עני יעכב ויאכל בשביל החוב שיש לו על הלוי ועל העני אלא שמפריש ממעשר ראשון תרומת מעשר לכהן דכיון שאין כאן גזל מתנות שכבר נתן דמיהם לכהן זה ובשעת ההלואה פסק להם דמים:

צריך ליטול רשות מן היורשין. לפי שאין חוב זה מוטל על היורשין לפרוע לפיכך יטול מהם רשות אם רוצים שיתקבל חובו בשבילם יעכבם ממעשרות עצמו:

אינו צריך ליטול רשות. דיש כח לבית דין להטיל חוב זה על כל הכהונה והלוייה ועל עניי ישראל לפי שתקנתם הוא שימצאו מעות להלוואה:

גמ' **דרבי יוסי היא**. הא דתנן במתני' מפריש עליהן אף על גב דלא אתא ליד הכהן מעולם יוצא בהן ידי נתינה אתיא כר"י דאמר עשו שאינו זוכה כזוכה מפני התקנה:

דתנינן תמן. בכורות פ"ב שתי בהמות אחת ביכרה ואחת לא ביכרה וילדו שני זכרים אחד לו ואחד לכהן והשני ירעה עד שיסתאב וחייב במתנות ור"י פוטר מן המתנות שר"י אומר כל שחליפין ביד כהן שהכהן נוטל אחת מן הספיקות פטור השני ממתנות דעשו שאינו זוכה כזוכה:

ופריך כלום אר"י. אלא בשכבר קיים מצות נתינה שנתן לכהן אחד מן הספיקות:

ברם הכא. אבל כאן כיון דלאו מכר הוא ולא זיכהו עדיין לכהן לא מיקיימא מצות נתינה בכך:

עד כדון. עדיין צריך לזרען כלומר עדיין לא באו לעולם ובכה"ג לא אר"י עשו שאינו זוכה כזוכה:

במכרי כהונה ולויי. איירי מתניתין כמו איש מאת מכריו שהם מכיריו ואוהביו שאינו רגיל לתת תרומות ומעשרות אלא לכהן זה הלכך כיון דמלתא דפשיטא היא דלדידהו יהיב להו אסחי להו שאר כהנים דעתייהו מיני' והוה לי' כמאן דמטי לידייהו דהני:

ויש מכר לעני. בתמיה הא צריך ליתן לעני שבא ראשון:

אתא עובד'. בא מעשה לפני ר"א בכהן ולוי שלוו מישראל סתם וכשהגיע זמן תשלומין אמרו לו שיפריש עליהן מחלקו וינכה מחובם ושאל ממנו אם מותר לעשות כן:

הא לא הלווהו על מנת כן. אלא שחייב לו מקודם אסור:

אפילו לא הלווהו על מנת כן. נמי שרי:

חיילי' דרבי זעירא. כחו וראייתו דר"ז מהא דתניא וכן בן לוי וכו':
ה"ג לא יהא גובה ומפריש שאין לוי עושה לוי. כלומר שיגבה מאחרים חלק הלוים:
ה"ג לא אמר אלא לא יהא גובה ומפריש הא משלו מפריש. אע"פ שלא הלוום עליהן כיון דעושה ברשות:
ליתּ כאן אינו חושש. ל"ג במתני' אינו חושש שמא העשיר העני דודאי איכא למיחש שמא העשיר העני ולא מפרישין בשבילו אא"כ ידעינן בודאי דעדיין עני הוא:
ותני כן. ותניא נמי הכי:
את העני. והעשיר ואת העשיר והעני:
שאין מפרישין על האבוד. שכבר אבד שעבודו דכיון שהעשיר העני אין להפריש בשבילו וכן בעשיר והעני שהרי מתחלה לא ע"מ כן הלווהו ולא היה ראוי באותה שעה להפריש עליו:
ביורשי כהונה ולוייה היא מתניתא. הא דתנן מתו צריך ליטול רשות מן היורשין איורשי כהונה ולויה קאי אבל ביורשי עני לא שייך לומר כן דהא מתני' בשירשו איירי כמפורש בברייתא בבבלי ואין לעני נחלה:
לידי מדה זו. כלומר לידי עניות:
הדא אמרה. הן ברייתא דתני אם העשיר העני אין מפרישין עליהן זאת אומרת שיכול לחזור בו הלוה דמאי טעמא אין מפרישין עליו שיכול העני לומר לו לא משכת ממני פירות כ"ש הכא שרוצה לפרוע לו מעותיו שיכול לחזור בו:
נשמעינה מן הדא. תא שמע:
וזכה העני במה שבידו. ואין בעל הבית יכול להוציא ממנו דבר שמע מינה שאין המלוה יכול לחזור בו:
ופריך ליתּ הדא פליגי. וכי לא קשיא ממתני' אדרב:
יורש כמשועבד. נכסי יורשין דינן כנכסים משועבדין כלו' כלקוחות:
כך אינה נגבית מן היורשין. דקסבר שעבודא לאו דאורייתא. ובמתני' תנן מתו צריך ליטול רשות מן היורשין ואס"ד אינה נגבית מן היורשין כבר אבד שעבודו ותניא אין מפרישין על האבוד:
ומשני פתר לה. מתני' דאיירי במלוה בשטר דגובה אפי' מנכסין משועבדים וכ"ש מן היורשין:
ובלבד שירשו קרקע. ומתני' נמי בשירשו קרקע איירי:

כהדא. כהא הנך אנשים מדבית ר' נחמיה השאילו לציבור מעות על הכנסת הצדקה שיגבו אחרי כן ובא מעשה לפני חכמים וא"ל אין ציבור כולן עשירים ולא כולן עניים וה"ל כהלוון לעני שהוא עני בשעת הגביה וגובה לעולם שאי אפשר שלא יהו עניים בהן:

הלכה ח

מתני' **המניח פירות להיות מפריש עליהן וכו'**. סומך על אלו ואוכל טבלים אחרים שיש לו ואומר הרי תרומתן באותן פירות שהקציתי לכך:

אם אבדו. הלך לבדקן ומצאן שאבדו:

ה"ז חושש. לאותן טבלים שתקן בהבטחתן של אלו ואם לא אכלן צריך להפריש מהם שמא כשאמר הרי תרומה בפירות שהקציתי כבר היו אבודין:

מעת לעת. בגמ' מפרש:

בודקין את היין. שהניח להיות מפריש עליו דחיישי' שמא החמיץ ואין תורמין מן החומץ על היין:

בקדים של מוצאי החג. כשמנשבת רוח קדים במוצאי החג:

בהוצאת סמדר. כתום פרח וענביו נראין באשכול כסדרן:

ובשעת כניסת מים לבוסר. כשהוא כפול הלבן נקרא בוסר וכשהלחלוחית נכנסת וגדילה בתוכה שיכול לעצור הימנו כל שהו היינו כניסת המים ל"א היו כותשין הענבים כשהן בוסר ונותנין לתוכו מים ונעשין חומץ לטיבול:

גמ' **זאת אומרת**. מדתנן ה"ז חושש מעת לעת ולא תנן חושש עד מעת לעת ש"מ שאינו חושש אלא מעת לעת האחרון משבדקן ומצאן אבודין חושש שמא מאתמול בעת הזאת אבדו ואם עשאן מעשר תוך מעת לעת על פירות אחרים צריך להפריש עליהם מספק וטפי מהכי לא אחמור רבנן למיחש אלא סומכין אחזקה:

אלא יום ראשון בלבד. הרי זה חושש למפרע כל הימים עד מעת לעת של הנחה ראשונה יום אחד שלם מחזקינן להו בחזקת קיימין בידוע ומשם ועד הבדיקה ספק ויחזור ויתרום:

דתנינן תמן. פ"ב דמקוואו':

מקוה. שהיה בחזקת שלם ונמדד לאחר זמן ונמצא חסר כל הטהרות ותרומו' שנגעו בכלים ואנשים שטבלו מטומאתן באותו מקוה למפרע טמאות:

זו. ממשנה זו דמקוה שמעינן דחולקין עליו חביריו על ר' לעזר דמתני' וסברי לעולם חיישינן אפי' משעת הנחה הואיל ונמצאו אבודין כי היכי דחיישינן במקוה על כל הטהרות הנעשות ע"ג למפרע ור' יוחנן סובר דלא פליגי חכמים ור"א דלמפרע היינו מעת לעת של המדידה:

תמן תנינן. דמאי פ"ז:
הלוקח יין מבין הכותים. אומר שני לוגין שאני עתיד להפריש הרי הן תרומה עשרה מעשר ראשון ומיחל ושותה:
ונמצא שותה טבלים למפרע. שלא הוברר התרומה מעולם:
ופריך והדא מתני'. משנתינו דתנן מותר להניח פירות להיות מפריש עליו אתיא דלא כר"י ור"ש:
תמן למפרע נתקלקלה. כשיבקע הנוד הרי הכל מקולקל משא"כ כאן כשנעשה חומץ אין לחוש אלא מעת לעת ולא מקודם:
עד מ' יום. שאינו רגיל להחמיץ תוך מ' יום:
עד הפרק. א' משלשה פרקים השנויים במשנתינו שבודקין היין:
אשכחת אמר. כשתדקדק בדברי חכמים ור"י תמצא שיש בדברי ר"י קולא וחומרא כגון שהפרק רחוק מעשיית היין יותר מן ארבעים יום ה"ז קולא ואם אין מ' יום מעשייתו עד הפרק ה"ז חומרא וכן בדרבנן איכא קולא וחומרא בהיפך וכדכתיבנא:
ה"ג חומרא על ר"י שאם בא עד הפרק ולא באו מ' יום אינו תורם וקולא שאם באו מ' יום ולא בא הפרק תורם חומרא על דרבנן שאם באו מ' יום ולא בא הפרק אינו תורם וקולא שאם בא הפרק ולא באו מ' יום תורם:
למפרע הוא נעשה חומץ. מי אמרינן מיד לאחר שעברו מ' יום נעשה ודאי חומץ או דלמא מכאן ולהבא הוא נעשה חומץ ודאי ובאותן הימים שעברו ספק:
מה נפיק ביניהון. מאי בינייהו:
עבר ותרם. מיין זה על חומץ לאחר שעברו מ' יום:
בדק חבית. לקמן מפרש כיצד הוא בודק:
שלשה ימים הראשונים. סמוך לבדיקה ודאי יין דפחות משלשה ימים אין יין נעשה חומץ גמור:
ואחרונים. שלשה ימים האחרונים סמוך לזמן שמצאו חומץ ודאי חומץ ואם הפריש ממנו תוך הזמן הזה על היין טבל ודאי ועל החומץ תרומה ודאי:
והאמצעים. ימים שבין ג' ימים הראשונים ובין ג' ימים האחרונים ספק יין ספק חומץ:
אני שמעתיה מריב"ל. כדאמר ר' סימון אבל ר"י לא אמר כן:
ה"ג מה ופליג מה דמר וכו'. וה"פ סתמא דש"ס מיבעיא ליה מי פליג ריב"ל ור"י או לא ומשני דלא פליגי מה דאמר ר"י היינו בשמצאו לבסוף חומץ דיהא כלומר שלא היה חומץ גמור לכך אמרינן שאף ימים האחרונים הם בכלל הספק:
בשמצאו חומץ ברור. לכך אמר שבג' ימים אחרונים ודאי חומץ:

ואתיין וכו'. ולטעמייהו אזלי:
דתנינן תמן. פ"ג דטהרות:
או שבורה. בין כלים טהורה ולא אמרי' דטמאה היתה קודם שהוחלדה:
הניחה שיפה. בלא חלודה:
שלשה ימים הראשונים. אחר הנחתה בלא חלודה אם נגע בה טומאה ולא ידעינן אם הוחלדה ודאי טמאה דאמרינן ודאי לא הוחלדה ועדיין כלי הוא וטמאה:
אחרונים. שלשה ימים אחרונים קודם שמצאה חלודה אם נגע בה טומאה טהורה דאמרינן מסתמא כבר הוחלדה בעת ההיא:
ביין ובמחט. שני דינים הנזכרים:
כל שנה וכו'. לר"י קמיבעיא ליה אם צריך לבדוק בכל שנה ושנה בג' פרקים אלו או דלמא אחת לשלשה שנים הוא בודק כל ג' פרקים אלו דהיינו בשנה הראשונה בודק בקדים של מוצאי החג ובשנייה בהוצאת הסמדר ובשלישית בשעת כניסת הבוסר:
חייב באחריותו עד החג. ש"מ דאף בשנה שנייה חיישינן למוצאי החג:
תיפתר. תפרש להך ברייתא בהנך בני גליל שהן בוצרין כרמיהן בתר החג ובשנה הראשונה לא היה יכול לבדוק במוצאי החג וליכא למשמע מינה כלום:
ה"ג דלא קטפין כרמיהון אלא בתר חגא וכ"ה בב"ב פ' המוכר פירות:
והדא אמרה וכו'. קאי אהא דתנן התם בב"ב המוכר יין לחבירו ישן משל אשתקד ומיושן משל שלשה שנים וקאמר מהך מתני' שמעינן דאחת לשלש שנים הוא בודק:
נימר משום הדא מטעומיתא. הא דמיושן הוה שלשה שנים ותו לא דכיון דטעים בג' שנים בג' פרקים תו לא צריך לחוש לדבר דאינו מחמיץ לעולם:
ה"ג הדא אמרה ישן משל שתי שנים ועד אימתי חייב באחריותו עד החג הדא אמרה בכל שנה וכו'. וה"פ מדמצריך שהישן שהוא משל שתי שנים צריך שיתקיים עד החג ש"מ דאף בשנה שנייה צריך לבדוק במוצאי החג דבכל שנה בעינן לבדוק בכל ג' פרקים:
בודק חבית אחת. בכל המרתף וכולן נגררו אחריו שאינן מחמיצות:
ה"ג ואינן מחמיצות או כל אחת ואחת הוא בודק וכ"ה בב"ב:
איתי בני נש וכו'. בא לשנויי איך אפשר שיבדוק אחת וכולן תלויות בו שהרי יש בני אדם שמכים על אוצר יין מבחוץ והן יודעין מה טיבו של היין שבתוכו:
הדרן עלך פרק כל הגט

פרק ד

הלכה א

מתני' **השולח**. והגיע. והשיג בשליח שלא היה מתכוין לרדוף אחריו להשיגו אלא שנשתהה השליח בדרך והיה לו לזה דרך לשם וראהו וביטל הגט אפ"ה בטל ולא אמרינן לצעורא קמיכוין שאם בדעתו לבטלו הי' רודף אחריו:

אינו יכול לבטלו. הא קמ"ל דאע"פ דחזינן ליה דמהדר עליה מעיקרא לבטוליה לא אמרינן איגלאי מילתא למפרע דבטליה:

גמ' **אדם מבטל שליחותו בדברים**. וא"צ לומר לשליח דבטליה אלא אומר בפני אחרים שלא בפניו שביטל לשלוחו וקשיא מתני' דתנן דוקא והגיע בשליח:

ומשני פתר לה. תפרש למתני' משום חומרא דעריות החמירו שלא יבטל אלא בפני השליח כדתנן בסיפא דמתני' דאפי' בפני ב"ד לא מהני לאחר התקנה:

עשה שליח להוליך הגט. ממדינת הים לא"י או ממדינה למדינה שצ"ל בפ"נ ובפ"נ:

ואין השליח עולה משום שנים. אלא צריך שנים והוא דכיון דלקיומי שטרא הוא בעינן תלתא אע"ג דשליח נעשה עד אפ"ה יכול להיות דיין דבקיום שטרות עד נעשה דיין:

הלך שליח לבטל הגט. כלומר עשה הבעל שליח שילך אחר שליח הגט לומר לו שביטל הגט:

צריך. הבעל לבטל בפני שנים לפרסם הדבר הלכך השליח ממנין השנים:

אשכחיה. הבעל לשלוחו:

באיסטרטא. ברחוב:

א"ל. הבעל האי גיטא שנתתי לך מה עשית בו:

א"ל יכילית לה. כבר מסרתיו לה:

יכילית. מדדתי לה כדכתיב אלפים בת יכיל:

ה"ג מי משתעי נפל מיניה. בעוד שהיה הבעל מספר עם שלוחו נפל הגט מיד השליח:

א"ל. הבעל לא אמרת לי שכבר נתת לה הגט ועתה הנה הוא נופל מידך:

א"ל. השליח אמת שכבר מסרתי לה הגט אך החזירה לי ואמרה שיהא בידי לפקדון:

מה. מאי מי אמרינן כיון שביד השליח היה לגרש בנאמנותו קאי או דלמא מאחר שנמצא בידו איתרע נאמנותו וביד הבעל לבטלו:

חלה שליח. ששלח לבטלו מי מצי לעשות שליח אחר כשליח גירושין וכדתנן לעיל פ"ג או לשליח קידושין מדמינן ליה:

אין תעבדינה כגיטין. דאמרי' דעביד שליח אחר דליכא נפקותא בדבר דגירושין בע"כ ויכול לגרשנה ע"י כל אדם וה"נ ביד כל אדם יכול לבטל דהא בע"כ מבטל ליה:
אין תעבדינה כקידושין. דכי היכי דקידושין לאסור אף ביטול זה לאסור הלכך אינו יכול לעשות שליח אחר וטעמא דמלתא למה בקידושין אינו עושה שליח אחר משום דלאו ביד כל אדם מצוי לקדש דקידושין מדעתה דוקא וצריך לפייסה ולדבר על לבה וקרוב הדבר דקפיד הבעל על השליח אולי ירבה או ימעט בדברים ועוד כיון דבדעתה הדבר תלוי ה"ל כמו מילי ומילי לא מימסרן לשליח:

הלכה ב

מתני' **בראשונ**'. לא היה מבטלו בפני האשה ולא בפני השליח אלא במקום שהיה עומד היה מבטלו בפני שנים ושנים נמי ב"ד קרי להו כיון שאין צריכין לישא וליתן בדבר:
מפני תיקון העולם. בגמ' מפרש:
מתני' **בראשונ**' **היה משנה שמו ושמה**. כשהיו לו שני שמות אחד כאן ואחד מדינת הים היה מגרשה בשם הנוהג במקום כתיבת הגט ולא היה מקפיד לכתוב את שניהם:
מפני תיקון העולם. שנא יוציאו לעז על בניה מן השני לאמר לא גרשה בעלה שאין זה שמו ואדם שהוחזק בשני שמות בשני מקומות אחד במקום הכתיבה ואחד במקום הנתינה אינה מגורשת עד שיכתוב שם מקום הנתינה ומקום הכתיבה אבל אם הוחזק בשני שמות במקום אחד וכתב אחד מן השמות כשר בדיעבד ופריך הגע עצמך. אמור לנפשך שכותב בגע שמעון וכל שם שיש לו. ובאמת אין זה שמו נמצא שהוא אינו כתוב בגט כלל דבעינן דוקא איש ששמו ראובן ומה מהני תקנתו של רבן גמליאל:
גמ' **ופריך לית וכו**'. וכי לא קשיא ממתני' על ריש לקיש דאמר אין אדם מבטל שליחותו בדברים שאומר שלא בפני השליח ובמתני' תנן בראשונה היו עושה ב"ד ומבטלו ותקנת ר"ג לא היתה אלא בגיטין כדמסיק:
ומשני פתר לה בב"ד. אף רשב"ל מודה דיכול לבטל שלא בפני השליח דכח ב"ד יפה:
אמרין בשם ר"ל. איכא דאמרי משמי' דר"ל שהטעם הוא שלא תבא לידי ממזרות כדמסיק בסמוך:
ואמרין. ואיכא דאמרי בשם ר"ל מפני תקנת עגונות וכדמסיק בסמוך:
ה"ג סבורה שביטל. מיקמי דלימטי לידה והוא לא ביטל עד לאחר שבא לידה ומיעגנא שלא כדין א"נ אפי' לא ביטל כלל חוששת שמא ביטל:
סבורה שביטל וכו' **ובא אחר וקידשה וכו**'. כלומר ועוד בענין אחר יש לחוש אפי' בצנועות שיבואו בניה לידי ממזרות:

תופסין בה קידושין. שהרי באמת לא ביטל:
והיא הולכת וניסת. בלא גט מן השני:
אית ליה שלא תבא לידי ממזרות. איכא למיחש ששמעה שביטל וסברה שביטל מיקמי דלימטי לידה ולא תפסי בה קידושין וכו' כדאמרן:
עבר וביטלו. בפני ב"ד לאחר תקנת ר"ג מהו:
מבוטל. דאע"ג דעבר אתקנתא בטל שליחותו:
ולא להוסיף. על תנאו אם היה בו שום תנאי דא"כ מה כח ב"ד של תקנת ר"ג יפה אם זה יכול לבטל דבריהן:
ופריך יאות. שפיר קאר"ג ומ"ט דר':
דבר תורה הוא שיבטל. הגט שהרי ביטלו קודם שבא לידה ואין האיש מגרש אלא לרצונו ואין להתיר משום כח ב"ד יפה אשת איש לעלמא:
ודבריהן. תקנת חכמים עוקרין דבר תורה בתמיה:
ה"ג וכי זיתים על השמן וענבים על היין לא תורה הוא שיתרום והן אמרו שלא יתרום מפני גזל השבט ולא עוד אלא שאמרו וכו'. וה"פ בפ"ק דתרומות תנן אין תורמין זיתים על שמן ולא ענבים על היין אם תרם בש"א תרומת עצמן בהן ובה"א אין תרומתן תרומה וקאמר התם בירוש' הטעם מפני גזל השבט שהוא מבקש לתרום לפי שמן ואינו תורם אלא לפי זיתים והא התם דמדאורייתא תורם ורבנן הוא דגזרו ואפ"ה אמרו ב"ה אין תרומתן תרומה ואפי' הנך דתרם הדרי לטיבלא הרי שיש יכולת ביד חכמים לעקור דבר מן התורה:
באגדה דסבך. בדברי זקנך היינו ר' שר' יודן נשיא בנו של ר"ש בר ר' היה:
מאן דייק לן. מי הוא שיפרש אותן לן על בוריין:
גמ' **אלא**. תקנת רבן גמליאל היתה שיהא כותב אני פלוני יכו' וכיון שכותב אני כבר נכתב זה האיש בגט המוסרו בפני עידי מסירה ותו ליכא למיחש למידי:
וכתב. שם זה שביהוד' לגרש את אשתו שבגליל:
מתניתא. מהך ברייתא משמע דוקא שכתב בגט שם שביהודה לגרש בו אשתו שבגליל או איפכא הוא דפסול דצריך לכתוב שם שיש לו במקום הנתינה אבל אם כתב בגט שם שיש לו ביהודה לגרש בו את אשתו שביהודה אע"ג דלא כתב בו שם שיש לו בגליל כשר:
בתחלה. לכתחלה ל"א בתחלה צריך לכתוב שם מקום הכתיבה ואח"כ כותב כל שם שיש לו במקום הנתינה:
אם היה. הבעל בשעת הכתיבה במקום אחר לא ביהודה ולא בגליל מגרש באיזה שם שירצה ואיירי בשלא היו מוחזקין במקום ההוא שיש לו שני שמות ביהודה ובגליל:

הדא דאת אמר. אם היה שרוי במקום אחר א"צ לכתוב אלא שם אחד דוקא בדיעבד אבל לכתחלה צריך לכתוב שני שמית שיש לו ביהודה ובגליל וכדר' אילא א"ר אבין:

אם יצא לו שם. חדש במקום אחר צריך לכתוב שלשתן דהיה לו שני שמות דתני בברייתא לאו דוקא וקמ"ל דלא סגי במה שכותב סתם וכל שם שיש לי אלא צריך לפרוט את שמותיו:

תמן תנינן. ב"ב פ' גט פשוט:

כותבין גט לאיש וחותמין ומתי שירצה מגרש בו:

ואע"פ שאין אשתו עמו. שהרי אין צריכין דעתה שמתגרשת בע"כ:

ושובר. שכותבת האשה לבעלה על כתובתה דחוב הוא לה וזכות לבעלה וזכין לאדם שלא בפניו:

ובלבד שיהא מכירן בסמוך מפרש לה:

והבעל נותן את השכר מן הגט ומן השובר דזכותו הוא דלא תהדר ותגבה כתובתה זימנא אחריני:

ובלבד שיהא מכיר את שניהן. קס"ד הסופר והעדים צריכין שיכירו האיש והאשה בשמותיהן בין בגט בין בשובר שאם אינן מכירין חיישינן שמא יכתוב גט על שם אשת איש אחד ששמו כשמו ויכתוב בו שם אשת האיש ההיא וימסרנו להאשה ההיא ותוציא הגט ותנשא ותגבה בו כתובתה וכן בשובר:

א"ר אילא צריך שיהא וכו'. ר' אילא פליג אר' אבהו וסובר דמשנה דוקא תני שם האיש בגט ושם האשה בשובר:

שהביא. לפני הסופר והעדים אשה אחרת הנשואה לאיש אחר ששמו כשמו אבל שם אשתו אינו כשם האשה ההיא:

לכשיבואו העדים ויעידו. שזו היא האשה שחתמו לה הגט:

ופריך ולא כן אר"ל עשו עדים וכו'. ותו אינן נאמנין דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד:

תמן. התם בשאמרו העדים לא חתמנו שטר זה מעולם הוא דאינן נאמנין וה"ה בשאר דברים שמבטלים בו השטר:

ברם הכא. אבל כאן שמודים שחתימת ידם הוא זה אלא שאומרים לזה חתמנו ולזה לא חתמנו נאמנים:

מתני'. משנתינו קשיא לר' אבא:

אם במכירה איך שינה הסופר שמו או שמה הרי נודע לו. שמותם:

ומשני אית בר נש. יש אדם שמכיר לחבירו כשרואה פניו ושמו לא נודע לו ה"נ הא דתנן ובלבד שיהא מכירן היינו שיכיר שזו היא אשתו של הנותן הגט ושמו לא נודע לו:

מתני'. קשיא לר' אילא וכ"ש לר' אבא:
ה"ג התקין ר"ג וכו' איש פלוני וכל שם שיש לו. מדאינו יודע שמו ש"מ אפי' בשאינן מכירין האיש כותבין וחותמין:
ומשני מתני' במגרש בע"כ. באלו שכופין אותו להוציא כדתנן פ' המדיר הלכך לא החמירו חכמים וסגי בכתיבת וכל שם שיש לו ור' אילא איירי במגרש ברצונו צריך שיחקרו הטיב אחר שם האיש:
ואית דבעי מימר. ואיכא דאמרי מתני' איירי במגרש במקום אחר שאי אפשר לידע שמו ור' אילא איירי במגרש במקומו שבקל אפשר לידע שמו המובהק:
כהדא וכו'. הך מילתא לא שייך הכא אלא קאי אמתני' דפ' גט פשוט ואגב גררא מייתי לה הכא וה"פ אדם אחד ודושו שמו אחיו של אדם אחר מפורסם ששמו דודו גירש אשתו בא המעשה לפני חכמים מי יתן שכר הגט להסופר ואמרו היא תתן השכר:
ופריך והתנינן במתני' והבעל נותן השכר:
במוחלת כתובתה. איירי מתני' דזכות הוא לו הלכך הוא נותן שכר הסופר אבל כשמשלם כתובתה היא נותנת שכר הסופר דגובה בה כתובתה:

הלכה ג

מתני' **אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים**. את כתובתה:
אלא בשבועה. שלא נתקבלה כלום:
נמנעו. הב"ד מלהשביעה שקרוב הדבר דמוריא היתירא לעצמה שלא לקחה כלום אע"ג שלקחה דבר מועט סבורה בשכר טרחה שאני מטריח עצמי לפני היתומים אני נוטל ואינו מפרעון כתובתי וע"י כן היתה מפסדת כתובתה:
התקין ר"ג שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו. כגון קונם מיני מזונות עלי אם נהניתי מכתובתי:
וגובה כתובתה. ואם נתקבלה תחלה הרי היא נאסרה בכל מזון ולא הדרא ושקלה דלא חשודה לעבור על נדרה:
העדים חותמין על הגט. כל אלו מתקנת ר"ג הזקן:
מפני תיקון העולם. אכולהו קאי באלמנה שינשאו הנשים לאנשים ולא ידאגו להפסד כתובתן ובעדים מפ' טעמא בגמרא:
גמ' **שנאמר לשוא**. על עסקי שבועת שוא הכיתי את בניכם לפיכך נמנעו מלהשביעה:
ועוד. טעם אחר למה נמנעו הב"ד מלהשביעה:
אם נשבעה. שקפצה ונשבעה מהני שבועתה וגביא:

אילולא. אי לאו שאני וותרן אפי' צעיף שעל ראשך הייתי נוטל ממך שהוא שלי דרב לא מגבי כתובה לארמלתא משום דנמנעו מלהשביע' ובשני דרב קלים היו נדרים בעיניהם לעבור עליהם ולא סמיך אנדרה לאגבוייה:

זכת בכלים שעליה. אפי' בלא שבועה קסבר שמואל אלמנה אין שמין בגדיה שעליה בכתובתה:

מתני'. ערכין פ' שום היתומים:

מסייע ליה לשמואל. דתנן התם המקדיש נכסיו אין לו בכסות אשתו ובניו ורב משני לה שאני הכא דאדעתא למשקל ולמיפק לא אקני לה אבל למיקם קמיה אקני לה וכ"ה בבבלי פ"ד דכתובות:

הלך והקדים זמנו בגט. ואמר שגירשה קודם שנבעלה באיסור כדי שתידון כפנויה ולא תידון כאשת איש שחייבת מיתה אבל עכשיו שעדים חותמין על הגט ואין חותמין אלא על גט שיש בו זמן ליכא למיחש למידי ואי לא חתמו בו עדים לא מהני כלום שהרי עדיין יכול לחפות שיכתב לה גט אחר ויקדים זמנו:

כמ"ד מעשרות. בבית שני מדרבנן ניחא דתיקן הלל פרוזבול ועקר שמיטת כספים דאתי דבריהן ומבטל דבריהן אלא למ"ד מעשרות אף בבית שני דאורייתא דקדושה ראשונה קדשה לעתיד לבא קשיא איך תיקן הלל דלא תשמט ועקר דברי תורה:

וכי משעה וכו'. כלומר אפי' למ"ד מעשרות בזמן בית שני דרבנן דקדושה ראשונה לא קידשה לעתיד לבוא מי ניחא דהא לא נפטרו בשעת גלותן אלא ממעשרות התלויות בארץ אבל ממעשר כספים נהג אפי' בבבל דמצוה שאינה תלויה בארץ היא וכיון דמעשר דידיה נוהג בח"ל השמטתו נמי נוהג בח"ל:

חזר ר' יוסי ואמר. למ"ד מעשרות דרבנן לא קשיא דתניא וזה דבר השמיטה שמוט שתי שמיטות כתובות כאן אחד שמיטת כספים ואחד שמיטת קרקעות והקישן הכתוב בשעה שנוהג שמיטת קרקע בארץ מדאורייתא נוהג שמיטת כספים בארץ ובח"ל מדאורייתא ובשעה ששמיטת קרקעות בארץ דרבנן שמיטת כספים בארץ ובח"ל דרבנן:

תמן תנינן וכו'. עד מדבריהן ל"ג וכ"ה פ' בתרא דשביעית:

תמן אמרין. בבבל אמרו:

ה"ג שהיא מדבריהן דתני וזה וכו':

ר' אומר שני שמיטין. הכתובים כאן אחת שמיטת השמיטה ואחת שמיטת היובל ללמדך שאין שמיטה נוהגת אלא בזמן שהיובל נוהג ובבית שני שפסקו היובלות כדמסיק אף שמיטות פסקו ואינן נוהגות בין בקרקעות בין בכספים אלא מדבריהן:

לכל יושביה. דכתיב גבי יובל וקראתם דרור בארץ לכל יושביה:
ה"ג היו עליה אבל היו מעורבבין:
ת"ל יושביה לכל יושביה. דה"מ למכתב ליושביה וכתיב לכל יושביה ללמד דבעינן שישב כל שבט ושבט בחלקו המיוחד לו ובבית שני לא ישבו כן:

הלכה ד

מתני' **עבד**. כנעני:
שנשבה. ופדאוהו ישראלים אחרים:
ישתעבד. בגמ' מפרש טעמא:
אפותיקי. אפה תהא קאי מזה תגבה חובך ולא ממקום אחר:
ושיחררו. בגמרא מפרש לה לכולה:
גמ' **בדין היה שאפי' לשם עבד לא ישתעבד**. דמוקי למתני' שפדאוהו לאחר יאוש של בעלים ראשונים לפיכך היה בדין דלא ישתעבד אפי' פדאו לשם עבד:
ה"ג שלא יהא העבד מפקיע עצמו מיד רבו ומבריח עצמו לשבויין כ"ה בבבלי:
מתני' אמרה כן. תניא נמי הכא:
ה"ג רבו נותן את דמיו לא אמר אלא רבו וכו'. וה"פ מדתנא לשום עבד ישתעבד ורבו נותן את דמיו ש"מ שמן הדין לא ישתעבד לכך לא ישתעבד אלא לרבו הראשון שלא יהא מבריח עצמו אבל לא לאחר:
בדין היה אפי' לשם בן חורין ישתעבד. ר' אילא מוקי למתני' בלפני יאוש הלכך אפי' פדאו לשם בן חורין ישתעבד:
שלא להוציא. לעז על שאר עבדים בני חורין שיאמרו אפי' לאחר ששחררו מותר להשתעבד בהם:
א"כ בין לר' אבהו בין לר' אילא קשיא הא דתניא בברייתא רשבג"א וכו':
אהן תנייא קדמייא. מכלל דת"ק סובר מצווין הן לפדות בני חורין ואינן מצווין לפדות עבדים הלכך לשם עבר ישתעבד לרבו ראשון דאיירי בלפני יאוש ולשום בן תורין לא ישתעבד לרבו ראשון דילמא ממנעי מלעשות מצוה ולא פרקיה ועלה קאמר רשב"ג כשם שמצוה וכו' ולא ממנעי ופרקיה הלכך בין כך ובין כך ישתעבד:
המתייאש בעבדו. ומצאו אח"כ:
לא מאשה. שנא' וכתב לה ונאמר להלן או חפשה לא ניתן לה:
אף עבד אינו יוצא משום ייאוש. לפיכך צריך גט שחרור:
עבד. כנעני של ישראל שנשבה וברת מן בית אסורין של עכו"ם אצל רבו הראשון:
וצריך לכתוב לו גט שחרור. להתירו בבת ישראל:

ה"ג ואינו צריך לכתוב לו גט שחרור:
כל עמא אמרין. כל התלמידי' אמרו משמיה דר"י שהוא צריך ולמה אמרת משמיה דאינו צריך:
שמא. הכי שמעת מר' יוחנן שהמפקיר עבדו הערל אינו מעכבו לאכול בפסח ודנת שאף אינו צריך גט שחרור ואינו כן דאכילת פסח היינו טעמא כהא דתני וכל וכו':
בשעה שעובד את רבו. דאיש יתירא הוא למדרש כל זמן שעובד את רבו אני קורא בו עבד איש וכשאינו עובד את רבו כגון שהפקירו אין אני קורא בו עבד איש:
סימא שתי עיניו. של עבדו כנעני כאחת:
יוצא בהן לחירות. ולא אמרי' כיון דיוצא בעין אחת דמי עין יתירא ישלם לו דכל שסימא שתיהן כאחת פטור משתיהן והעבד יוצא בהן לחירות:
זו אחר זו. כיון שכבר יוצא לחירות בראשונה ה"ל ישראל גמור וחייב הרב על השני לשלם לו:
כמאן דאמר. הך ברייתא אתיא כמאן דאמר היוצא בשן ועין אינו צריך גט שחרור וכשסימא את הראשונה כבר יצא מתחת ידו:
ואת אומר משלם לו. השנייה בתמיה הא עדיין עבדו הוא דמעוכב גט שחרור הוא ולמה ישלם לו השנייה:
היוצא בכיפה. שכתב גט שחרור על גבי כיפה והיא כובע של צמר:
ובהרנורק טיאנוס ובתרות של מלכים. הם מיני בגדים שרוקמין אותו במחט ורוקמין עליו אותיות אם ריקם עליהם גט מנין שצריך גט שחרור אחר דהנך לאו כתב בינהו שאינו קבוע אלא מוטל על הבגד ושתי ראשיו תחובין:
מכל מקום. לעולם צריך שישלחנו לחפשי ע"י גט שחרור:
בניו. של זה היוצא בשן ועין או ליוצא ע"י הפקר הנולדים לו עד שלא קיבל גט שחרור מה הן דיניהן כעבד או דלמא כמשוחררים הן מיד או משקיבל אביהן גט שחרור הן נעשין משוחררים למפרע:
ופשיט היוצא בשן ועין בניו עבדים וכו':
לא מסתברא. אלא בהיפך:
היוצא בשן ועין הואיל ושיחררתו התורה. דמפורש בקרא שיוצא בו לחירו' אע"פ שהוא מעוכב גט שחרור בניו בני חורין אבל היוצא משום ייאוש אע"פ שאינו רשאי שעבדו מ"מ איני מפורש בקרא שיוצא לחירות בניו עבדים:
גר שמת. ואין לו יורשין וכל נכסיו הפקר:
יצאו לחירות. שהן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר לפיכך יוצאין לחירות:

ופריך למה. יוצאין לחירות לא יהא אלא הפקר הא אין כאן מי שיתן להם גט שחרור ואנן אמרין המפקיר עבדו צריך גט שחרור:

ומשני שהן יצאו במיתת רבן. דמאי טעמא אמרינן המפקיר עבדו צריך גט שחרור משום דבעינן דומיא דאשה מה אשה אינה יוצאה בהפקר אף עבד כן אבל השתא שמת מה אשה משתלחת בלא גט אף עבדיו כן:

ה"ג מעתה אפי' קטנים כיון שהן יוצאין במיתת רבן אפי' קטנים נמי יצאו לחירות:

ופריך מחלפא שיטתיה דריב"ל. קשיא דריב"ל אדריב"ל:

ה"ג אינו רשאי לשעבד בו וצריך לכתוב לו גט שחרור שמע ר' יוחנן ואמר יפה לימדני ריב"ל והכא אמר הכין אמרין מה דאריב"ל לשעבר דלא יהב לא יהב דלמא הלכה כאבא שאול אמתיה וכו'. וה"פ צריך לכתוב לו גט שחרור דגט שחרור מגט אשה ילפינן וכדלעיל א"כ נילף נמי מאשה מה אשה בין גדולה בין קטנה יוצאת במיתת בעלה אף עבד בין גדול בין קטן יוצא במיתת רבו ומשני אמרין מה דאריב"ל בדיעבד דלא מצי למיהב ליה גט שחרור כגון הכא שמת הוא דאמר הלכה כאבא שאול:

אמתיה דרבה בר זוטרא ערקת וכו'. שפחתו של רבה בר זוטרא ברחת מיניה ואתייאש ממנה:

מהו. שיהא צריך לכתוב לה גט שחרור:

א"ל אם כתבת. אם תכתוב לה גט שחרור יפה אתה עושה דלכתחלה צריך לכתוב לה גט שתרור א"נ כי היכי דתנשא לבן חורין דבלאו גט שחרור אסורה בבן חורין א"כ כיון דהיא מעוכבת גט שחרור אסורה בעבד ובבן חורין:

ה"ג עבד שנשא בת חורין לפני רבו יצא לחירות. דאי לאו דשחרריה לא הוה שביק ליה למנסב בת חורין:

זכה. וקידושין אלו הן קידושין:

אהן תנייא קדמייא. הך ת"ק דהיינו ר' ישמעאל בר' יוסי כר' ס"ל דאמר זכה הלכך אמר דיוצא בו לחירות:

מי משחרר. הא דתנן במתני' ושחררו מי שחררו רבו הראשון או רבו השני:

בין רבו ראשון. ושורת הדין אין העבד חייב כלום לרבו השני דשחרור מפקיע מידי שיעבוד אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו השני ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו:

בין רבו השני. דכיון דעשאו לו אפותיקי הרי הוא שלו ומצי לשחררו שורת הדין שאין העבד חייב כלום לרבו הראשון אפי' על העודף מחובו של השני שהרי עשאו אפותיקי

לשני אלא מפני תיקון העולם שמא ימצאנו בשוק ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו הראשון ועושה אותו בן חורין:

אלא רבו הראשון. שגופו קנוי לו אבל רבו השני לא שהרי אין לו עליו אלא שעבוד לחוד:

מתניתא. ברייתא פ' כל שעה קשיא לרב:

ישראל שהלוה עכו"ם על חמצו. ולא אמר מעכשיו יהא קנוי לך מותר בהנאה דלעולם ברשות העכו"ם הוה דאין בעל חוב קונה משכון:

ה"ג אין תימר ברשות ישראל הוא. ואי כרב דאמר כיון שהלוה עליו ברשותו קאי אמאי מותר בהנאה הא חמץ של ישראל הוא:

מה עבד לה. רב במאי מוקי לה:

קל הוא בשחרור. הקילו חכמים בשחרור אע"פ שאינו שלו לגמרי אפ"ה אם. שחררו מהני דהא מתחייב הוא במצות:

כהדא דתני. מהך ברייתא איכא סייעתא דהקילו חכמים בשחרור:

מכרו. רבו הראשון אינו מכור ש"מ דאינו כשלו ואפ"ה אם שחררו משותרר וטעמא משום דהקילו בשחרור:

חייליה דר"י. כחו ורא"ד ר"י מהא:

מן הדא. ממשנתינו:

אינו כותב. שטר על דמיו אלא המשחרר כותב שטר על הדמים ואס"ד רבו השני שחררו למאן כותב הלא הוא שהפסיד לעצמו:

אלו המשעבד וכו'. טעמא דרשב"ג מפרש למה כותב רבו הראשון דהיינו המשחרר משום דשחרורו הוא כמכר וחייב לשלם משלו ל"א קושיא היא דפריך הש"ס למה לא יכתוב העבד שטר על דמיו הא שיעבודו של השני עליו ולא יהא אלא שדה המשועבדת לבעל חוב ומכרו שהמלוה טורף מיד הלקוחות:

ה"ג פתח לנו ר"י פתח מאיר כאורה וכ"ה בפסחים. וה"פ פתח לנו ר"י פתח קטן ומאיר כחלון גדול:

לא מצינו עבד משתחרר וחוזר ומשתעבד. כיון שנאסר איסור שאין לו פדיון לא עדיף בעל חוב שטרף מנתינת דמים והיינו דוקא רבו הראשון אבל לא השני:

ופריך מעתה. שאין העבד משתעבד לאחר שחרורו מרבו הראשון למה קאמר ת"ק שהעבד כותב שטר על דמיו לרבו השני:

א"ר אילא. היינו טעמא טובה היא לעבד שיתן לרבו השני דמי שווי' או כפי חובו שלא יאמר לו רבו השני עבדי אתה ולא יוציא לעז על בניו:

כמה דר"מ קונס בדברים. דקונס במאן שעשה שלא כהוגן דאפי' היתר שיש באותו מעשה מפסיד:

כן רשב"ג קונס בדברים. כיון דעביד איסורא ושחרר העבד מחייב נמי לשלם היזיקו של השני והעבד פטור:

שטר שיש בו רבית. שכתוב בו פלוני לוה מפלוני מנה בשכר כך וכך לשנה:

הלכה ה

מתני' **מי שחציו עבד וכו'**. בגמרא מפרש:

תקנתם את רבו. שאינו חסר כלום:

לישא שפחה אינו יכול. מפני צד חירות שבו:

בת חורין. אינו יכול לישא מפני צד עבדו' שבו:

לא תוהו בראה. יוצר הארץ לא על תהו להיות ריקנין ברא אותם כי אם לשבת להיות בה ישוב יצרה:

גמ' **ופריך האיך איפשר**. שיהיה העבד חציו בן חורין וחציו עבד דהא גמרינן לה לה מאשה מה אשה חציה לא אף העבד נמי חציו לא ואי בכסף הא כתיב והפדה לא נפדתה או חופשה לא ניתן לה מה בשטר חציו לא אף כסף חציו לא:

ומשני תיפתר. תפרש מתני' דאתיא או כר' דאמר אדם משחרר חצי עבדו אפי' בשטר דכתיב והפדה לא נפדתה כפל לומר דאיירי קרא בחציה שפחה וחציה בת חורין והוקש שטר לכסף דכתיב או חופשה לא ניתן לה:

או ד"ה בעבד של שני שותפין. דכיון דאין לו בו אלא חציו אף רבנן מודו דקנה כי שחרריה לפלגיה דהא לא שייר מידי והוי כאשה דנפקא מיניה לגמרי:

ה"ג ולית מחר בעי לעבדו ליה למריה. וה"פ כיון דביום של רבו עבדו הוא ומה שקנה עבד קנה רבו א"כ אף מציאה זו של רבו היא:

אין חוששין לקידושיו. דעבד אין לו קידושין:

קידש אשה אין חוששין לקידושיו. דה"ל כמקדש חצי אשה דקיי"ל דאינה מקודשת:

כוותה אם גירש. עבד עברי חצי' שפחה וחצי' בת חורין שייחדה לו רבו אין גירושיו גירושין דאין הגירושין תופסין בכולה:

תמן תנינן. מ"ק פ"ק:

מפני ביטול פריה ורביה. דאי שרינן נשואין בי"ט אין אדם נושא אשה כל השנה כולה אלא ממתין עד המועד שיהא עושה סעודה אחת לנישואין ולי"ט נמצא מתבטל מפריה ורביה עד המועד:

עבד מהו שישא אשה במועד. מי אמרינן כיון דאינו מצווה על פריה ורביה מותר לישא או דלמא כיון דמצווה אשבת אסור:

והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה. קאי אשבת יצרה וקרי ליה פריה ורביה ש"מ דשבת הוא כפריה ורביה א"כ אף העבד אסור לישא במועד דהא אר"ש וכו' כל שהוא מצווה על פ"ו אסור לישא במועד והעבד בכלל הזה:

הלכה ו

מתני' **יצא בן חורין**. אם ברח מן העכו"ם או שקנסו אותו ב"ד לפדותו לא ישתעבד לו כשיפדנו וקנס חכמים הוא הואיל והפקיעו מן המצות וכן המוכר לח"ל יצא לחירות מפני שהוציאו מא"י לח"ל:

מתני' **מפני תיקון העולם**. שלא ימסרו העכו"ם עצמם להרבות להביא שבויין לפי שרואין שמוכרין אותם ביותר מכדי דמיהן:

ואין מבריחין שבויין מפני תיקון העולם. שמא יקצפו על השבויין העתידים לבוא לידם ויתנום בשלשלאות וישימו בסד רגלם:

רשבג"א מפני תקנת שבויין. שהן עתה בידם אבל אם אין עתה עמהם שבויים אלא אלו הבורחים מותר להבריחם ואין לחוש על השבויים העתידים לבוא בשביה:

מפני תיקון העולם. אי משום דוחקא דציבורא אי משום דלא לייתיוליגרבו טפי:

גמ' **לעכו"ם אפי' בא"י**. דסד"א מכרו לעכו"ם מח"ל לא"י לא קנסוהו קמ"ל דאפ"ה קנסוהו לפדותו ולהוציאו לבן חורין דהא מיהת מפקיעו ממצות. ה"ג ובח"ל אפי' ישראל מי משחררו רבו ראשון נותן את דמיו והשני משחררו נימר וכו'. וה"פ אם מוכרו לישראל לח"ל נמי חייבוהו חכמים לפדותו כדפרישית במתני' ומיבעיא ליה מי משחררו ופשיט דרבו ראשון צריך ליתן דמיו לרבו השני דמקח טעות הוא והשני משחררו דמן הדין שלו הוא ופריך נאמר אם רבו השני ידע מזה שהוא עבד ישראל מא"י ואפ"ה קנאו מי אמרינן כיון דידע שאין קנינו קנין מעות אלו לשם מתנה קיהיב ליה והשתא הוא דהדר ביה או דלמא כיון דקנם חכמים הוא ראוי שיתנו שניהם המוכר והלוקח את הקנס:

ואם לאו. שלא ידע הראשון שהוא עבד ישראל מא"י:

אני פלוני וכו'. כתב בשטר מכירת עבדו אני פלוני מוכר עבדי לפלוני אכטיוכי דמשמע שמוכרו לו שיקחנו לאנטיוכי שהוא ח"ל הלכך יצא לחירות והראשון נותן את דמיו אבל אם התנה בשטר משהוא בלוד כלומר שמוכרו לו כל זמן שהלוקח בלוד שהוא א"י אם הוציאו הלוקח אח"כ למקום דירתו לח"ל לא יצא לחירות שהרי לא מכרו על מנת כן:

יוצא העבד. לאו דוקא שאם אינו רוצה לצאת מארץ לסוריא אין רבו יכול לכופו לצאת אלא תני יצא העבד:
לפיכך אם מכרו לשם. לאחר שיצא העבד מדעתו עם רבו לח"ל מכרו רבו שם בח"ל לא יצא לחירות דלא קנסו אלא בשמכרו מא"י לח"ל:
בא. עם עבדו מח"ל לא"י על מנת לחזור:
כופין אותו למחר. כשירצה רבו לחזור לח"ל שיחזור עמו:
ע"מ שלא לחזור. מתחלה הלך עמו לא"י על מנת שלא לחזור לח"ל:
ברח מח"ל. לארץ רשאי להחזירו לח"ל:
מותר. למכרו לח"ל:
בלמוד. העבד לברוח לשם שעשה כן שנים או שלשה פעמים:
ה"ג מ"ד מותר באינו יכול להביאו משם מ"ד אסור ביכול להביאו משם:
ופריך ניתני. אמאי לא תני במתני' או בברייתא אם התנה עם העבד בשעת הקנייה שיהא מותר למכרו לח"ל שמותר דהא אפי' ביצא רבו לח"ל תני לעיל שיוצא עם העבד לח"ל ל"א הכי פריך ה"ל לחלק דלא פליגי כאן בשהתנה וכאן בשלא התנה:
ומשני עד כדון. עד כאן בקונה עבד גדול שייך תנאי אבל בלוקח עבד קטן לא שייך בו תנאי שהרי אין בו דעת:
ופריך ניתני שיכול להתנות עם רבן הראשונים שלקחם מהם שלוקח ע"מ למכרו לח"ל:
ומשני עד כדון. תינח בשקנאו מישראל שייך בו תנאי אבל בשקנה מעכו"ם לא שייך בו תנאי זה:
דהבן. שם עיר:
ערקין. ברחו עבדיו מח"ל לעיר ששמה בנתהון ל"א לכפרים מלשון ואת בנותיה:
אוני אסור. אם הנך כפרים שייכים לעיר ששמה אוני אסור להוציאן משם לח"ל דאוני מא"י היא כדכתיב לוד ואוני:
אנטריס. אם שייכים לעיר ששמה אנטריס מותר להוציאן משם דאנטריס מערי ח"ל היא:
אפרכרים. לעיר ששמה אפרכרים:
צריכא. מיבעיא לן אם היא מח"ל או מא"י:
לקלוסייא. שם מקום:
גמ' **דלא יהוון קטריגון**. שלא יהיו הבורחים לקטרוג לשבויים אשר עתידים לבוא שלא יתנום לפדיון אלא בדמים רבים:
אסור ליקח ממנו. לקרות בו שנא' וקשרתם וכתבתם כל שישנו בקשירה ישנו בכתיבה וכל שאינו בקשירה אינו בכתיבה:

בעכו"ם וכו'. האי עכו"ם דציידן עכו"ם שנתגייר וחזר לסורו מחמת יראה שלא יהרגוהו העכו"ם והוא כתב לשמן לכך כשר:

הלכה ז

מתני' **משום שם רע**. שיצא עליה לעז שזינתה:

משום נדר. שנדרה ואמר אי אפשי באשה נדרנית:

לא יחזיר. ואפילו נמצאו דברים בדאים או שהתירו החכמים הנדר וטעמא מפרש בגמרא:

נדר שידעו בו רבים לא יחזיר. דסבר ר"י הא דאמרו המוציא אשתו משום שם רע ומשום נדר לא יחזיר כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות ובנדרים הלכך נדר שידעו בו רבים דהיינו עשרה מישראל או יותר איכא פריצותא טפי קנסוהו ולא יחזיר ושלא ידעו בו רבים ליכא פריצותא כולי האי ולא קנסוהו:

לא יחזיר. דסבר ר"מ טעמא משום קלקולא הלכך נדר שאינו יכול להפר בעצמו אבל החכם יכול להתירו חיישינן שיקלקל הגט לאחר שתנשא לאחר ויאמר אלו הייתי יודע שחכם יכול להתיר נדר זה לא הייתי מגרשה ושאינו צריך חקירת חכם אלא הוא יכול להפר לא הוצרכו חכמים לאסור עליו להחזירה קודם שתנשא לפי שאינו יכול לקלקלה ולומר אלו הייתי יודע וכו' שהרי נדר פתוח הוא והיה לו להפר ולא הפר:

לא אסרו זה וכו'. בגמרא מפרש:

אריב"י וכו'. חסורי מחסרא והכי קתני בד"א בשנדרה היא אבל נדר הוא שיגרשנה וגרשה יחזיר ולא חיישינן לקלקולא ואריב"י מעשה נמי בצידון באחד שאמר לאשתו קונם כל פירות שבעולם עלי אם אינו מגרשך וגרשה והתירו לו חכמים שיחזירנה:

מפני תיקון העולם. כלומר לא אמרו חכמים המגרש את אשתו משום נדר לא יחזירנה אלא מפני תיקון העולם דחיישינן לקלקולא והא לא שייך אלא בנדרה היא אבל כשנדר הוא אין כאן תיקון העולם והתירו להחזיר:

גמ' **אף הוא נותן לה גט שלם**.שאפי'ימצאו הדברים בדאין יהיה גט גמור:

תדע לך וכו'. ר' זעירא פליג אתנא דברייתא וסובר שאין הטעם משום קלקולא אלא משום שלא יהו בנות ישראל פרוצים בעריות וקאמר תדע דת"ק אפי' בנדר שאינו צריך חקירת חכם נמי קאמר לא יחזיר ואס"ד משום קלקולא הא בנדר שאינו צריך חקירת חכם ליכא למיחש לקלקולא דהיה יכול להפר אלא שעלילה היה רוצה למצוא לגרשה שאינה חביבה עליו אלא הטעם משום שלא יהו בנות ישראל פרוצים בנדרים:

שהרי נדר שלא ידעו בו רבים היה. ר"ז מפרש למתני' נדר שידעו בו רבים היינו נדר שהודר ברבים שאין לו הפרה ושלא ידעו בו רבים היינו נדר סתמא שלא נדרה על דעת רבים וכיון דסובר ת"ק דאפי' שלא על דעת רבים לא יחזיר אע"פ שהיה יכול להפר ש"מ שהטעם משום שלא יהו בנות ישראל פרוצות בנדרים:

בדין היה וכו'. ר"א סובר טעמא משום שלא יהו פרוצים בנדרים הלכך בנדר שהחכם מיפר ליכא חששא דפרוצות דהא החכם עוקר הנדר מעיקרו ואין כאן עונש כלל אבל נדר שא"צ חקירת חכם ודאי יש לחוש לעון נדרים שעשתה נדר שאינו נעקר לגמרי ואיכא עונש על מה שעברה קודם ההפרה ואפשר שבעון נדרה זה ימותו בניו:

ה"ג מפני מה אסרו נדר שצריך חקירת חכם מפני נדר שאינו צריך חקירת חכם וכ"ה בקידושין פ"ב:

הלכה ח

מתני' **המוציא את אשתו**. בגט:

משום איילונית. שלא הכיר בה משכנסה ומכל מקום צריכה גט דאין אדם בועל בעילת זנות ובעל לשם קידושין:

לא יחזיר. בגמרא מפרש:

וחכמים אומרים יחזיר. מאן חכמים רבי מאיר דאמר בעינן תנאי כפול והכא במאי עסקינן דלא כפליה לתנאיה שלא אמר לה הוי יודעת שמשום איילונית אני מוציאך ואם אין את איילונית לא יהא גט דהשתא הוי גט אפילו אינה איילונית:

והיא תובעת כתובתה. שאיילונית אין לה כתובה ועכשיו שנמצא שאינה איילונית תובעת כתובתה:

שתיקותיך יפה ליך מדיבוריך. שיאמר אלו ידעתי שאינך איילונית לא הייתי מגרשך:

גמ' **תדע לך וכו'**. ר' זעירה פליג אברייתא וקסבר הא דתנן המוציא את אשתו משום איילונית איירי בשהכיר בה שהיא איילונית ואר"י לא יחזיר דר"י לטעמיה דתנן פ' הבא על יבמתו ר' יהודא אומר איילונית היא זונה האמורה בתורה וקנסינן ליה דלא יחזיר הואיל ועשה מעיקרא שלא כהוגן ובעל בעילת זנות וחכ"א לא יחזיר דקסברי אין בעילת איילונית בעילת זנות כדקאמרי התם אין זונה אלא גיורת ומשוחררת וקאר"ז תדע שאין טעם ר"י משום דחייש לקלקולא כדתני בברייתא שהרי הרבה מקיימין אשה איילונית ע"י שיש להן נחת רוח מהן אלא ודאי זה עלילה מצא לומר שאינו חפץ באיילונית ובאמת דעתו לגרשה אפי' אינה איילונית וליכא למיחש לקלקולא אלא ודאי הטעם כדאמרן:

ואת אמר כן. לר' זעירא פריך דאמר טעמא דר"י משום קנסא למה אמרינן לה שתיקותיך יפה מדיבוריך הא איהו מיהת שלא כדין עשה דהא סבר דאיילונית היא ואפ"ה נשאה והגירושין היו ברצון לשם גט שלם וליכא למיחש לקלקולא א"נ אפי' לתנא דברייתא פריך כיון דקא' דלא יחזיר כי היכי דיתן גט שלם משעה ראשונה א"כ תו ליכא למיחש לקלקולא א"כ מאי קאר"י שתיקותיך יפה מדיבוריך הא כבר נתן גט שלם בלי שום תנאי:

לית כאן ר"י. תני במתני' רמ"א אומרין לה וכו':

ותני כן. ותניא נמי הכי:

הלכה ט

מתני' **אין פודין אותו**. הואיל ורגיל בכך כדמפרש בגמרא והוא שמכר ושנה:

מתני' **הלוקח מביא ביכורים**. דיש קנין לעכו"ם בא"י להפקיע ממעשרות וכשלוקח הישראל ממנו מן הדין אינו מביא ביכורים אלא מפני תיקון העולם מביא הלוקח ממנו ביכורים:

גמ' **ללודים**. אומה שאוכלין בני אדם:

אין פודין אותו. כיון שמסר עצמו למיתה אין לאחרים לחוס עליו:

מפני חייו עשה. שלא היה לו במה להחיות את נפשו וראוי לפדותו וברייתא איירי בשהיה לו כדי חייו:

גמ' ה"ג מתני' דלא כרבי מאיר דרבי מאיר אמר וכו'. ואגב שיטפא דסוגיא דדמאי נשתבש הגירסא כאן. וה"פ מתני' דתנן מריני תיקון העולם מביא ביכורים אבל מדאורייתא לא ש"מ דיש קנין דאי אין קנין להפקיעה מקדושתה ה"ל לענין קדושתה ברשות ישראל כאלו משכנה וכיון דביכורים מצוה דרמיא עליה היא ולא טבלי לאסור פירות חייב לוקח להביא ולא דמי למעשר דאפי' למ"ד אין קנין לא מיחייב לעשר פירות העכו"ם דמעשר טביל ואסור ליה באכילה ולאו מצוה דרמיא עליה היא אא"כ אוכלן או מכרן דקא משתרשי ליה אבל ביכורים מצוה דרמיא עליה היא זהו לגי' רש"י אבל לפי הגירסא שלפנינו הקושיא פשוטה כשלוקח השדה פשוטה למ"ד אין קנין דחייב להביא מדאורייתא:

והתנחלתם אותם. בקונה עבד כנעני כתיב:

ואין הם קונים מכם. דכתיב וגם מבני התושבים הגרים עמכם מהם תקנו אתם קונים מהם ולא הם קונים אחד מכם:

לצמיתות. תרגומו לחולטנית שתהא לחלוטין ועכו"ם כל קניינו לחלוטין דבנמכר לישראל כתיב ויצא ביובל ושב לאחזתו אבל לא בעכו"ם ש"מ שאין קנין לעכו"ם:

ה"ג כל גרמא אמרה וכו' וכ"ה בדמאי. וה"פ כל עצמו של מקרא הזה איכא סייעתא לר"ש דקאמר לא תמכר לצמיתות ש"מ דאיכא מכירה שהיה לצמיתות וע"כ לומ' דהיינו במוכ' לעכו"ם דאי במוכר לישראל הא כתיב והיה ממכרו ביד הקונה אותו עד שנת היובל ויצא ביובל ושב לאחוזתו ש"מ דיש קנין לעכו"ם בא"י:

כהדא דר"ש. דיש קנין:

אכילת פירות. העכו"ם קונה השדה לאכול ממנה הפירות דמהיכא קיליף ר"מ דאין קנין מעבדים ועכו"ם קונה ישראל למעשה ידיו דכתיב וכי תשיג יד גר וכו' או לעקר וה"ה אחוזה נמי קונה לפירות:

והתנינן. בניחותא כלומר ותדע דר"מ סובר דקונה השדה לפירות דתנן הלוקח מביא ביכורים מפני תיקון העולם ואס"ד דאין קנין אפי' מדאורייתא חייב להביא ביכורים וסתם מתני' ר"מ אלא ש"מ מודה ר"מ דעכו"ם קונה קרקע לפירות ואתיא מתני' אפי' כר"מ:

קנה שדה ביובל. בזמן שהיובל נוהג:

קנה קרקע. אע"ג שגוף הקרקע חוזרת ביובל מ"מ עד היובל קנה גם הקרקע:

יחפור בה וכו'. יהא מותר לחפור בה בורות שיחין ומערות שהקונה קרקע סתם מותר לחפור בה כמו שירצה:

ושב לאחוזתו בעינו. צריך להחזירה ביובל כמו שהיא בשעת מכירה:

שמועתא קדמיהון. הביא הך פלוגתא דר' אילא ור' אבא בר ממל לפניהן ולא ידע דפליגי בפלוגתא דר"י ורשב"ל דר"י דאמר מביא וקורא סובר דקנה קרקע דכל שאין לו קרקע אינו מביא ורשב"ל סובר דלא קנה קרקע לפיכך אינו מביא וקורא:

כל עמא מודיי. הכל מודים ר"י ורשב"ל דמביא דהא אפי' בקונה שתי אילנות דלא קנה קרקע תנן דמביא אלא בקריאה פליגי ר"י אומר קורא שיכול לומר על האדמה אשר נתת לי דקסבר קנין הפירות כקנין הגוף דמי ורשב"ל סובר קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי אבל לכ"ע לא קני קרקע לחפור בה שיחין ומערות לפי שהיא חוזרת ביובל בעין:

הדרן עלך פרק השולח

פרק ה

הלכה א

מתני' **הניזקין שמין להן**. נזקן וגובין דמי נזקן בעידית שבנכסי המזיק שנוח לו לאדם לגבות מועט מקרקע עידית ולא לגבות הרבה מזיבורית וכולן מפני תיקון העולם כדמפרש בגמרא:

גמ' **ק"ו להקדש**. קאי אהא דתנן הנזקין שמין להן בעידית וק"ו להקדש ששמין לו בעידית:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן:

אם להכשר נזקין. דנגח תורא דידן לתורא דהקדש:

הדא דתנינן. בתמיה וכי זהו דתנינן בב"ק כי יגח שור איש את שור רעהו להוציא את ההקדש שאינו משלם הנזק:

אם לנזקי גופו. שהזיק שור הקדש את האדם:

ואין נזקין לגבוה. אם הזיק שור גבוה את ההדיוט פטור ל"א אם לנזקי גופו אדם שהזיק את ההקדש הא תני ר"ח אין נזקין לגבוה כיון דגלי קרא בשור דפטור ה"ה בשאר נזקין וכן עיקר:

אלא. הכא במאי עסקינן:

ה"ג באומר הרי עלי מנה להקדש שלא תאמר וכו'. וה"פ אלא לאו אניזקין קאי אלא לאומר הרי עלי וכו' וקמ"ל ק"ו להקדש שמשלם מן העידית דהא מצינו דמשלם להדיוט מעידית ק"ו להקדש:

נגבין מן המשועבדין. ומן העידית:

ופריך הניחא נזק. שלם שמשלם המועד נגבה מן המשועבדין דמן העלייה משלם אלא חצי נזק דתם איך קאמר דמשלם ממשועבדין הא תם אינו משלם חצי נזק אלא מגופו:

כבר נשתעבד גופו. לניזק וגובה חצי נזקו ממשועבדין דמזיק דקלא אית ליה:

תיפתר. תפרש לברייתא דר"ח שזקף עליו אותו חצי נזק שחייב לו משורו במלוה בשטר וסד"א כיון דמכח חצי נזק קאתי לא יגבה ממשועבדין קמ"ל דכשאר חוב דמיא:

ופריך מעתה. דאיירי בשזקפן עליו במלוה א"כ הוי כבעל חוב ואינו גובה אלא מבינונית:

ומשני מאחר שעיקרו נזק. דמלוה זו מנזק קאתי גובה מעידית:

שדהו. כתיב בניזקין מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם קדריש שדהו למעט שדות אחרים והיינו משועבדים והן עידית ויש לו בני חורין זיבורית אינו משלם אלא זיבורית:

ה"ג אם בשהקדיש ואח"כ הזיק. וה"פ אם בשהקדיש שור המזיק תחלה ואח"כ הזיק שא"צ לשלם מכרמו:

הדא. הא תנן שור רעהו ולא שור הקדש משלם ניזקין:

תיפתר. תפרש דאיצטריך לשור של הקדש שהיה רועה בשדה הדיוט והפסידו פטור מלשלם:

אנן בעינן קרקע הקדש. קרא משמע כרם הקדש פטור מלשלם ואיך קאמרת דאיירי בשרעה שור הקדש בקרקע הדיוט:

והלך הוא. שורו של המקדיש והזיק נמצא שזה המקדיש חייב להקדש כפי הקדשו וחייב תשלומי נזקו סד"א ליהוי הקדש כבעל חוב וקיי"ל מי שחייב לבעל חוב ולניזקין הניזקין קודמין לתשלומין לפיכך צריך קרא למכתב כרמו לאשמועי' דתשלומי ההקדש קודם:

פרט למטלטלין בסמוך מפ':

פרט לראוי כבמוחזק. אם היה לאביו של מזיק קרקעות והן עידית מקרקע של מזיק ונפלו לו בירושה לאחר שהזוק אין צריך אותן לניזק וה"ה לשאר ראוי:

בהן. לענין זה אמרינן פרט למטלטלין שאינו צריך ליתן לו מיד מטלטלין אלא אם רוצה משלם לו ממקרקע אבל אם רוצה לשלם מטלטלין הרשות בידו:

והכא. ואתיא כהת דתניא:

אין לי אלא קרקע. דכתיב מיטב שדהו:

מנין שאם רצה ליתן כסף. הרשות בידו:

מה בעית מימר. מה נאמר שעיקר תשלומי הנזק ממקרקע או דלמא כסף עיקר ואם אין לו כסף נותן קרקע:

ופשיט ויחליטו לו משעה ראשונה. אי ס"ד שקרקע עיקר יחליטו לניזק מיד לאחר פסק דין קרקעו של מזיק ולמה ממתינין לו עד שימציא מעות וכותבין לו אדרכתא תחלה אלא ודאי כסף עיקר ולכך ממתינין לו אולי ימצא מעות:

ה"ג ואנן תמיין רבנן אין מחליטין לו קרקעות:

ה"ג בשחפר בור והזיק בחיי אביו וכו'. וכדפרישית ובור לאו דוקא דה"ה שאר ניזקין:

ניזוק ואת אמר כן. הרי הוא הוזק ואיך קאמרת שהוא ישלם ממיטב שדהו:

איזה שדה יפה. כמו השדה של הניזק ובה שיימינן וכמוה משלם:

יכול אם אכלה מן העידית שמין לו. אותה ערוגה שאכל מן העידית וכן בזיבורית:

היך עבידא. היכי דמי שיהיה בזה הפסד:

עידית שבזיבורית טבא סגין. אם אכלה ערוגה אחת שהיא עידית בשדה זיבורית היא שוה הרבה יותר מערוגה אחת עידית בשדה שכולו עידית נמצא בזה משבית הניזק

ובערוגה זיבורית תוך שדה זיבורית נמי משביח ניזק שערוגה זיבורית תוך שדה שכולו עידית אינה שוה כל כך כערוגה זיבורית בשדה זיבורית הלכך רואין את השדה כאלו מליאה עידית ושמין לו ערוגה מתוכה אם היתה עידית שמין לו ערוגה אחת עידית ואם היתה זיבורית שמין לו ערוגה אחת זיבורית נמצא משלם מן העידית על העידית ומן הזיבורית על הזיבורית וקאר"ע דקמ"ל קרא לעולם שמין את הערוגה כמות שהיא בשדה הניזק לטובתו לכך כתיב מיטב שדהו ל"א שמין אתה שדה שלא יהא הפסד לניזק ולמזיק:

מנין לר"ע וכו'. והשתא דקאמרת לר"ע מיטב שדהו לאו לתשלומי עידית קאתי מנ"ל דניזקין שמין להן מן העידית וכי נאמר מתני' דלא כר"ע:

ומשני ליתה מן התורה. קסבר ר"ע אין הניזקין גובין מן העידית מדין תורה אלא מחמת תקנה כדמסיק:

מה בידי גזל. למה אני גוזל:

עד כדון קרקע. תינת קרקע מגבינן מן העידית מפני תיקון העולם כדאמרן אלא המשכון שנוטלין מן המזיקין נמי נוטלין מן העידית מאי טעמא:

ומשני למד. משכון מקרקע כי היכי דקרקע מן העידית אף משכון כן:

ועוקף. ומערים:

ופריך ומעתה לא ישומו. לבעל חוב אלא בזיבורית שלא יערים גם על הבינונית:

וכיני. וכן הוא בדין שיטול בעל חוב זיבורית:

שלמחר. כשיבא אדם ללוות לא ימצא מי שילוה לו שיאמר לבסוף יהא צריך ליטול ממנו זיבורית בחובו:

והאיש. כתיב והאיש אשר אתה נושה בו יוציא אליך העבוט החוצה דרש ר' סימאי והאיש זה שליח ב"ד וה"ק והאיש דהוא שליח ב"ד ואשר אתה נושה בו יוציא אליך ויליף ממקרא זה דב"ח בבינונית:

שאם נכנס. וכו' טעמא דקרא קמפרש:

ה"ג דבר תורה שיוציא הלוה דכתיב וכו':

עד כדון. לר' סימאי פריך תינח משכון בבינונית שמעינן מוהאיש בינונית מקרקע מנ"ל:

ומשני למד. קרקע ממשכון:

פשיטא דא מילתא. כלומר הא פשיטא לן:

מלוה שהיא נעשית כפרנית. הלוהו וכפר בו הלוה ולא היה למלוה עדים ועבר עליו השמיטה ואח"כ מצא המלוה עדים:

אינה נשמטת. דלא קרינן ביה לא יגוש שהרי לא היה חוב זה עומד לתבוע בשביעית:

כפרנית ונעשית מלוה. קודם שביעית כפר בו ובשביעית מצא עדים או ראיה:
משמטת. דהא בשביעית קרינן ביה לא יגוש:
ר"י בעי. אלא הא קמיבעיא לר' ירמיה:
אף למידת הדין כן היא. מי אמרינן שאף לענין הדין כן או לא:
ה"ג מלוה שהיא נעשית כפרנית אינו גובה. וה"פ אינו גובה בו כלל אבל כפרנית שנעשית מלוה גובה בבינונית דסד"א דה"ל כשטר שנמחל שיעבודו ודי לנו שיגבה מזיבורית כדינא דאורייתא והא דקאמר כפרנית ונעשית מלוה משמטת איירי בשלא כתבו לו פסק דין דאם לא כן אינו משמט דה"ל כגבוי:
אין שם אלא עידית. במי שהיה עליו בעל חוב וכתובת אשה וניזקין כולן גובין עידית:
עידית היא. דמיטב כתיב:
זיבורית היא. דאין אומרין לו ליקח בורית גרועים:
היתה עידית כו'. מיבעיא ליה אם היתה עידית שלו כבינונית דעלמא מי אמרי' דבע"ח גובה מהן דלא שייך הכא טעמא שמא ערים דהא כשדה בינונית של כל אדם היא או דלמא בשלו הן שמין ולגביה עידית הוא:
ה"ג ר"ז ור' אילא אמרי נישמעינה וכו':
וכמה וכו'. וכי היכי דאמרינן בעידית ובינונית ניזקין בעידית ובע"ח בבינונית ולא אמרינן בינונית הן זיבורית שלו ועידית שלו בינונית אלא ודאי המיטב שיש לו נקרא עידית ה"נ נימא בבינונית וזיבורית בשלו הן שמין וליהוי בינונית עידית שלו שהרי אין לו שדה טובה ממנה וזיבורית שלו בינונות ויגבה הבע"ח מזיבורית שלו אלא ש"מ בשל עולם שמין ובינונית שלו בינונית דעלמא הן:
ומכרה. לאחר ההלואה דאישתעבדא ליה בינונית לבע"ח מעיקרא בעוד שהיתה עידית בידו:
אבל כתובת אלף דינר. דהיינו תוספת או נכסי צאן ברזל גובה בבינונית כבעל חוב:
ואתיין. פלוגתייהו דהנך אמוראי דהכא כפלוגתייהו דאמוראי דהתם:
דתנינן תמן. כתובות פ' הנושא:
כל זמן. שהאלמנה בבית אביה והיורשים נותנים לה מזונותיה שם:
גובה כתובתה. כשתרצה:
עד עשרים וחמש שנים. שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה:
ואתיא דר"י כר"י. דס"ל תנאי כתובה ככתובה דמי לכל מילי:
דתנינן. ותנינן תמן פיאה פ"ג:

ה"ג **רב אמר במזכה על ידיה**. הנכסים שחילק לבניו זיכה להם על ידה שנתנה לו סודר שלה להקנות לבנים דמוכחא מילתא מדקא משתדלא בזכיית הבנים גם נתן לה קרקע כל שהוא ואינה מערערה כלום כיון דאיכא תרתי ודאי נתרצית להם בלב שלם להיות קונין מתנה זו שלא תוכל לטרוף מהן כתובתה ומחלה להן השעבוד שעל הנכסים הללו והפסידה כתובתה אם לא תמצא מקום אחר לגבות:

במחלק לפניה. והיא שותקת ואפי' אין מזכה להם על ידה כיון שהיתה שם בשעת כתיבת הנכסים לבניו ולה קרקע כל שהוא נתרצית ושתיק' כהודאה דמיא אבל אם לא נתן לה כלום שתיקתה אינה אלא לעשות נחת רוח לבעל':

מקולי כתובה שנו. כלומר אפילו לא זיכה על ידה ולא חילק בפניה אלא שלא ערער' מיד כששמע' שכתב כל נכסיו לבניו ולה קרקע כל שהוא מחלה שעבודה שעל נכסים אלו אע"ג דבשאר בע"ח לא איבדו זכותם בכך עד שיאמרו בפירוש שהן מוחלין שיעבודן על נכסים אלו בכתובה הקילו כדאקילו נמי בגביית הכתובה שנגבית מזיבורית:

ותני בר קפרא. וכן תני בר קפרא:

טעמא דריב"ח. כלומר לטעמא דר"י בר חנינא לאו דוקא על כתובת מנה מאתים מחלה שעבודה אלא אפי' אם יש לה כתובה אלף אמרינן שמחלה השיעבוד בשתיקת' דמקולי כתובה היא והיינו כר' יוחנן:

הלכה ב

ואין נפרעין מנכסים משועבדים. לוה שמכר בינונית שלו והן משועבדים לבעל חוב אין יכול לטרוף מהן אם נשאר אצל הלוה נכסים בני חורין כשיעור חובו ואפי' אינן אלא זיבורית:

מתני' **אין נפרעין מנכסים משועבדים**. כגון לוה שמכר בינונית שלו שהיא משועבדת כבעל חוב אין הבע"ח יכול לטרוף אותה מן הלוקח אם נשאר אצל הלוה נכסי' בני חורין אע"פ שאינן אלא זיבורית:

גמ' **אלא בשטר שהריבית אוכלת בו**. שלוה אביהם מעכו"ם ברבית ואיירי שקיבל העכו"ם על עצמו לדון בדיני ישראל שלא יתבע ליתומים עד שיגדלו ולא קיבל עליו שלא יקח רבית דאל"כ בלאו הכי נמי יכריחם העכו"ם לפרוע מנכסי אביהם כשיגיע זמן פרעון:

מפני מזונות. דכל זמן שלא גבתה כתובתה ניזונת משל יתומים וכדי שלא יפסידו היתומים מגבין לה כתובתה:

ה"ג דרש"א במזונות הדבר תלוי. דאר"ש פ' אלמנה ניזונת אלמנה מן הנישואין מוכרת שלא בב"ד למזונות אבל אלמנה מן האירוסין אינה מוכרת לגבות כתובתה:

מאי כדון. מ"ט דרבנן דנפרעין מנכסי יתומים לכתובת אשה:

משום חינא. כשיהיה לה מעות תמצא חן בעיני בני אדם להשיאה ולא תתעגן עד שיגדלו היתומים:

אף לגזלה. אם גזל אביהם דבר נזקקין לנכסי היתומים להוציא גזלה מתחת ידן:

ולניזקין. אם הזיק אביהם נפרעין מנכסי היתומים:

לגזלה. שמעינן מהא דתנן ב"ק ר"פ הגוזל ומאכיל אם הניח להן אביהן אחריות נכסים דהיינו קרקעות בין גדולים בין קטנים חייבין לשלם:

לניזקין. שמעינן מהא דתנן במתני' אין נפרעין וכו':

אלא מן הזיבורית. הא מן הזיבורית מיהת משלמין:

כיני מתני'. כן צריכין לפרש מתני' אין נפרעין מנכסי היתומים לניזקין וכו'. וקס"ד מתני' בין ביתומים גדולים בין בקטנים איירי:

ופריך והתני. מת האב עמד הבן במקום האב ומשלם לניזקין מן העידית וכו' וקשיא מתני' ובריית אהדדי:

כאן. בריית איירי ביתום גדול והוא עומד במקום אב ומשלם לניזקין מן העידית וכו' ומתני' איירי ביתום קטן דאפי' לניזקין משלמין הב"ד מן הזיבורית:

הלכה ג

מתני' **אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות**. הגוזל שדה ומכרה לאחר וזרעה וצמחה ועשתה פירות ובא נגזל וגבתה עם פירותיה מן הלוקח אינו משלם ללוקח כי אם היציאה וחוזר הלוקח על המוכר וגובה דמי הקרקע מנכסים משועבדים שהרי מכרה לו באחריות וכתב לו שטר והרי היא כמלוה בשטר ואת הפירות מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים ובגמרא מפרש טעמא וכן לשבח קרקעות אם השביחם הלוקח בנטיע' אילנות או בזבל וכיוצא בו:

ולמזון האשה והבנות. דתנאי כתובה היא ואת תהא יתבא בביתי ומתזני מנכסי ובנן נוקבין די יהויין ליכי מינאי יהויין יתבין בביתי ומתזנן מנכסי וכו' כשבאות לגבות מזונותיהן אין גובין אלא מנכסים בני חורין ולא ממשועבדים:

מפני תיקון העולם. בגמרא מפרש:

גמ' **מפני שאין להן קצבה**. כל הני דמתני אין להן קצבה ולא ידע הלוקח כמה יעלו ולא מצי מזדהר:

הכי גרסינן ראובן גזל שדה וכו'. לפרושי מתני' קאתי מה היא אכילת פירות:
ושמעון גובה אכילת פירות. שגזל השדה עם פירותיה ומכרה א"נ גזלה בלא פירות ומכרה לאחר ועשתה פירות ושמעון טוען ארעאי אשבח:
ה"ג מבני חורין של ראובן:
והוא. הא דאמרת שגובה השבח מבני חורין ולא ממשועבדין דוקא שקדם מקחו של לוקח שני זה שהראשון שלקח השדה הגזול' בא לחזור עליו:
לשבחו של. לוקח הראשון שכשלקח זה השני מן המוכר עדיין לא השביח הלוקח הראשון את הקרקע הגזולה:
אבל קדם שבחו של ראשון למקחו של השני וכו'. דמשהשביח' הכל יודעים שבאחריות מכרה לו ויצא כל אחריות הקרקע עם שבחה ופירותיה על נכסי הגזלן:
ה"ג לוי גובה אפילו השבח ממשועבדין של ראובן:
אף באכילת פירות כך הדין. אם מכר ללוקח השדה הגזולה עם פירותיה השוין ארבע דינרין קודם שמכר להשני ואחר מכירת השדה השנייה השביחו הפירות ושוין ששה דינרין לוי גובה ארבע דינרין מחמת הפירות ממשועבדין ושני דינרין הנותרים גובה מנכסים בני חורין של ראובן. וה"ג מבני חורין של ראובן:
אין לך יורד ברשות. לוי זה נגד שמעון הנגזל כיורד שלא ברשות הוא שהרי שדה גזול' היא הלכך ידו על התחתונה נגד שמעון הנגזל אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה ואם היציאה יתירה על השבח נותן לו היציאה כשיעור השבח:
ר"י בשם רבנן דתמן אין לך יורד ברשות. הגזלן גדול מזה שהרי לא ידע לוי שהיא גזולה הלכך ידו על העליונ' נגד ראובן הגזלן אם השבח יותר מהיציאה נותן לו כפי השבח ואם היציאה יתירה נותן לו כפי היציאה:
דהיא מתנה. ומתנה איך בה אחריות נכסים כדמסיק:
דהיא מכירה. ומכירה יש בה אחריות נכסי':
ופריך ולא מתנה יהבתינה. א"כ מאי נפק' מינה ללוי אם ניטלה מיד יהודה:
ומשני יכיל הוא לוי. לומר נתתי לו ליהודה מתנה כי היכי דיעשה לי טובה ועכשיו לא יעשה לי טובה שכבר ניטלה הימנו והריני מבקש ממך שדה שלי:
ראובן גזל שדה משמעון. אביו ועמד עם ראובן אביו בדין ולא הספיקו ב"ד לכתוב שטר לשמעון שיטרוף השדה שגזל ראובן בנו עד שמת שמעון קודם הכתיבה וראובן יורש שמעון אביו:
דמאן היא. שדה זו למי היא מי אמרי' מה מכר ראשון לשני כל זכות שתבא לידו והויא ללוי או דלמא שמעון במקום אביו קאי ויכול לבטל המקח ומחזי' לו מעותיו:

אם נכתב שטר טרפו בחיי שמעון הוא לראובן. דמשעת כתיבה כבר נתבטל המקח:
הוא כתב וכו'. ל"ש נכתב טרפו בחיי שמעון ול"ש לא נכתב בחיי שמעון לעולם השדה ללוי דכל זכות שתבא לידו מכר לו:
מסתברא. ל"ש ככתב ל"ש לא כתב אינו אלא לראובן שיכול לומר ללוי דבר שאינו שלי מכרתי לך והמקח בטל:
לא מסתברא אלא. בהיפך דלעולם דלוי הוא שיכול לומר לו תחילת המכירה אדעתא דהכי מכרת לי למיקם קמאי להיות למכירה יפה וקיימת:
ה"ג דלוי יכיל למימר ליה האי דלאקומיך אקים זביניה טבאית. כלומר כל זכות שתבא לידך:
פרנסה. להשיא הבנות לאחר מיתת אביהן:
מן המשועבדין. ששעבדו האחין לאחר מיתת אביהן:
ר' יסא. הופקד אצלו הון של יתומים והיו שם יתומים הצריכות לפרנסה לנישואיהן:
אעיל עובדא. נכנס הדין הזה לבית המדרש לפני ר"א ור"ש בר יקים אם עישור נכסי ניתן גם ממטלטלים או דלמא ממקרקע דוקא:
ה"ג א"ל ר"א דבר שאילו יביאו וכו' וכ"ה בכתובות:
ואין רבותי נוגעין. דמיבעיא להו פרנסה ממטלטלי או ממקרקע אנן איך נעשה מעשה לגבות ממטלטלי:
אר"י. אני אתן להן ואם יגדלו היתומים ויערערו עלי להחזיר להם משלי:
ה"ג ואפי' כן קמון ולא ערערו וכ"ה בכתובות. וה"פ ואפ"ה כשגדלו היתומים לא ערערו:
גזר דין נפיק. פסק דין יצא על נערה אחת יתומה ושמה ציפור בת אבשלום שחתמו ר' שמעון בר בא וכתוב בו אני ורבותי הגבינו לזו ממטלטלין לפרנסה כמנהג מקומה דהתם רובן בעלי סחורה הם וגביין ממטלטלין שהן להן במקום קרקעות:
ה"ג רב הוה כתיב לרבי עברון ע"ד דר"ח רבא ותלי ליה ביני שיטיא עמדו יתומין וכו' ועמדו ושיעבדו מהו והוה ר"ח יתיב ואמר השיעבוד הזה איני יודע מה הוא א"ל ר' מאי נפקא לך מיניה בין מכרו בין משכנו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למזונות וה"פ רב כתב לר' אגרת שלומים בלי ידיעת ר"ח וכתב ליה בין השיטין קיי"ל היתומין שמכרו קרקעות שירשו גובין מלקוחות לפרנסה ולא למזונות עמדו היתומין ושיעבדו הנכסים מהו וא"ר חייא השיעבוד הזה איני יודע מה הוא מכרו או משכנו ופשיט ר' דלא נפקא מיניה מידי וכ"ה בבבלי כתובות דף נא:
לית כאן בשיעבוד האב. סמי מברייתא דלוי בשיעבוד האב דהשתא בחיי האב אינה גובה עישור נכסי אפי' מבני חורין דברצון האב הדבר תלוי כ"ש שלא תגבה לאחר

מיתת האב ממשועבדין ששיעבד האב בחייו אלא נכסים שירשו הבנים ושיעבדו הבנות מוציאין לפרנסה:

נישאו הבנות. והכניסה הנכסים לבעלה אלמנתו ניזונת מנכסיו:

ה"ג ר' יוסי כדידיה דאמר ר' יהודה בן אחותו של ריב"ח וכו' וכ"ה פ' י"נ. וה"פ ר' יוסי לשיטתו:

אפי' מתו. הבנות וירשם בעליהן האלמנה ניזונת מהן דלעולם היא ניזונת עד שתינשא או שתתבע כתובתה וה"נ לענין נישואין האלמנה ניזונת מהן:

בני בנים מה הן. קאי אהא דתניא בכתובות פ' נערה באושא התקינו שיהא אדם זן בניו ובנותיו כשהן קטנים ומיבעיא ליה אם מחייבין אותו לזון גם בני בניו הקטנים או לא:

היא בני בנים שכאן. כשם דפליגי לענין מזונות בני בנים כך פליגי לענין ירושה שירשו בני בנים אם הם חייבין במזונות האלמנה והבנות:

בני בנים קפצה עליהן ירושת תורה. והרי הן במקום אביהן ובכל מה שנתחייב אביהן אף הן חייבין לשלם וכן כל זכות שזכתה התורה לאביהן הרי הוא שלהן:

תמן תנינן. שבועות פ"ו מנה לאבא בידך:

מפני שהוא כמשיב אבדה. שכיון שאין המלוה חי מגו דאי בעי כפר הכל הלכך נאמן דהנך חמשים שהודה בהן כמשיב אבדה הוא ותנן במתני' המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם:

תקנה תיקנו בו. בהודאה זו כדרך שתיקנו במציאה כדפרישית:

בשאמר לו שני שוורים. שלי מצאת והלה אומר לא מצאתי אלא אחד הוא דלא ישבע מפני תיקון העולם שתלוקין במה שמצא וזה אינו יכול לטעון ברי אבל אם חלוקין בחזרה שזה אומר שנים החזרתי לך וזה אומר לא החזרתי לי אלא אחד:

לא בזה תיקנו. אלא צריך לישבע:

בזה תיקנו. עיקר תקנת חכמים היא בשחלוקין בחזרה אבל חלוקין במציאה מדאורייתא לא ישבע:

פרט לזה שלא כיחש. הכל א"נ אין זו הכחשה שהרי שכנגדו אינו טוען ברי:

לא בזה תיקנו. כיון שזה טוענו ברי צריך לישבע:

הלכה ד

מתני' **שסמכו אצל בעל הבית**. לעשות על פיו אבל לא נתמנה להן לאפטרופוס לא מאביהן ולא מב"ד מ"מ נחשב להן כאפטרופוס לענין זה שחייב לעשר פירותיהן מפני תיקון העולם משום חייהן של היתומים:

ישבע. כשיגדלו היתומים שאין בידו כלום משלהן:

לא ישבע. וטעמייהו מפרש בגמרא ובין למר ובין למר מפני תיקון העולם הוא:
גמ' **אתם**. בתרומה כתיב כן תרימו גם אתם וקרא יתירא הוא:
פרט לשותפין. שאין אחד יכול לתרום על חלק שותפו שלא מדעתו:
פרט לתורם שאינו שלו. הך סיפא מפרש טעמא דרישא למה ממעטין כל הנהו דאתם משמע ולא התורם שאינו שלו והני לאו שלהן הוא א"נ זו ואצ"ל זו קתני:
ופריך והתנינן. פ"ג דתרומות השותפין שתרמו ר"ע אומר תרומת שניהן תרומה וחכ"א תרומת הראשון תרומה ר' יוסי אומר אם תרם הראשון כשיעור אין תרומת השני תרומה וקשיא לחכמים ור' יוסי דאמרי שותפין תורמין זה על זה:
אלא כאן בתרומה גדולה. תרומת השותפין תרומה:
כאן בתרומת מעשר. אין תרומת השותפין תרומה דכי כתיב גם אתם בתרומת מעשר כתיב:
ופריך כלום למדו. כמה דיני תרומה גדולה אלא מתרומת מעשר והאי קרא דבתריה מכל מתנותיכם תרימו וגו' נמי בתרומה גדולה איירי:
אלא כאן להלכה. מתני' דתרומות איירי לדינא אם עבר השותף ותרם תרומתו תרומה דסתם שותפין לא קפדי אהדדי וחשיב כאלו מדעת חבירו תרם והך ברייתא דתנא בה אתם ולא שותפין למעשה כלומר לכתחלה לא יתרום דגזרינן שותף דלא קפיד אטו שותף דקפיד:
ופריך והתניא יתומים וכו'. וליכא לשנויי כאן להלכה וכו' דמתני' תנן חייב לעשר פירותיהם ודאי לכתחלה קאמר:
כאן. משנתינו בשמינוהו להיות אפטרופוס לעולם לכך חייב לעשר וברייתא איירי בשמינוהו אפטרופוס לפי שעה:
והא דתני. בתוספתא בפרקין מוכר הוא האפטרופוס עבדים אבל לא קרקעות ואי באפטרופוס לעולם למה לא ימכור קרקעות לטובת היתומים:
אלא כאן. ברייתא איירי שכבר נתגדל היתום ומשנתינו בשעדיין היתומים קטנים:
בתחלה מעמידין אפטרופוס ליתומין. לדון עם הבאין להוציא דבר מיד היתומים שמא יתחייבו בטענותיהם כשיגדלו היתומים ידונו עמהן:
אלא לזכות להן. מעמידין אפטרופוס ואם נתחייב על ידי גלגול הטענות אין על האפטרופסים כלום:
מתני'. דפ' שור שנגח קשיא לריב"ח דתנן התם שור חש"ו שנגח מעמידין להן אפטרופוס ומעמידין בפני האפטרופוס והא ודאי לדון הוא:

ומשני שנייא היא. שאני שור שיש לחוש שיזיק עוד לכך מעמידין לו אפטרופוס מפני תקנת עולם:

הזיק. השור לאחר שהעמידו לו אפטרופוס משל מי משתלם הנזק:

ואפי' דלא יסבור ר"י כן. כלומר ואפי' לא א"ר יוחנן כן בפירוש שמשתלם משל יתומים היינו יודעין שסובר כן דהא אמר בסמוך ואם חבו חבו ש"מ שבמקום שמעמידין להן אפטרופוס משתלם הנזק משל יתומים:

שאין דרכו לבחן. לבחור אדם נאמן רק אדם שנראה כאוהבו הלכך ישבע שמא אינו נאמן כל כך:

שדרכו. של ב"ד לברר אדם כשר ונאמן לאפטרופוס ל"א מינהו אבי יתומים אין דרכו של האפטרופוס לבחן לכל עניני היתומים אחרי שכבר מת מי שמינהו אבל מינהו ב"ד לא ישבע שדרכו לדקדק בכל עניני היתומים להיות נאמן או שלא יצערו הב"ד שמינו אותו:

ה"ג אפטריפוס שמינהו ב"ד ישבע מפני שהוא כנושא שכר שמינהו אבי יתומים לא ישבע מפני שיכול לומר וכו'. וה"פ דנפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא ומינהו אבי יתומים לא ישבע שיכול לומר דברי אהבה וריעות היה ביניהם ולא הנאת ממון:

ואתיא דר' יוחנן דאמר דמשתלם משל יתומים כרבנן דמתני' דאמרי מינהו ב"ד לא ישבע דמלתא בעלמא עבד לב"ד ואי רמיא שבועה עליה אתי לאמנועי מלקבל אפטרופסא על עצמו ה"נ אי קאמרת משל אפטרופוס אתי לאמנועי:

ודרבי יוסי בר חנינא כאבא שאול. דאמר ישבע דבשביל הנאה זו דנפיק עליה קלא דאיניש מהימנא הוא לא מימנע אפילו כי רמינן שבועה עליה ה"נ בשביל תשלומים משלו לא מימנע:

ופריך דר"י כרבנן. קאמרת מנא לך דלמא כאבא שאול נמי אתיא אלא שאני אפטרופוס דאבא שאול שהוקם לאפטרופוס ממש לכל נכסי היתום ודאי ניחא ליה לאיניש לקבלו עליו וליקרייא נפשיה איניש מהימנא מלפרוש ממנו מחשש שבועה אבל אפטרופוס זה שלא הועמד אלא לדון על שור נגח ודאי מימנעי מפני חשש תשלומין:

ה"ג בעי בר נש מיתן ממון דמיקרייא מהימן:

ודריב"ח. קאמרת כאבא שאול אתיא קשה אף אם נאמר דאתיא כרבנן לא קשיא דאדם מבריח עצמו מן השבועה אבל משום ספק תשלומין אדם מכניס עצמו:

הלכה ה

מתני' **המטמא טהרות של חבירו**. כגון תרומה:

והמדמע. תרומה בחולין של חבירו ומפסידן שאסורין לזרי' וצריך למכרן לכהנים בזול:

והמנסך יין חבירו. בגמ' מפרש לה:
פטור. מתשלומין:
גמ' **ר' יודן לא**. בא פעם אחת לבית המדרש והגיע בר' מנא וא"ל מה חידוש אמרו בבה"מ:
אינו כעושה מעשה. דהיזק שאינו ניכר הוא ולאו שמיה היזק א"נ דוקא מטמא סובר ר' יוסי דאינו כעושה מעשה לפי שאינו עושה דבר בגופו ובמזיד חייב משום קנס:
מן הדא. ומייתי ראיה לדבריו מהא דתנן פרק הגוזל עצים גזל תרומה ונטמאת אומר לו הרי שלך לפניך ואי כעושה מעשה הוא יהא חייב לשלם דמי טהורה:
א"ל. לעולם כעושה מעשה הוא ומתני' בשנטמאת מאיליה אבל המטמא בידי' חייב וליכא למפשט מינה כלום:
דהיא מתני'. אלא מהא מתני' דתנן בכורות פ"ד איכא למשמע בהיפך דהוה כעושה מעשה:
טיהר את הטמא. מה שעשה עשוי וישלם מביתו:
במגיע לידו. שהביא לפניו טהרות לישאל עליהן ואמר טמאות הן וכדי להעמי' דבריו שלא יתתקפו עוד בטומאתן נגע בהן בשרץ לפיכך הואיל וטימאן בידים חייב לשלם ש"מ דהמטמא כעושה מעשה:
ה"ג ר"י בר רבי אומר בדין היה שאפי' שוגג יהא חייב ולמה אמרו פטור כדי שיודיע. וה"פ אפילו שוגג חייב דהיזק שאינו ניכר שמיה היזק ולא חילוק הכתו' באדם המזיק בין שוגג למזיד דכתיב פצע תחת פצע לחייב על שוגג כמזיד והא דפטור כדי שיודיע שטימא או דומע דאי מחייבת ליה לא אתי מודע לבעליה וקעבדי איסורא:
ה"ג ורבי יוחנן אמר בדין הי' שאפי' מזיד יהא פטור ולמה אמרו חייב משום קנס. וה"פ אפילו מזיד יהא פטור דהיזק שאינו ניכר שלא נשתנהי מכמות שהיה לאו שמיה היזק ולמה אמרו במזיד חייב משום קנס שלא יהא כל אחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו:
חיילי' דר"י. כחו וראייתו של רבי יוחנן מהא דתני' בתוספתא המטמא וכו' בשוגג פטור ובמזיד חייב מפני תיקון העולם ואס"ד דמן הדין אף בשוגג חייב ה"ל למתני בשוגג פטור מפני תיקון העולם:
ואר"י משום קנס. לכך אר"י במזיד חייב משום קנס ושפיר תנן במזיד חייב מפני תיקון העולם:
הנותן עול ע"ג. פרה אדומה של חבירו והיא נפסלה בעליית עול דכתיב אשר לא עלה עליה עול:
פטור. לשלם בדיני אדם:

וחייב בדיני שמים. פורענות לשלם כרשעים שנתכוין להפסיד ממון חבירו ש"מ היזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק דאל"כ אף בדיני אדם ליחייב:

עד כדון. עד כאן לא שמעינן מהך ברייתא אלא בשאינו יודע שהיא תרומה דברייתא איכא לאוקמי בשלא ידע שזו היא ראויה לפרה אדומה וה"ה בשאינו יודע שהיא תרומה וטימאה אבל ידע שהיא תרומה אלא שטעה וסבר דמותר לטמא תרומה מי אמרינן אומר מותר מזיד הוא שהיה לו ללמוד הלכך חייב לשלם או לא א"נ אמתני' קאי ודייק מתני' דוקא בשיודע שהיא תרומה וטימאה הוא דפטור בשוגג אבל בשסבור שמותר לטמא תרומה מיבעיא לן:

הכהנים שפיגלו במקדש מזידין חייבין. אבל שוגגין פטורין:

מה אנן קיימין. במאי עסקי':

ויש פיגול בחולין. בתמיה וכי שייך מחשבת פיגול בחולין:

אלא. הכא במאי עסקינן בשסבור שמותר לפגל הלכך שוגג פטור ה"נ בתרומה שוגג שסובר שמותר לטמא תרומה פטור:

ה"ג וסבור לו' מותר לטמותה:

והוא שעירב. אבל ניסך ועירבבה בתחלה פטור דאיך יהיה חייב מיתה בתחלה ותשלומין לבסוף א"נ ה"ג שמואל אומר והוא שעירב רב הונא בשם רב ניסך ועירבבה בתחלה חייב מיתה וכו' וכ"ה בבבלי וה"פ שמואל מפרש מנסך היינו מערב דמנסך ממש פטור דקים לי' בדרבה מיניה ורב מוקי לה במנסך ממש דמשעת הגבהה הוא דקני ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך:

הגע עצמך. אמור לנפשך:

שהרג את הנפש וכו'. דחייב בתשלומין ה"נ ליחייב בתשלומין ולליכא בתרא שפירשתי ה"ק וכי חייב בכה"ג בתשלומין הא מיתה ותשלומין לא אמרינן א"כ ה"נ יהא פטור מתשלומין:

ה"ג שהדליק גדישו של חבירו בשבת. על שיבולת הראשון חייב מיתה ועל השאר בתשלומין א"כ ה"נ ליחייב ולל"ב ה"ק ועל השאר פטור כדתנן פ"ג דב"ק:

ה"ג כהני' שפיגלו במקדש שוגגין פטורין מזידין חייבין אר"י משום קנס. וה"פ בדין היה שאפילו מזידין יהיו פטורין דהיזק שאינו ניכר לאו שמיה היזק אלא משום קנס שלא ירגילו בכך:

הלכה ו

מתני' **החרשת שהשיאה אביה**. אע"ג דהויא אשת איש גמורה שהרי קיבל אביה קידושיה כשהיא קטנה והן קידושין גמורים מדאורייתא אפילו הכי יוצאה בגט ומקבלת גיטה כשהיא חרשת אף על גב דלית בה דעת דאשה מתגרשת בעל כרחה ולא בעינן דעתה ומשום תרתי בתרייתא דאיתנהו משום תקנה תני לה הכא:

ועל קטנה בת ישראל שניסת לכהן. והיא יתומ' דלא הוו נישואי' אלא מדרבנן:

שאוכלת בתרומה. דרבנן ולא גזרינן תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא:

מריש. קורה:

בירה. בית גדול:

מפני תקנת השבים. שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר המריש עצמו ימנע מלעשות תשובה:

שלא נודעת לרבים. שהיא גזולה:

שהיא מכפרת. ואין צריך להביא אחרת ואי קשיא איך ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה ולפטור את זה מחטאת שהוא חייב י"ל שב ואל תעשה שאני דלאו מיעקר הוא:

מפני תיקון מזבח. בגמרא מפרש:

גמ' **נראין דבריו וכו'**. קאי אהא דתנן ביבמות ר"פ חרש פיקחת ונתחרשת אם רצה יוציא וכו' נתחרש לא יוציא עולמית אריב"ן וכי מפני מה האשה שנתחרשה יוציא והאיש שנתחרש אינו מוציא א"ל לא דומה שהאשה יוצאה בע"כ והאיש אינו מגרש אלא לרצונו העיד ריב"ג על החרשת שהשיאה אביה שיוצאה בגט א"ל אף זו כיוצא בה וע"ז אמר ר"ח נראין הדברים בפקחת שיכולה לצאת לדעת אף היא מתגרשת בע"כ שלא לדעת אבל חרשת שאין בה דעת לא תצא בע"כ וכדר"ז כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת:

ולא עדות היא. ר' אימי השיב לר"ח הא ריב"ג העיד תנן וכל עדות הלכה ואף פקחת ונתחרשה כיוצא בה ולא שייך לומר נראין הדברים:

ה"ג אף זו כיוצא בו ומוסיפין על העדות. ר"ח השיב וכי מוסיפין על העדות דקס"ד ריב"ג העיד על זו שהיתה חרשת בשעה שהשיאה אביה וקמ"ל אע"פ שהשיאה אביה כיון שהיתה חרשת בשעת נישואין מוציאה בגט אבל פקחת ונתחרשה ליכא למילף מן העדות והדברים נראין דלא דמיא לפקחת שמתגרשת שלא לרצונה א"נ כולא ר"ח קאמר לה נראין הדברים פקחת ונתחרשה שאינה מתגרשת ואי משום דריב"ג ולא עדות הוא ולא שייך לומר אף זו כיוצא בו דאין מוסיפין על העדות:

ה"ג בפקחת שהשיאה אביה ונתחרשה. העיד ריב"ג והא דאמרו לו אף זו כיוצא בו אע"ג דהיינו הך הכי א"ל ר"י העיד בכיוצא דהיינו בפקחת ונתחרשה:

מפני חינה. ואי לא תאכל בתרומה ימנע כהן מלישאנה שיצטרך לקנות חולין למזונותיה:

והוא שתהא יודעת לשמור קידושיה. כלומר שיהיה בה דעת:

מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא דתנן ועל קטנה שניסת לכהן שאוכלת בתרומה ולא קתני חרשת דאיירי בה אלא ש"מ דוקא קטנה דאית בה דעת קאכלה אבל חרשת דלית בה דעת לא קאכלה:

מן מה דאר"י. קטנה בת ישראל אוכלת בתרומה ולא חרשת מפני חינה ולא קאמר קטנה יש בה דעת אבל חרשת אין בה דעת ש"מ קסבר ר' יוחנן קטנה אפי' אין בה דעת אוכלת בתרומה:

קטנה אין לה חופה שתאכל בתרומה. דבת ישראל גדולה לכהן אוכלת בתרומה משנכנסה לחופה אע"פ שלא נבעלה אבל קטנה לא מהני לה החופה ואינה אוכלת בתרומה עד שתבעל:

מתני'. נמי דייקא דקתני ועל קטנה שניסת לכהן דוקא ניסת אבל נכנסה לחופה ולא נבעלה אינה אוכלת בתרומה ע"ג חופתה הראשונה. אקטנה שנכנסה לחופה ולא נבעלה קאי שאוכלת בתרומה דאורייתא כשהגדילה אף על פי שלא נבעלה מכל מקום אוכלת ע"ג חופתה הראשונה:

יקעקע כל הבירה ויתננו לו. שצריך להחזיר הגזלה בעינה:

נותן לו. דמים כפי שווי המריש וא"צ להחזירו בעין מפני תקנת השבים וכדפרישית במתני' מה פליגין. כי פליגי בשגזל מריש שאינו צריך שום תיקון ובנאו כמות שהוא בבירה אבל אם תיקנו אחר הגזלה ואח"כ בנאו בבירה מודו ב"ש דקנאו בשינוי ואין לו אלא דמי עצים:

גזלו. למריש ושיפהו על מקומו שהיה מונח קודם שגזלו מהו שיחזירו בעינו מי אמרינן הא קנאו בשינוי או דלמא כיון דמונח במקומו הראשון לא יטלנו משם:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

שמין לו. להבונה מה שבנה וידו על התחתונה אם השבח יתר על היציאה נותן לו את היציאה אם היציאה יתירה על השבח נותן לו כשיעור השבח:

ביקש. הבונה ליטול עציו ואבניו אין שומעין לו אלא בעל החורבה נותן. לו דמי עציו ואבניו כיון שבנאום ברשותו כ"ש כאן דמריש שלו הוא שאין הגזלן יכול ליטלו משם ואין לו אלא שכרו:

ה"ג ר"י בר אחאמשום רב נחמן בר יעקב:
הפורק חבילתו לתוך חורבתו של חבירו. שלא מדעתו:
שמא אין שומעין לו. בתמיה וכי אין שומעין לו שיטול את שלו אע"פ שבעל החצר רוצה ליתן לו דמי חבילתו וה"נ אמאי אין שומעין לו ליטול עציו ואבניו:
משום יישוב. א"י שתהא מיושבת וע"י הבתים הבנויים נמצאו דיורין:
ה"ג הוינא סבר מימר בין בארץ בין בח"ל פליגין מן מה דאר"י בר אידי משום יישוב הדא אמרה מה פליגין בארץ אבל בח"ל לא. וה"פ תניא היורד לתוך חורבתו של חבירו ובנאה שלא ברשות ואמר לו הבונה עציי ואבניי אני נוטל בש"א שומעין לו ובה"א אין שומעין לו וס"ד דר' יוסי ב"ש וב"ה בין בארץ בין בח"ל פליגין וטעמייהו דב"ה דאין שומעין לו דזכתה לו שדהו אבל מדאמר ר"י הטעם משום יישוב א"י ש"מ דוקא בארץ אין שומעין אבל בח"ל שומעין לו:
ה"ג ביקש ליטול דמי עציו ואבניו מהו. כלומר מאימתי צריך בעל החורבה לשלם לו דמיו:
אומרים לו המתן עד שידור בתוכה. ואז ישלם לך:
נותנין לו מיד. או עציו ואבניו או דמיהם:
בדין היה אפי'. חטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שלא תהא מכפרת דיאוש כדי לא קני:
שלא יהא המזבח שמם. שלא יהיו הכהנים עצבים שאכלו חולין שנשחטו בעזרה ונמנעין מלעבוד עבודה ונמצא המזבח בטל:
דאפילו נודעה לרבי' תכפר. דיאוש כדי קני:
שלא יהא אומרים. מזבח אוכל גזילות:

הלכה ז

מתני' **לא היו סקריקון**. עכו"ם רוצח כלו' לא דנו דין סקריקון לו' שהקונ' קרקע של ישראל מיד עכו"ם רוצח שחייב לדון עם הבעלים:
בהרוגי מלחמה. בשעה שהיתה הגזירה קשה על ישראל ליהרג במלחמה שהלוקח ממנו באותה שעה מקחו קיים ואינו צריך לדון עם הבעלים הראשונים ובגמ' מפרש טעמא:
מהרוגי מלחמה ואילך. שלא היתה הגזרה ליהרג דנו דין סקריקון לו' שהקונה ממנו יעשה דין עם הבעלים כמו שמפרש בסמוך:
מקחו בטל. דאמרי' מיראה עבד:
לקח מן האיש. קרקע המיוחדת לכתובת אשתו וכ"ש שאר שדות מקחו בטל דיכולה לו' נחת רוח עשיתי לבעלי:

נותן לבעלים רביע. דשיערו חכמים שהסקריקון כיון דלא יהיב דמי מוזיל לגבי הלוקח רביעית דמי המקח:

גמ' **שכן מסורת**. לאומות:

והיו. בעלים הראשונים באין וטורפין בדין מיד הלקוחות כדין לוקח מגזלן וחזרו הסיקריקון ונטלום מיד הבעלים הראשונים ונחלטו השדות בידם אבל מיד הלוקח לא היו הסקריקון חוזרים להוציאן מידן א"נ ה"ק והיתה הארץ חלוטה ביד הסקריקון לפי שנמנעו הישראל ליקח מהם שלמחר יעמידנו בדין ישראל ויקחנה ממנו לפיכך התקינו שלא יהיה עוד דין סקריקון והלוקח ממנו א"צ להחזירו לבעלים הראשונים דהפק' ב"ד הפקר:

אבל הרוגים שנהרגו מן המלחמה ואילך. לאחר ששקטה המלחמה ולא היו רשאין להרוג ובא זה והרגו ולקח קרקעו אין זה אלא כגזלן בעלמא וחוזרין יורשי הבעלים הראשונים ונוטלים מן הלוקח:

ופריך והרוגים שלפני המלחמה. לא יהו דנין בו כדין הרוגים שלאחר המלחמה שהרי גם אז לא היו רשאין להרוג ישראל:

ומשני תפתר שבא סקריקון וגזל וחמס. קודם הרוגי מלחמה ולא הספיק ב"ד לכתוב טרפו של בעלים הראשוני' עד שבא סקריקון כלומר שעת מלחמה לכל העולם ואז אין דנין דין סקריקון הלכך אף לזה שלפני המלחמה לא דנו דין סקריקון דלא פלוג חכמים:

גליל לעולם יש בו משום סקריקון. דשם לא גזרו כל כך לפיכך לעולם נוטלין מלוקח ומחזירין לבעלים הראשונים:

המטלטלין אין בהן משום סקריקון. משום תקנת השוק דא"כ לא יקח אדם שום דבר המטלטל לפיכך אין חוזרין ומוציאין מיד הלוקח:

חכירי בתי אבות. שדה שאבותיו כבר החזיקו בה להיות חכורים בתוכה ונטל הסקריקון ומכרה אין החוכר הזה יכול להוציאה מיד הלוקח להיות חוכר בתוכה כיון שגוף השדה מעולם לא היתה שלו ובסמוך מפרש לה:

היורד משם חוב. עכו"ם שנטל שדה מישראל מחמת החוב שהיה חייב לו:

ומשם אנפרות. אנפרות גזל בעלמא ואין הישראל מסור בידו להרגו ואנס שדהו ממנו:

אין בו משום סקריקון. אלא מחזיר לו הקרקע בחנם אע"ג דשהתה ביד האנס י"ב חדשים דאמרינן אז לא באת לו שעה לכופו להחזירה ואין מכירתו מכירה כלל:

ואנפרות עצמה. דתרי גווני אנפרות נינהו יש שגוזל ואינו נותן דמים כלל ויש שנותן מקצת הדמים ורישא בשלא נתן דמים כלל וסיפא בשנתן מקצת הדמים לכך ממתנת י"ב חדש:

מכריזין והולכין. אם הבעלים רוצים ליקח:

פתר לה תרין פתרין. הא דתני לעיל חכירי בתי אבות אין בהן משום סקריקון יש לפרשה בשני ענינים בין שלקחה הסקריקון מהחוכר בין שנתנה הסקריקון להחוכר והבעלים באים ליקח מן החוכר:

נסבה. לקחה מן חוכר ונתנה לחוכר ובא החוכר הראשון לטרפה מן השני אומר לו השני הלא אתה לא היית אלא חוכר הניחה לי ומה שאכלת עד הנה אכלת:

נסבה מבעל הבית. ונתנה לחוכר ובא בעל הבית לטרפה אומר לי' החוכר מה הנאה אית לך אם אתה נוטל אותה ממני יחזיר הסקריקון ויקחנה ממך אלא מה שבכחי להוסיף על החכירות ממה שאני נותן לסקריקון אתן לך:

עד כדון. הא דתנן במתני' לקח מבעל הבית וחזר ולקח מסקריקון מקחו בטל דוקא שלקח מכל אחד בשטר בפני עצמו אבל אם הבע"ה וסקריקון חתומים בשטר אחד מיבעי לן אם מקחו בטל או לא:

כ"ש מקחו בטל. דמיראת הסקריקון חתם:

הוא שלקח מן האשה וחזר ולקח מן האיש. בשטר אחד:

כ"ש מקחו קיים. שהרי ניכר לכל שהאשה חתמה תחלה ואח"כ האיש:

והוא שלקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה. אנן במתני' מקחו בטל:

ופריך ואין כל מה שיש לאשה משועבד לאיש לאכילת פירות ואפי' נכסי מלוג שלה כ"ש שיהא מקחו קיים לפחות לאכילת פירות:

וכיני. וכן הוא שהמקח קיים כל ימי חיי הבעל לאכילת פירות אלא מת הבעל האשה טורף כתובתה משדה זו:

מכר לראשון וחתמה. אחר הבעל דה"ל לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה דמקחו בטל:

גובה. כתובתה מן האחרון:

לא הספיק. שכתובתה מרובה מן דמי השדה שקנה האחרון:

בנכסים שהכניסו לו בכתובתה. הוא דגובה מן האחרון תחלה שיכול לומר הנחתי לך מקום לגבות הימנו:

אבל נכסים שהכניסה לו פרא פרנון. היינו התוספת שכתב לה עבור הנכסים שהכניסה לו גובה מאיזה שתרצה שהמקח בטל מיד ל"א פרא פרנון היינו נכסי מלוג וכ"ה במדרש מהר פרא ומתן פרא פורנון והיינו נכסי מלוג ל"א עלה אמר רב אמתני' קאי לקח מן

האיש וחזר ולקח מן האשה מקחה קיים דוקא בנכסים שהכניסה לו שום משלה והיינו נכסי צאן ברזל דמקחו בטל לאלתר משמע ואין מקחו בטל אלא בנכסי צאן ברזל ומשום שבח בית אביה אבל בנכסי מלוג גובה מאיזה שתרצה הלכך אין מקחו בטל לאלתר דמאי נפקא לה מיניה מאיזה מקום היא גובה:

הן אומרים וכו'. אמתני' קאי דתנן אימתי בזמן שאין בידן ליקח אבל יש בידן ליקח הן קודמין לכל אדם וקאמר שהן מחולקים שהבעלים אומרים שהיה בידן ליקח והלוקחים אומרים שלא היה בידן ליקח הדין עם מי:

אנא הוה ממניינא. דרבי בשעה שתקנו כל הקודם ליקח זכה:

ולאו שנייא היא. ולא שנא רביע קרקע או רביע מעות לעולם צריך להוסיף חומש על ארבע חומשים דנכיא חומשא זבין:

קרקע דינר אגרמא. אסלע שם צריך ליתן דינר קרקע דהיינו רביעית:

רביע מעות סרמיסין. כשנותן לו מעות נותן לו חמישית ממעות שנתן:

סרמיסין. סרי הוא עשרה ומיסין פי' פלג כלומר מן חצי עשר אחת והוא החומש:

הלכה ח

מתני' **רומז ונרמז**. מה שהוא רומז או אחרים רומזין לו ונתרצה הכל קיים. רמיזה. בידיו ובראשו. קפיצה. עקימת שפתים שנא' קפצה פיה ואינו סימן ניכר כמו רמיזה:

הפעוטות. קטנים בני שבע ושמנה שהן חריפין ויודעין בטיב משא ומתן או בני תשע ועשר שאינן חריפין כל כך:

גמ' **שוכר ומשתכר**. לענין שכירות לשכור או להשכיר מטלטלין אבל לא למכור וי"ג שוור ומשתוור והוא תרגום של קפיצה:

פרייא. נערים קטנים שהגיעו לכלל גדלות וכדפרישית במתני' מפני חייהן. דאי אמרת אין זבינן זבינא לא ימכרו להן מזונות ולא יקחו מהם דבר שצריכין למזונותיהן:

אע"ג דר"י רבו גבי עיצומי. מחמיר בדבר שהוא בא מכחן כדתנן לקמן בפרקין מציאת חש"ו ר' יוסי אומר גזל גמור מודה בהנך שנותנין בניהן הקטנים לבעלי אומנות שהאומן נוטל מציאותן מפני חייהן שלא יהא להן איבה:

עיצומין. לשון שנים שנתעצמו בדין:

הלכה ט

מתני' **מפני דרכי שלו'**. דלא ליתי לאנצויי והקדימו חכמים לכהן לפי שקדושתו גדולה משל לוי וכן של לוי מישראל:

מערבין בבית ישן. בני חצר שרגילים לתת עירובן בכל שבת בבית של אחד מהן אין משנין את מקומו ליתנו בבית אחר:
מפני דרכי שלום. שלא יאמרו לפי שלקח מפת שהניחו לעירוב לפיכך אין מניחין אותו עתה שם:
בור שהוא קרוב. למוצא אמת המים הבא מן הנהר מתמלא ראשון ואחריו ימלאו התחתונים:
מצודות חיה ועוף. שאין להם תוך דליקניה ליה כליו:
יש בהן גזל מפני דרכי שלום. ולא נפיק בדיינים:
גזל גמור. מדבריהם ונפיק בדיינים דקסבר עשו מפני דרכי שלום שאינו זוכה כזוכה:
המנקף. חותך כמו ונקף סבכי יער:
גמ' **מילתיה דרשב"י אמר**. מדברי רשב"י שמעינן דמדאורייתא הוא שהכהן. קודם לקריאת התורה משאר כל אדם:
ואח"כ ואל כל זקני ישראל. ש"מ דהכהנים קודמין לתורה לכל זקני ישראל שהן התלמידי חכמים:
מיומיי לא ברכתי לפני כהן. ואי דאורייתא מאי רבותיה דריב"ל:
ה"ג ולא הנחתי ישראל לברך לפני. דריב"ל לוי הי':
מילתיה דר"ח. מדברי ר"ח שמעינן דמדרבנן הוא להקדים הכהן:
ישראל קורא ראשון וכו'. ואי דאורייתא איך רשאין לשנות מפני דרכי שלום וכי יש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בקום ועשה:
לאחיהן שבצפון ושבדרום. כלו' לכל העולם שאינן יכולין לבוא לבית הכנסת:
ומי עונה אחריהן. אמן:
עם העומדין אחורי הכהנים אינן בכלל ברכה. דכיון דאינן עוקרין רגליהן לבוא לפני הכהנים להיות מתברכים פנים כנגד פנים כדת התורה דכתיב כה תברכו פנים כנגד פנים נראה שאין הברכה חשובה עליהן הלכך אינן בכלל הברכה:
אינה מפסקת. והברכה חל עליהן:
העומדים מן הצדדין מהו:
נישמעינה מן הדא ממתני דפרה פי"ב:
נתכוין להזות. ממי חטאת על הכלים העומדין לפניו והזה על הכלים העומדים לאחריו:
הזייתו פסולה. דבעינן כוונה לטהרה דכתיב והזה הטהור על הטמא שיהא מתכוין לו:
והזה על הצדדין. שיש ממנו ולהלן ולא על הצדדין שהן ממנו ולאחור:
הדא אמרה. זאת אומרת העומדין מן הצדדין של כהן הימנו ולהלן הן בכלל ברכה:

וצריך שיהא החזן ישראל. שנא' אמור להם מכלל שאין המקרא כמותם:
שאינו קורא אלא השבט. של כהנים:
שלא תאמר איש פלוני. כהן מגלה עריות וכו' איך יברכני:
ובדיור ישן. איירי מתני' שדר בו עתה מי שהי' דר בו בראשונ' ומשום חשדא כדפרישית במתני' עוברת על גביו. שמתמלא מאיליו בדרך הלוכו ואינו צריך לסכור הנהר:
אפי'. הנהר עובר מן הצד של בורו נמי הקרוב לנהר ממלא ראשון:
תמן אמרין. בבבל אומרים הרחוק ממוצא הנהר כגון שהוא למטה אלא שמרוצת הנהר סמוך לבורו ונוח לו לשתות מהנהר קודם להעליון שהוא קרוב להנהר ואינו נוח לשתות ממנו אין העליון יכול לסכור הנהר לעכב התחתון שלא ישתה עד שישתה הוא תחלה:
ע"ד דרבנן דתמן ניחא. לא שייך הכא אלא קאי אמתני' דעירובין דתנן התם מזכה להן ע"י עבדו ושפחתו העברים ושפחה העברית אי אפשר שתהיה גדולה שהרי יוצאה מרשות האדון בסימנין וקשיא מי אית לה יד לזכות ועוד בסיפא דהתם תנן אבל לא ע"י בנו ובתו הקטנים וקאמר לרבנן דתמן דאמרי דיש קטן שיכול לזכות ניחא:
כמוציא לאשפה. שהרי אין בו דעת כלל:
אגוז ונוטלו. קטן שנותנין לו אגוז נוטלו וכשנותנין לו צרור זורקו:
מפני דרכי שלום. שיש בו דעת במקצת:
ומביאן לאחר זמן. כשתובעין החפץ ממנו:
אבל לא לאחרים. אם זיכה אדם לחבירו דבר על ידי אותו קטן שמסר לו חפץ וא"ל זכה בחפץ זה בשביל פלוני לא זכה ואם בא הנותן לחזור יחזור:
כשם. שקטן המצניע אגוז וזורק צרור זוכה לעצמו כך זוכה לאחרים מדרבנן ואליבא דרב הונא איירי מתני' דעירובין בשפחה עברית קטנה שיודעת להצניע האגוז והצרור:
שאין מתנתו מתנה. דמשום כדי חייו תקנו לו חכמים קנין דוקא זביני אבל מתנה לא ל"א קסבר רב הונא קטן המצניע אגוז אפי' מן התורה זוכה ומודה במתנה וכן עיקר:
דברי חכמים. כלומר ר"י בן פזי ור' יוחנן דמייתי פליגי על רב הונא וסברי לעולם אין גזלו של קטן מחוור ומבורר שיהא גזל גמור עד שיביא שתי שערות:
הדא דאת אמר. הא דפליג ר' יוסי במתני' ואמר גזלת קטן גזל גמור לא אמרן אלא שמוציאין מן הגזלן בדין:
אבל לקרבן ולשבועה. אינו חייב קרבן מעילה על הקדשו של קטן ואין נשבעין על טענת קטן אא"כ הביא שתי שערות:
כל עמה מודיי. הכל מודים:

ברם כרבנן דהכא. היינו ר' יוחנן דסובר דאין זכייה לקטן עד שיביא ב' שערות קשיא מתני' דעירובין וצריכין לומר דאתיא מתני' כמ"ד קטן תורם:
מעתה. לרב הונא דאמר הכל מודים דאין מתנתו מתנה דכתיב כי יתן איש ולא קטן קשיא אף לעצמו לא יזכה הקטן מדאורייתא דהא כתיב כי יתן איש אל רעהו דמשמע גדול כמותו:
ירדו לה בשיטת הפעוטות. כי היכי דאמרי' במתני' הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר מדרבנן סובר רב הונא דכמו כן זוכה לעצמו ולאחרים מדרבנן ושיתופי מבואות דרבנן הוא:
והא תנינן. בסיפא דמתני' דעירובין אבל אין מזכה שיתוף לא ע"י בנו ובתו הקטנים ש"מ דאפי' בדרבנן אין קטן זוכה לאחרים:
כאן. רישא דמתני' שפחה העברית איירי בשיש דעת לתינוק דהיינו שנוטל אגוז וצרור ומצניע לאחר זמן:
כאן. סיפא דמתני' איירי בקטן שאין בו דעת הלכך אינו זוכה לאחרים:
הדא דאת אמר. לא אמרן דפליגי ר"י ורבנן אלא במצודות גדולות שאפשר להן להמלט ועדיין מחוסרים צידה א"נ בחיות ועופות גדולים שאפשר להן להשמט אבל בקטנים שאינן מחוסרים צידה ה"ל כמונחין בתוך ביתו ויש בהן גזל גמור ל"א לא אמרן אלא בהנך מצודות גדולות שאינן כלים לא קנאם אבל במצודות קטנות דכלים נינהו קנייא לו כליו ויש בהן גזל גמור וכ"מ בערוך ערך אהרי:
בדארעא. שנפלו לארץ מעצמן שלא ע"י עני המנקף בראשו:
אבל. אם כבר לקחן ביד ונפלו אח"כ מידו או שלקחן מתוך ידו גזל גמור הוא:
ה"ג. ומכבסין כלי עכו"ם וכו':
גירדאי. שם מקום גירדא ואנשי המקום ההוא שאלו לר' אימי:
יום משתה של עכו"ם מהו. שיהא מותר לישא וליתן עמהם מפני דרכי שלום ולא חיישינן דלמא אזיל ומודה לע"ז:
וסבר. להתיר להו דהא אפי' לקט שכחה ופיאה התירו במתני' שלא למחות להם מליטול מפני דרכי שלום כ"ש הא דחששא דאיסורא דרבנן בעלמא הוא:
יום משתה של עכו"ם אסור. דמשום לתא דע"ז מחמרינן בהו והיינו דמסיק וברוך שהבדילנו מהן:

הלכה י

מתני' **החשודה על השביעית**. לשמור פירות שביעית ולהצניע מן הביעור ואילך:

לא תבור ולא תטחון עמה. לסייעה מפני שאסור לסייע בידים עוברי עבירה בשעת העבירה:

לאשת ע"ה. החשודה על המעשרות:

וברורת וטוחנת. לפי שרוב ע"ה מעשרין הן:

אבל משתטיל מים. בעיסה לא תגע עמה שמשגלגלה הוטבלה לחלה וקא מיטמאה מחמת כלים טמאים שהרי הוכשרה לקבל טומאה וזו מסייעתה לגלגל ואסור לגרום טומאה לחלה:

וכולן לא אמרו וכו'. לא התירו להשאילם כלים ולסייעם בלא שעת עבירה עצמה אלא מפני דרכי שלום:

ומחזיקים ידי עכו"ם. בגמרא מפרש:

ושואלין בשלומן. בגמ' מפרש:

גמ' **מתני' בסתם**. שלא אמרה שצריכה כלים אלו לפירות שביעית דאיכא למימר אימא לפירות ישנים צריכה להו אבל במפרשת שהן לצורך פירות שביעית אסור להשאילן:

וסתמא לאו כפירוש הוא. בתמיה הא אין כלים אלו נצרכים בשביעית אלא לפירות שביעית דפירות ישנים כבר נתקנו קודם שביעית:

במה קנסו. למי קנסו חכמים שלא לסייען לאותן שזורעין ואוכלין פירות שביעית או אפי' לאותן שאוכלין אע"פ שאינן זורעין בעצמן:

ה"ג או במקום שאוכלין ולא זורעין מה נפיק מבינייהן. מאי בינייהו:

ראו אותו לוקח. פירות מן השוק של ישמעאלים:

ה"ג ראו אותו לוקח מן הסרקי אין תימר במקום שזורעין ואוכלין ראו אותו לוקח מן הסרקי מותר אין תימר במקום שאוכלין ולא זורעין אסור. וה"פ הלוקח מן הסרקי ודאי הוא לא זרען:

ריב"ח בעי וכו'. לא שייך הכא מידי ועיקרה בפ"ה דשביעית והכי קמיבעיא לי' הא דתנן התם סוף הפרק וכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום אי קאי אכל מאי דתנן התם בשביעית בהך פירקא ואפי' מכירת כלים דאיכא למיתלי שאינן לצורך שביעית כדתנן התם נמי לא התירו אלא מפני דרכי שלום או לא קאי אלא אהך מתני' משאלת אשה לחברתה וכו' לחודא:

ה"ג מן מה דלא תנינן בגיטין אלא הדא הלכתא הדא אמרה על הדא הלכתא אתאמרת. וה"פ מדלא תנן בפרקין דאיירי בדברים שתיקנו חכמים מפני דרכי שלום רק הלכה זו דמשאלת וכו' ולא תני שאר הלכות הנזכרות שם פ"ה דשביעית ש"מ דאינך לאו מפני דרכי שלום הן אלא דינא נינהו:

תמן תנינן. ע"ז פ"ד:
לא לשין ולא עורכין עמו. שהלישה והעריכה בעבירה הן ואסור לסייע ידי עוברי עבירה:
לא בוררין ולא טוחנין עמו. דגזרינן אטו לישה ועריכה:
והכא הוא אומר אכין. ובמתני' תנן וכו':
כאן. משנתינו איירי בחולין ולא גזרינן והתם בע"ז שהנחתום עושה תרומה:
ופריך והתנינן נחתום. וכי אית לך למימר נחתום תרומה מזבין בתמיה והלא אינו מוכר אלא חולין:
כאן בלותת. התם נחתום איירי בחטים לתותים שכבר הוכשרו במים הלכך אסור לסייעו אפי' בטחינה ובירירה דמיד שנוגע בהן מטמאן ופירות הטבולין לחלה כחלה דמו וה"ל כמטמא חלה ומשנתינו איירי בחטין שאינן לתותין הלכך מותרת לטחון ולברור עמה שאין כאן שום טומאה:
אבל משתטיל את המים לא תגע אצלה. ש"מ דקודם נתינת המים לא שייך בהן טומאה דלא הוכשרו:
ר"ח ור"א. פליגי בפירושא דמתני' דתנן ומחזיקין ידי עכו"ם בשביעית במאי מחזיקין:
חרוש בה. בשדה זו בטוב ואני לוקח ממך השדה לאחר שביעית:
וחרנא. ואידך אמר שמחזיקין אותן לו' להעובדים בה יישר כחך:
ה"ג מ"ד חרוש וכו' מה שואלין בשלומן יישר מ"ד איישר לעכו"ם מאי שואלין בשלומן לישראל שלום עליכם וכ"ה בשביעית פ"ה. וה"פ בשלמא למ"ד ומחזיקין וכו' היינו חרוש בה טבאות איכא לפרושי הא דתנן בסיפא ושואלין בשלומן נמי אעכו"ם קאי והיינו לו' לו בשעת מלאכה יישר אלא למ"ד ומחזיקין וכו' היינו דאמרינן ליה יישר א"כ מאי ושואלין בשלומן דתנן בסיפא על כרחך לפרש דושואלין בשלומן אישראל העובד בשביעית קאי אע"ג דאיסורא קעביד שואלין בשלומן מפני דרכי שלום:
דלמא. מעשה בר"ח בר פפא ורשב"נ שהיו עוברין לפני אחד שחרש בשביעית:
ה"ג א"ל רשב"נ איישר א"ל ר"ח בר פפא לא כן אולפן ר' ולא אמרו העוברי' וגו' מכאן שאסור לו' לחורשי שביעית איישר א"ל לקרות אתה יודע לדרוש אי אתה יודע ולא אמרו העוברים אומות העולם עכו"ם שהן עוברים מן העולם וכו' וכ"ה בשביעית ובע"ז. והא דאר"ח בר פפא לא כן אולפן רבי לא קאי אהא דדריש דאין אומרין להעוברים על התורה יישר אלא אקרא קאמר שלמדו א"נ דרך כבוד א"ל כן:
פיסים וזימיונות. מיני מסים הן:
הדרן עלך פרק הניזקין

פרק ו

הלכה א

מתני' האומר התקבל. אם רצה. הבעל:

להחזיר יחזיר. דגט חוב הוא לה ואין חבין לאדם שלא מדעתו ליעשות לו שליח לחובתו:

לא יחזיר. כיון דאיהי שויתיה שליח הרי הוא כידה ונתגרשה מיד בקבלתו של זה:

לפיכך. כיון דאמרן אין יכול לחזור אין לו תקנה לחזור אא"כ א"ל הבעל לזה שעשתה אותו שליח לקבלה אי אפשי שתקבל לה להיות כידה אלא שליח שלי תהא להוליכו לידה:

אם רצה לחזור. כל זמן שלא הגיע הגט לידה:

יחזור. שאינה מתגרשת אלא מדעת המגרש והרי אמר לא יהא גט עד שיגיע הגט לידה:

אף האומרת טול לי גיטי. לשון קבלה הוא:

גמ' **ופריך בכל אתר**. בכל מקום אמרינן האומר התקבל כאומר זכה והכא במתניתין מוכח דהתקבל כהולך דאי כזכה הוא אמאי יכול לחזור:

ומשני שנייא היא. שאני הכא שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו והכא חוב הוא לה שתצא מבעלה ואפי' אמר בפי' זכה בשבילה גט זה יכול לחזור:

הגע עצמך. אמור לנפשך אשה שצווחה שיגרשנה בעלה דזכות הוא לה אמאי יכול לחזור ומתניתין סתמא תנן ומשמע בכל ענין יכול לחזור:

ומשני אני אומר. אפילו הכי שמא חזרה בה ואינה רוצה להתגרש דאיתתא בכל דהו ניחא לה:

ופריך הא תנינן. לעיל ספ"ב האשה עצמה מביאה גיטה אמאי ניחוש שמא חזרה בה בדרך ובטלה לשליחותה:

ומשני תמן. התם היא עצמה התחייבה נפשה להיות שליח להולכה אמרינן מסתמא חפצה בגט אבל הכא שהבעל בא לחייבה לא סמכינן אדיבורא דידה אע"ג דצווחה מעיקרא:

אמרה. האשה לשלוחה הבא לי גיטי והלך השליח ואמר להבעל אשתך אמרה התקבל לי גיטי ונתנו לו סתם:

שהוא סבור וכו'. הבעל כי קיהיב ליה גיטא אדעתא דשליחות קבלה קיהיב ליה ותתגרש מיד בקבלת השליח ולאו אדעתא דהולכה דלא תתגרש עד שיבוא הגט לידה ואפשר אלו ידע דשליח להולכה הוא לא קיהיב ליה:

ה"ג התיב ר"ה בר חיי' והא תנינן האומר התקבל גט זה לאשתי או הולך גט זה לאשתי אם רצה להחזיר יחזיר הא משהגיע גט לידה מגורשת מעתה וכו' שהוא סבור שמגורשת וכו' וכ"ה בבבלי:

וה"פ מתני' משמע דוקא כשחוזר הוא דאינו גט הא אם אינו חוזר הוי גט אע"ג שהוא טועה וסובר דמתגרשה מיד כשהגט בא ליד השליח שהרי עשאו לשליח לקבלה ובאמת אינה מגורשת עד שיבא גט לידה דהבעל לאו בר שוויי שליח לקבלה הוא וקשיא לרב נחמן בר יעקב דלדידיה אפי' משהגיע הגט לידה לא תהא מגורשת:

ה"ג ביודע הלכה לומ' התקבל כהולך ולא כזכה. וה"פ משני מתני' בשהבעל ת"ח ויודע שאין הבעל יכול לעשות שליח לקבלה והתקבל הוא כאומר הולך אבל כשהבעל טועה וסומך אדברי השליח שעשאתו שליח לקבלה אינו גט:

ופריך והתנינן. לקמן בפרקין:

אינו גט עד שיגיע גט לידה. שאין קטן עושה שליח ולא הוי שלוחא דידה אלא שלוחא דידיה ולרב נחמן אפי' הגיע גט לידה לא ליהוי גיטא דהא לאו שליח להולכה שוייה וה"ל טעות:

ומשני ביודע. הבעל שאין קטן עושה שליח ואין זה שליח לקבלה וגמר ונתן להיות שלוחו להולכה:

אין האשה וכו'. דמסברא קפיד הבעל על כך דקסבר קלותי בעיניה שאינה מקבלת הגט ממני בעצמה אבל אם עשאה שליח לקבל הגט מיד הבעל אין כאן חששא דהא ידע ולא קפיד א"נ קסבר רב דאיכא למגזר משום חצרה הבא לאחר מכאן שמא יתן הבעל גיטה בחצר שאינו שלה בשעת נתינת הגט ואח"כ נפל לה אותו חצר בירושה ולא הוי גיטא דבעינן שיהא בשעת נתינה שלה דכתי' ונתן בידה או בחצרה דאיתרבאי מידה ואם נאמר שהאשה עושה שליח לקבל גיטה מיד השליח בעלה אפי' אם קדם הבעל ומסרו לשליח להולכה ואח"כ עשאה היא שליח לקבלה יאמרו אף זה הוי גט דחצר הוי שליח הבעל וכשירשה היא החצר נעשה שלוחה לקבלה:

ולעתה בתרי'. וגרסה אחריו הדא שמעתתא ארבעים פעמים דלא ישכחנה:

ה"ג עד כדון בשאמרה לו הבא לי ואמר לו התקבל לי וכו'. וה"פ עד כאן לא שמעינן מדרנב"י אלא בשאמרה היא שיהא שליח להולכ' והוא אמר להבעל שעשאו שליח לקבלה הוא דאינו גט אפי' משהגיע לידה דכיון דאין הבעל עושה שליח לקבלה אינו שליח כלל אבל בשאמרה לשליח תהא שליח לקבלה והוא אמר להבעל שעשאו שליח

הולכה הויא גיטה משהגיע גט לידה דלא יהא אלא שליח הבעל או דלמא כיון דאדיבורא דשליח קסמוך והוא שני בדיבוריה בטל השליחות:

אשכח תני. מצא ברייתא דתני בה בין שאמרה היא הבא לי ואמר לו השליח שאמרה התקבל לי או שאמרה היא התקבל לי ואמר הוא שאמרה הבא לי לעולם משהגיע גט לידה ה"ז גט ואם עד שלא הגיע הגט לידה אם רצה להחזיר יחזיר וה"ג אם רצה לחזור יחזור:

והא תנינן וכו'. אהא דאמר ר"ה בשם רב אין האשה עושה שליח לקבל גיטה מיד שליח בעלה פריך דבברייתא תניא דעושה שליח:

ת"ל ונתן ונתן. תרי זימני כתיב ונתן בידה בפרשה לרבות דאפי' משלוחו לשלוחה הוי גט:

מה תני. כלו' מאן תני במתני' אי אפשי וקאמר ר' היא וכדמסיק:

ה"ג אמרה התקבל לי והלך ואמר אשתך אמרה התקבל לי והוא אמר הוליכו לה ונתנו לה זכה לה והתקבל לה אם רצה לחזור לא יחזיר ר' נתן אומר הוליכו לה ונתנו לה אם רצה לחזור יחזור זכה והתקבל לה אם רצה לחזור לא יחזור ר' אומר בכולן לא יחזור עד שיאמר אי אפשי שתקבל אלא שתוליכו לה וכ"ה בבבלי ופ"ד דמ"ש ובתוספתא. וה"פ ת"ק היינו ר' וקאמר אם אמר הבעל להשליח בא' מארבע לשונות אלו אינו יכול לחזור:

ה"ג וקשיא על דר' הולך מן דיבורא ואם רצה לחזור לא יחזור קסבר הש"ס דבין בהולך ובין בהילך פליגי ר' ור' נתן וקשיא מ"ט דר' בהולך הא איכא למימר דעקר שליחותה ורוצה הוא שיהא שליח להולכה ולמה קאמר ר' דלא יחזור ולר' נתן קשיא מ"ט בהילך הא ודאי משמע הילך במה שאמרה היא ולמה קאמר ר"נ דיחזור:

נעשה שלוחו ושלוחה. דהיא עשאתו לשליח לקבלה והוא עשאו לשליח להולכה דא"ל הולך ר' סובר אשה עושה שליח לקבל גיטה משלוחו של בעלה הלכך לא יחזיר ומכי מטי גיטא ליד השליח מגורשת ור' נתן סובר אין אשה עושה שליח לקבל גיטה משלוחו של בעלה ואינו אלא שליח להולכה הלכך בטל שליחותו את שליחותה ואינה מגורשת עד דמטי גיטה לידה:

מגורשת ואינה מגורשת. דמספקא לן הלכתא כמאן כר' או כר' נתן הלכך צריכא גט שני ואם מת חולצת ולא מתייבמת:

ואתיין. מי נימא ר' ור' נתן פליגי בפלוגתא דר' יוסי ור' יהודא:

דתנינן תמן. פ"ד דמעשר שני:

גיטה וקידושיה. או גיטה או קידושיה:

ולא פי'. בשעת נתינה שנותן לה גיטה או כסף קידושיה:

דיו. כיון שכבר הזכיר הענין ההוא מעיקרא:

ואתיא דר' כר' יוסי. דסובר ר' מדא"ל השליח מעיקרא שהוא שליח לקבלה מסתמא אדעתא דליהוי שליח לקבלה נתנו לו והא דא"ל הולך היינו הילך כדקאמרה איהי דאי עקר לדיבורא דשליח הוה ליה לפרש ולומר אי איפשי דתיהוי שליח לקבלה אלא הולך ור' נתן כר' יהודה דלא סמכינן אמאי דאמרי מעיקרא אלא על מה שאומר בשעת נתינה וכיון דבשעת נתינה אומר הולך לשליח להולכ' שווייה הלכך אם רצה לחזור יחזור:

א"ל ואת מה בידך. כיון דמספקא לן אי הני תנאי כהני תנאי ש"מ דאית לך למימר דאפשר דלא פליגי ר' ור' נתן בפלוגתא דר"י ור"י ומה יש בידך דמספקא לך. ה"ג מה פליגין כשהפליגו עצמן לעניינות אחרים וכו' וכ"ה במעשר שני. וה"פ כי פליגי ר"י ור"י דוקא כשפסקו מלדבר בענין גיטין וקידושין עסקו בעניינים אחרים ואח"כ נתן לה סתם אבל אם בשעוסקין בענין גיטין וקידושין נתן לה סתם אף ר' יהודה מודה דדיו בכך והשתא מספקא לי אי איירי ר' ור' נתן נמי בשאין עסוקין באותו ענין או אפי' בעסוקין באותו ענין נמי פליג ר' נתן וקסבר דלשון הולך לעולם עקירה הוא דהולך לא משמע לשון זכה:

אף לענין מתנה כן. מיבעיא ליה האומר לשלוחו צא וקבל בשבילי מתנה מפלוני ואמר הנותן לשליח הולך מתנה לפלוני מי אמרי' דפליגי ר' ור' נתן אם יכול לחזור בו או דלמא מודה ר' דיכול לחזור שאין אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו:

א"ל. התם התורה זכתה האשה לקבל גיטה ובלא"ה אינה מתגרשת לפיכך יכולה לעשות שליח לקבלה שמקבלת דבר שהוא שלה אבל מתנה שהוא דבר שאינו שלו עד לאחר שיקבל ודאי שאין ממש בשליחותו:

ועוד מן הדא. שמעינן דמתנה אינו כגט ויכול לחזור בו לכ"ע:

וביקש לחזור חוזר בו. ואין בו משום מחוסר אמנה במתנה מרובה הלכך אע"פ שא"ל ליתן אינו יכול לעשות שליח דפטומי מילי בעלמא הוא:

והן הוא הין צדק. בתמי' וכי זהו הן צדק שהזהירה התורה עליו שיהא הן שלך צדק שלא לשנות דיבורו:

בשעה שאמרו. ליתן היה פיו ולבו שוין ליתן והיה הן צדק אלא עכשיו נשתני' דעתו וחוזר בו:

ה"ג א"ל הולך גט אשתי גט בתך גט אחותך והלך ונתנו לה אינו גט תבעו השליח וא"ל תן גט לאשתך וא"ל הילך גט אשתי גט בתך גט אחותך והלך ונתנו לה ה"ז כשר וכ"ה

בתוספתא. וה"פ כיון דמעצמו אמר הילך גט אשתי ולא אמר לאשתי ודאי לפקדון נתנו לו הלכך אינו גט אבל משתבעו השליח ליתן גט אע"ג דלא אמר לאשתי מסתמא לאשתו קאמר וכשר:

ה"ג **אבל חכמים אומרים כאומר יהא לי בידך**. אפי' תבעו השליח דכל דלא אמר לאשתי לשון פקדון משמע:

ה"ג **הלכה כרשב"ג**. ואמשנתינו קאי:

והוא שאמרה לו היא טול לי. או יהא לי בידך אבל אם אמר הבעל טול לי או יהא לי בידך לשון פקדון הוא:

ה"ג אמרה ליה יהא בידך אתא עובדא קמיה דרב אמר אם רצה לחזור יחזור וכ"ה גיר' הרשב"א וכ"מ בסמוך:

מה ופליג. בתמיה וכי פליג רב אכללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו גם ר"ח קאמר דהלכה כרשב"ג:

שנייא היא. שאני האומר יהא בידך מאומר יהא לי בידך דיהא בידך לאו לשון קבלה הוא:

אני יודע. המעשה מתחלה ועד סוף איך נהיתה:

מחלפא שיטתי' דרב. קשיא דרב אדרב:

אני אומר. מעשה דרב איירי בשידע הבעל דעשאתו שליח לקבל גיטה משליח בעלה ושתק ש"מ דלא קפיד אבל בסתם אמרינן דקפיד והגט פסול:

הלכה ב

מתני' **האשה שאמרה התקבל לי גיטי**. והוא חזר ואמר קבלתי:

צריכה. להביא לפנינו שתי כיתי עדים:

שני'. שיאמרו בפנינו אמרה לו לקבלו:

ושנים שיאמרו בפנינו קבל וקרע. בשעת השמד שנו שגזרו על המצות והיו קורעים הגט מיד שלא יראה וצריך שיעידו שהיה נתינת הגט במקום שמדא:

ואפי' הן וכו'. שהשנים שאמרה בפניהם הם עצמם ראו שקבל הגט:

ואחד. שלישי שנעשה עד בזו ובזו מצטרף עמהם:

היא ואביה. או היא או אביה היא יש לה יד דהא גדולה היא ואביה נמי זכאי לקבלו:

אינה יכולה להתגרש. דכתיב ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצאה זו שמשלחה וחוזרת לפי שאין בה דעת:

מתני' **אם רצה הבעל לחזור**. עד שלא הגיע הגט לידה:

גמ' **ופריך הוא מודה**. הרי הבעל נמי מודה שנתן לשליח הגט למה לי שני עדים הא בעד אחד ושליח נמי סגי:

ומשני תיפתר. תפרש למשנתינו שהיה השליח קרוב לבעל או להאשה ופסול להעיד להן הלכך אי אפשר לצרפו:

הדא אמרה. זאת אומרת שקרוב כשר להיות שליח לקבלת הגט במקום האשה:

כך מחלוקת בקידושין. מגירושין נשמע לקידושין לרבנן אם קידשה עצמה מקודשת ולר"י אינה מקודשת:

ה"ג הכל מודים בקידושין שאביה מקדשה ולא היא וכ"ה בקידושין. והיינו טעמא קידושין דבעינן דעתה והתורה זיכה כסף הקידושין לאביה וכיון דבעינן דעת המקנה הלכך אביה ולא היא אבל גירושין ישנו בע"כ סברי רבנן בין היא בין אביה דמה לנו לדעתו כי מקבל ליה איהו נמי בע"כ הוא:

מודה ר"ל בנישואין. דאף רבנן מודו דצריך דעת אביה לא הכל ממנה. לאו כל כמינה להפסיד מעשה ידיה לאביה דמשעת נשואין מעשה ידיה לבעלה אבל כשהיא ארוסה מעשה ידיה לאביה לכך באירוסין אין צריכין דעת אביה דאינה מפסידו כלום:

ע"ד דר"י. לסברת ר"י כשאביה קיים היא דמיא כמאן דלית לה דעת וכ"ש שאינה עושה שליח דמידי דליתא בנפשיה לא מצי למיעבד שליח:

מתני'. דריש פ"ב דקידושין דמייתי בסמוך קשיא לר"י:

והאשה מתקדשת בה ובשלוחה. האיש מקדש את בתו כשהיא נערה בו ובשלוחו קס"ד מדסיפא בנערה רישא נמי בנערה. ואפ"ה מתקדשת בה ובשלוחה וקשיא לר"י:

ומשני פתר לה. לרישא דאיירי בגדולה בבוגרת דאין לה לאביה רשות בה:

ופריך והתנינן. לקמן בפרקין:

אינו גט עד שיגיע הגט לידה. הא נערה הרי זה גט ש"מ דנערה עושה שליח וקשיא לר"י:

ומשני פתר לה ביתומה. קטנה שאין לה אב דיש לה יד:

ופריך והא תנינן. בסיפא אם אמר לו אביה וכו' ומדסיפא ביש לה אב רישא נמי ביש לה אב:

ומשני פתר לה לצדדין היא מתני'. מתני' לצדדין קתני וכדמסיק:

רישא ביתומה וסיפא בשיש לה אב. וחסורי מחסרא והכי קתני קטנה שאמרה וכו' אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה ה"ז גט בד"א דקטנה לית לה שליחות בשאין לה אב אבל יש לה אב דשייך בה שליחות ע"פ אב אפי' היא נערה אם אמר אביה צא וקבל לבתי גיטה בין נערה בין קטנה ורוצה הבעל לחזור לא יחזור:

בו ובשלוחו. אבל בה ובשלוחו לא אלמא נערה שיש לה אב לא מקדשא עצמה וקס"ד מתני' דברי הכל היא:

פתר לה. למתני' דקידושין דאתיא כר"י דמתני' דאמר אפי' בגט אין שתי ידים זוכות כאחת כ"ש בקידושין:

ה"ג א"ר יוסי חד רב. אחד מרבנן יצא מבית המדרש ואמר שהסכימו כולם הלכה למעשה כר"י וסמכו עליו:

לא. שהיה אותו תלמיד ראוי לסמוך על דבריו שמדקדק בשמועתו שאינו משכח אלא שלא היה רחוק מבית המדרש למקום שאמר הלכה זו אלא כמן הים לעיר ששמה טיגני שהיא סמוכה לים מאוד ל"א לכך סמכו עליו דכיון דמקום קרוב הוא לא משקר כדאמרי' בעלמא הרוצה לשקר ירחיק עדותו אבל במקום קרוב חייש דלמא אתי איניש אחרינא ומכחישו:

בחצר ובארבע אמות פליגין. ר"י ור"ל ר"י אמ' קטנה יש לה חצר וד' אמות אם זרק גט לתוך חצרה או ברה"ר בד' אמות הסמוכים לה מגורשת דה"ל כאלו נתנו לתוך ידה דקסבר ר"י חצר משום ידה אתרבאי דכתיב ונתן בידה וידה רשותה משמע כדכתיב ויקח את כל ארצו מידו וכי היכי דאית לה יד דמשיודע' לשמור גיטה מגורשת דלא מיעט קרא אלא שוטה דמשלח' וחוזרת:

ר"ל אמ' אין לה חצר ואין לה ד' אמות. דחצר משום שליחות אתרבי וכי היכי דאין קטן עושה שליח דתנן שאין הקטן עושה שליח דכי כתיב שליחות בין בגיטין בין בפסח איש כתיב בענין אף חצר אין לו וה"ה ד' אמות אין לו:

בחצר פליגין. ר"י ור"ל אבל ד' אמות דתקנת חכמים היא דליקנו לגדול תקינו רבנן דליקנו אבל לא לקטן מי אר"י בפישוט ידים. מיבעיא ליה אם זרק הגט סמוך לה שיכולה ליטלו משם בפישוט ידיה מי אמרינן בכה"ג מודה ר"י דהוה גט כמי שנתן לידה או לא:

חצירו של שליח. זרק הגט לחצירו של השליח מי הוה כידו כי היכי דמהני אם זרק לתוך חצירה או דלמא דוקא לגבי דידה רביא קרא אבל לא לגבי שלוחה:

ניסת. והיא נערה וגירשה היא מקבלת גיטה ולא אביה דמשניסת אין לאביה רשות בה:

קטנה. ארוסה אביה מקבל את גיטה ולא היא אם יש לה אב:

ניסת בין היא בין אביה. דהא מתגרשת בעל כרחה:

אם יש בה דעת. אע"פ שהיא קטנה היא ולא אביה דמשניסת אין לאביה רשות בה:

איזו היא קטנה שהיא צריכה להתגרש. כלומר שהיא ראויה להתגרש:

והיא מוציאה לאחר זמן. ויודעת איזה מהן צריך שימור:

הלכה ג

פסול. דאין רצונו שילעיזו עליו באותו מקום וקפידא היא:

הרי היא במקום פלוני. אינו אלא כמראה מקום שם תמצאנה:
גמ' **מתניתין דלא כר"א**. דפליג בסיפא באשה שאמרה התקבל לי גיטי במקום פלוני וקיבלו במקום אחר דהגט כשר דמראה מקום היא לו ה"נ בבעל אמרי' לר"א דכשר דמראה מקום הוא לו:
ה"ג ברם כר"א לעולם היא מגורשת עד שיאמר אל תגרשנה אלא במקום פלוני והלך וגירשה במקום אחר אף ר"א מודה שאינה מגורשת ובאומר הרי היא במקום פלוני אף רבנן מודי שאינו אלא כמראה לו מקום. ומתניתין דהכא רבנן ולא פליגי ר"א ורבנן אלא באומר סתם גירשה במקום פלוני:

הלכה ד

מתני' **אוכלת בתרומה**. אם אשת כהן היא עד שיגיע גט לידה:
לאותו מקום. שכך אומרת לו לא תהא שלוחי לקבלה אלא שם:
אוסר מיד. משפירש מאצלה דר"א לטעמי' דמכשיר כשקבלו במקום אחר דמראה מקום היא לו ומשעת קבלה איגרשה לפיכך משעה שפירש מלפניה אסור' לאכול בתרומה שמא מצאו אחורי הדלת וקבל הגט ממנו:
גמ' **אני אומר וכו**'. כדפרישית במתני' תמן תנינן. דמאי פ"ד:
אינו נאמן. דאפילו ימצא שלקח מאיש שאינו נאמן יאמר בעיני היה נאמן:
ה"ג אינו נאמן מאיש פלוני ה"ז נאמן תני רבי יוסי אומר אפילו א"ל מאיש פלוני אינו נאמן. ר"י פליג אתנא דמתני' וסובר לעולם חיישינן שמא ישקר דמימר אמר נאמן אני בעיני המשלח ולא יחקור אחרי עד שיאמר קח ואני אתן המעות להמוכר דאז ודאי אינו משקר כיון דאיכא לגלויי:
מ"ט דר"י. דחייש דמשקר הא אין לו שום הנא' אם קונה מנאמן או מאיש אחר:
אחד. מקרובי עם הארץ מצאו ולקח ממנו:
ה"ג אתיא דר"א כר"י ודר"י כר"א דר"י ריבה מן דר"א ולא מודה וכו' וכ"ה בדמאי פ"ב. וה"פ ס"ד דר"א ור"י חד טעמא אית להו וטעמא דר"י משום דאף שאמר לו קח מפלוני לאו קפידא הוא וקאמ' הש"ס דלאו בחדא שיטתא קיימו אלא ר"י מחמיר טפי מדר"א דהא אפילו בא"ל מאיש פלוני קאר"י דאינו נאמן ור"א סובר באומ' לו אל תגרשנה אלא במקום פלוני אינה מגורשת דודאי קפידא הוא:
והכא. לר"י אפילו א"ל קח לי מאיש פלוני אינו נאמן ש"מ דטעמא אחרינא אית לי' לר"י ואע"ג דיודע דקפיד המשלח שינה להנאת קרובו:

הלכה ה

מתני' **כתבו ותנו גט לאשתי**. לשון בני אדם הוא כבר החזיקו בו לקרות לספר כריתות אשה גט:

גרשוה. נמי כבר נהגו לקרות גירושין:

כתבו אגרת ותנו לה. גם זה לשון הגט שכותבין בו ודין די יהוי ליכי מינאי ספר תירוכין ואגרת שבוקין:

פטרוה לא אמר כלום. דלמא לשון פטור וחובה קאמ' להקל מעליה חובות שחייבת:

פרנסוה. לשון עשיית צרכיה הלכך לא ידעינן אי צרכי הגט הוא שלא תהא זקוקה ליבם או צרכי מלבוש וכסו' הוא:

כנימוס. כחוק לא ידעינן אי חק גט או חק מזון וכסות וכן כראוי איכא לספוקי בכה"ג:

היוצא בקולר. במסגר ותפיסה:

ואמר כתבו. אע"פ שלא אמר תנו:

יכתבו ויתנו. דאגב פחדי' טריד ולא פריש:

המפרש. מן היבשה לים:

והיוצא בשיירא. לעבור דרך המדבר:

המסוכן. שקפץ עליו החולה:

גמ' **האומר תרכוה כאומר גרשוה**. דלשון גירושין הוא:

אני אומר למזונות. כדפרשתי במתני' ולא סוף דבר. לאו דוקא היוצא בקולר בשביל עון שיש בו סכנת נפשות אלא אפילו היוצא בשביל עונש ממון נמי אין צריך לומר תנו שכל היוצא בקולר יש בו סכנה וטריד:

מתנתו. של היוצא בקולר דינו כמתנת בריא וצריכה קנין או כמתנת שכ"מ דמי ואין צריך קנין ה"ג מה דהיא צריכה לרבי אליעזר. הא דמיבעי' לי' לרבי אליעזר פשיטא לי' לר"י בר חנינא:

דתנינן תמן. ערכין פרק קמא:

נהנין בשערה. נשים שאין להן הרבה שערות היו רגילין לקשור שער נשים נכריות בשערן והיא נקראת פיאה נכרית אבל שערה המחובר' בגופה אסורי' כגופה:

ה"ג באומר' תינתן שערי לבתי וכ"ה בערכין. וה"פ מתני' שאמרה תנו ולאו כגופה דמייא ש"מ דמתנתה מתנה כמתנת ש"מ ובאמירת תנו סגי אפילו בלא קנין כיון שיוצאת בקולר:

כהדא. כהא מעשה בגניבא יצא לקטלא ואמר יתנו לרבי אבינא ד' מאות זוז מן היין שיש לו לגניבא בכפר פניא ולא נתנו לו שחששו להא דרב:

דאמר רב היורש כמשועבד. הבא להוציא מן היורשים כאלו בא להוציא מנכסים משועבדים וכשם שאין מלוה בעדים בלא שטר נגבית ממשועבדים כך אינה נגבית מן היורשים דקסבר שעבודא לאו דאורייתא וגניבא היה חייב לרבי אבינא ד' מאות זוז:

ופריך לא יתנו לו משום חוב. יתנו לו משום מתנה דהא יוצא בקולר הוה וה"ל כמתנת ש"מ דלא בעי קנין:

ומשני חשון. חששו להא דר"א דמספקא לי' אי הוי מתנת היוצא בקולר כמתנת ש"מ או לא:

ותנון ליה. ותני ליה ברייתא מפורשת דתניא כגיטין של היוצא בקולר אע"ג דלא אמר תנו אף מתנתו כיון דאמר תנו אע"ג דנא קנו מיניה זכה:

או. נילף נמי מתנה מגט דלא ליהוי מתנה לאחר מיתה כי היכי דאין גט לאחר מיתה:

א"ל הכא. בא ר' בחכמתו ומפסיד לר' אבינא מעותיו:

לית יכיל. ואי אפשר לומר כן:

דתנינן תמן. לעיל פ"ג:

ה"ג כד"ש. וה"פ הוא ר"ת כ"ד שמ"ע דר"י פליג ארב וכדמסיק נתנו לו לר' אבינא ד' מאות זוז דהא חוב ה"ל עליו כדפרישית לעיל ועשו כר"י ולא חשו לדרב:

ה"ג ובלבד יורשין שירשו קרקע:

הדא דתימר. לא אמרן דמלוה בעדים נגבית מן היורשין באותן עדים שעמדו אצל הלוה משעה שהודה שחייב עד שעת מיתה שיודעין שלא שילם הלוה אבל אם נכנסו ויצאו ממנו אינו גובה מן היורשין שאני אומר כבר פרע לו בחייו בשעה שיצאו ממנו:

מילתיה דר"ח אמר. מדברי ר"ח שמעינן שלא נתנו לר' אבינא כלום:

ר"ח. היה מספר הך עובדא בשם לוי פרוסא דאמר שהי' עובר ממקום למקום ויצאו קרוביו של גניבא לקראתו לאכול עמו ואמר לוי שיתנו לר' אבינא מעותיו:

ואיתגרון לחמא. והתגרו בו מלחמה כלו' התקוטטו עמו ל"א התקוטטו בשעת הסעודה שכל הסעודה קרויה על שם הלחם:

דרך ארץ הקרובים נכנסו אצלו מיד. אם חלה כדרך ארץ הקרובים נכנסין לבקר מיד:

והרחוקים. מבקרים לאחר ג' ימים דלא ליתרע מזליה להטיל עליו שם חולה אבל קרובים הנכנסים ליכא היכירא כל כך:

דלמא. מעשה ברב הונא ור"פ ור"ת שעלו לבקר לר' יוסי לאחר ג' ימים לחליו:

א"ל בי. רציתם לקיים הברייתא דתני בה לאחר ג' ימים ולא עשיתם נכונה דת"ח כקרובים זה לזה:

הלכה ו

מתני' **כל השומע את קולו**. ופירש שמו ושם עירו:

רצה לשחק בה. הואיל ולא אמר תנו:

מעשה בבריא. חסורי מחסרא והכי קתני ואם הוכיח סופו על תחילתו הרי זה גט ומעשה נמי בבריא וכו':

גמ' **והן**. הא דתנן במתני' מי שהיה מושלך בבור וכו' דסומכין על דבריו והוא שראה צל אדם כשאמר דאל"כ חיישינן שמא שד הוא:

תמן תנינן. פ' בתרא דיבמות:

ומשיאין ע"פ בת קול.ששמעו קול צווחה פלוני מת:

הדא דתימר. לא אמרן דצריך לראות בבואה של אדם אלא בשדה אבל בעיר לא חיישינן לשד הלכך אפי' לא ראה צל אדם סומכין עליו:

ואר"י והוא שראה בוביה של אדם. ובור משמע לי' שהי' בעיר:

ספק מעצמו נפל ספק הרוח דחתו. מהו מי אמרי' רגלים לדבר כיון שאמר כתבו לאשתו גט ועלה לגג מסתמא מעצמו נפל והוכיח סופו על תחלתו או דלמא לא סמכינן באשת איש ארגלים לדבר והוי גט מספק:

נשמעינה מן הדא. תא שמע:

אם לאלתר נפל. מיד לאחר שעלה על הגג ה"ז גט:

וההן על אתר. והאי לאלתר ספק הוא דהשתא דקא' רשב"ג. אם לאחר זמן אינו גט דאמרי'.השתא הוא דנתן דעתו ליפול א"כ לאלתר נמי ספק הוא שהרי היה קצת שהות בינתיים וניחוש שמא מתחלה לא היה דעתו להפיל עצמו מן הגג וצריך לומר תנו אלא ודאי מפני שרגלים לדבר ה"נ בספק מעצמו נפל ספק הרוח דחפו ה"ז גט:

שחטה. לבהמה וחישב בשעת שחיטה לזרוק דמה או להקטיר חלבה לע"ז אבל השחיט' עצמה לא היתה לע"ז דאם כיון לע"ז בשחיטה עצמה דברי הכל אסורה דהוי זבחי מתים:

פוסלת. ואסורה בהנאה דמחשבין מעבודה לעבודה:

והתנינן. חולין פרק ב' השוחט לעכו"ם שחיטתו כשרה דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן ור"א פוסל הואיל והבהמה של עכו"ם היא אע"ג דהשוחט ישראל כיון דהבהמה הוא של העכו"ם דסתם מחשבתו לע"ז פסולה ואר"י ה"נ דלא מהני מחשבת בעלים אלא הכל הולך אחר העובד:

מה אם במקום שהמחשבה פוסלת בד' עבודות. שחיטה קבלה הולכה וזריקה דהיינו במוקדשין דכתיב לא יחשב קרי בי' לא יחשוב בשעת שחיטה לאוכלה ביום השלישי כי פיגול יהיה אם חישב באחת מאלו על מנת לאכול הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא אין

הכל הולך אלא אחר העובד דכתיב המקריב לא יחשב והיינו הכהן שהוא המקריב פוסל במחשבת פיגול אבל לא הבעלים מקום שאין מחשבה פוסלת בד' עבודות אלא בשתי עבודות בשחיטה וזריקה והיינו בחולין לענין ע"ז שאין המחשבה פוסלת בהן אלא בשחיטה וזריק' דהני כתיבין אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר העובד:

ופיגול ונותר המחשבה פוסלת. מעבודה לעבודה ה"נ בחולין תהא המחשבה פוסלת מעבודה לעבודה דהא ר' יוסי יליף חוץ מפנים:

ה"ג א"ל פגול ונותר המחשבה פוסלת וכו'. כלומר לקולא איכא למילף חוץ מבפנים מק"ו דר' יוסי אבל לחומרא לפסול בחוץ מעבודה לעבודה ליכא למילף חוץ מפנים דארבע עבודות יוכיחו דפסלו בפנים ובחוץ אינן פוסלים אלא שתים מהם שחיטה וזריקה:

לא לאיסור. משום כבודן של חכמים דפליגי אדרשב"ג וסברי לא אמרינן הוכיח סופו על תחלתו:

ולא להיתר. משום כבודן של רשב"ג. דאמר אמרינן הוכיח סופו על תחלתו והכא דזרק דמה לע"ז אמרינן מסתמא בשעת שחיטה היתה כוונתו לכך ואסור":

זאת אומרת לא חשו. לדרשב"ג אלא מפני כבודו דאל"כ היה להם לאסור בפירוש שלא יבואו לידי מכשול:

לא היה להן להורות. בתמיה הא חכמים פליגי עליה לא היה להן לחוש לכבודו דרשב"ג ולהורות כרבנן א"ו מסתבר להן דברי ר"ג לכך חשו לדבריו:

הלכה ז

מתני' **אמר לשנים תנו גט לאשתי**. אע"ג דלא אמר כתבו ותנו הרי אלו יכתבו בעצמן ולא יאמרו לסופר אחר שיכתוב ולא לעדים לחתום דלאו ב"ד שוינהו לצוות על אחרים אלא עדים שוינהו והן הן שלוחיו הן הן עדיו:

או. שאמר לשלשה כתבו ותנו גט לאשתי אע"ג שהן ראויין ליעשות ב"ד כיון דבהדיא אמר להו כתבו לאו ב"ד שוינהו אלא עדים:

אמר לשלשה תנו. ולא אמר כתבו:

יאמרו. לעדים אחרים לכתוב ולחתום וליתן מפני שעשאן ב"ד:

מבית האסורין. משמו של ר"ע שהיה חבוש בבית האסורים:

נומינו לשליח אמרנו לר' חנינא שנעשה שליח בהלכה זו לאומרה בבית המדרש:

צריך שילמדו. לכתוב גט ויכתבו בעצמן ויתנו לה:

גמ' **מתני' דר"מ**. כלומר רישא אמר לג' תנו וכו' נמי ר"מ הוא:
מן דבתרה אמר לשלשה. ומדסיפא רבי מאיר רישא נמי רבי מאיר ודקשיא מאי בינייהו:
אמר רב חסדא מה מצינו. בכל מעשה בית דין שהסופר כותב ובית דין חותמין ה"נ אחרים כותבין והבית דין חותמין אבל ברישא דאמר כתבו קפיד אכתיבה דידהו כדפרישית במתני' מה ראו לומר הלכה כר' יוסי. דר' הוא דאמר הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח כמפורש בבבלי וקשיא ליה הא רבי מאיר ור"ח פליגי עליה:
א"ל שלא ראיתיו. אלו ראיתי אותו הייתי יודע מה הוה שהיה נותן טעם לברר דבריו:
רבי. כשהיה רוצה להשיב על דברי ר"י אמר אנן עלובים איך נשא פנים להקשות על דברי ר"י:
כולם מוליכין. כולם ילכו עם האיש אשר בידו הגט ואחד נותן הגט במעמד כולן:
ה"ג המונה כאומר כולכם. וכ"ה בבבלי וה"פ אם מנה א' ב' ג' ד' ואומר כתבו גט לאשתי הרי הוא כאומר כולכם וצריכין כל המנויים שיכתבו או שיחתמו:
הדרן עלך פרק התקבל

פרק ז

הלכה א

מתני' **מי שאחזו קורדייקוס**. מי שנתבלבלה דעתו מחמת שד השולט על השותה יין חדש והאי שידא קורדייקוס שמו:
לא אמר כלום. שאין דעתו מיושבת:
אין דבריו האחרונים כלום. ואין צריך לחזור ולשאלו אחר שנתיישבה דעתו עליו אלא סומכין על דבריו הראשונים:
נשתתק. לאו אשאחזו קורדייקוס קאי אלא אאדם שנעשה אלם מחמת חולי קאי:
הרכין. הטה:
בודקין אותו. בדברים אחרים שואלין אותו דברים שראוי להשיב עליהן אם ראו שדעתו מיושבת עליו ואומר על לאו לאו ועל הן הן:
הרי אלו יכתבו ויתנו. אם הרכין על נתינת הגט הן:
מתני' **אמרו לו**. לבריא או לשכיב מרע חכם:
נכתוב גט לאשתך. שלא תיזקק ליבם:
מתני' **לא אמר כלום**. דמשמע לכשאמות ואין גט לאחר מיתה:
גמ' **סימן שוטה**. מנא ידעינן שהוא שוטה ואין דעתו מיושבת עליו:

והן. והוא שיעשה כל הני דקחשיב אז נקרא שוטה ודאי אבל אם חסר אחת מהן י"ל טעמא אחרינא אית ליה וכדמסיק אבל בשעושה כולהון אין סברא לומר כן:
דל כן. דאם לא כן אלא שעשה איזה מהן ודאי דאין לקרותו שוטה דעל כל אחד מהן י"ל דלאו משום שטות עשאו אלא טעמא אחרינא אית ליה וכדמסיק:
היוצא בלילה. יחידי איכא למימר קניטרופוס הוא והיינו חולה מחמת דאגה או שנתחמם גופו ויוצא יחידי ליישב דעתו:
והלן בבית הקברות. י"ל שהוא עושה לקטר שם לשדים שתשרה עליו רוח הטומאה והמקום מיוחד לכך:
קינוקוס. בעל מחשבות:
ה"ג רי"א אפי' אחד מהן אר"א מסתברא כמה דאר"י אפי' אחד מהן ובלבד וכו' וכ"ה פ"ק דתרומות. מסתברא הא דאר"י אפי' באחת מהן לאו בעושה אחת מאלה שוטה הוי אלא דוקא במאבד מה שנותנין לו הוא דהוה שוטה דאפי' שוטה שבשוטין איכו עושה כן אבל לא באינך:
קורדייקוס אין בו אחת מכל. הנך השנויין לעיל ולאו משום שוטה פסול אלא משום שאין דעתו צילותא:
המים. כך שם החולי הזה בזמן ההוא:
אתא. בא מעשה לפני ר"י באורג אחד שהיו נותנין לו דבר אדום בתוך דבר שחור והיה מדבר וחזר לבריאותו וכשהיו נותנין לו דבר שחור תוך דבר אדום לא היה מדבר ואמר ר"י זהו קורדייקוס שאמרו חכמים דפעמים חלים ולאו כל השעות שוות בו וה"ג אכים גו סמיק ולא הוה לעי:
אמר הא וכו' וכ"ה בתרומות:
חלים. בריא:
אמר. כשהוא חלים יתן גט ולא אמרינן מידי דהוה נכפה דאפי' בשעת חלומו אין סומכין עליו דהתם לעולם דעתו משובשת משא"כ כאן:
ופריך מה שמואל כר"ל. בתמי' וכי שמואל כר"ל ס"ל דבעי' דוקא שיסתפה וכדמסיק ודלא כר"י:
ה"ג רובא דשמואל מדר"ל וכ"ה פ"ק דתרומות. וה"פ שמואל מיקל טפי מר"ל דסובר אין כותבין עד שישתפה ממש ושמואל סובר אפי' כשלא נתרפא עדיין אפ"ה יתן גט בשעת חלומו דבשעתו פקח הוא:
ותחלימני ותחייני. הרי כשאדם חלים מיקרי חי אע"פ שדרכו להשתנות א"נ ותחלימני הוא לשון בריאות ש"מ דחלים בריא מיקרי:

עודהו קורדייקוס עליו. אם אמר קודם שאחזו הקורדייקוס שיכתוב גט אע"פ שעדיין הקורדייקוס עליו יכתבו ויתנו דמדמי ליה לישן:
לכשישתפה. ויחזיר לבריאותו אז כותבין ונותנין ואין צריך למיהדר ולאמלוכי ביה ולעולם אין כותבין עד שישתפה דבשעת קורדייקוס לשוטה דמיא:
נדחית חטאתו. שהפריש קודם לכן:
לא נדחית חטאתו. ומקריב אותו בשעה שהוא חרש וכו' וקשיא דר"ל אדר"ל דהכא סובר דדוקא כשישתפה הוא שיתן גט אבל בשעה שהוא קורדייקוס לא יתן גט:
ר"י מיחליף שמועתו. איפוך ור"י סובר לא נדחי' חטאתו ור"ל סובר נדחי' חטאתו ובהוריות הגירסא ר"י בר' בון א"ר אחא מחליף שמועתא:
דלא. תיקשי לן דר"י אדר"י:
הגוסס זורקין עליו. כשהוא גוסס מדם חטאתו ואשמו וגוסס לשוטה דמיא:
רבי חייא ור' יסא. פליגי חד סובר כתנא דהכא דרי"א נדחית חטאתו ור"ל אמר לא נדחית וחד מחליף כר"י בר בון:
מתני' קשיא לר"ל. אין בדבריו אחרונים כלום. משמע דמיד יכתוב ויתן גט:
ומשני פתר לה. תפרש למשנתינו לכשישתפה אין צריך למיהדר ולאמלוכי ביה וכדפרישית:
תפלוגתא דר"י ור"ל. פליגי בה ר"י ור"ל לר"י לא גרע מאומר תנו גט ואחזו קורדייקוס שנותנין בשעה שהוא קורדייקוס ה"נ הוי גט למחר ולר"ל אין נותנין:
זרק לה גיטה ואמר לא יהא גט אלא למחר. ונעשה קורדייקוס נמי פליגי בה ר"י ור"ל דכל שהוא קורדייקוס אין הגט חל כלל לר"ל:
תרם את. כרי של תבואתו ואמר שלא תהא התרומה חלה עד למחר שעדיין דעתו תלויה אם להערים או לא ובתוך כך נעשה קורדייקוס מיבעיא לר' אבין מי פליגי בה ר"י ור"ל אי הוי תרומה או דלמא לא פליגי:
מתני'. ברייתא דמייתא בסמוך קשיא לר"ל ואי אפשר לפרשה לדבריו:
מגוייד. מחותך בחתיכות לשון גודו אילנא:
ה"ג כותבין ונותנין בחזקת וכו':
ואיפשר שלא נטרפה דעתו שעה אחת. בתמיה הא אי אפשר שתהיה דעתו מיושבת עד שתצא נפשו ואפ"ה הוי גט ש"מ כל שאמר כתבו ותנו בשעה שדעתו צילותא כותבין ונותנין עוד שהנשמה באפו וקשיא לר"ל ואי אפשר לתרצו:
אין תרומתו תרומה. כדתנן פ"ק דתרומות וה"ה שאין גיטו גט:
בד"א. דלא הלכו בגיטין אחר רמיזת החרש:

שהיה חרש מתחלתו. שאין לו כתב יד של דעת שלא היתה לו דעת צלולה מימיו ובבבלי פריך אפי' חרש מתחלתו נמי כשם שהוא כונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה ומוקי לה ביבמתו:

אבל אם היה פיקח. שלמד לכתוב מדעת צלולה:

כותב. גט ואחרים חותמין ומקיימים כתב ידו:

ה"ג חולקים על השונה הזה. כלומר חולקין עליו חביריו על רשב"ג וסברי אפי' פיקח ונתחרש אינו יכול לגרש אפי' יודע לכתוב:

אמרין. בני הישיבה והא מתני' דיבמות פ' חרש פליג ארשב"ג דתנן נתחרש הוא וכו' לא יוציא עולמית ואמאי לא יוציא יכתוב הוא הגט ואחרים יקיימו על ידו:

ומשני קיימניה. מתני' איכא לאוקמי בחרש שאינו יודע לכתוב אבל חרש שלמד כתב בצילותא כותב גט בחרשותו וכשר:

והא מתניתא פליגא. והך ברייתא דמייתא קשיא לרשב"ג:

ה"ג הרי שכתב בכתב ידו או שאמר אמרו לסופר כתוב ולעדים חתומו אע"פ וכו'. וכ"נ פ"ק דתרומות. וה"פ שכתב בכתב ידו שיכתוב הסופר וכו' או שאמר בפיו שיאמרו לסופר לכתוב לא מהני ש"מ כתיבה לא והא אפי' בבריא איירי וכ"ש בחרש:

אמור דבתרה. דוק מסיפא דמתני' לאו דוקא:

ה"ג עד שישמעו את קולו שאמר לסופר כתוב וכו':

סוף דבר. משמע דוקא שישמעו קולו אבל הרכנת ראש לא מהני:

ולא אפי' הרכין ראשו. בתמיה וכי לא סגי בהרכנת הראש כדתנן מתני' גבי נשתתק כ"ש בבריא:

ואת אמר לית כן. ועל כרחך לומר עד שישמעו קולו לאו דוקא דבהרכנת הראש סגי מרישא נמי ליכא למידק מידי דכתב בכתב ידו נמי שכתב אמרו לסופר איירי ואי קשיא הא אפי' אמר כן בפיו לא מהני שדרך התנא הזה למתני דבר שאינו צריך כדתני עד שישמעו את קולו:

אית כן. לעולם אין התנא תני דבר שאין צריך והא דתני עד שישמעו את קולו דוקא הוא דהרכנת הראש מיקרי שמיעת קול דכיון דידעינן בודאי דמתרצה בכך ה"ל כאילו דיבר בפיו:

ה"ג כמה דתימר עד שירכין בראשו ג' פעמים ודכוותה עד שישמעו את קולו ג' פעמים א"ל לשמיעת הקול פעם אחת וכו' וכ"ה בתרומת וה"פ מיבעיא לר"ז לר' מנא דאמר הרכנת הראש הוא כהשמעת הקול א"כ כי היכי דבעינן בדיקה להרכנת הראש ג' פעמים כדתנן מתני' ה"נ בשמיעת הקול ניבעי שיאמר כן ג' פעמים ומשני הרכנת הראש ג'

פעמים הוא דה"ל כשמיעת הקול פעם אחת דבקול א"צ בירור משא"כ בהרכנת הראש כדמסיק:

באומר וכו'. בא לשנויי רומיא דברייתא ארשב"ג דברייתא איירי שכתב שאמר לסופר לכתוב וכיון שמעיד בכתבו על דבר שעבר לא מהני אבל רשב"ג איירי שכותב ומצוה לסופר לכתוב והיינו דבר דלהבא לכך הוי גט:

ר' בנימין בר לוי בעי. פריך אר' יודן:

ה"ג אם יש בו דעת לבא יש בו דעת לעבר אם אין בו דעת לעבר אין בו דעת לבא וכ"ה בתרומות. וה"פ קשיא ליה כיון דסובר רשב"ג דיש דעת בחרש לכתוב א"כ אפי' בדבר דלשעבר נמי יהא נאמן:

בחרש אנן קיימין. הא דתנן בברייתא דכתיבה לא מהני דוקא חרש דכתיבה ה"ל כשליחות ואין שליחות לחרש דאימעיט מאיש אבל בבריא מהני כתיבת יד ואם כתב לכתוב גט ועדים חתומים על כתב ידו דלאו מזוייף הוא כותבין ונותנין:

בבריא אנן קיימין. ברייתא בבריא איירי דלא מהני כתיבת ידו:

למה וכו'. ולמה בבריא אינו גט הא קיי"ל כל הראוי לבילה אין הבילה מעכבת וזה יכול לדבר וקאמר דחיישינן שמא לא כתב אלא כמתעסק בעלמא ולא היה דעתו לשליחות:

בד"א. אמתני' קאי דתנן נשתתק צריך שירכין ראשו ג' פעמים דוקא נשתתק מתוך בוריו שהיה בריא ופתאום נשתתק אבל נשתתק מתוך חולי אמרי' כחישותא הוא דאית ביה ודעתיה צילותא היא הלכך בבדיקה פעם אחת סגי:

ובלבד במסרגין לו. אמתני' קאי דתנן בודקין אותו ג' פעמים היינו דוקא במסרגין ששואלין אותו בסירוגין דרך דילוג וכדמסיק אומרים לו נכתוב גט לאשתך וכו' וה"ל בדיקה ששה פעמים:

אף בעדיות כן. מיבעיא ליה אם בא להעיד על דבר ע"י הרכנת הראש אי סגי בהכי או דלמא בעינן שיעיד דוקא בפיו:

אדם מעיד עדותו מיושב. דהא דכתיב ועמדו שני אנשים אבעלי דינים קאי ולא אעדים ונראה דהנך שני דינים בהדי הדדי אמרן:

אף בנדרים כן. אם נדר דבר ע"י הרכנת הראש מי הוי נדרו נדר או לא:

בירושות. שמעיד שזה הוריש לזה:

ובמקח וממכר. למכור וליקח נכסים:

ובמתנות. שנותן מתנה לאחרים וה"ה בנדרים:

הלכה ב

אמר להן כתובו. והם אמרו לסופר וכו':

גמ' **ה"ג ואמר לא יעשה כן בישראל**. וה"פ הגט כשר אלא לכתחילה לא יעשה כן בישראל דחיישינן שמא תשכור עדים לכך שיאמרו בשם בעלה לסופר לכתוב ולעדים לחתום:

ה"ג ר' ירמיה שאל לשמואל אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמר לסופר וכתב וחתמו הן מהו א"ל ה"ז תנא והדבר צריך תלמוד וכ"ה בבבלי דף ס"ו וכ"מ בסמוך. וה"פ מספקא ליה אי כתבו דקאמר היינו שיחתמו הן עצמן או שיאמרו לאחרים לחתום והם יתנו וקאמר שמואל אם ניסת בגט זה תצא מספק דמספקא לן אי כשר או לא ואין הדבר הזה ברור לן וצריכין אנו ללמוד מן הגדולים אי כשר או לא:

ופריך מחלפא וכו'. קשיא דשמואל אדשמואל דס"ד דטעמא דשמואל דה"ל אמר אמרו דפסול וקשיא ליה הא אמר שמואל יעשה ויעשה:

ומשני שנייא היא. שאני הכא דחיישינן שמא שינו עדותן דאיהו אמר שאחרים יכתבו והן בעצמן יחתמו אבל אם אמר בפירוש אמרו לסופר וכו' ועשו כן הגט כשר:

ניחא וכו'. אמתני' קאי דתנן א"ל נכתוב גט לאשתך ואמר כתבו ואח"כ אמרו לסופר וכו' פסול ששינו בשליחותן ולא תנן קודם ששאלו לו אמרו לסופר לכתוב גט אלא ודאי לכ"ע בעינן שיהא נכתב לדעתו וכל שלא לשמו פסול א"כ ניחא מה שחתמו העדים פסול דה"ל כאלו נחתם שלא לשמה אלא כתב הסופר למה פסול אלא ודאי כתיבת הגט מפסיל נמי שלא לשמה:

לית הדא. וכי לא קשיא ממתני' דמהכא על ר"י דאמר כתב תורף הגט בטופס שלא לשמה כשר:

ומשני פתר לה כר"י. תפרש למתני' דאתיא כר"י דתנן לעיל פ"ג ר"י פוסל בכולן אפי' כתב הטופס שלא לשמה וכ"ש התורף:

הלכה ג

זה גיטיך מחולי זה. משמע מחולי זה ואילך וכיון שמת מתוך החולי נמצא שאין הגט חל אלא לאחר מיתה:

מהיום ולאחר מיתתי אינו גט. ר"ל גט ואינו גט דמספקא לן אי תנאה הוי מהיום אם אמות וכיון שמת נתקיים התנאי ונמצא שהוא גט משעת נתינה או חזרה הוי שחזר ממאי דאמר מהיום ואמר לאחר מיתה יהא גט ואינו כלום כיון דלא אמר מהיום אם מתי:

חולצת. שמא אינו גט:

ולא מתייבמת. שמא גט הוא וה"ל גרושת אחיו וקיימא עליה באיסור כרת:

גמ' **ורבותינו אמרו ה"ז גט**. אהא דתנן לקמן סוף פירקין ה"ז גיטיך אם לא באתי מכאן ועד י"ב תדש ומת תוך י"ב חדש אינו גט אמרו רבותינו ה"ז גט דסברי כר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו דלהכי איכתוב זמן בשטר לידע אימתי מסר לו וה"ל כאומר מעכשיו דמיא וה"נ האומר זה גיטיך אם מתי הוה גט דלר' יוסי אע"ג דלא כתב מהיום כמאן דכתב מהיום דמי ותנן מהיום אם מתי ה"ז גט:

בגיטין. הא דאמרן:

ובשמן. שהתיר שמנו של עכו"ם דמעיקרא אסרי ליה כדאמרינן פ"ק דשבת:

ובסנדל. פ"ג דנדה תנן המפלת סנדל או שליא תשב לזכר ולנקבה ורבותינו העידו סנדל צריך צורת פנים וכל שאין לו צורת פנים טהור:

בית דינו חלוק עליו בגיטין. וסוברים דאינו גט:

מהו שתהא מותרת לינשא. לרבותינו דאמרי ה"ז גט אם מת תוך י"ב חדש דודאי לא יבא עוד מי אמרינן כבר קיים התנאי ומותרת להנשא מיד או דלמא אסורה לינשא עד לאחר י"ב חדש דאז איקיים ליה תנאה:

אסורה לינשא עד לאחר י"ב חדש. דאמרי' שמא יעשה לו נס ויחיה ויבא ויקיים תנאו:

ה"ג רבי ורבותינו לרבנן. הקשו:

ה"ג מתיב ר' לרבנן למה אתון אמרין. אמתני' מקשה דתנן בסיפא באומר מהיום אם מתי ה"ז גט מ"ט הוה גט משום דאמר אם דה"ל מעכשיו:

ה"ג והא רישא ואם אתון אמרין אינו גט. דתנן ברישא זה גיטיך אם מתי לא אמר כלום:

אלא. בשביל דאמר מהיום אתם אומרים דהוה גט א"כ במהיום ולאחר מיתה נמי ליהוי גט:

ה"ג מתיבין רבותינו לרבנן וכו' והא סיפא מהיום ואתון אמרין אינו גט. דתנן בסיפא מהיום ולאחר מיתה אינו גט ש"מ דמהיום לא מהני:

אלא. בשביל דאמר אם לכך הוי גט א"כ אף באומר זה גיטיך אם מתי הוי גט:

תמן מחלפין. בבבל מחליפין הקושיות דר' לרבותינו ודרבותינו לר':

דברי ר' תמן. הא דפליגי ר' ורבנן התם כדתניא בבבלי בפרקין דף ע"ד כרבנן דהכא סתם מתני' דר' ולכך מהיום אם מתי מהני דה"ל כאומר ע"מ אבל באומר מהיום ולאחר מיתה מודה ר' דאינו גט:

ע"מ אם מתי וכו'. האומר ע"מ סתם לר' מי הוי כאומר ע"מ אם מתי או דלמא כאומר ע"מ לאחר מיתה ואין גט לאחר מיתה:

א"ל ע"מ אם מתי. משמע דהאומ' ע"מ כאומר מעכשיו דמי:

ה"ג דברי רבנן דהכא דהוא רבנן דתמן. דר' ורבנן במהיום ולאחר מיתה פליגי וקסבר ר' דתנאה הוי ורבנן מספקא להו אי תנאה הוי ומתני' דהכא רבנן:

תמן תנינן. פ' יש נוחלין:

הכותב נכסיו לבניו. במתנת בריא צריך שיכתוב מהיום ולאחר מותי דמשמע גוף הקרקע יהא קנוי לך מהיום ולא תאכל פירות עד לאחר מיתה ואם לא כתב מהיום אין המתנה כלום דאין מתנה לאחר מיתה:

אינו צריך. לכתוב מהיום:

זמנו של שטר מוכיח עליו. שמאותו היום התחילה המתנה דאלת"ה זמן שנכתב בשטר למה נכתב:

אינה אוסרתה. דוקא מתנה שכתוב בה מהיום ולאחר מיתה הוי מתנה אבל אם נתן גט ואמר מהיום ולאחר מיתה לא מהני כדתנן במתני' מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט:

אינה בגיטין אינה במתנה. מהיום ולאחר מיתה לא מהני בין בגט בין במתנה:

א"ר אילא במתנה וכו'. ר' אילא פליג אר"ז וסובר דאיכא לחלק בין גט למתנה כדאמרי חברייא ול"ק מתנייתא אהדדי:

כגט כרות הוא. בתמיה וכי נאמר דגט כרות הוא דא"כ למה אמר ולאחר מיתה דליכא למימר לשייר לו גופה כל ימי חייו שהרי גופה הוא מגרש וכיון דלאו כרות הוא אלא חזרה הלכך אינו גט וגי' הרשב"א אין גיטו ברור:

לשייר לו מעשה ידיה. דלמא ה"ק מהיום יהיה גופה מגורש מיד ומעשה ידיה יהיו שלו עד לאחר מותו:

לא מצינו אשה נשואה לזה. דהא קאמרת ה"ז גט וא"כ מותרת לינשא לאחר איך יהיו מעשה ידיה של הראשון:

והוה ר"ז. משבח ליה לר' אילא וקרא עלוי בן התורה כלומר איש שהוא מגודל על ברכי התורה ויודע להסביר טעמיה וי"מ אומן בונה בניין של תורה והראשון נ"ל:

אף בגט שחרור כן. מיבעיא ליה האומר לעבדו ה"ז שחרורך מעכשיו ולאחר ל' יום מי פליגי ר' ורבנן כדמסיק או דלמא אף רבנן מודו דהוי גט ומעשה ידיו הוא דשיירי:

ע"ד דר' ה"ז גט. ואינו יכול לחזור בו בתוך שלשים דהא דקאמר ולאחר ל' יום תנאי הוי ולא חזרה:

ע"ד דרבנן אינו גט. דחזרה הוא דהוי ויכול לחזור בו:

אף בהפקר כן. בהפקר נמי מיבעיא לן האומר שדי זו מופקרת מעכשיו ולאחר ל' מי פליגי רבנן וכדמסיק או דלמא מודו הכא דהוי הפקר ופירות הוא דשייר לעצמו כל ל' יום:

אף בהקדש כן. מיבעיא ליה האומר שדי זו הקדש מעכשיו ולאחר ל' יום מי פליגי רבי ורבנן או דלמא מודו רבנן דפירות הוא דשייר:

ופשיט כל עמא מודיי. הכל מודים בהקדש דודאי באופן המועיל הקדיש דאמיר' לגבוה כמסירה להדיוט דמי ותנאי הוה ולא חזרה ואינו יכול לחזור:

אף בקידושין כן. מיבעי' לי' האומר הרי את מקודשת לי מעכשיו ולאחר ל' יום מי פליגי רבנן או לא:

אשכח תני. מצא ברייתא דתני בה ר' אומר מקודשת קידושין גמורין אבל רבנן פליגי עליו:

הלכה ד

מתני' **לא תתייחד עמו**. זה שנתן גט ואמר לה מהיום אם מתי לא תתייחד עמו שמא יבא עליה ותהא צריכה גט שני דחיישינן שמא בעל לשם קידושין ואפילו מאן דלא חייש לקידושין מכל מקום פנויה היא ואסור להתייחד עם הפנויה:

מה היא באותן הימים. לאו אריש קאי באומר מהיום אם מתי דההוא ודאי כי מיית איגלאי מילתא דהוי גט משעת נתינה והבא עליה פטור אלא באומר לה במסירת הגט ה"ז גיטיך והתגרשי בו מעת שאני בעולם אם מתי רבי יהודה סובר סמוך למיתה הוא דהוי גט ומקמי הכי אשת איש היא והבא עליה במזיד בחנק ובשוגג במיתה:

רבי יוסי. סבר מכי יהיב לה גיטא כל שעתא מספקא לן דלמא שעה זו סמוכה למיתה והוי גט מספק ואע"ג דחי טפי אין ברירה הלכך ספיקא היא והבא עליה באשם תלוי:

גמ' **אכל**. מאכל גריסין אכילה גסה ומת אע"פ שאכילה זו עלולה קצת להמית בן אדם אפ"ה הוי כמת מאותו חולי:

פונדקאות עצמן. והן מין פרי קטן שנותנין אותן במקפה של גריסין אם אכל מאותן פונדקאות לחוד אכילה גסה ולא עמד מחולי ומת ודאי חיישינן שמהן מת ולא מחולי הראשון:

אם מתי אמר ה"ז גיטיך אם מתי מחולי זה ינפל עליו גל בהיותו במטה או שנשכו נחש:

ה"ג. אינו גט שלא מת מאותו חולי:

שלא עמד מאותו חולי דאם לא עמדתי משמע בין מחולי זה בין מחולי אחר:

תני אף המסוכן. לא תתייחד עמו דחיישינן שמא יבעול:

ה"ג מעשה היה כיון שבעל מת. שבעל כשהיה מסוכן ומת ש"מ דיש לחוש גם במסוכן שמא יבעול:

שלא עמד מאותו חולי. ל"ג ליה הכא:

ופריך ועבד ושפחה נאמנין. להעיד שלא בעל בתמיה הואיל וראו עדים כשרים שנתייחדה איך נאמר שאלו נאמנין לומר שלא בעל וקס"ד דעדות כשרים מכחישין את אלו איירי:

ומשני יודעין הן. עדים הרואים הייחוד יודעים שעבד ושפחה שם א"כ אין זה ייחוד נמצא שאין אלו סותרים עדות הכשרים וקמ"ל מתני' דבכה"ג אין עדותן עדות:

כהדא. כהא דתניא דבעינן לענין ייחוד דוקא עדות ברורה משני עדים אבל עד אחד לא מהני:

באחד בשחרית. עד אחד ראה בשחרית שנתייחדה עמו ועד אחד בערבית:

נתייחדה עמו. זמן מה שיכול לבעול באותו זמן ומפורש פ"ק דסוטה:

ואין חוששין לה משום קידושין בבעילה. להצריך גט דלא בעל לשם קידושין:

אין חוששין לה משום כלום. וריב"י פליג אפי' לא נתיחדה כדי בעילה חוששין לה משום קידושין דאמרי' מסתמא נתן לה כסף לקידושין:

בו אין חוששין וכו'. לומר כיון דנתייחדה עמו מסתמא בזמן מועט כזה נתן לה כסף לקידושין ואתיא ככ"ע:

אף חוששין לה וכו'. דכיון שכבר היתה אשתו ונתייחדה עמו מסתמא קידשה בביאה:

אתיא דב"ש כרבנין. דתנן לקמן פ' הזורק המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי בש"א אינה צריכה גט שני צריכה גט שני ש"מ דסברי ב"ש אע"פ שנתייחד עמה לא אמרי' ודאי בעל וכרבנן דהכא וב"ה סברי כריב"י:

ה"ג ליידא מילה דתנינן תמן וכו' ואמתני' קאי דתנן רי"א כאשת איש לכל דבריה וקאמר לאיזה דבר היא כאשת איש וקאמר דתנינן תמן כתובות פ' נערה:

וזכאי וכו'. הכי תנן האב זכאי בבתו בקידושיה וזכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה וכו' ניסת יתר עליו הבעל שהוא אוכל פירות בחייה מסר האב לשלוחי הבעל הרי היא ברשות הבעל:

ה"ג ובהפרת נדריה ליידא מילה ר' לעזר אומר ליורשה ריש לקיש אומר להפרת נדריה אר"ז זאת אומרת שהיא כאשת איש לכל דבר. וה"פ בכתובות אמרי' לאיזה דבר היא ברשות הבעל וא"ר לעזר ליורשה ור"ל אמר להפרת נדריה ואר"ז כי היכי דפליגי התם פליגי נמי הכא לדברי ר' יהודה לאיזה דבר היא כאשת איש:

ופריך מחלפא שיטתיה דר"י. קשיא דר"י אדר"י:

תמן. ריש יומא תנן רי"א אף אשה אחרת מתקנין לו לכה"ג קודם יה"כ שמא תמות אשתו ואינו יכול לעבוד ביה"כ דכתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ודרשינן ביתו זו אשתו ש"מ דר"י

חייש למיתה והכא תנן ר"א כאשת איש לכל דבריה והבא עליה חייב חטאת ולא אמרינן שמא עכשיו הוא שעה סמוך למיתתו:

ומשני תמן. התם עבודת יה"כ שהכה"ג עושה היא עבודת הציבור הלכך חייש ר"י אבל הכא ביחיד איירי לא חיישינן להחמיר:

ה"ג והא אשכחנא דר"י מחמיר ביחיד דתניא וכו' וכ"ה ביומא דף ג':

שופר. תיבה שנותנין בה מעות והיו במקדש י"ג שופרות כדתנן פ"ו דשקלים ואר"י לא היה שם שופר לקיני חובות שהיולדות מקריב שתי תורים או בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה לא היו זורקין מעות לאלו לשופר משום תערובות חטאת שמתו בעליה ש"מ דחייש ר"י אפי' ביחיד לשמא ימות:

בעילתה מהו. האומר לאשתו ה"ז גיטיך מהיום אם מתי מחולי זה ובנתיים בא אחד עליה ואח"כ מת מהו הויא כודאי מגורשת ופטור או באשם תלוי קאי:

בעילתה ברורה. דמעת שאני בעולם קאמר וה"ק אם מתי יהא גט משעת נתינה וכשמת איגלאי מילתא דגרושה הואי בשעת ביאה ואם לא מת הבא עליה בחטאת:

בעילתה ספק. לכשימות דמספקא לן על שעת ביאה או גרושה הואי דשעה זו סמוכה למיתה שמא אינה זו ואינה גרושה:

ה"ג מ"ד בעילתה ספק מביא אשם תלוי ומ"ד בעילתה ברורה אם מת פטור לא מת מביא חטאת וכדפרישית וכ"מ בבבלי א"נ מ"ד בעילתה ברורה מביא חטאת ומ"ד בעילתה ספק מת באשם תלוי לא מת מביא חטאת והראשון נראה:

הלכה ה

מתני' **הרי זו מגורשת**. מעכשיו משעת קבלת הגט וחייבת ליתן מאתים כמו שהתנה עמה:

ארשב"ג מעשה בציידן. חסורי מחסרא וה"ק אם אמר ע"מ שתתן לי אצטליתי ואבדה אצטליתו דוקא קאמר לה וכל זמן שלא נתנה לו אצטליתו אבדה כתובתה רשבג"א תתן לו את דמיה שלא נתכוון זה אלא להרווחא דידיה ומעשה נמי בציידן וכו' ואמרו חכמים תתן את דמיה:

גמ' **תני**. האומר לאשה ה"ז גיטיך ע"מ שתתני לי מאה זוז ולא הספיקה ליתן עד שמת: תינתן לאביו וכו' דקסבר רשב"ג ע"מ כמעכשיו דמי ותנאה הוא דהוי ולי משמע אפי' ליורשי כשאיני הלכך הוי גט למפרע ופטורה מחליצה ויבום:

בשאבדה. בשאומרת שאבדה האיצטלית באונס איירי מתני' ונאמנת לומר כך ופטורה מן השבועה שעשאו אותה כשומר חנם שהתנה שיהא פטור משבועה דמהני תנאו ופטור:

א"ר יוסי. וכ' הכא בא התנא ללמד דין זה דמתנה ש"ח להיות פטור משבועה בתמיה דהא ודאי לאו לש"ח דמיא דא"כ תהא פטורה מלשלם דמיה ואנן תנן תתן לו את דמיה: אלא כשאבדה בפשיעתה איירי מתני' לכך תשלם דמיה ופטורה משבועה ורשב"ג סובר איצטלית דקאמר לאו דוקא אלא ה"ה דמים עשו כאיצטלי' וכדפרישי' במתני' ורבנן פליגי וסברי איצטלית דוקא:

רבנן. פליגי אר' יודן ור' יוסי וסברי דאם נאבדה בין באונס בין בפשיעה נותנת דמיה משום חומרא דתנאי דגיטין שלא יקילו בהו:

הלכה ו

מתני' **כמה היא מניקתו שתי שנים**. שיהא לולד שתי שנים שכך היא זמן הנקתו: רי"א י"ח חדש קסבר זמן הנקת התינוק עד שיהיה לו י"ח חדש:

שלא בהקפדה. היא לא הכעיסתו ואין העכבה הימנה אינו גט וכ"ש אם העיכוב בהקפדה:

כזה גט. הואיל ולא הקפידתו ואין העכבה:

הימנה:

גמ' **בחייו**. כל זמן שהאב והבן בחיים אע"פ שהתנה בפירו' ע"מ שתשמשנו כל צרכו או שתניקנו כל צרכו אפי' לא שמשו או לא הניקתו כל צרכו אפ"ה הוי גט מיהו שימוש או הנקה בעינן אלא אפי לא שימשו או לא הניקו אלא שעה אחת סגי:

לאחר מיתה. מת האב או הבן אע"פ שלא שימשתו או לא הניקתו כלל ה"ז מגורשת:

ה"ג מתני' פליגא על ר"ח בר' בא. וה"פ מתני' קשיא דלדידיה בחייו סגי בשימוש או בהנקה שעה אחת ובמתני' תנן דבעינן שתניק שתי שנים לת"ק וי"ח חדש לר"י:

בשכר מניקה שנו. לא פליגי אלא כמה שכר תשלם דהא לצעורה קמיכוין אבל שתניק בעצמה סגי אפי' בשעה אחת:

סדר סימפון כך הוא. פי' שטר התנאים וכל דבר המבטל דבר קרוי סימפון שלו כגון שובר הוי סימפון של שטר וכאן קורא סימפון דבר המבטל את הקידושין:

ע"מ ליתן ליך סך ממון. זה הכתוב בשטר וממון האדם נקרא יקום כדכתיב וכל היקום אשר ברגליהם:

ומנכסיך ליום פלן. וזמן הנישואין יהיה ביום פלו' ואם יבא יום הקבוע ולא אכניסך לא יהיה לי עליך כלום והקידושין יהיו בטלים למפרע:

אירע לו אונס שלא כנסה ליום הקבוע מחמת אונס שאירע לו מהו:

אונסא רמאן דלא עבד. אין טענת אונס ובקידושין אע"ג דבגיטין יש טענת אונס שאני גט שאין הדבר תלוי אלא בו והוא לא נתרצה לגרש אלא אם יעבור על התנאי ברצון אבל קידושין דבעינן גם דעת האשה וכוונתה אם לא יתקיים התנאי בין באונס בין ברצון לא יהיו קידושין דאונס רחמנה פטריה אמרינן אבל אונס רחמנה חייביה לחייב האשה שתהא אגידא ביה לא אמרינן:

אונסא כמאן דעבד. כאלו לא עבר על התנאי דיש טענת אונס בקידושין כמו בגיטין:

היך צריך למיעבד. לר"ל איך יכתוב הסמפון שלא יכול לטעון טענת אונס ולא כנסתה לי. שהאשה לא תתרצה בנישואין הקידושין בטלים וכשיבא זמן הקבוע ולא ישאנה אף היא תחזור בה וממילא נתבטלו הקידושין:

ר"י מי דמך. כשהגיע זמנו של ר"י למות צוה לבנותיו כשיתקדשו יכתבו סמפון כר"ל דשמא יבא ב"ד אחר ויפסקו כר"ל והם יסמכו על דברי אביהן וינשאו בלא גט ולא יחושו לטענת אונס שיטעון המקדש נמצא בניהן ממזרים לדברי אותו ב"ד:

חד בר נש. אדם אחד הקדים ונתן שכר הספינה שתעבירנו ונתיבש הנהר בא המעשה לפני רנב"י אמר הא הספינה לפנינו ואין על המשכיר כלום אלא על השוכר מוטל להביא הנהר ואינו יכול הלכך אין שכיר צריך להחזיר כלום:

הוה מצלי וכו'. כשהקדים זוזי לאילפא ורצה לחזור היה מתפלל שיתייבש הנהר ואמר להספן החזר לי מעותי שהרי אין אתה יכול להעבירני:

ה"ג אשכחת אמר ר"י ורבי אבא לא סברין כרשב"ג ור"ל ורנב"י סברין כרשב"ג כ"ה גי' הרשב"א. וה"פ כשתימצי לומר ר"י ורבי בא כת"ק ור"ל ורנב"י כרשב"ג דאמר כל עכבה שאינה הימנה ה"ז גט כיון דאנוס' היא ואינה יכולה לקיים התנאי בטל התנאי המעשה קיים ה"ה בכל התנאי' אין האונס מבטל המעשה:

ה"ג חתיכה ידה כמי שעיכבה. הואיל והיא בעצמה חתכה שאינו יכולה לשמשו העכבה ממנה. וגי' הרשב"א חתכה דדה כמי שעיכבה נחתכ' דדה כמי שלא עכבה:

נחתך ידה. אנוסה היא ואין העכבה ממנה הלכך הוי גט:

הלכה ז

מתני' **אם לא באתי**. בגמרא מפרש:

והגיע לאנטיפטרס. שהוא גבול שבין ארץ יהודה וגליל וחזר מיד:

תנאו בטל. (בגמ') ושוב אינו כשר לגרש בו שכבר נתבטל:
לכפר עותנאי. שהוא קצה גבול גליל:
לעכו. קס"ד עכו במדינת הים קיימא:
כל זמן שאעבו' מכנגד פניך ל' יום. כשאשתהא להיות עובר מכנגד פניך ל' יום יהא גט:
והי' הולך ובא וכו'. ונשתהא אח"כ ועבר מכנגד פניה ל' יום ה"ז גט ולא אמרי' הואיל והי' הולך ובא מסתמא פייס קטטא שביניהם ונתבטל הגט אלא כיון שלא נתייחד עמה אמרינן מסתמא לא פייס:
גמ' **ליידא מילה**. מיבעיא ליה לאיזה דבר אמר אם לא באתי אם לא יבא לביתו או שלא יבא חוץ למדינה שהוא שוכן בה עתה תוך ל' יום:
למקומות. אם לא באתי חוץ למקומי ר"ל חוץ למדינה שהוא יושב בה:
ופריך מתניתין מסייע' וכו'. מקשי' למ"ד למקומות דתנן הגיע לעכו וחזר בטל תנאו למה לי חזרה הא אפילו לא חזר נמי בטל שהלך תוך ל' מא"י למדינת הים אלא ש"מ לביתי קאמר וכיון שחזר לביתו תוך ל' יום הוא דבטל תנאו הא לא חזר תנאו קיים ולעכו דנקט לאו דוקא:
תיפת' מתני' אתיא כמ"ד עכו כא"י לגיטין. וכיון שחזר מעכו לא"י ולא הלך חוצה לה למדינת הים תנאו בטל:
ופריך ואפילו תאמר עכו כא"י לגיטין. היינו דוקא לענין זה שאין השליח צ"ל בפ"נ ובפ"נ כא"י שהן בקיאין לשמה ומצויין לקיימו:
שמא לתנאי גיטין. כגון האי דהכא שהתנה אם ילך למדינת הים יהי' הגט בטל והלך לעכו בתמי' מי איכא למ"ד דלאו מדינת הים הוא:
ואסור להתייחד עמה מכבר. האומר ה"ז גיטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך ל' יום אסור להתייחד עמה משעה שנכתב הגט דחיישינן שמא יבא עלי' ותתעבר ואח"כ יעבור מכנגד פניה ל' יום והוי גט מאותה שעה וזמן הכתוב בגט היא קודם ליצירת הולד וכשישתכח הדבר יראו זמן הגט קודם ללידת הבן ויהו סוברי' שניתן לה משעת הכתיבה ויאמרו מן הפנויה נולד משגרשה והוי פגם:

הלכה ח

מתני' **אינו גט**. כיון דלא אמר מעכשיו משמע לאחר י"ב חדש יהא גט והרי מת בתוך הזמן וצריכה לייבם:
ה"ג זו היא שאמרו מגורשת ואינה מגורשת:

גמ' **ה"ג בגין דאקדים כתוב' ולא אקדים נתינ' וכו'**. וה"פ קאמ' טעמיה דר"י מדה"ל למימר אם לא באתי כתבו ותנו ואמר כתבו ותנו אם לא באתי ש"מ דה"ק כתבו מעכשיו ותנו אם לא באתי ואיך רבנן אמרין בסיפא דאינו גט ורבנן סברי לא צוה לכתבו אלא לאחר י"ב חדש אפילו אמ' תחלה כתבו וכ"ה בבבלי:

ה"ז גיטיך. אם לא באתי עד אחר החג עד כמה לא יבא ויהא גט:

כל שלשים וכו'. ואם בא תוך שלשים יום שלאחר החג לא קיים תנאו ואינו גט:

ה"ז גיטיך. אם לא באתי ערב פסח ובא תוך ל' יום שלפני פסח מהו ואפי' למ"ד ל' יום שלאחר החג כלאחר החג הן מ"מ ל' יום שלפני פסח לא הוי כערב פסח ולא נתבטל התנאי אם בא תוך ל' יום שלפני פסח או כיון דשלשים יום לאחר פסח כלאחר פסח הוא ה"ה ל' יום לפני פסח כערב פסח הן:

ה"ג א"ל ואפי' כמ"ד וכו' כל ל' שלפני פסח אינו כלפני פסח כ"מ ברשב"א:

במוצאי שבת. עד אימתי אסור ביין:

א"ל במ"ש. הבא אסור ודאי ובע"ש שלאחרי' מותר ודאי ובימים שבין מ"ש לע"ש אסור מספק אם בכלל מ"ש הם או לפני שבת הבא נקראים בלשון בני אדם:

והכא. בגט נמי האומר כתבו ותנו גט לאשתי במ"ש אם נתנו בליל מ"ש ה"ז גט ודאי נתנו בע"ש הבא ודאי אינו גט נתנו בימים שבינתים ה"ז ספק גט:

הדרן עלך פרק מי שאחזו

פרק ח

הלכה א

מתני' **הזורק גט והיא בתוך ביתה**. של נכסי מלוג וזרקו לה ע"ג קרקע:

ה"ז מגורשת. דקנתה לה חצירה כאלו נתנו לה בידה כדמפרש בגמ' לתוך חיקה או לתוך קלתה ה"ז מגורשת. ואפי' היא בתוך ביתו ובגמרא מפרש טעמא:

קלתה. כלי שהנשים נותנין לתוכו מחטין וצינורות:

גמ' **וכתב**. כלומר כתיב וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה אין לי דהוי גט אלא כשנתנו לידה ממש מנין אפי' נתנו לגינתה ולחצרה מדעתה דהוי גט:

ת"ל ונתן ונתן. תרי זימני ונתן כתיב בפרשה לרבות נתינה מכל מקום אפי' ברשותה הוי נתינה כאלו נתנו בידה:

ה"ג עד כדון כר' עקיבא כר' ישמעאל. וה"פ הניחא לר"ע דדורש כל כפל לשון שבתורה אלא ר"י דסובר דלא אתי לדרשא אלא דברה תורה כלשון בני אדם מנ"ל דחצרה קונה ופלוגתייהו דר' ישמעאל ור' עקיבא שנויה בכמה מקומות בש"ס ירושלמי:

אלא מהו מידו מרשותו. הכי נמי ונתן בידה היינו שנותנו ברשותו:
ופריך וגינתה וחצירה אינן משועבדין לאיש לאכילת פירות. בתמיה וכיון דברשותו הן איך קאמרת דקרינן ביה ונתן בידה:
עד שיכתוב לה וכו'. קרא ומתני' איירי באשה שכתב לה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסייך דאין לו בהן אכילת פירות כדתנן פ' הכותב והויין רשותה:
ה"ג ואתיא דר' ינאי כר"מ ודר' הושעיא כרבנן דר' ינאי כר"מ דר"מ אמר ע"י שיד עבד כיד רבו הוא אינו זוכה גיטו מידו וגינתה וחצירה הואיל והן וכו'. וה"פ דר"מ סובר הואיל ויד העבד כיד רבו הלכך אינו זוכה גיטו מידו ע"י עצמו דה"ל כאלו עדיין הגט ביד רבו וה"ה גינתה וחצרה הואיל ויש לבעל בהן פירות לעולם הן שלו והגט המונח בתוכן ה"ה כאלו הוא מונח בידו וברשותו לכך צריך ר' ינאי למוקמי מתני' בשכתב לה בעודה ארוסה דין ודברים אין לי בנכסיך:
וקשיא. מדר' ינאי על אותן רבנן דסברי לר"מ דאמר יד העבד כיד רבו אפ"ה זוכה בגיטו דידו וגיטו באין כאחד א"כ קשיא ר' ינאי כמאן:
ה"ג ודר' הושעיא כרבנן דרבנן אמרין ע"י שאין יד האשה כיד בעלה היא זכתה גיטה מידו. דאף על פי דמשועבדת לו למעשה ידיה מכל מקום לאו כידו דמיא א"כ ה"ה גינתה וחצרה אף על גב שהן משועבדין לו לאכילת פירות זוכין הן לה אפי' לא כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך:
ה"ג נפלו לה נכסים אפי' כתב כמי שלא כתב. וה"פ נפלו לה נכסים משניסת לא מהני הכתיבה דדוקא ירושה העתידה לבוא ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה אבל בשכבר נשאה כשלו היא ולא מהני הכתיבה:
היה נשוי בת אחיו. שהוא ראוי ליורשה ולא הואי כנחלה הבאה ממקום אחר אפי' כתב לה בעודה ארוסה דין ודברים וכו' לא מהני אא"כ כתב בלשון מתנה:
אפי' לא כתב לה כמי שכתב. דלעולם אין לו זכייה במתנה זו:
זרקו לה. הגט בחצר שאינו של האיש והאשה ומשכה הגט מי הוי גט או לא:
צריכה לרבנן. בעיא גדולה היא ומיבעיא לה לחכמים ולא איפשיעא:
מחלוקת רב ור"ח. הגדול היא בעיא זו לרב לא הוי גט ולר"ח הוי גט:
חצר שאינה של שניהן. של מוכר ולוקח:
תני ר"ח ופליג. ברייתא דמייתי ר"ח תני לה ופליגא אדרב:
או בחצר שאינה של שניהן. שלא נתן להם בעל החצר רשות לכנוס לשם דה"ל כרה"ר:
ה"ג אבל ברשות הלוקח כיון שקיבל עליו זכה ברשות המוכר לא קנה וכו' וכ"ה בקידושין. וה"פ מוכר שהביא פירותיו לרשות הלוקח למכרן כיון שקיבל עליו המוכר

ואמר תבואה זו קנויה לך כל סאה בכך וכך זכה הלוקח מיד אע"פ שלא מדד ולא משך דקניא ליה רשותו:

ברשות המוכר לא קנה. הלוקח במשיכה אלא בעינן הגבהה והיא קונה בכל מקום:

או עד שעה שימשוך. ויוציא מרשות מוכר לרה"ר או לרשותו:

ברשות זה שהיו מופקדים אצלו. שמכר פירותיו שהיו מופקדים אצל אדם אחד ובשעת מכירה עדיין הן ביד הנפקד:

לא קנה. הלוקח במשיכה דמסתמא הקנה הנפקד להמפקיד רשותו וה"ל כרשותו של מוכר ולא קנה עד שיזכה בהן הלוקח בהגבהה או במשיכה מרשות זה לרשותו או לרה"ר:

או עד שישכור. הנפקד ללוקח את המקום שהפירות מונחים שם שמעינן מיהת דבחצר שאינה של שניהן המשיכה קונה:

עולא בר ישמעאל אמר. הא דתנן או לתוך קלתה ה"ז מגורשת לא תקשי לך כליו של לוקח ברשות מוכר היא דקיי"ל דלא קנה דהכא היינו טעמא שמעולם לא עלה על דעתו שיזכה במקום שהקלתה מונחת שם ועד עתה היה המקום ההוא קנוי לה וקס"ד משום דקלתה דבר מועט אינו מקפיד על מקומה:

ופריך הגע עצמך שהיתה קלתה של זהב. דהוי דבר חשוב:

ומשני כ"ש דלא עלתה על דעתו להקפיד על מקום המונח שם תכשיטיה החשובים:

ובלבד במשתמש בה. בקלתה אבל דבר שאין דרכה להשתמש בה אינו מקנה לה מקומה:

ובלבד במשתמשת בה באותה שעה. שזורק הגט לתוכה:

בקשורה. בה הקלתה לכך ה"ל כידה:

ובמגבהת מחמתה. כשהאשה עומדת מגבהת גם הקלתה אבל אם נגררת ע"ג הקרקע אף בעמידתה לא הויא כידה:

בתוך המלוש. מין קדרה ובשלו בפרור מתרגמי' ובשלו במילשא ודייק מינה כרבי יוחנן דהא פרור ודאי אין דרכו להיות קשור בה ואפ"ה מגורשת ש"מ כל שמשתמשת בו מקנה לה מקומו:

הלכה ב

מתני' **קוראה והרי הוא גיטה**. כשהיא קוראה בו רואה שהוא גיטה:

קרוב לה. בגמרא מפרש:

גמ' **דרשב"א היא**. מתני' אתיא כרשב"א:

עד שיאמר לה. בשעת נתינה הא גיטיך ובמתני' נמי קאמר דבעינן שיאמר כן בשעת נתינה דבמצאו מאחוריו ודאי צריך ליטול הימנה דאמירה לחוד לא מהני דה"ל כאומר

טלי גיטיך מע"ג קרקע דלכ"ע לא מהני דכתיב ונתן א"כ רישא דאמר כנסי שט"ח זה נמי צריך שיטלה הימנה דומיא דסיפא והיינו כראב"ש:

כמה הוא קרוב. דתנן במתני' ד' אמות. אם אין בינה לגיטה רחוק ד' אמות היינו קרוב לה דד' אמות של אדם קונות לו וכן קרוב לו:

ר' אלאי היורש. כך שמו:

בפישוט ידים. כל שתפשוט ידה ותטלנו זה קרוב לה:

ותנינן. נמי בברייתא דקרוב לה היינו בפישוט ידים:

ופריך מחלפא שיטתא דרב. לעיל אמר קרוב לה היינו תוך ד' אמות והכא אמר הכי בפישוט ידים דוקא הוא דהוי קרוב לה:

ומשני כאן להלכה. ע"פ הדין ד' אמות הוי קרוב לה אבל למעשה בעינן שיהא בפישוט ידים:

ה"ג תני ר' לעזר קרוב לי מלה. אם יבא הכלב ונטלו אינה יכולה להצילו הימנו כגון שנהר או גבשושית מפסיק ביניהם אינה מגורשת:

שמואל. סבר כהא דר"א ופליג אדרב דאמר בד' אמות או בפישוט ידים אלא הכל בשמירה תלוי כל מי שיכול לשמרו הוה קרוב לו:

המחוור שבכולן. ואמר הנכון שבכולן שאין בו ספק עוד שיתן הגט לידה ממש ואי לאו לא תעביד עובדא וצריכה חליצה וי"מ אפי' זרק לתוך חצירה צריכה חליצה אא"כ מטי גיטא לידה:

היה פישוט ידים בינו לבינה. שהיה הגט מונח במקום ששניהם יכולין ליטלו משם בפישוט ידים מהו:

קרוב לה מלו וכו'. כלומר אז אין הדבר תלוי אלא למי שהגט קרוב לו:

כל הן דתנינן. כל.היכא דתנינן:

מזונות משלו. הבעל חייב במזונותיה דאין ספק מוציא מידי ודאי:

הלכה ג

מתני' **זרוק לי חובי**. ברה"ר:

וזרקו לו. ואבד או נשרף:

נמחק או נשרף ה"ז מגורשת. והוא שקדם זריקת הגט בחצר עד לא היתה הדליקה בחצר שאם קדמה הדלקה מעיקרא לשרפה אזיל ואינה מגורשת:

גמ' **ה"ג אדם זוכה במציאה**. כשהיא מונחת תוך ד' אמותיו:

מ"ט. כלומר מנ"ל:

אמר קרא ואני בעניי הכינותי וכו'. וקשיא איך קרי לנפשיה עני אחרי שהיה עשיר כל כך להקדיש כל הקדשות האמורים כאן אלא כשהיה במלחמה וראה ממון רב או שארי דברים דה"ל מציאה שבאה תוך ד' אמותיו והקדישה לשמים וכיון דלא באה לידו ממש קודם ההקדש קרי לנפשיה עני:

מה אנן קיימין. במאי עסקינן אם בשהיתה המציאה תוך ארבע אמותיו הקדישה אם כן כבר היתה שלו והוה עשיר בשעת הקדישו ואם קודם שבאו לתוך ארבע אמותיו הקדישן אין בהקדשו כלום דאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו דכתיב כי יקדיש את ביתו דומיא דביתו שהוא שלו:

קיימונה. תיקום לקרא דאיירי בשהקדיש קמא קמא דמטא לתוך ידו א"כ אפי' בהגבהה נמי דקנייה בהגבהה והקדישו דבכל פעם הוי דבר מועט דכשהגביה השני כבר היה הראשון הקדש הדר ה"ל עני וכשנצטרף עלה לסך האמור בקרא ופליג ארשב"ל וסובר שאין ד' אמותיו של אדם קונות לו דאין מכאן ראיה:

שאין עשירות וכו'. אתרווייהו פליג דודאי עשיר היה והא דקאמר בעניי לשמים קאמר דלגביה עני הוא דכתיב לי הכסף ולי הזהב נאם ה' צבאות:

שהיה מתענה וכו'. ובעניי לשון ענה ע"י שענה עצמו בתענית והקדיש דמי סעודתו שהיה ראוי לו להכין כשאר מלכים קיבץ סך רב האמור:

והתנינן. ב"מ פ"ק:

זה שהחזיק בה זכה בה. ולא אמרינן זה שנפל עליה זכה בה שהיתה מתחלה תוך ד' אמותיו ש"מ שאין ד"א של אדם קונות לו:

ומשני תיפתר שלא אמר יזכו לי. ד"א. אלא בנפילה רצה לזכות ונפילה לא קניא:

והתנינן. פאה פ"ד:

נפל. אחד מן העניים על הפיאה או שפירס טליתו עליה מעבירין אותו הימנה ואמאי תיקני ליה ארבע אמותיו:

ומשני עוד היא. אף טעם משנה זו משום שלא רצה לזכות בד' אמותיו אלא בנפילה ונפילה לא קניא:

שנים שהיו מתכתשין על העומר. שמונחין בחוזק על העומר וכותשין זה את זה עליו וכל אחד רוצה ליקח את עומר השכחה ובא אחד מן השוק וחטפו קנאו אע"פ שהשנים כבר היו מונחים על העומר ולא אמרינן שקנאו מפני שהיה מתחלה בד' אמותם:

ה"ג מתכתשין וכ"ה בפאה והוא לשון כתישה:

ה"ג עוד היא בשלא אמרו וכו':

זו בגיטין. דוקא בגיטין אמרי' מי שהוא קרוב לו קנאו אבל לא במתנה אם זרק מתנה קרוב למקבל בד' אמותיו לא קנאו ויכול הנותן לחזור בו:

רובה דר"י. כלומר ר"י רבותא קמ"ל ור"ל רבותא קמ"ל לכך נקט ר"י מתנה ור"ל מציאה:

ה"ג רובה דר"ל מה אם מציאה וכו'. ה"פ רבותא דר"ל דאמר לעיל בסוגיין ד"א של אדם זוכת לו במציאה ולא נקט במתנה לאשמועינן מה אם מציאה שאינו זוכה מדעת אחרת זוכה בד"א כ"ש מתנה:

ה"ג רובא דר"י מה אם מתנה שזוכה מדעת אחרת אינו זוכה בד"א מציאה שאינו זוכה מדעת אחרת אינה דין שאינו זוכה בד"א. ולכך נקט רבותא מתנה אינו זוכה וכ"ש מציאה:

והא תנינן במתני' וכן לענין קידושין. ואיך קאר"י זו לגיטין דוקא:

א"ל הוא גיטין הוא קידושין. דכתיב ויצאה והיתה ולא אתי לאפוקי קידושין:

ופריך מעתה. כיון דבדיבורו דמלוה הדבר תלוי ואיהו אמר זרוק לי חובי הלכך כל שקרוב לו קנה המלוה א"כ אפי' קרוב ללוה יזכה המלוה דהא ע"פ דיבורו זרקו ואנן תנן קרב ללוה זכה הלוה:

ה"ג מעתה אפי' קרוב ללוה זכה המלוה ותנינן וכו' וכ"ה גי' הרשב"א:

ומשני שכן וכו'. מתני' נעשה כאומר לזרוק לי חובי לרשותי דאטו בשופטני עסקינן דשדי זוזי בכדי הלכך קרוב ללוה זכה הלוה שעדיין לא נכנס לרשות המלוה:

כל. הנך קושיות שהקשה ר"ז לר' יסא הקשה ר"ל לר"י והוא מקבל ממנו הקושיות אלו והשיב לו הנך תשובות שהשיב ר' יסא:

נשבר הלבלר שנו. כלומר בדיעבד שאין כאן לבלר שיכתוב גט אחר איירי מתני' ואהא דתנן במתני' הגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת קאי דוקא בדיעבד הוה גט אבל לכתחלה צריך לכתוב גט אחר אם נשרף הגט קודם שינוח:

מתני'. דתנן משהגיע לאויר הגג ה"ז מגורשת איירי בגג שיש לו מעקה דאי לאו הכי לא מינטר דאתי זיקא ושדי ליה מקמי דלינא ואי לא שדיא זיקא ואירע לו דבר הפסד כגון שבא כלב וקלטו או שירדו גשמים ומחקוהו אינה מגורשת דבעי' אויר שסופו לנוח ודאי ואי איכא מעקה לגג אי אפשר להרוח להעבירו משם:

ושאין לו מעקה. ואם נוקי למתני' דאיירי בגג שאין לו מעקה צריכין למוקמי מתני' שירד לאויר הגג דהיינו סמוך לגי' לארץ דאמרינן לבוד והוי כאלו כבר נח:

ה"ג ר' בא וכו' וכן לענין שבת וכו'. וה"פ קשיא ליה א"כ נימא נמי לענין שבת הזורק שלשה טפחים סמוך למחיצה ליהוי כזורק תוך המחיצה חייב:

דלא דמיא. גיטין לשבת:

גיטין מלמעלן. מי שיש לו שני גגין סמוכין זה לזה והשאילה מקום בגג אחד לקבל גיטה וקיבלתו בגג השני אע"ג דהדיורין חלוקין למטה לא אמרי' לגיטין רשויות חלוקות דכיון דאין התשמיש רגיל בהם אם השאיל לה מקום בא' הגגות גם השני שאול לה:

ושבת מלמטן. לענין שבת אם הדיורין חלוקין מלמטה גם למעלה בגגין אסורה לטלטל מזה לזה:

גיטין אפי' לא נח. רבנן דסברי בשבת אמרי' קלוטה לאו כמי שהונחה דמי מודים דגבי גט משהגיע לאויר ומינטר הוי נתינה ומגורשת וכמי שהונחה דמיא:

והוא שירד לאויר מחיצות. הא דתנן הוא מלמעלה וכו' וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג מגורשת לאו דוקא משיצא מרשות הגג אלא בעינן נמי שיהא הגג בתוך מחיצות החצר כגון שהיו מחיצות החצר עודפות על מחיצת הגג דאמרי' קלוט בתוך אויר מחיצות כמי שהונח בארץ:

מתני' דר'. כר' אתיא ולא כרבנן דר' הוא דעבד אויר המחיצה כממשו אבל רבנן סברי קלוטה לאו כמי שהונחה דמיא:

א"ל. מתני' ד"ה היא דהכא גבי גיטין מודו רבנן דהוי גט כשהוא מנטר כדפרישית בסמוך:

ויתיביניה וכו'. לא שייך הכא מידי אלא בשבת ר"פ הזורק דאמרי' התם מילתא דר"י אמר אפי' אינה מקורה נמי קסבר ר' כמי שהונחה דמיא דא"ר אימי בשם ר"י וכו' מתני' דר' וכו' ואס"ד לא מחייב ר' אלא במקורה ה"ל לר' אימי להשיב לר"י מתני' דלא כמאן רבנן אמרי קלוטה כמי שהונחה דמי ר' בעי מקורה דוקא א"ו ששמע מר' יוחנן דלר' לא בעי מקורה:

מה בין גיטין וכו'. למה אמרי' דמודו רבנן בגיטין:

בשבת כתיב לא תעשו מלאכה. הרי דבעשיה תליא רחמנא וכשהוא באויר אין המלאכה נעשית ממנו שאין כאן עשייה ממש אלא מאיליה היא נעשית הלכך פטרי רבנן:

ברם הכא. אבל כאן בגט כתיב ונתן בידה הרי דלא קפיד רחמנא אלא שיהא ברשותה וכל שהוא באויר מחיצות מקרי רשותה דקמינטר:

הלכה ד

מתני' **בגט ישן**. שכתב לגרש אשתו ונתייחד עמה אחר הכתיבה וב"ש לשיטתייהו דאמרי לקמן סוף מכילתין לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה דבר ערוה הלכך אין לחוש שמא יבא עליה בין כתיבה לנתינה שמזוהמת היא בעיניו וב"ה לשיטתייהו דאמרי אפי' הקדיחתו תבשילו מותר לגרשה א"כ אינה מזוהמת בעיניו ואיכא למיחש ללעז שמא ישהא הגט שנה או שנתיים בין כתיבה לנתינה ויהיו לה בנים ממנו תוך זמן

זה ואח"כ יגרשנה בו וכשיראו זמן הגט קודם ללידת הבן יסברו שנתן לה הגט בשעת כתיבה ומן הפנויה נולד והוי פגם:

גמ' **וכלן אם נישאו**. בגט ישן לא תצא שלא להוציא לעז על בניה מן השני לומר שמאשת איש נולדו ובאמת הגט כשר דאינו אלא חששא בעלמא ומשום חששא אין מוציאין אשה מבעלה:

תנן תנינן. במתני' איזהו גט ישן כל שנתיחד עמה מאחר שכתבו לה ואיכא דתנו במתני' מאחר שנתנו לה:

מ"ד מאחר שכתבו לה מסייעא לבית שמאי. דאמר לקמן לא יגרש אלא אם כן מצא בה ערות דבר א"כ אסור להחזירה לאחר שגרשה ואי גט ישן היינו שכבר נתנו לה והחזירה ורוצה לגרש' בה שנית וכדבסמוך אין קידושין השנייה כלום:

מ"ד מאחר שנתנו לה מסייעא לב"ה. דמצי לגרש אפי' משום שהקדיחתו תבשילו א"כ מצי להחזירו הלכך אם החזירו לו הגט שגירשה בו תחילה אוסרין לגרשה בו שנית משום גט ישן וב"ש דמתירין צ"ל לשיטת ב"ה קאמרי:

הלכה ה

מתני' **כתב לשום מלכו' שאינה הוגנת**. אם היה בבבל וכתב לחשבון שנת מלכות אחרת שאין להם שררות במקום כתיבת הגט:

אזי שכתב לשם מלכות מדי. לפי שצריך לכתוב שם המלכות המושל במדינה שהגט נכתב בה משום שלום מלכות שדרכם היה למנות שטרותיהם לשנות המלכות:

תצא מזה ומזה. אם ניסת בגט זה תצא מן הראשון ומן השני וצריכה גט שני מן הראשון ומן השני:

ולא פירות. דין פירות שתקנו לה לאשה שיפרקנה משבי תחת פירות וכל אלו אין לה כלום:

ולא בלאות. הקיימים מבגדים שהכניסה לו וקנסה הוא דאקנסוה דאיבעי לה לאקרויי גיטא:

והולד ממזר מזה ומזה. אם החזירה הראשון וילדה לו בן הוי ממזר דרבנן:

מטמאין לה. אם כהנים הם:

נפסלת מן הכהונה. דזונה היא דסתם זונה היינו אשת איש שמזנה תחת בעלה לאחרים והיינו דמתרגמינן נפקת ברא:

בת לוי מן המעשר. קנסא הוא:

מן התרומה. דכתיב בפ' סוטה ונטמאה ג' פעמים אחד לבעל ואחד לבועל ואחד לתרומה:

ואין יורשין של זה. בנים שהיו לה ממנה:
יורשים כתובתה. כתובת בנין דכרין:
חולצין ולא מיבמין. אחיו של ראשון חולצין מדאורייתא ורבנן גזרו דלא ליבם משום קנסא ואחיו של שני חולצין מדרבנן כי היכי דבעיא גט משני מדרבנן:
שינה שמו ושמה. בגט:
וכל הדרכים. המפורשים לעיל במשנתינו ישנו בה:
מתני' **כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות**. ט"ו עריות שאמרו חכמים צרותיהן מותרות לינשא לשוק בלא חליצה:
הלכו הצרות. של העריות ונישאו לשוק ונמצאו העריות איילוני' ואיגלאי מילתא שקידושי טעות היו ולא היו אלו צרותיהן ולא פטרו העריות את אלו מן החליצה:
תצא מזה. מן הבעל שנישאו ומן היבם:
גמ' **עשו את הולד ממזר**. אם כתב הגט לשם מלכות אחרת כדתנן והולד ממזר מזה ומזה אע"ג דהגט כשר מהראשון:
מפני הסכנה. שיאמרו המלכיות אין אנו חוששין לכבודם ויש לחוש לסכנת נפשות:
כל הדא פירקא. כל מאי דתנן במתניתין בפרק זה הולד ממזר אתיא כר"מ דאמר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר והם אמרו שלא לכתוב לשם מלכות שאינה הוגנת ושארי דברים הנזכרים במשנתינו:
חוץ משינה שמו וכו'. דלא פליגי רבנן וסברי נמי שהולד ממזר דאל"כ ליערבינהו וליתנינהו בהדי משנה שם מלכות:
אף המגרש. אם גם על פרק המגרש.אמר רב דאתיא כר"מ:
א"ל לית פירק' דידכו וכו'. שר' מנא עסק בפ' המגרש ורבי יסא בפ' הזורק וא"ל רבי יסא שלא על פרק המגרש שאתה עוסק בו אמר רב דאתיא כר"מ אלא על פ' דידן שאנו עוסקים בו והיינו פ' הזורק:

הלכה ו

וכל הדרכים אלו בה. מתני' ר"ע היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין:
גמ' **לא היתה צריכה להנשא וכו'**. כלומר אשה הזקוקה ליבם שניסת בלא חליצה מהו שחולץ לה היבם עודה תחת השני ומותרת לו אחר החליצה או דלמא תצא משני ואחר כך יחלוץ לה היבם ואסורה להשני לעולם:
היך סבר רבי. שאל לרבי פנחס מאי דעתיה לענין הלכה:
דלא כן. אם לא יחזור מדין זה יכתוב עליו שהוא זקן ממרא דמתני' פליגא עליה דרבי ירמיה וכדמסיק:

תצא מזה ומזה וכו'. מתני' דתנן הלכו הצרות האלו ונישאו ונמצאו אלו איילונית תצא מזה ומזה וכו' וי"ג דברים בה ואחד מהן הולד ממזר מזה ומזה אתיא כר"מ שאמר משום רבי עקיבא אבל רבנן פליגי וסברי אין ממזר מיבמה הניסת לשוק:

הא לצאת תצא. מדלא פליגי חכמים אלא שאין ממזר מיבמה אבל בשאר כל הדברים דקניס ר"מ מודו ואחד מהן תצא מזה ומזה ש"מ דמודו רבנן דתצא והטעם דמיחלפא באשה שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו מת בעלך וניסת ואח"כ בא בעלה דאסרינן להחזירה לבעלה הראשון שמא יאמרו גירשה הראשון ונשאה השני בהיתר וגירשה וחזר הראשון ונשאה נמצא מחזיר גרושתו משניסת אע"ג שבאונס ניסת להשני כ"ש דגזרינן כאן שמא יאמרו חלץ לה היבם קודם שנישאת להשני וגירשה והיבם מחזירה נמצא מחזיר חלוצתו:

הלכה ז

מתני' **ה"ג כתב הסופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה וכו'**. וה"פ כתב גט לאיש לגרש בו אשתו ושובר לאשה שתמסור לבעלה כשיפרע לה כתובתה וטעה הסופר כשמסר להן השטרות לאחר דקריוהו העדים ונתן גט לאשה ושובר לאיש והם מסרו זה לזה והלכה זו וניסת כסבורה שזה גט שמסר לה בעלה וזה סבור שמסרה לו אשתו השובר:

אם על אתר. בגמרא מפרש:

לא הכל מן הראשון. אין הכל כדבריו של הראשון להאמינו ולאסרה על השני דאמרינן קנוניא עשאו האשה ובעלה הראשון והחליפו השטרות לאחר שניסת להשני:

גמ' **מה אנן קיימין**. במאי עסקינן אי בדידעינן בודאי שטעה הסופר ודאי דאף ר"א מודה דתצא ואי בדידעינן שלא טעה פשיטא דאף רבנן מודו דלא תצא דודאי עשו קנוניא:

אלא. הכא במאי עסקינן בסתם דלא ידעינן אי טעה או לא:

הכא גרסינן רבי אליעזר לא חשש שמא טעה דמסתמא כדין עשה הסופר ואינו אלא קנוני' ורבנן חוששין:

עד שלא נתארסה. זהו לאלתר ומשנתארסה זהו לאחר זמן:

לא הכל מן הראשון לאבד זכותו מן השני. ומשום חשש קנוני' כדפרישית במתניתין ואס"ד בשניסת איירי אין כאן חשש קנוניא שהרי אסורה היא לו להחזיר דתצא מזה ומזה תנן אלא ודאי בארוסה איירי ואיכא למיחש לקנוניא דמותר להחזירה:

הלכה ח

גמ' **אין בה משום יחוס כהונה וכו'**. לב"ה אפילו מיוחסין שבכהונה מותרין בה ואין ב"ד מרחיקין אותה בשום דבר:

אתא עובד'. בא מעשה לפני ר"ח הגדול והכשירה לכתחלה להנשא לכהונה:
מה ראית להכניס עצמך למספק הזה. להכשיר לכתחלה דלמא לא קאמרי ב"ה אלא בדיעבד דלא תצא אבל לא לכתחלה:
היה עמי. והסכים לדברי דאפי' לכתחלה שרי:
המסלדת. המשחקת ומחככת בבנה הקטן:
ב"ש פוסלין. מן הכהונה:

הלכה ט

מתני' **אינה צריכה גט שני**. בגמרא מפרש טעמא:
גמ' **כדעתהון**. לשיטתייהו:
ה"ג ב"ש דאינון אמרין וכו' אינון אמרין אינה צריכה הימנו גט שני וב"ה דאוסרין בגט ישן אינון אמרין צריכה גט שני. וה"פ ב"ש דמתירין גט ישן דלא חיישי שמא יאמרו גיטה קודם לבנה גבי לנה עמו בפונדקי נמי א"צ גט שני מידי דהוי כגט ישן וב"ה דאסרי התם ה"נ צריכה גט שני:
דאינון אמרין. סוף מכלתין לא יגרש וכו' אמרין לא חיישינן שמא בא עליה שהרי מאוסה היא בעיניו שכבר מצא בה דבר ערוה:
והוא חשוד עליה. אע"ג דאיכא נמי שמגרשה משום דבר ערוה מ"מ גזירת חכמים היא שמא יאמרו שגרשה משום הקדחת התבשיל א"נ לא חלקו חכמים בתקנתם:
לא תדור עמו וכו'. בכהן איירי אפילו עד שלא ניסת לאחר דגזרינן שמא יבא עליה וכהן אסור בגרושה א"נ בישראל ולאחר שניסת דאסורה עליו וכדמסיק:
זה פותח לכאן וכו'. שלא יהא אחד מהן עובר על דרך חבירו מותרי' לדור בחצר אחד שהוא של שניהן:
הא לא נישאו לא. ואפי' נתארסה:
כנשוא' היא. מפני שלבו גס בה:
שאין מאמר קונה קנין גמור. לעשותה כנשואה אפילו לענין פינוי מן החצר ואיירי שאין לבו גס בה דלא גרע מאירוסין:

הלכה י

מתני' **גט קרח**. מכרש בסיפא שקשריו מרובין מעדיו דתקינו רבנן גט מקושר משום כהנים קפדנים שהיו כותבים גט פתאום לנשותיהם ומתחרטים ולא היו יכולים להחזירם ותקנו להם גט מקושר שאינו נוח לכתוב מהרה שמא בתוך כך יתפייס וכותב השטר כולו כעין פשוט וכותב שיטה או שתים וכורכו על החלק ותופר ועד אחד חותם על

הכרך מבחוץ וחוזר וכותב שתי שיטין או יותר מבפנים וכורך על החלק וחותם עד שני על הכרך מבחוץ וכן עד שלישי ואם יש קשר כרוך ואין עד חתום מאחוריו זהו קרח ופסול דמסתמא למנין קשריו היו עדיו מתחלה וחיישינן שמא אמ' להו הבעל כלכם חתומו והרי אחד שלא חתם ואם ניס' בגט זה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

הכל משלימין עליו. אפי' עבד אפילו פסול לעדות מחמת עברה:

אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר. שאין עליהם פסול עדות אלא קורבה אבל עבד או גזלן לא עבד דלמא אתי לאסוקיה ליוחסין וגזלן דלמא אתי למימר עביד תשובה אבל קרוב הכל יודעין דקרוב הוא:

גמ' **ואקח את ספר**. המקנה את החתום המצוה והחקים ואת הגלוי:

ה"ג ואת החתו' זה המקושר. דחתום משמע צרור וחתום ומקושר:

זה הפשוט שבמקושר. הטופס שבו שכתוב כעין שלנו:

המצוה והחקים. משמע שיש מיני חילוקי דינין בין פשוט למקושר:

שזה. הפשוט כשר בשני עדים והמקושר בעינן שלשה עדים:

זה. הפשוט העדים חתומים מתוכו ומקושר חתומים מאחריו:

מקושר עדיו לאורכו. מתחילין לתתום מאחריו כנגד שיטה אחרונה זה תחת זה והולכין וחותמין לאורכו של שטר ואם השטר כתיב ערב הם חותמין שתי:

בין קשר לקשר. מבחוץ חותמין ובלבד שיחתמו סמוך לכפילות השטר שאינו יכול להזדייף א"נ ובלבד שיחתמו מבחוץ ע"ג הגט ונראין בין חריצי הקשרים:

ופריך וחש לומר. וניחוש שמא זייף וכתב מאי דבעי בסוף השטר שבמקושר שהרי חתימי סהדי בראש השטר בין הקשרים ולא בסוף השטר:

ה"ג סבר רב הונא לעולם וכו'. וכ"ה לקמן:

עד שיקראו בו מלמעלן. שהרי כתוב למטה אני פב"פ מקבל עלי כל מה שכתוב בו מלמעלן ואם אינן קוראין מ"ש למעלה ודאי דאסורים לחתום א"נ הרי יכולין לראות אם דבר למטה ממנו:

ה"ג וחש לומר שמא חזר וזייף. ניחוש שמא חזר וכתב אחר שכתב אני פב"פ וכו' חזר והוסיף דבר וכתב שנית למטה אני פב"פ וכו':

ומשני סבר רב הונא שטר שכתוב בו שני פעמים מקבל עלי אני פב"פ וכו' השטר פסול:

ופריך חש לומר. וניחוש שמא מחק אני פב"פ הראשון וכתב על המחק מה שרצה וקיימו וכתב בסוף אני פב"פ וכו'. ומשני סבר ר"ה שטר שנמחק בו דבר פסול אפי' נתקיים בעדים והיינו שאותו המחק בסוף השטר במקום שי"ל שהיה כתוב בו מקובל אני עלי וכו' כגון בתר במנא דכשר למקנייה ביה ומחקו והגיה מה שרצה ואח"כ כתב מקובל

עלי וכו' אבל באמצע הכתב אין לחוש שהרי ניכר שנמחק ונתקיים קודם שכתב מקובל עלי וכ"מ בבבלי:

לית בה. בכנס בשטר קרח דתצא כמתני' אלא אפי' כנסה בשטר קרת בדיעבד לא תצא:

כמה קופין דעובדא. כמה קופות מלאות כלומר פעמים הרבה שבאו גט קרח לפני ר"י ור"ל ואמרו צאו והשלימו עדיו אפי' בקרובים כר"ע:

מתני'. פלוגתייהו דבן ננס ור"ע בשחסר עד אחד למעלה קודם שחתמו עליו ג' עדים ובלבד שחתומים בו שלשה עדות קודם המילוי והחסר הוא הרביעי אבל אם בקשרים החלקים קודם שחתמו בו שלשה עדים חסירים שנים או שלשה פסול למלאותו אבל אם כבר חתומים בו שלשה ואח"כ חסר אחד למטה מהם כשר:

עד כדון. מר"י לא שמעינן אלא בשלשה עדים חתומין עליו למעלה רצופין זה תחת זה אבל בשהשלשה חתומים מסורגין וריוח ביניהם שחסר אחד ביניהם מאי למלאותו:

ומשני כיי. אתיא כי האי דא"ר בא לקמן בפרקא בתרא עדים פסולין שחתמו תחלה בגט ואחריהם חתמו שני עדים כשרים אע"פ שיש הפסק בין גוף הגט ובין חתימת העדים הכשרים שני שיטין דקיי"ל דפסול גם שטר שחתום בו פסולי עדות פסול אפ"ה כשר שהרי א"א להוסיף שם דבר ואלו פסולים לא חתמו עצמן אלא למלאות ההפסק להכשיר הגט וה"נ אע"פ ששלשה עדים כשרים חתומים בסירוגין והפסול ביניהם כשר:

ה"ג כיי דמר ר' בא בשם רב ירמיה עדים פסולין אינן נעשין כהרחק עדות שלא באו אלא להכשרו של גט וכא כן:

ה"ג היו תשעה אין מתיר שנים ומחתם שנים. וה"פ אם היו ט' קשרים אינו יכול להתיר ב' קשרים ולחתום ב' קשרים התתתונים כיון דשני עדים התחתונים רחוקים איכא למימר שזייף מאי דבעי וחתם העדים למטה או דלמא כיון שאין שני עדים במקושר כלום דבעינן דוקא שלשה כדתנן פ' גט פשוט א"כ יכול להתיר שני קשרים ולחתום אח"כ שנים דהא שני עדים במקושר לאו כלום מאי קאמרת שכן במקום אחר שני עדים כשרים מ"מ במקושר ליכא למיחש לזיופא:

פשיטא שהוא מתיר. קשר אחד וחותם אחד לבסוף דהא עד אחד בכל השטרות לאו כלום הוא:

נמצא התרתו מתירתו. דאי לא התירו והניח הקשר האמצעי חלק פסול דה"ל גט קרח והשתא שהתירו כשר:

ה"ג וכרחב"ג דרחב"ג אומר מקושר שכתבו עידיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט. וה"פ הא דאמרי' התרתו מתירתו אתיא כרחב"ג דמכשיר נמי מקושר שכתבו עדיו מתוכו מפני שיכול להתירו כדתנן ר"פ ג"פ ה"נ בחמש קשרים כדפרישית:

ה"ג ואפי' קושר ואח"כ חותם. מילתא באנפו נפשה היא וקאי אמתני' דגט קרת פסול לבן ננס בשלא מילאו ולר"ע במילאוהו בפסולי עדות אפי' קושר ואח"כ חותם העדות נמי פסול ובסמוך מפרש:

הדא דתימא. לא אמרן אלא בשקשר כל הקשרים ואח"כ חתמו ג' עדים הראשונים אבל אם קשר ג' קשרים הראשונים וחתמו עליו ג' עדים כשרים אפי' קשר אח"כ כמה קשרים ותתם עליהם כמה עדים אפי' פסולין כשר שכבר נתכשר בג' הראשונים והנך קשרים היתרים וחתימת הפסולים לאו כלום נינהו:

ה"ג הילכתא גט המקושר מקשר ואח"כ מחתם. וה"פ מקשר תחלה ואח"כ תותמים עליהם העדים:

היה מקשר ראשון ראשון. ומיד אחר שקשר קשר הראשון חתם עליו עד וכן כל העדיות פשיטא דעדות הראשון והשני אינו כלום שהרי הנך עדות לא חתמו עצמן על גט מקושר דהא אין גט מקושר פחות מג' קשרים:

מה אנן קיימין. אמתני' דר"פ גט פשוט קאי דתנן רחב"ג אומר מקושר שכתב עידיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט במאי עסקי':

אם בשקשרו וחתמו מבפנים. למטה מהגט הכל מודים שיכול לעשותו פשוט שהרי הוא כתוב כדרך שנכתב הפשוט:

אם בשקשרו וחתמו מבחוץ. מי פליג רחב"ג דהא ודאי שאינו יכול לעשותו פשוט שהרי אין עדים חתומים מבפנים ותנן לקמן פ' המגרש כתבו העדים מאחריו בגט.פשוט פסול:

ה"ג אלא כן אנן קיימין בשקשרו מבחוץ ואח"כ חתמו מבפנים. בהא פליגי רחב"ג אומר יכול הוא ליקרע התפירות ולעשותו פשוט ורבנן סברי כיון דהשתא קשור הוא ולא נכתב כהלכתו פסול:

גופו של גט מוכיח עליו. כדמסיק מקושר כתוב בו אני פב"פ מקבל עלי וכו' ובפשוט לא כתוב כן:

א"ר בא. כי האי דאמר ר"ה לעולם אין העדים חותמין על גט מקושר עד שיקראו שכבר סיים השטר וכתוב בו אני פב"פ וכו':

ופריך והא תני טופס שטרות כן הוא. לכתוב מלמטה אני פב"פ וכו' וקס"ד אף בפשוט כותבין כן:

א"ר מנא. ה"ק טופס שטרות מקושרין כן הוא שכתוב. בהן למטה אני פב"פ אבל לא בפשוטין:

א"ר אבין וכו'. אפי' תימא ברייתא איירי אף בפשוט ול"ש פשוט ול"ש מוקושר זהו טופסו והא דאר"ה לעולם וכו' היירו דבמקושר מעכב ואם לא כתוב בו אני פב"פ וכו' פסול אבל בפשוט אינו מעכב אבל אם כתוב בו אינו פוסל:

במוסיף על ההלכה. בא לתרץ תשובת ר' על. רחב"ג וקאמר שאין גופו של גט מוכיח עליו דאפי' בפשוט איכא לאוקמי דאיירי במקומות שמוסיפין על ההלכה והדק וכותבין גם בפשוט טופס זה אני פלוני בן פלוני וכו' לשופרא דשטרא וכן בעדים הוסיף שהרי פשוט בשנים כדתנן במתני' ומנהג בג' וכן מקושר שדינו שיחתמו מאחוריו כדתנן ומנהג שיחתמנו מתוכו ומאחוריו והכל לשופרא דשטרא:

ופריך תניתה הכא וכו'. תנינן הכא בגיטין לקמן פרק המגרש כתבו העדים מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול ותנינן פרק גט פשוט פשוט שכתבו עדיו מאחוריו פסול הא תו למה לי:

ומשני הוי צריכא. תרווייהו איצטרך למיתני דאי תני הכא ולא התם הייתי אומר הכא פסול מפני חומר עריות אבל התם דאיירי בגיטי ממון כשר לכך צריך למיתני התם דפסול:

או. אי תני התם ולא תני הכא הייתי אומר התם שטר בא להוציא ממון לפיכך פסול אבל שטר זה שאינו בא אלא להתירה ולא לגבות בו כשר לכך איצטריך למיתני הכא והתם:

הדרן עלך פרק הזורק

פרק ט

הלכה א

מתני' **המגרש ואמר לה**. בשעת מסירה:

גמ' **אפי' לא התירה אלא לאדם אחד**. ה"ז מגורשת:

שמועתא רובא ממתני'. טעמו דר' אילא מיקל טפי ממתני' דאלו במתני' התירא לכל אדם ולא אסרה אלא לאדם אחד הוא דאר"א ה"ז מגורשת ואלו לטעמא דר' אילא אפי' לא התירה אלא לאדם אחד מגורשת וקשיא ה"ל לפלוגי במתני' בכה"ג דכחא דהיתירא עדיף:

מ"ט דר"א. אלא מהו טעמא דר"א:

מה מיתה מתרת ומחצה דכתיב וכתב לה וגו' או כי ימות וגו' מקשינן גט למיתה מה מיתה לא לכל אדם שהותרה קודם נישואין מיתה מתירה שהרי הנאסרי' עליה משום קורבה דבעלה אסורים לעולם אפי' לאחר מיתת בעלה אף גט נמי אף שאינה מתירה לכל אדם הוה גט:

ה"ג הקיש יציאתה להווייתה מה הוויתה אין לה הויה אצל אחר אף יציאתה אין לה יציאה אצל אחר. וה"פ מה קידושין אם אמר הרי את מקודשת לי ותאסר לכל אדם חוץ מפלוני ודאי דאינן קידושין אף גט אם אינו גט לכל אדם אינו גט:

אין משיבין את הארי לאחר מותו. אם היה קיים שמא יחזיר לכם תשובה:

והלכה ונישאת לאחיו של זה. שאסרה עליו בגירושין ואח"כ מת בעלה השני בלא בנים:

לא נמצא מתנה על מה שכתוב בתורה. כלומר גורם לעקור דבר מן התורה שעוקר מצות יבום:

ופריך מעתה לא ישא בת אחיו. שנופלת לפני אביה שאסור ליבמה:

סברא. סברה להך שמעתתא דר' טרפון ואמר בה טעמא:

תמן התורה אסרה עליו. האיסור בא ע"י קידושין בלא שום תנאי אבל הכא אסרה ע"י תנאו ל"א התורה אסרה להתייבם ואין איסורא תלוי באדם אבל הכא ע"י המגרש בא שהיה לו לגרש סתם או להתירה ליבם קודם שמת אחיו המת שנשאה:

ליתני. במתני' ריש יבמות תנן ט"ו נשים פוטרות צרותיהן וקשיא ליה ליתני שש עשרה נשים פוטרות צרותיהן והיינו זו שנשאת לאחיו של זה שאסרה עליו וכר"א דאמר ה"ז מגורשת:

תמן. התם ביבמות לא קחשיב אלא ט"ו נשים שהתורה אסרה עליו אבל זו המגרש אסרה עליו:

ה"ג נענה ר"ש בן אלעזר הרי שאמר וכו' והלכה וניסת לאחר וגירשה ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם האיך זה מתיר מה שאסר ראשון וכ"ה בתוספתא וה"פ דתניא התם בתוספתא ומודה ר"א שאם נתארמלה או נתגרשה שמותרת לינשא לזה שנאסרה עליו ומקשה רשב"א איך אפשר שיתיר זה האחרון מה שאסר הראשון:

מילתיה אמרה. מדבריו שמעינן דמודה ר"א שמיתתו וגירושין של השני מתירין מה שאסר הראשון וכדפרישית:

ה"ג א"ר ירמיה לא אמר אלא גירושין אבל מיתתו לא. וה"פ ר"י פליג אסתמא דש"ס וקאמר לא שמעי' מדברי רשב"א אלא דר"א מתיר בגירושי השני שאומר בפירוש הרי את מותרת לכל אדם אבל מיתת השני אפשר דסובר דאינה מתרת איסורו של הראשון:

ה"ג אר"י הגלילי היכן מצינו וכו':
לא נמצאת אלמנה לו. לכהן זה שאסרה עליו דהא לגביה לא איגרשה:
וגרושה לכל אחיו הכהנים. דע"י צד גירושין שבה כבר הותרה לכל אדם חוץ מזה ואפ"ה אסורה גם לזה מחמת גירושין:
ה"ג ובמה החמירה התורה וכו' יותר מן האלמנה ומה אלמנה קלה נאסרה מן המותר לה מצד גירושין שבה גרושה חמורה אינו דין שתיאסר מן המותר לה מצד אשת איש שבה וכו' וכ"מ בתוספתא. וה"פ החמירו התורה בגרושה שאסורה לכהן משא"כ אלמנה וק"ו הוא ומה אלמנה הקלה אסורה לכל אחיו הכהנים מצד גירושין שבה שמתחלה התירה לכל אדם גרושה החמורה כזו אינו דין שלא תותר משום אדם מצד אשת איש דשבק בה לפלוני שאסרה עליו:
אפי' אצלו נגעו בו גירושין. אמר ק"ו פריכא הוא דגם לו אסורה דאע"ג דהיא לו אלמנה מ"מ מצד גירושין שבה אסורה לו שהוא כהן הלכך חזר ודן דין אחר:
ה"ג ומה גרושה שהיא קלה נאסרה מצד גירושין שבה אשת איש החמורה לא כ"ש שתיאסר מצד אשת איש שבה וכ"ה בבבלי. וה"פ ומה גרושה שהיא קלה אמרת שתיאסר למותר לה דלגביה לא היו גירושין כלל אלא שאסורה מצד גירושין שבה לכ"ע לא כ"ש שתיאסר גרושה זו מצד אשת איש שבה על אותו אדם שחסרה עליו:
והלכה וניסת. לאותו שאסרה עליו:
לא. נמצא גט בטל למפרע שהרי אמר לה על מנת שלא תינשאי לפלוני ונמצאו בניה מן האמצעי ממזרין וקורין לאמצעי אחרון כדכתיב ולאה וילדיה אחרונים:
ה"ג מילתיה אמרה שאין מיתה מתרת מה שאסר הראשון. מדבריו שמעינן אף על פי שמת האמצעי באיסורה עומדת על האסור לה מפני הראשון ופליג אמ"ד לעיל בהיפוך:
מצינו אשה וכו'. למ"ד אין מיתה מתרת פריך וכי מצינו אשה שהיתה מותרת לו מתחלה ועכשיו שמת וניסת להנאסר לה הויא לה ערוה על האמצעי:
ה"ג א"ל ר' מנא למה לא למה זה דומה וכו'. מצינו כיוצא בזה בהיפך לאחד שאמר וכו' בתחלה הוא אסור לבעול שלא יאמרו נשותיהן נותנין זה לזה במתנה א"נ הואיל ועדיין לא חל הגט אסור לבעול עבר ובעל הותר הגט למפרע שכבר נתקיים התנאי:
הלכה כרשב"א. דאמר לעיל פ' הזורק בכנסי שטר תוב זה וכו' דאינו גט עד שיאמר בשעת נתינה ה"ז גיטיך:
היא דרשב"א. מתני' כרשב"א אתיא:
אף ריח פסול אין בו. באומר אלא לאיש פלוני ואם נתארמלה מותרת אפילו לכהן לרבנן:

זאת אומרת לא חשו. חכמים לתנאי שבעל פה ומתני' בתנאי שכתוב בתוכו איירי דאס"ד דמתני' בבע"פ איירי ל"ל שיטלנו מידו ויחזור ויתננו לה יאמר לה בעודו בידה הרי את מותרת לכל אדם:

זאת אומרת שחשו. חכמים לתנאי שבעל פה דאם לא כן יבטל התנאי שבכתב ויאמר לה בע"פ סתם הרי את מותרת לכל אדם אלא ודאי דגזרינן בע"פ אטו כתב א"כ ה"ה תנאי שבע"פ גזרינן אטו תנאי שבכתב:

ה"ג כל שאלו בתנאי פסול כל שאלו נתנו ע"מ פסול. דע"מ תנאי הוא א"נ יש לקיים הגירס' הישנה וה"פ כל שאילו בתנאי שבכתב פוסל בתנאי ע"מ שבע"פ כגון שנתנו לה ע"מ נמי פוסל:

הלכה ב

מתני' **אלא לאבא ולאביך כו**'. לאו שיורא הוא דבלאו איסור אישות נמי לא תפסו להו בה קידושין:

אלמנה לכה"ג כו'. כיון דקידושין תופסין בחייבי לאוין ולהאי לא תפסו משום איסור אישות שבה אשתכח דשייר בגיטא:

ולכל מי שיש לה עליו קידושין. אם היתה פנויה אפי' בעבירה דאיסור לאו:

פסול. דהוי שיור:

מתני' **גופו של גט**. עיקר כתב הגט כך יכתבו בו:

ודין דיהוי ליכי מינאי. שצריך להוכיח מתוכו שע"י ספר זה הוא מגרשה ואי לא כתיב ביה הכי אתי למימר בדיבור בעלמא גירשה ושטר ראיה בעלמא הוא:

גמ' **ה"ג ר' אחא אמר כריתות לא התפיסה התורה שם כריתות אלא על ערוה שיש בה הויה**. וה"פ כתיב בתורה גט כריתות לא שייך כריתה אלא בדבר שהיה מחובר בו הלכך לא שייך כריתות אלא בערוה שיש בה הויה אבל ערוה שאין בה הויה כרותה ועומדת היא:

הלכה ג

מתני' **זמן**. תקנתא דרבנן הוא משום פירות כדאמרינן לעיל פ"ב (הלכה ב) הולד כשר:

ואין בו אלא עד אחד. הלכך בגמרא מפרש דאכתב ידו קאי אפילו הכי אשמועינן לכתחלה לא ורישא אשמועינן דאפי' אין בו עד כלל אם ניסת הולד כשר:

לית כאן וכו' עד סוף הסוגי' לא שייך הכא אלא לקמן סוף הלכה ד' וכ"ה בבבלי אלא שלא רציתי לשלוח בה יד לכן פירשתיה כאן:

לית כאן ספק גירושין אלא גירושין ממש. אמתני' דפ"ג דיבמות קאי דתנן התם וכולן שהיו להן קידושין או גירושין בספק הרי אלו חולצות ולא מתייבמות כיצד ספק קידושין זרק לה קידושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו ספק קידושין כיצד ספק גירושין כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד זהו ספק גירושין וקאמר הנך ספק קידושין דתנן במתניתין אין לקרותן ספק דמדאורייתא גט כשר ודאי הוא ומדרבנן פסולין כדתנן הכא ג' גיטין פסולין ואם ניסת הולד כשר אלא משום ספק קרוב לה וכו' דתני בקידושין ושייך נמי בגירושין כדתנן לעיל פ' הזורק וכדמסיק בסמוך כלל נמי לכל השנויין במתניתין גבי גירושין בלשון ספק:

דמן הוה. שם מקום:

וכולן. כל הספיקות השנויות במשנתינו גבי גירושין:

אם ניסת. בגט זה לא תצא שלא להוציא לעז על בניה:

בתו. שהיתה נשואה לאחיו ונתן לה אחיו גט שיש בו אחד מפסולים השנויים במתני' וניסת לשוק בגט זה ואח"כ מת אחיו ולו אשה אחרת לא תצא אע"פ שאין לה בנים כדי שלא להזיק הצרה לאסרה על אביה כצרת הערוה אלא הרי הוא כאלו כבר גירשה ותנן התם פ"ג דיבמות וכולן אם מתו או גירשו צרותיהן מותרות:

צרתה שניסת לשוק בגט זה. הפסול שקבלה בת היבם מבעלה וסברה שגט זה אינו מועיל וה"ל צרת ערוה ופטורה מייבום:

וניסת לשוק תצא. דמדאורייתא הויא גט והרי היא זקוקה ליבם וקמ"ל דלא חיישינן ללעז בניה כיון דמדאורייתא זקוקה ליבם והויא יבמה לשוק:

בתו שניסת לאחיו. בגט זה שקיבלה מבעלה הראשון ומת אחיו בלא בנים אפי' לאביה:

לא תצא. כלומר הרי היא כצרת ערוה אע"פ שמפסדת הצרה לאביה שאסור לייבמה כיון דמדאורייתא קידושי אחיו בה קידושי מעליא נינהו דהא גט ודאי הוא מדאורייתא:

תני. ב"ב פ' גט פשוט:

ג' שטרות הללו. דתנן במתני' כתב בכתב ידו וכו':

הדא דתימא. לא אמרן אלא בשלא הוחזק כתב ידו של הלוה בשטר שביד המלוה שהודה הלוה למלוה בב"ד שזה כתב ידו:

ה"ג אבל הוחזק השטר ביד המלוה גובה. אפי' מנכסים בני חורין דקיום ב"ד כשטר בעדים הוא:

ה"ג ר' יוסה בעי אם שלא הוחזק השטר ביד המלוה אפי' מבני חורין לא יגבה אלא כן אנן קיימין בשהוחזק השטר ביד המלוה ולמה אינו גובה וכ"ה ביבמות. וה"פ אם בשלא

הוחזק אפי' מב"ח לא יגבה שיכול הלוה לטעון פרעתי במגו דמזויין אלא הב"ע בשהוחזק השטר והא דאינו גובה ממשעבדי:

מפני קנוניא. שהלוה יתן למלוה שטר מוקדם בכתב ידו להוציא מלקוחות שקנו ממנו אחר זמנו של שטר זה אבל בשטר בעדים ליכא למיחש לכך דאין העדים חותמין שטר מוקדם:

מפני שהוא פסול. כל שטר שאינו עשוי כתקנת חכמים פסול:

ה"ג ר' אבינא אמר מפני פסול התיב ר' אבון עד כדון בשלוה הזקן ושיעבד הנכרי לוה זקן ושיעבד הבן אית לך מימר מפני קנוניא וכו'. וה"פ ר' אבין מייתי סייעתא לר' אבינא דאי משום קנוניא הניחא כשמכר הלוה נכסיו לאיש אחר איכא למיחש לקנוניא אלא כשהלוה הוא האב והשטר ביד איש נכרי והשיעבוד ביד הבן שמכר לו אביו נכסיו:

אית לך למימר מפני קנוניא. בתמיה וכי יש לחוש בכך שיעשה אדם קנוניא על בנו אלא ודאי מפני פסול אינו גובה בו והכא מפני שהוא פסול ל"ג ובסמוך ניחא:

התיב ר"א. כלומר ועוד השיב ר"א והא תנן במתני' אף בגיטי נשים כתב בכתב ידו וכו' פסול וכי יש לך לומר בגט דפסול משום קנוניא דמה קנוניא שייך בגט דהא אם ירצה יכול להחזירה ואי בשכבר ניסת ודאי דאסור לו להחזירה אלא ודאי הטעם משום פסול:

גמ' **רב אחא וכו'**. לא שייך הכא מידי ומקומו לעיל ריש הלכה ב' וכמ"ש שם בקונטרס:

ובלחוד דלא יימר ודין. ביו"ד דמשמע דין הוא שאגרשך אבל אם אינו דין עלי שאגרשך לא תתגרשי בו הלכך צריך לכתוב ודן בלא יו"ד:

הרי את ברשות עצמך. מהו לגמרי קאמר לה או למלאכה קאמר לה:

צרוך שיאמר. הני תרי לישני בהדי הדדי הרי את בן חורין הרי את לעצמך אבל חדא מנהון לא מהני ל"א דוקא אחד מלשונות אלו מהני אבל האומר אין לי עסק בך או לשון אחר לא מהני ופי' זה נראה:

מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא דתנן הכא תרי לישני משמע דבעיא תרווייהו א"נ ה"ק דוקא הני לישני מהני אבל ל"א לא מהני:

גמ' **וכולן**. הנך ג' גיטין דמתני' איירי בשכתבו בכתב ידו אבל לא כתבו בכתב ידו פסול דאורייתא והולד ממזר:

עדים יש כאן. מציעתא דתנן יש עליו עדים וכו' א"כ למאי צריך כתב ידו:

וכולהם בכתב ידים. רישא וסיפא בכתב ידו חוץ ממציעתא שעדיו עמו אינו צריך כתב ידו:

הללו חוביהן על גרמיהון. העדים חבו על עצמן שקיבלו עליהן לשקר ולחתום גט שאין בו זמן וכיון שניכר פסולו מתוכו ה"ל כאילו אין כאן עדים לכך בעינן גם במציעתא שיהא כתב ידו:

דר"מ היא מתניתין דאמר עידי חתימה כרתי אע"ג דמשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין וה"ל הולד ממזר לר"מ י"ל קסבר ר"מ כך טבעו חכמים שיהי' הולד כשר בהנך תלתא פסולי א"נ קסבר כתב ידו כמאה עדים דמי:

מה חמית מימר כן. מה ראית לומר כן דבר הגלוי לכל דודאי לאו ר"א היא דאמר עידי מסירה כרתי דהא פליג ר"א בסיפא:

בגין. משום דאר"ה בשם רב לעיל פ' הזורק כל הך פירק' ר"מ וכו' דלא תיסבור לומר דוקא פירקא קמא דהיינו פ' הזורק ר"מ ופירקא תניינא דהיינו פרקין פרק המגרש כולהו סתמיה דרבנן לפיכך צריך לפרש דסתמא דמתני' דהכא ר"מ:

ה"ג קמא דר"מ תנייה דרבנן:

א"ר יוסי. לכך צריך לפרש דמתניתין ר"מ היא דסד"א רב ושמואל דאמרי תרווייהו הלכה כר"א אינהו מוקי לרישא דמתניתין כר"א דקסבר ר"א אע"ג דבעינן עידי מסירה מ"מ מודה דבדיעבד בעידי חתימה סגי א"נ ר"א אפילו בעידי חתימה מכשיר וכ"ש בעידי מסירה לפיכך צריך לומר רישא ר"מ היא ור"א פליג דבעינן דוקא עידי מסירה:

הא דגרסינן לעיל הלכה ב' לית כאן וכו' עד מפני שהוא פסול שייך לכאן:

הלכה ד

מתני' **תיקון העולם**. שמא ימותו עידי מסירה ויבא הבעל ויערער ויאמר לא גרשתיה:

גמ' **ה"ג רבי יוחנן בשם ר' ינאי דברי חכמים פסול**. הגט שאין בו עידי חתימה ולית הלכתא כר"א:

אתא עובדא. בא מעשה לפני ר"י בכהנת שנתגרשה בגט שאין עליו עדים ורצה ר"י להתירה להחזירה לכהן כהא דרבי ינאי דקסבר אפילו ריח הגט אין בו:

ה"ג כד"ש דרב ושמואל פליגין אתא קומוי אפי' ישראל ושרע מינה. וה"פ כ"ד שמ"ע דרב ושמואל אמרו הלכה כר"א ובאה ישראלית שנתגרשה בעידי מסירה בלא עידי חתימה והתירוה לעלמא ע"י גט זה:

ושרע. ונשמט בת"כ שרוע או קלוט שרוע שנשמט ירכו:

ד"ה כשר. הגט:

ה"ג והא ר"א אמר כשר ורבנן אמרי פסול. וה"פ לריב"ל פריך דאמר לד"ה כשר והא ר"א ורבנן פליגי:

ומשני מה ביניהו. כלומר כי פליגי ר"א ורבנן אלא דלר"א ממשועבדים ולרבנן אינו גובה אלא מבני חורין אבל שניהן מודין דהגט כשר:

הלכה ה

מתני' **שני גיטין**. שוין בשמותיהן:

הרי השני בטל. דלא ידעי' דמאן ניהו:

גמ' **ה"ג כמה דאת אמר גט אחת פסול בשתי נשים ודכוותה והן שני גיטין פסולין באשה אחת**. וה"פ כי היכי דתנן פ"ג אמר ללבלר כתוב לאיזה שארצה אגרש פסול מלגרש בו דה"ל ככותב גט אחד לשתי נשיו דפסול דכתיב וכתב לה ולא לה ולחברתה ה"נ נאמר הכותב שני גיטין לאשה אחת באיזה שירצה יגרשנה פסולים דאין אחד מהן מבורר איזה מהם נכתב לשם גירושין:

א"ל וכיני. וכן הוא דשניהן פסולין:

והא תנינן. במתניתין:

נותן שניהן לזו ושניהן לזו. אע"ג דה"ל שני גיטין לאשה אחת:

ומשני תמן. כלומר הך דהכא גט של כל אחת נכתב לשמה אלא שאין אנו יודעין איזהו הוא לפיכך נותנין לה שניהן דממ"נ זכתה בגט שנכתב לשמה והשני כמאן דליתא:

ברם הכא. אבל הכותב שני גיטין לאשה אחת לא נכתב אחד מהן בבירור לשם גיטה הלכך שניהן פסולין:

מכיון וכו'. אהא דתנן פ"ג אמר ללבלר וכו' פריך אמאי פסול הא משנתנו לה הוברר הדבר למפרע שנכתב לשמה משעה ראשונה:

הלכה ו

מתני' **טופס לכל א' א'**. בגמרא מפרש לה:

את שהעדים ניקרין עמו. היינו הגט התחתון כשר אבל העליונים פסולים דשמא לא העידו אלא על האחרון:

גמ' **ושואל אני בשלום פלוני**. אע"פ שכתב כן בסוף הגט כשר שחזקה שעל כל הכתוב למעלה חתמו ולא על השאילת שלום לבד הואיל וכתב ושואל בוי"ו לומר שמוסיף על ענין הראשון:

שואל אני וכו'. בלא וי"ו פסול שלא חתמו אלא על שאילת שלום ולא על עיקר הגט:

אפי' אמר שואל וכו' חזקה על הכל חתם. דמה להם לחתום על שאילת שלום לחוד א"נ ה"ג אפי' אמר ושואל אני בשלום פלוני חזקה על האחרון חתם וכ"נ בסמוך וכ"ה בבבלי וכן עיקר:

איזהו כללו של ר"י. אמתני' קאי דתנן ה' שכתבו כלל בתוך הגט וכו' כולן כשרין וקאמר איזהו כלל לר"י דכולן כשרין:

ה"ג איש פלוני מגרש את פלונית ופלוני לפלונית. וכתב זמן אחד לכולן אבל אם כתב זמן לכל אחד הוי טופס ואם כלל כל הנשים יחד וכדאמר לר"ל בסמוך פשיטא דהוי כלל:

מגרשין את נשותינו. פלונית ופלונית ממקום פלונית והדר כתב פלוני גירש פלונית וכו' דאם לא הדר ופרטן אינו גט דכתיב וכתב לה ולא לה ולחברתה אבל אם לא כלל כל הנשים תחלה הוי פרט. שאם הזכיר גירושין לכל א' וא'. כגון שכתב פלוני מגרש פלונית ופלוני מגרש פלונית פסול דה"ל פרט וצריך טופס ועדים לכל א' וא':

חייליה דר"י. כחו ורא"ת מהא דתנן נדרים פ"ט:

ה"ג קונם שאיני נהנה לזה קרבן ולזה קרבן. וה"פ דוקא כשהזכיר קרבן בכל א' הא אם לא הזכיר קרבן אלא פעם א' ה"ל כלל וכשהותר א' מהם הותרו כולן ה"נ כשאינו מזכיר גירושין אלא פעם א' ה"ל כלל:

היה כותב טופס לכל א' וכו'. דוקא בשכתב טופס לכל א' הוא דה' ראשונים פסולין הא כתב טופס א' לכולן אע"ג שכתב שם כל איש ואשה בפני עצמו ה"ל כלל:

פרטו של ר"מ וכו'. בבבלי פ' שבועת הפקדון תניא כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל א' ואחת דברי ר"מ ריי"א שבועה לא לך לא לך לא לך חייב על כל א' ואחת ועלה קאמר שמואל פרטו של ר"מ וכו' מאי ששמע ר"י שהיה עושה ר"מ כלל דהיינו לא לך לא לך עשאן ר"י פרט וממילא שמעינן דפרטו של ר"מ היינו ולא לך ולא לך דאי לא מאי הוי פרטו של ר"מ והוא כללו של ר"י דאי ולא לך לר"י נמי פרטא ולא חשיב כלל אלא שאין לכם מ"ש לא לך דנקט:

ה"ג ר' שמואל בשם ר"ז וכ"ה בשבועות:

מיליהן דרבנן. מדברי ר' יוחנן שמעינן דפליג אשמואל דאמר ר"י וכו':

ה"ג אם אמר את פרטו של רבי מאיר כללו של ר"י אמר שואל אני וכו' וכ"ה בשבועות. וה"פ אס"ד דסובר ר"י לא לך לא לך כלל הוא א"כ בכתוב למטה שואל אני בשלום פלוני ליהוי גיטא וה"ה דקשיא נמי אירשא בכותב ושואל אני לא ליהוי גיטא ונימא דלא חתם אלא על השאילת שלום ואין סברא לומר ר' יוחנן כרבי מאיר סבירא לי' דהא קיי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י:

מאי כדון. מאי הוה עלה כלומר הלכתא כמאן:

מתני' אמרה כן. ממתני' שמעינן כר' יוחנן:

דתנינן תמן. פ' שבועת הפקדון:

רמ"א וכו'. ברישא תנן תן לי חיטים ושעורים וכוסמין שבועה שאין לך בידי חיטין ושעורין וכוסמין חייב על כל אחת ואחת רמ"א אפי' אמר חטה ושעורה וכוסמת חייב על כל אחת ואחת:

ולית בר נש. ואין אדם אומר אפי' אלא א"כ הוא מודה לדברי הת"ק ש"מ דת"ק באומר בלא וי"ו איירי וקאמר ר"מ דאפי' באומר בוי"ו חטה ושעורה וכוסמת נמי הוי פרט וחייב על כל אחת ואחת ות"ק היינו ר"י:

ה"ג ע"ד דר"מ בין שאמר חיטין ושעורין וכוסמין בין שאמר חיטין שעורין כוסמין כלל ופרט הוא ע"ד דר"י אם אמר חיטין שעורין כוסמין כלל ופרט הוא חיטין ושעורין וכוסמין כלל שאין עמו פרט הוא וכ"ה בשבועות שם. וה"פ כלל ופרט הוא שבועה אחת שאמר כלל הוא וקאי על הכל ואפ"ה חייב על כל אחת כיון שפרטן ולא אמר סתם שבועה שאין לך בידי ולר"י דוקא אם אמר בלא וי"ו הוא דהוי כלל ופרט אבל אם אמר בוי"ו אינו אלא כלל ואינו חייב אלא אחת והיינו דר' יוחנן:

הלכה ז

מתני' **שני גיטין שכתבן**. בשני דפין זה בצד זה:

ושני עדים עברים. חתומים מתחת גט ראשון לתחת השני שם העד תחת הראשון ושם אביו תחת השני וכן עד שני תחתיו וחזרו וחתמו תחתיהם שני ישראלים הדרים בארץ יון וחתמו בכתב יווני ודרך כתב יווני שהולך מן השמאל אל הימין נמצא שם העד תחת השני ושם אביו תחת הראשון:

את שהעדים הראשונים נקראו עמו כשר. אם העברים חתומים למעלה שדרך כתב העברי שהולך מן הימין אל השמאל ונמצא שם העד תחת גט הימיני ושם אביו תחת גט השמאלי הימיני כשר ואם עדים היוונים חתומים למעלה השמאלי כשר ששמות העדים תחת השמאלי הם:

עד א' עברי ועד א' יווני וכו' שניהם פסולים. ואיירי בשחתימת העד השני כחתימת שאול בן ברוך דה"ל שיטה אחת ושני אוירין הלכך פסול דה"ל כאלו הרחיק כתב העד השלישי מן הראשון כשיעור שני שיטין ואויר אחד דפסול והכי מפרש בגמ' פסול. אפי' יש עדים שלא נוסף בו דבר זיוף מ"מ האי שטרא חספא בעלמא הוא שלא נעשה כתיקון חכמים וכמלוה על פה דמיא:

גמ' **פחות מכאן**. שיטה ומחצה כשר:

חלק מקום שני שיטין. כתב בשני שיטין שבין השטר לחתימת העדים דבר שאינו חתימת העדים ממש:

אפי' כל שהוא. כלומר דבר שהוא מעין חתימת העדים אלא שאינו ממש חתימת העדים אפ"ה פסול:

מתני' אמרה כן. מתני' נמי דייקא:

ה"ג עד אחד עברי עד אחד יווני עד אחד עברי עד אחד יווני באין וכו' ועברי גבי יווני לאו כענין אחר הוא וכ"ה פ' ג"פ דהא מענין עדות הוא אלא ודאי דוקא אם מילאוהו בעדים בקרובים או פסולים הוא דכשר אבל מילאוהו בדבר שאינו עדות ממש אע"ג דדמיא ליה דהא בעדים מילאו מקום החלק מכל מקום כיון שאין חתום עליו אלא שם אביו דלאו עדות הוא פסול:

התחיל לבסוף שתים וכו'. כגון שהתחיל לחתום בסוף שורה שניה וגמר חתימתו בשורה שלישית והעד השני חתם עצמו בשורה רביעית כשר כיון שלא נשאר ריוח שתי שורת שלימות בין שטר לחתימת העדים:

כדי שיהו נקרין עמו. שאין הפסק ביניהם לשטר כדי שיכתוב שיטה ביניהם וניכר לכל שהן חתומים על השטר:

מלא שיטה. אפי' יש הפסק ביניהם לכתוב שם שיטה אחת כשר דאין למדין משיטה אחרונה אבל יותר משיטה אחת פסול אפי' שיטה ומחצה:

הכי גרסינן מלא חתימת שני העדים. בעינן דוקא שני שיטות שלמות:

מלא חתימת ידי עדים. בכתב העדים שהיא גסה משערינן דכל המזייף לא אזיל לגבי ספרא שלא ישמע לו שלא מרע נפשיה ושאר בני אדם אינן יודעין לכוין הכתב בכתיבה דקה:

כדי לך ולך. זה ע"ג זה מלבד עובי כתיבה שני שיטין בעינן נמי אויר ביניהם שאם יהיו שני לך בשני שיטין אחת בעליונה ואחת בתחתונה לא יגע משך הלמ"ד שבתחתונה בך' של לך העליונה דזימנין מזהנדזין בהדי הדדי נמצא דבעינן ב' שיטין וארבע אוירין:

חתימת יוסי בן ינאי. אם חתימת העדים היא יוסי בן ינאי שאין שם אויר כלל מי בעינן גם בשטר הזה שיהא ההרחק שני שיטות וד' אוירין כחתימת שאול בן ברוך או דלמא כל שהרחיקו שני שיטין אפילו בלא אוירין פסול:

לכן צריכה. לא נצרכא לאשמועינן דבעינן ב' שיטין וד' אוירין אלא בחתימת יוסי בן ינאי דבעינן כחתימת שאול בן ברוך:

או תלות. שתלה תיבה ביני שיטה:

מגופו. של שטר כגון מקום הזמן והלוה והמלוה וסך המעות פסול:

שלא מגופו. בטופס השטר כשר:

ואם החזירו מלמטה. שכתב קודם חתימת העדים מחק או תלות פלוני נמצא בשיטה פלונית ואח"כ חתמו העדים כשר דתו ליכא למיחש למידי:

צריך להחזיר שתי שיטין ממקום הכתב. צריך שיהיה בין החזרת המחק והתלות לחתימת העדים שני שיטין כלומר צריך שלא יהיה ההחזרה בשיטה האחרונה או בשיטה שלפניה אם אינה רחוקה מחתימת העדים שיעור שני שיטין וד' אוירין דחיישינן שמא הרחיקו העדים מן השטר מקום שני שיט ן בלא ד' אוירין ומחק למעלה מה שרצה וקיים מלמטה במקום הריוח שבין השטר והעדים בשיטה הראשונה והחזיר מענינו של שטר בשיטה האחרונה ושני השיטין כגון יוסי בן ינאי שאין שם אלא ב' אוירין אבל אם הקיום לפני שני שיטות האחרונות וד' אוירין תו ליכא למיחש למידי דאין העדים מרחיקין כל כך ומסתמא כבר נתקיים קודם החתימה:

צריך להזכיר ענינו של גט עמו. באותן שתי שיטין שיש בין הקיום להחתימה צריך שיזכיר ענינו של גט דאם מפליג הדבר לענין אחר יש לומר שלא על הגט חתמו אלא על הדבר ההוא הכתוב בשני שיטין האחרונים:

ה"ג לא הזכיר ענינו של גט עמו פסול:

ופריך מחלפא שיטתיה דר' בא. קשיא דר' בא אדר' בא:

תמן. לעיל פ"ח:

עדים הפסולים. החתומין תחלה בשטר ואח"כ חתומים עדים כשרים השטר כשר ומקיימין השטר מהעדים הכשרים שבו ולא אמרי' עדות הפסולים.כמאן דליתא והוה כאלו הרחיקו עדים כשרים חתימתם שני שיטין ממקום הכתב אלא אמרי' שלא באו חתימת הפסולים אלא להכשירו של שטר שלא יהיה פנוי שני שיטין קודם חתימת הכשרים אף על פי שאין כאן בחתימת הפסולים ענינו של שטר אפ"ה כשר:

והכא הוא אמר הכין. שאם לא הזכיר ענינו של גט באותן שני שיטין פסול:

ומשני תמן. התם אמר רבי בא בשם ר"י דכשר והכא אמר בשם רב וליכא למיפרך גברא אגברא אהדדי ואיהו כחד מינייהו סבר:

קרא ערער על. שטר ואומר חתימת העדים וקיום הדיינים מזוייף:

שכן. לכן אם רצה לקיים חתימת העדים או הדיינים סגי משא"כ אם ערער על אחד מהדיינים לפסלו בגזלנותא צריך לקיים חתימת העדים דוקא וה"ה נמי שאין עד ודיין מצטרפין:

אני אומר. וקאמר ר' בא ואני אומר אפי' עד ודיין מצטרפין:

יהב רשותא. לסופר לכתוב ולעדים לחתום שטר מלוה ולא כתבו ביום ההלואה אלא לאחר זמן:

צריכין העדים וכו'. צריך שיכתוב בשטר המלוה הזאת נעשית באחד בניסן ואיחרנוהו וכתבנוהו דחיישינן שמא לוה בניסן וקנה קרקע באייר ואיחרוהו וכתבו הזמן מסיון ואח"כ מכר הקרקע נמצא זה טורף קרקע זו בשטרו זה אבל עכשיו שכותבין הזמן מניסן אינו טורף הקרקע שקנה באייר ואירי בדלא כתב ליה דאיקני:

אשרת הדיינין. קיום הדיינין אפי' רחוק הרבה מחתימת העדים יותר משני שיטין כשר:

ויאות. בתמיה אם רצה לקיים חתימת העדים או הדיינים השטר כשר כדא"ר בא בסמוך א"כ ניחוש שמא יחתוך כל השטר שלמעלה ויכתוב שטר עם עדים בהחלק ויקיימנו בכתב הדיינים:

אישרנוהו במעמד פלוני ופלוני. צריך לכתוב מי הם עידי הקיום:

ה"ג כדי שיהו מצויין להזים. שידע הלוה את מי יזים שהוא קרוב או פסול:

מעתה. ופריך לפ"ז יהא צריך לכתוב נמי באיזה יום ובאיזה שעה ובאיזה מקום נעשה הקיום כדי להכחיש השטר:

גזר דין. פסק דין כלומר קיום יצא מלפני רב ולא היה כתוב בו מי הם עידי הקיום ולא הזמן ולא שם המקום:

מכירין את הנדונין. דחיישינן שמא עשו קנוניא והחליפו שמותיהם ויוציאו פסק דין על אדם אחר:

מעשה היה וזייפו. בכגון זה והוציאו פסק על אדם אחר:

הלכה ח

מתני' **בדף השני**. שאצלו ברוחב המגילה:

מן הצד. בגליון הגט הימיני או השמאלי:

או מאחריו בגט פשוט. שתקנו עדיו להיות בתוכו:

הקיף. חיבר זה אצל זה:

שניהן פסולים. שאין החתימה נקראת לא עם זה ולא עם זה:

את שהעדים נקרין עמו. שגג חתימת העדים כלפיו כדרך החותמין כשר:

את שהעדי' ניקרין בסופו. שגג החתימה כלפי סופו ולא שרגלי החתימה כלפי ראשו כשר:

כתב הסופר ועד חתם הסופר ועד. דה"ל שני עדים:

חניכתו. שם לווי של המשפחה:

גמ' **כגון קיים שריר וברור**. אפי' לא כתב בצד השני אלא סופו של הגט קיים שריר ובריר והעדים מלמטה כשר:
ה"**ג גט מקושר כפשוט כשר ובלבד מאחריו**. וה"פ כתב בגט מקושר עדיו מתוכו כשר ובלבד שחתמו העדים גם מאחריו:
הדיינין חותמין. על הקיום אע"פ שאינן יודעין לקרות השטר:
יבא עלי. אמר רב יבא עלי כך וכך אם חתמתו מימי קיום על שטר שלא ידעתי לקרות השטר:
לא בא לפני שטר כתוב בלשון יווני ועדיו עברית וקיימו. בתמיה וידע ר' חגיי שלא היה רב בקי לקרות לשון יווני:
ופריך מתני'. קשיא לרב:
גט שכתבו עברית ועדיו יוונית. וקס"ד לפי שאין יודעין לקרות עברית חתמו יוונית ואפ"ה כשר ש"מ עדים שאין יודעין לקרות חותמין:
ומשני פתר לה. תפרש למתני' בשהעדים יודעין לקרות עברית ואינן יודעין לחתום לכך כשר:
ואם היו יודעין שניהן. כלומר א"נ איכא לאוקמי מתני' שידעו לחתום גם עברית אלא כיון שיודעין לקרות ולכתוב שניהן יכולין לחתום באיזה כתב שירצו וגי' הרשב"א או שהיו יודעים את שניהן וחתמי באיזו מהן שירצו:
ד"ה היא. הא דתנן כתב סופר ועד כשר אתיא כד"ה:
ה"ג דר' יוסי היא. מתני' חתם סופר ועד שנינו דה"ל שני עדים ולא חיישינן שמא אמר לשנים חתומו ומחמת כסופא דסופר אמרו לו לחתום דמתני' אתיא כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרי לשליח ואם יאמרו שעשאן שליח לאמר לסופר לחתום לאו כלום הוא ואסור לו לסופר לחתום:
לא בעית. לא תחרד מדברי ר' יוחנן אלו דאמר דר"י היא משמע דס"ל להלכה חתם סופר שנינו אלא לשיטתו של ר"א השיבו דאמרת ד"ה היא ואפי' ת"ק דמתני' דפרקין דלעיל דתנן יש בו זמן ואין עליו אלא עד אחד כשר בדיעבד הכא מכשיר לכתחלה וע"כ לומר חתם סופר שנינו א"כ צריך אתה למוקמי מתני' כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח דלרבנן איכא למיחש שמא יאמרו לסופר לחתום משום כסופא:
לאורכו. הא דתנן וכתבו בדף השני והעדים מלמטה כשר היינו שחתמו לאורכו של שטר ולא חיישינן שמא תרי גיטי הוו שלמים והשמאלי נכתב בגבהה של מגילה יותר מן הימיני עד דאיתרמי שורה אחרונה דידיה נגד התחלתו של הראשון:

ה"ג דו אמר בשם ר"ז מכיון שאינו מצוי לזווג אפי' זיווג כמי שלא זיווג וכ"ה לעיל פ"ג. שמעי' מינה דלא חיישינן שמא איתרמי ליה לזווג ויש לקיים הגירסא שלפנינו דה"ק כיון שאינו מצוי לזווג אמרי' מסתמא לא זיווג דכולי האי לא חיישינן:

כיני מתני'. כן היא הגירסא הנכונה במתני' איש פלוני כשר אע"פ שלא כתב עד:

ה"ג כתב חניכתו וחניכתה כשר:

ה"ג אפי' כתב אני כשר. וה"פ אפי' לא חתם שמו כלל אלא כתב תחלת החתימה אני ותו לא כשר:

כתב אלף. והוא האות הראשון של שמו סימן לחתימתו:

חרותא. ענף של דקל היה מצייר סימן לחתימתו:

הלכה ט

מתני' **מעושה**. בחזקה:

בישראל. אם אנסוהו כדין כל הנך דכופין אותו להוציא:

ובעכו"ם חובטין אותו. על ידם ואומרים לו עשה מה שישראל אומרים לך ונותן הגט על פי דייני ישראל:

גמ' **פסול וכו'**. הא דתנן במתני' בעכו"ם פסול היינו שהגט פסול וצריכה גט אחר מ"מ ריח הגט יש בו ופסולה לכהונה א"נ לא קאי שמואל אמשנתינו דוקא אלא כל היכא דתנן במתני' פסול פוסל לכהונה:

אין מעשין. אין כופין להוציא:

אלא לפסולין. נשים הפסולין לו לנשאן:

אלא כגון אלמנה לכה"ג. וקס"ד דוקא הני דאיכא איסורא דאורייתא אבל איסורא דרבנן לא:

ופריך והא תנינן יבמות פ"ט שניות כופין אותו להוציא וקשיא לשמואל:

ומשני לא כגון אמר שמואל. משמע כל שיש בו איסורא אפי' איסור דרבנן נמי כופין לאפוקי נשא אשה ושהה עמה עשר שנים דליכא איסור בנישואיה:

והא תנינן. כתובות פ' המדיר:

יעמיד פרנס. שליח שיפרנסה:

יוציא ויתן כתובה. קס"ד ה"ה דכופין:

ומשני שמעט שהוא מוציא. מבקשין ממנו שיתן גט:

שמענו שכופין. בתמיה אלא כל שאין עברה בנישואיה אין כופין אותו להוציא:

ישראל דעישו כמעשה עכו"ם. כלומר שלא כדין פסול:

ובאומר איני זן ואיני מפרנס. ה"ל שלא כדין ואם כפאו ישראל בשביל כך פסול:

ועכו"ם שעיסו כמעשה ישראל. דהיינו כדין כשר ואפי' עיסו אותו בשביל שאמר איני זן ואיני מפרנס הוה כדין:
וכופין. להאומר איני זן ואיני מפרנס בתמיה:
א"ל ועדיין את צריך לשמוע דין זה פשיטא דכופין השתא מפני ריח רע תנן כתובות פ' המדיר דכופין להוציא מפני מזונות שהוא חיי נפש לא כ"ש דכופין:

הלכה י

מתני' **יצא שמה בעיר מקודשת**. פנויה שיצא עליה קול פלונית נתקדשה לפלוני:
ה"ז מקודשת. ולא תינשא לאחר בלא גט:
מגורשת ה"ז מגורשת. ארישא קאי אשה שיצא עליה קול מקודשת וחיישינן לאסרה לעלמא אלא לאותו איש לבד חזר ויצא עליה קול שנתגרשה מזה שיצא עליה קול קידושין ממנו הרי זה מגורשת ומותרת לכל שהרי קול שיצא עליה מתחלה שוברו עמו:
ובלבד שלא יהא שם אמתלא. שלא יהא עם קול של קידושין או גירושין אמתלא טעם שהוא שובר את כח הקול:
גירש איש פלוני אשתו על תנאי. זהו שובר של גירושין שמא לא נתקיים התנאי:
זרק לה קידושין כו'. זהו אמתלא של קידושין וה"ה איפכא:
גמ' **נירות דולקין כו'**. הא דתנן במתני' יצא שמה מקודשת כו' לא ששמעו קול הברה בעלמא אלא ראו נירות דולקין בבית כדרך המתקדשות שנוהגין שמחה ואור נר ובני אדם נכנסין ויוצאין ואומרין פלונית נתקדשה לפלוני:
אית לן מימר. גבי יצא שמה בעיר מגורשת שראו איזה סימן אלא ודאי בקול בעלמא ששמעו בני אדם אומרים שנתגרשה סגי ה"ה בקידושין נמי בקול הברה לחוד מקודשת:
בטל השם. ומשתקינן להו לבטולי קלא:
לא התירו בה אלא עד מפי עד בלבד. הא דמבטלינן קלא דוקא בשנבדק השם ואמרו פלוני שמע מפלוני ופלוני מפלו' והלכו להם למדינת הים אבל אם הם לפנינו אפי' הם נשים או קטנים לא מבטלינן קלא:

הלכה יא

מתני' **אפי' הקדיחה תבשילו**. שרפה ע"י אור או על ידי מלח:
ערות דבר. לב"ה משמע להו או ערוה או שאר דבר סירחון שאינו ערוה:
ר' עקיבה אומר אפי' מצא אחרת נאה הימנה. ודריש לקרא הכי אם לא תמצא חן של נוי בעיניו או אם מצא בה ערוה או דבר סירחון על כל א' מג' דרכים הללו יכול לגרשה:

גמ' **ופריך והא תני וכו' צדדיה**. מבגדיה קרועין אע"פ שאין בשרה נראית א"נ בשבשרה נראית איירי וזרועותיה בעינן שיהו חלוצות לגמרי אבל אם זרועות בגדיה קרועות אע"פ שבשר זרועותיה נראה אין זה פריצות:

ת"ל כי מצא בה ערות דבר. אפי' מצא דבר שנראה כעין ערוה תצא וקשיא ברייתא אמתני' דתנן בש"א לא יגרש אא"כ מצא בה דבר ערוה:

מה מקיימין דב"ש. הך ברייתא:

ומשני שלא תאמר כו'. ברייתא קסבר קרא אתי לאשמועינן משום ערוה תצא לכתחלה ואסורה לחזור לו אבל משום דבר כעין ערוה כגון יוצאת וראשה פרוע אם הוציאה בדיעבד אסורה לחזור לו אבל אם אין שם לא ערוה ולא דבר מותרת לחזור לו:

קרייא. קרא קשיא לב"ש:

מה אנן קיימין. במאי מוקמי' הך קרא אם לאסרה על בעלה הראשון הא כבר נאסרה עליו מטעם אשת איש שהרי הוציאה משום ערוה:

אלא. קרא קמ"ל אם נישאת ונתגרשת אחר גירושין אסורה לחזור בלא תעשה נוסף על העשה שיש עליה מקדמת דנא דאשת איש שזינתה אסורה לבעל בעשה דכתיב ונטמאה ונטמאה שני פעמים אחד לבעל ואחד לבועל:

תהא בנדתה. כמנודה ומרוחקת מבעלה:

לא תכחול. עיניה:

ולא תפקוס. שרק על פניה:

אמר להן רבי עקיבא משם ראיה וכו'. ודריש בנדת טומאתה תהא עד שתבא במים לטבול ואפי' עברו עלייה שבעה ימים סלה ופסק מעיינה:

אתיא דזקנים כבית שמאי. דאינהו לא חשו שמא יתן עיניו בה לגרשה דהא אסור לגרש אלא אם כן מצא בה ערוה:

ודרבי עקיבא כבית הלל. שמותר לגרשה אפי' לא מצאה חן לפניו ודאי דחיישינן וצריכה תמיד להתנאות לפניו:

הדרן עלך פרק המגרש. וסליקא לה מסכת גיטין